

મમો જિનાણ

શ્રી આત્મ-ક્રમ-લખિયસૂત્રીચરણ નૈન મ થમાળા
પૃષ્ઠ ૨૧

[છટ્ટી-આવૃત્તિ]

સંસ્કારની સીડી

લેખક

પૂજ્યપા દત્તજીદેગોહારક આચાર્ય દેવ શ્રીમદ્ વિજય
લક્ષ્મણસૂત્રીચરણ મહાનગના ચિત્રરત્ન
મરિકુલ-નિમક સતારાની પન્થાસણ
શ્રી કીર્તિવિજયક ગણિવર

પ્રમુખક તથા સદાયક

સ્વ શા શ્રીમનવાવ રણુછાડભાર્ગના સ્મૃત્સાધી
શા. નાહીવાવ આર શાદ ચેખીઅન પેનરાળા
તરફથી ભેટ

પ્રાપ્તિસ્થાન —

શ્રી આત્મ-કેમલ-વર્ણિતસૂત્રીચરણ શાસ્ત્રીના ૧ હી ૧૨૬ વોલ
જેન જ્ઞાનમંદિર ૬, એસનેનબી બી ૨૮૦, મેમુઅલ-સ્ટ્રીટ, ૬ માડી
શહેર, મુંબઈ-૧ ૨૮ મુંબઈ-૩

સસ્કારની સીડીની

પ્રથમ આવૃત્તિ	વિ સ ૨૦૧૧	પ્રત ૨૦૦૦
બીજી આવૃત્તિ	વિ સ ૨૦૧૨	પ્રત ૨૨૫૦
મુધારા વધારા સાથે		
ત્રીજી આવૃત્તિ	વિ સ ૨૦૧૫	પ્રત ૧૫૦૦
મુધારા વધારા સાથે		
ચોથી આવૃત્તિ	વિ સ ૨૦૧૬	પ્રત ૧૫૦૦
મુધારા વધારા સાથે		
પાંચમી આવૃત્તિ	વિ સ ૨૦૧૮	પ્રત ૨૦૦૦
૯મી આવૃત્તિ	વિ સ ૨૦૧૮	પ્રત ૨૦૦૦
[વધારા સાથે]		૧૧૨૫૦

પ્રાપ્તિસ્થાન —

સેન્ટીવાલ પી જેન
૩ માલીયા જેન દેરાસર
પાંજરાપેળા મુંબઈ-૬.

મુદ્રક

શાહ મલિયાન હાનના ૧
ધી નવમજાન પ્રિ દી મ પ્રેસ
લીકાગ રોડ અમલાવાળ

સ્વ ગા ચીમનલાલ જુદા જાત સમયે રસમા આગળ આપ્યા પતા
 તેમજ સ્વનાથે યોગજી અને માનદી રતા ધ્રુમતિન વ્યક્તિ રતા તેમના
 સ્કીન મધુની પેઢીમા-સાગીરાન ગા માદમા બાગી રતા અને
 મે પીમન રત બનાવતી કુજાની પેઢીમા રા નિમા અપરેશ્ટર રતા
 તેમજો રા રાવાન તા ૪-૧-૧૯૪૨ ના મસા રતો તેમના સમરણુધે
 ગા પુત્રાધ પ્રમિ ગામા ૧૦૪ છે

આદિવચન

(પ્રથમ આગતિનુ)

નેપા-સમય લેખક વિ. વ. પૂ. પંચામજી શ્રી કનકનિયયજી
ગણિયજી [સ]

સુખમ સસાત્મા માનવજીવન મદત્વનુ મુખ્યત્વ તથા
અનિશ્ચય દુર્નિભ છે માનવજીવનની મ'ત્તા એક જ પ્રકારે છે, તે એ
જ છે, માનવ, સ્વતંત્ર આચાર તથા ધર્મશાસ્ત્રી વિચારોદ્ધારા જે
રીતે રા તથા પત્નુ પા માર્થિ- કથ્યામુ સાધી શકે છે તે સાધવાની
શક્તિ વિશ્વમા અન્ય જાઈ ઈતર પ્રાણી પામે નથી. " બળ શરીર કે
અંશમાં માનવ કરનારે કર્તવ્યગી અધિકતા સનારના અન્ય પ્રાણીને
ધરાવ છે નિર્વ્યોમા મિદ વાવ, ચિત્તો, દાધી પાડો, આખનો કે
પોડો આ બવારે પશુઓ માનવ શીર મર્તા અસાધારણ બળ
ધમરે છે એમ સામાન્ય માનવોને દષ્ટિ સમજી ગણીને કી શકાય

તે જ રીતે દેવનોઆ ગેના દેવ, જે રૂપ, સપત્તિ, ધોવન કે
અંશમાં બોગવે છે, તે માટે માનવસસારને જ્યારે વુગ્ગ અને સાવ
સાધારણ સુખ-ભોગમા પામન બનતો એ ને ધર્મીમર આશ્રમની
કોઈ સીમા ગેની નથી હતા માનવ મ'ત્તા છે એમ સાલો, સાનુ-
સનો, આપ્તકુરો માનવ નિ કમજબધુ ત્રિનોઆય તીમ કર બમવતો
કરમારી રહ્યા છે

'આનુ મરતુ શુ ર' એ પત્ર સ્વેગે આ વિશ્વાસ વચ્ચે
કોઈ પત્ર સજ્જ સુમને ઉદભવે એ બળગત છે આનુ નિરાકરણ
પ્રારભર્મા જે સ્વષ્ટ રૂપે કયુ છે કે માનવને મુરિયાત તથા
સાધારને સર્વત્રેક રીતે પામવા તથા પ્રાપ્ત કરવાની જે શક્તિ મળી
/ તે સમારર્માં ઈતર કોઈ પત્ર પ્રાણીને પ્રાપ્ત થઈ નથી' માટે જ
માનવની મ'ત્તા અસાધારણ છે પત્ર પોતાને પ્રાપ્ત થયેલી સુ
કોટિની મામબીઓનો ઉત્તમ પ્રમારે સદ્વ્યવસ્થા રીતે માનવ જેને

અગ્ર મહત્તાને પ્રાપ્ત કરી, મજાનથી મજાન અતિશય ઉન્નત તથા મરોન્ન શિખર પર આરુઢ થઈ, આત્માની પરમત્થાને પામવા સફળ બને છે, એટલે તે માનવ પોતાને મળે ન સામગ્રી, સાધનો કે સયોગોના કુરુપયોગ કરી અધમથી અધમ, અતિશય હીન તથા નિરૂપદશાને પણ પામે છે.

અમામ બનવામા મુખ્ય કારણુ બુદ્ધિનો વિપયય ગણી શકાય તત્ત્વ કે અતત્ત્વના વિવેક વિનાનો માનવ પોતાનાં શ્રેય, કલ્યાણુ યા મગનને નહિ સમજતો કેવન કાલ્પનિક ઇન્દ્રિજન્ય સુખની તૃષ્ણાથી પ્રેરાઈને પોતે જ પોતાનાં અદિતને આચરનારો બને છે બુદ્ધિનો વિપર્ણ જૈનશાસ્ત્રીય પરિભાષામા 'મિથ્યાત્વ' કહી શકાય આ એક મારોગ છે કે સાધ્ય કેદિને પાગરાગ અકન્યાણુ કરનારો દાગળ વ્યાધિ છે સહવિચારનો, સુસરકારનો કે આત્માના જીર્ણમનનો વિધા-તક આ જ એક કારમો અત્યનાન છે.

આજે સસાર-સમસ્ત તરફ દષ્ટિપાત કરી જુઓ ! હૃદયની આખો ખુલી રાખી વિવેકપૂર્વક સમારને જરા જોઈ તો જુઓ ! ચોમેર પ્રતિ પ્રતિ ને પ્રતિ જ દેખાય છે જાણે માનવ કેવળ પાની જેમ પ્રતિષ્ઠાના ચક્રોનો કેવળ હાથે બનીને ગેરધામ કરો રહ્યો છે હંધુમાત્ર પણ એને અન્તર્મુખ બનીને પોતાની જાતને અનનોકરાની કુરસ નથી મોહ, અતાન તથા તૃષ્ણાના માલક નશામાં અકચૂર બનીને એ કમારે રોકતો નથી ધર્મમાં ક્રોધમાં અધ બનીને ધૂવાક્રુવા થતો ધર્મધને છે, તો ધર્મમાં માનવા યેનમા પોતાની જાતને જગતમાં સર રીતે પિપૂર્ણ માની જાકક બનીને ફૂતો ટોચ છે, તો દાણુબર માયાના બાકુપાશમા જકકાઈને દલ દલ તેમજ પ્રપચના પાશવી તોફાનોમા પોતાના આત્માને પણ છેતરતો રહે છે ને લોભલુ તો પૂલુ જ શુ ? સપતિ સતા, સુખ અને જીવન આ બધાયના અતિશય લોભમાં પાગન બનેતો માનવ, આજે જગતલુ એક પગ પાપાચરણુ બાકી નહિ હોય કે જે એણે અમૃત્ય રાખ્યુ હોય ! મુલ્ય અને પાપ ધર્મ કે

અધર્મ આત્મા કે પરમાત્મા આ બધાને માનવા માટે પણ એવો
આનંદનો માનવ, આજે ક્યા તૈયાર છે ?

પાઈની પણ સાચી કમાણી નહિ, ધનની ફરસ નહિ, અને
પાપાગોમા એને રહેજે પાપનો ડખ નહિ, પાપમધ પ્રત્યે હલની
મૂઠા નહિ વર્તમાન માનવ-સસારનું જે આ કંઈ જિનામણું અને
અપતન તથા એને દોરી જતારું ચિત્ર આપણે જોઈ શકીએ
તેના મૂલમાં માનવનું પોતાનું તત્ત્વ અને અનત્ત્વ સાર તથા અસાર કે
દિન તેમજ અદિતને નહિ સમજવા માટેનું અજ્ઞાન-મિથ્યાજ્ઞાન જ
મુખ્યત્વે જવાબદાર છે

માટે જ નિઃશક દયી શકાય કે, આચારશુદ્ધિનો મૂલ્યનો પાત્રો
રિચારશુદ્ધિ જ છે રિચારોની અશુદ્ધિ રિષ્ટોની મનિનતા માનસિક
નિકૃતિ અનેક અનર્થોની પરપરાને જ આવનાર મળા અનિવૃત્ત છે

સદાચાર સવય તપ, ત્યાગ વૈભવ દૃષ્ટિઆદિ આધ્યાત્મિક સદા
ચારોનો જે અનેક રીતે આજે દાસ થઈ રહ્યા છે તેમાં રિચારોની
મનિનતા અને સુસરખોની ખામી જ જવાબદાર છે, એમ અનિ-
રાયોક્તિ વિના કદી શકાય સદ્-રિચારોમાં દમ્ભેશ રહેનારો આત્મા
સત્યાગ પરાયણ બની નહિ છે સદાચારત આત્મા રિચારશુદ્ધિના માર્ગેથી
પાયો એને એના જીવનમાં સત્યાચાર જીવનશુદ્ધિ નહિ ટકી શકે
રિચારશુદ્ધિ તાત્વિક નામ સમ્યગ્-દર્શન છે અને રિચારમનિનતા
અજ્ઞાન કે મિથ્યાજ્ઞાનને મિથ્યાત્વના રૂપ નામે પણ સજોધી શકાય છે

આજે જોઈને અમે સત્યાચારની જરૂર છે સવય તપ, ત્યાગ કે
દાનદાઈ ધર્મ પ્રવૃત્તિઓની આવશ્યકતા છે તેને જ અશે, અશે ! તેથી
અધિક અશે સમ્યગ્જ્ઞાનની-સદ્ રિચારની અતિશય આવશ્યકતા છે
સદ્-રિચારરૂપ જનથી સિચાએન સદાચારથીજ ફૂળે છે સમ્યગ્જ્ઞાનના
પ્રમાણરૂપે દીપક આત્માને સર્વ પદાર્થોનાં વ્યથાર્થ સ્વરૂપની ઓળખ
આપે છે અને સત્યાચારમાર્ગમાં આત્માને મુગ્ધિર રાખે છે માનવ
જીવનને ઉત્તમ, બેધર્મગામી તથા મગનમન બનાવનાર સમ્યગ્જ્ઞાન તથા
સમ્યક્દ્રિષ્ટિ છે એ નિર્વિનાશ સત્ય છે આત્માને સંસ્કારિત કરી તેને

લેખક મુનિત્રી દ્વારા ધણુ ધણુ અદિ કહી જાય છે ધરના
૨૧-૦ સાદા તથા સાપ્તિક ખાનપાનને ત્મશને વ્યસનોની પાછળ ખૂશ
થતા માનવોને આ પ્રકરણુ પ્રેરક અદ્ભુત આપે છે એના જેવી નિર્મોલ્ય
સ્તુ કે જે સારી સ્વાસ્થ્યની દૃષ્ટિએ ખુબ હાનિકારક છે, તેના સ્વાદમાં
આજે ભારતદેશના કોડે પ્રજાઓ ગાડાપૂર બનીને સયમ, સદાચાર
તેમજ સ્વચ્છતા તથા આરોગ્ય પર પૂજા મૂકી રહ્યા છે, એ કેટ-કેટ
ખતરનાક છે ?

એક પોતે લેખમાં બનાઈરાઈનો ગર્ભિત રીતે મદુપદેલ રજૂ
થયો છે, સ્વાદમાં અધ બનેલો માનવ, અન્યનુ અશુભ કરવાની
વૃત્તિમાં કેટ-કેટલો પાગલ તથા ભાનમૂલો બની જાય છે અને પરિણામે
પોતે-પોતાના જ બોદેના ખાડામાં જે રીતે ધકેલાઈ જાય છે, એ
હકીકત આ સમ્બંધિતમાં આખાદ રીતે આવેખાઈ છે

હિંમો, લોભ, મત્સર માન તથા લોભ, કામ અને દોષ આદિને
વશ બનેલો સસારી આત્મા મનના અસયમ દ્વારા દુષ્ટ રિક્તપો તથા
અશુભ અધ્યવસાયથી નિર્લયક પાપમય કરે છે કાયા કે વાણીના
અસયમ કરતા મનનો અસયમ આત્માને દુર્ગતિના માર્ગે લઈ નિર
કુસપણે ધસી જાય છે તે બોધ આ સમ્બંધિતમાં મળી રહે છે
પૂર્વમાં આર્ષસરૂપિત્રાન આ ભારતદેશમાં જનસમાજની મનોવૃત્તિ
નિરુપ્તની હતી. સયમ તથા સાદાઈના ગુણો એ કાળની પ્રજાના પ્રાણમાં
ભરેલા પડ્યા હતા એમને મનનો સયમ તથા અપાર વધતી જતી
ન હતા પરનો કાળ સામાન્ય માનવના જીવનમાં ફણુ કોઈ અજન્મ હતો
કાયાદ્વારા કલ્પ ધોર પાપાયરણો આચરાઈ જાય, તે ફણુ મનને
નિર્ણય તથા જનન રાખવા માટેનો સયમ અદ્ભૂત હતો આજે આ
જ એક ઉમદા તરવની ખામી આપણા માનવસાસરમાં અને તે પગને
દેખાઈ રહી છે આ કારણે સક્રિય તથા સામર્થ્યના અસાધે માનવ
કાયા કે વાણીમાં અન્યનુ અશુભ નહિ કરતો હોય એ બને, છતાં

મનની દુઃખ સ્થિતિઓ દ્વારા એ પોતાના જ કેવળ સુખાભાગ જેવા મુદ્દા સુખોની ખાતર માનસથી માત્ર પ્રવેશ પ્રાપ્તિમાનસુ ખરાબ કરવામાં જ મનો-માઓ રહે છે, માટે જ આજે ગાંધીજીના હાથવાદ, મમાગવાં કે સાંન્યાસ પ્રાપ્તિ કે અમરતાદ જેવા સારો કરતાં જે અમમ્ન વિચિત્ર કલ્યાણ કરનારા બનાઈવાલી પળેની જરૂર છે તે જ શાંતિ, સુખ આપાદી કે ઉન્નતિનાં દશન માનવજાતને પોતાનાં જીવનમાં થો, એ સિવાય નહિ જ એ બનાવિદ જ સંસારવાદનું કે માનવવાદનું આદ્ય પ્રતિષ્ઠા છે આખ્યાત્મિક અસ્ફુતિનો મયો પ્રાપ્ત છે, પળેપળે મિતકરી બાધુ છે તેમજ મમાર અમમ્નના અબ્યુસનો મમજ માર્ગ છે

પાકો ચોર' એ પ્રમુખ મા-માપની પોતાના મતાનોના સરકારો પ્રતેની અશુભ બે ગમગીનું દરજ્જા છતાં વેધ સંસ્કૃતિ કે અર્થ, મોદ તથા લાડ-કોડના અનિરોધ મા-માપોનાં દેવામાં જ્યારે ધર કમી જાય છે ત્યારે તેનું જે પશ્ચિમ સત્તાનોના જીવનમાં બનકર અનર્થોની પરપરા જ માવી જાય છે, એ રમ્મુ બી રજદ થાય છે આત્મમજ નિરાશ અવસ્થા છે માર્ગ જાનો જ્યાં પૂરમન નથી એવી અરન, નિપાપ તથા મુદ્દર અવધા એ બાત્યાવધા છે એમ પ્રાપ્ત કમી શમન જે જે સારાગ્રન્થ અને પરિત્ર સરમગેનું મિચન આ રમમાં કરતું હોય તે જાતી અનુભવા રહેજે છે તેમ જ હાલના, મનિન આચરણો રહેજે થાય છે કમલ એ બીજા વધનાં વધના બાવિમાં કેવા પશ્ચિમને આજે છે તે માટે 'પાકો ચોર' પ્રમગમિત ઠીક રીતે બોલનાર આખી જાત કે નમજા સરકારો બજકનાં કુમજા માનમને મ અમર કરે છે માગ આચાર તથા વિચારો માટે બાજકોને મનન જાગૃતિપૂર્વક ગ્રેજુઆ આપવી પડે છે સત્તાનોના વિરોધો મા-આપોની ફરજ છે કે તેઓ પૂર્વ પુણ્યકથિ પોતાના કુળમાં જ મ લેના । બાજકોને સુસરકારી, પરિત્ર સચારપૂન, સવમી બનાવવા માટેનું ધડનર બા'વકાજથી આપના રહે મા-આપોએ જૂનતુ જોઈતું નથી કે, આજના બાજકો એ આવી કાના માનવો છે તેઓને મદાન ૨

અધમ બનાવના એ તમારા હાથમાં છે તુચ્છ સ્વાર્થ કે મોડને વશ થઈને તમારા બાળકોનું ક્ષારિ અધઃપ્રભવ બનાવી એ દ્વારા તમારા હાથે તમે તમારા મરનાશને ન નોતરો !'

ધર્મિયાળ જુદી છે' એ રજદચિત્ર જૂની લગ્નકરતા બતાવી બીજા છે સસારમાં મોડુ પાપ મૂળવાદનું છે તેનું એવન કરનારે માતા, હજી કપડો આશ્રય લઈને અનેક પાપોનો ભાર પોતાના જીવનમાં વીંટાળે છે એના પરિણામે તો કાઈના પશુ વિશ્વાસનું પાત્ર બનતો નથી સગો ભાઈ, પત્ની પુત્ર કે સગા પરિવાર જૂઠા માણસથી હાથેમાં શમ્ભિ રહે તે સાચું બોલે તો પશુ તેના પ્રત્યે કદિ કાઈને રોજ સકાનુભૂતિ કે સહભાવ ન મળે (થી આવેલા આત્મા પોતાના સવળાએ સદ્ગુણોનો નિનાથ કહે છે આ લોક તથા પરનોક ખાખ્ય કરે છે

આ હકીકત સિદ્ધાંત તથા વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચેના સવાદમાં જુદા થઈ છે વસુ જેવો રાગ કેવળ એક હાના જુદાણના પ્રભાવે પોતાનું સતત્વ હારી નરકમાં આલ્યો ગયો એ ઐતિહાસિક પ્રમગ આજના સમયતાના નામે લગકર જુદાણનો મોદ મોહાલ લેશન ચનાવી રહેલા સુધરેના યુગને એતરજીના સર સભાગી જાણ છે દેખાવ કે આડ-બર અને બીજાના લાપકાઓની પાળા દળાદળ જુદાણ જ્યાં રંગે પગને દેખાઈ રહ્યું છે તે યુગમાં પશુ સત્યની કિમત કદી ઓછી થતી નથી જુદાણને ત્યજીને ગમે તેના અન્યથી આવે છતાં નિસ્વાર્થ આવે વિવેકપૂર્વક દિતકારી સત્યને કહેવું, એ જ સત્યના ઉપાસક સત્વરીથી આત્માઓનું ધર્મકર્તવ્ય છે

નિહતી નકામી ગઈ' એ પ્રકરણ દુન્યવી અનેક પ્રકારના શિલ્પોમાં પાત્રમત થોસા માનવોને ઉદ્દેશીને કીક પદાર્થપાત્ર આપી નાખે છે વિજ્ઞાનના છે ના પદાર્થ પર ભરેલા લગભગ વજાનિકોને ઉદેશીને પદાર્થોને પ્રેરવાનું મન થાય છે કે કેવળ જીવનને એન જેન પૂરું

કરી નાખવા માટે, સ્વાર્થપરાય । બની, અનૈર્ગનાં જીવને બારૂપ થઈ, જિંદગીને સ્વાર્થમાં જ જો દિશાની પૂર્ણદૃષ્ટિ આવી જતી નેય તો તમારા કરતાં જગતમાં જીવન પૂરું કરી નાખના । શેઠ શું બોલે ? તે મિત્રારા કાઢીને બારૂપ તો બનતા નથી ને ?

વિદ્યારૂપ કેવળ પ્રીતે બહુનરુ તે જ સાચુ છે કે જે દારા આત્મા પોતાના ન્દરપને જોળખી સવમપૂત જીવને જીવી દોષ પાનુન્દાનામાં ન્દાના હસનો માટે નિરૂપી બનવા હા । સર્વતુ મ ।/ કરવા સમર્થ બને બાબ જીવનને /સગ । કરીને પૂર ક વામાં જ કેવળ જો શિક્ષા, સ ।યન બનતુ હોય તો તે દષ્ટિએ શિક્ષિત અને અશિક્ષિત બને સ ખા છે બિલ્લુ આજનાં કાલોનાઓ કરતાં અમળુ ગામગીરો સારો કે જે અજાનનાના કારણે સાદાર્થ સવમ કે નિરુપદીપતુ પોતાનાં દુરનમા બાગવી શકે છે જોડને અને તેનુ અજ્ઞાન તેના નથા અન્યના માં સાષ્ટ્રપ તો નથી ને ? એ વિશે 'શ' પી નકામી મઈ મા લેખક વિ ।ન મનિવર્ત' શ્રી પ્રતિવિજ્યજી, હલ્ય હજુ કહીને પેટ કે પગરા લગવા ખાતર બજાતા આજના શિક્ષણનો બ્યામોદ લ્યજવા ખૂન મુ ર શમ્દોમાં મદ્મોષ આપે છે, જે મનનીય છે

તરવાની યગા એ જ બહુનરુ સાચુ મૂલ્ય છે, એમ નમળ પીને તેઓ સત્યાગસાગરને તરવાને સદાનુ યાનને ઉપાજન નરવા માટે પ્રેરણા આપે છે જે તદ્દન મધાર્થ અને ઉપોગી ॥

'એક ડામર લેખ એ નેખ નથી, પજુ કહેવુ જોઈએ કે આજની અજાન પ્રીએ જે રીતે સ્વચ્છ દામ્યાર, સ્વૈચરિદાર, તથા ઉચ્ચ, ખનનાના અનિગેને પપાગીને વિરાગ બનાવ્યા ॥ તેનુ મિદામલુ ચિત્ર છે વર્તમાનકાને પાશ્ચાત્યદેશના અનુકમ્બુરુપે રૂઢો દાઈરૂઢો તથા મનેનેમાં અપાલી કેવલગી-શિક્ષણ અજાલી સામે આકરૂ તોલ મનનામુ આ લેખમા પોમ વામાં આ યુ છે જે વાસ્તવિક છે જે પાગ બાધીને, શરીરે ચીથરા વીરીને બૂખ્યા-નરસ્યા મા-ગાપો કેટ

કેવી આશા, ક'પના અને મતોરથોના વિડોળે મૂનના-મૂનતા, પોતાના સતાનોને આજના સિદ્ધાંતમાં પારખી બતાવે છે. ખમ્બુ જી-ભાગી તૈનાર થયેનો તે પુન પોતાના ઉપખરી મા બાપ આદિ વડીનોની લાગણી મમતા વાત્સલ્ય કે સ્નેહના કામળ ફોનેને ધમ નીચે કઈ રીતે ધમડપૂર્વક કચરી નાખે છે સ્વાર્થમાં અધ બનેનો તે એકાધુએટ પોતાના માતાપિતાને કહી રીતે ધૂતકારી કાઢે છે તે અધિ સુમને પોતાની માતા સાથે આશરેના અધમ વ્યવહારના આનેખન દ્વારા સ્પષ્ટ સમજાય છે.

બધા ભોના કે નિહિતોના જીવનમાં આમ બો છે, એમ આ પ્રસંગ-ચિત્ર ઉપરથી કોઈએ ઠાવતો નિષ્કૃષ્ટ બાંધાગો નથી, છતાં આનું ઘણું પ્રસંગમાં બનતું આવ્યું છે તે રથી લેખક મુનિશ્રીએ પોતાની ભાષામાં સમ્બોની રોળી પૂરતપૂરક અધિ એ પ્રસંગને અધઘ કયો છે આજે કેળવણીની મોટી મોટી યોજનામાં દેશ સમગ્ર રજૂ કરનારા દેખેનાઓએ ભાષિમાં સુમન જેવા ભોનાઓને ન જાણ્યાવા હોય તો કાલક જિનું આ વેચન કરી કેળવણીનાં અનિષ્ટોના સામે સમજાય રહેવા પાડેની જરૂર છે.

ચિત્ર નિવેક, સયમ સત્યાર, સ્વાર્થત્યાગ સરિધવુભાવ, સત્યાઈ એવા પરાનખર તવા પાપનો ભગ, કષ્ટાદિ પુરવતત્વે કેળવણી પ્રચારના મૂળમાં હોવા આવશ્યક છે તો ભણા-ગણી તૈયાર થોવા એ મુનાનો દે. સમાજ તથા કુટુંબના સાચા ઉત્કર્ષમાં પોતાનો પ્રાણ પૂરી, ધર્મવીન બની નિમ્ના જીવનને અજવાળી જશે.

કેટલું કમન બ્યારે માની સામે જોતો નથી, તે પ્રસંગ લેખક મુનિશ્રીનાં નવ્યને સ્વપ્રમચ્છાતી શ્રેષ્ઠ છે, એટલે તેઓ પોતાના અતરની તથા અતં વેદનાને જે શમ્બે અગી આપી રહ્યા છે તે વચ્ચુંનું કેવું પેરું છે? આ ત્યાં સમ્બો, શુ આ કેળવણી? શુ આ ગરકાર? શુ અનુ નામ માનવતા? પેર તો અંતરા પાણી ભરે છે.

એમા શી બદાહરી થી ? જો અગત્યના પરિસ્થિતિમાં જો નહીં
ને નપાવટ થઈ જાય છે હિંમત હિંમત મળી જાય છે એ કહ્યું
તને ? શરદાની સફાઈમાં, શરદાની સફાઈમાં જુદા પડ્યા મળ્યા
સમજે છે ! ખરેખર આ તે કોઈ જાણે !

લેખક મુનિશ્રીએ સર્વોચ્ચ સ્તરેના જીવનના અનુભવો
આપુ એ પ્રકારે દેખાડે છે એવા હોય છે કે જેને જુદાને જુદા
ક્યું છે જો પુત્ર જો પિતરને એ જાણે કે જેને જુદાને જુદા
વ્યતોદયા તેની પાછળ આજીવન સુધી જોઈને જોઈને જોઈને
૬૫ છે

‘ અગત્ય કહાની એ જોઈને જોઈને જોઈને જોઈને જોઈને
પ્રકાર છે અત્યાર સુધીના પ્રકાર નિહાળીને, અર્થ મળીને
કિવંતીઓ કે રૂપો દ્વારા એક પ્રકારના પ્રકારે જોઈને જોઈને
પર પગને જાણીને જોઈને જોઈને જોઈને જોઈને જોઈને
મૂળમાં હોય જોઈને જોઈને જોઈને જોઈને જોઈને જોઈને
અતિશય પ્રોત્સાહક છે એ નિહાળીને

ધૂટના આયરી રટેન છે તે લોકો જરા અતરની આખો ઉધાગિ
જુઓ ! શાન, દાંત ધીર ગબીર મુનિવરશ્રી ાં પુનિત દર્શન પવિ
સાધુઆચાર આ જન્મેથી કેવી વચ્ચાલીન અસર વાસડ નાચરા માટે
ચેના ઈનાચીકુમારને યાચ છે તે આખો પ્રસંગ કેટ-કેટનો રામચક્ર
તેમજ અદ્ભુત છે ?

શુભ અનુમાનો કિરામડો તથા શુભ જાતનાર આત્મકત્યાજીના
અભિલાષી લાન્ય જોને માટે ખૂબ જ ઉપકારક છે વ્યા મુધી અશુભમાં
આત્મા કાળે-કાળે આકર્ષાઈને મોહ મમતા, તથા પરપ થોંમા વગર
પ્રેરણાએ દોખો જાય છે ત્યા મુધી તે તે જ્ઞાનજનો અવસ્થા જોઈએ
જ આ સનાતન સાત્યને લેખક મુનિશ્રી આ પ્રસંગના ઉપસહારમાં
સ્પષ્ટકરે સ્પષ્ટ કરે છે, તેઓ જણાવે ■ કે આપણને સત્સંગ મારા
જ્ઞાનજન, હૃદય આ. ાં, શિષ્ટ સાક્ષિ દેર, ગુરુ અને ધર્મની ઉપા
સનો આ બધી રસુની જીવનમાં ડમને ને પવને જરૂર છે દાબીક
મોખનોમા આત્મા કસઈ જીવનની ખરગાનિ ન કરે તે પહેલા આત્માએ
જનમનાની જરૂર છે

‘સવુ અને રડવુ’ એ આ લેખ સમજાવેના સર્વ બાંધ નિબંધ
છે કામ્ય તથા કુન્ન ઉપર તતરપશી મીમાંસા આ પ્રકરણમાં લેખક
મુનિશ્રીએ ખૂબ જ શિષ્ટ શૈલીએ મબીર ભાવે કરી છે સસારમાં સપત્તિ
અને વિપત્તિ, શાતા અને અશાતા સ્ત્રી અને પ્રાંનિ બધે કે શોક,
ઈલાલિના પ્રસંગો ધૂપ-છાંવની જેમ પ્રત્યેક સસારીના જીવનમાં અિ
વાયું હોય છે કમો પજનિત આ બધી સાંસારિક સ્થિતિમાં જે નિરોપ
ભાવે મમતા પૂરક જનને જાગરી જાગે છે, તેજ સસારને હતી
જન ■ હાર્યના જીવનમાં કેના-કેવા મિચિત્ર પ્રસંગ સામાન્ય રીતે
આવના રહે છે તેવું હૃદયગમ શૈલીએ માનસશાસ્ત્રના અભ્યાસીની
આથી અરી નિરૂપણ થોડું જોઈ સકાય છે તે રીતે રૂબ પડ્યું

સ સારમા દા વની પાઞ્જ ગેતુ છે નિર્મળ, ચચળ તથા આનિદ્યશક્તિના
આત્માઓ અને ને પવને હવ્યા હયા કરે છે તે સાસ્ત્રારિ ગીને
અજ્ઞાન દશનાં પ્રતિષ્ઠા છે આ મહુપદેશ પ્રત્યુત લેખમાંથી સાર રૂપ
મુનિશ્રી વાયકના માનસપટ પર સ્થિર રે છે

તેઓ કહે છે ‘૬૫’ અને ચિંતા’ એ તો કમજબ વિચિત્રતા
ઠે સયોગ-ચિયોગમાં, ચાળી-પણીમાં મુખ-કુખમાં, સપ-ચિપ માં,
અને ૬૫’ વિશાળ પ્રસંગમાં માનવીએ સ્વભાવમાં રહેવાની જગત છે
આ બધો પરમાર છે પ ભાવની રમખાનના ચોં આનાદિમજથી
આપનો આત્મા અધ્યાર્ષિ રહ્યો છે પ ભાવને યાત્રી સ્વભાવમાં મળી
આત્માની પૈત્રસ્વાની સાને-ચિત્તરાગ સાને મેળવવા માટે સનન
રત રહેતુ જોઈએ.’

‘એક કલામત લેખ પિત્રમુદિએ પોતાના આનિદને હુલસ
મનારવા પરિશ્રમ કરનાર ચિત્રકાર ચિતાની વાત કદી જાણ છે આથી
ફગ પિત્રમરી વાતને સાંભળવા પ્રત્યે આજે જગતમાં સૌને અરુચિ
છે બોદી ખુશામત ખાતી વાદ નાદ અને બાધાઈ કરી તથા કરાવતી
આજે સૌને જમે છે આપ-મનનથી સસારમાં બાવા માળુમો ફારી
જન છે જ્યારે નિ સ્વાર્થ-બારે નિષ્પૃત્તાથી સત્ય મ્હેનારને જગત ખમલુ
પડે છે તા સત્યના આગ્રહી આત્મઓ જગતમાં દલુ છી રહ્યા
ઠે અનસરેશ્ચિત મુ પલ્લ સત્ય કહેનારને કિ આત્મ-વચનાનાં
પાપમાં પગાલુ રહેતુ નથી તે નિર્મર ગદી પોતાની જાત પર
મખમ દોને બોલો રહી શકે છે

પોતાની સા રી ખામીને સાંભળવા માગતી અને સમજવા માગતી
ચિત્રકાર પિતાના પુત્રને જ્યારે તાણાવેલી લાગી એવું તે આગમ
પ્રગતિ સાધી રાખ્યો પ્રવસા એ પ્રગતિના આગમ્ય મોટામાં મોટુ
દુષણ છે, એ સાંભળવાની ઈન્દ્રિયજ્ઞાને ગમડાં વાર લાગતી નથી
એ બોલ આ નરજીથી પ્રાપ્ત થાય છે

‘સોળન તેરી અસર’ મા શુભ વા અશુભ નિમિત્તો આત્માને ઉત્તમ તથા અધમ બનાવે છે તે વાત વ્યસ્થાર, સ્ત્રીનો દૃષ્ટિા દ્વારા મુનિરાજશ્રીએ સચોટ રીતે રજૂ કરી છે

‘પ્રભુ આ મહારીરદેવની’ લેખ દેવાધિદેવ શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવની અદ્વિતીય ક્રમાનો તથા પ્રાણીમાત્ર પ્રત્યે તેઓના અતરમાં એ કૌશીક સપ્તનો આત્મા કોધના આવેશમાં જે રીતે મળડી રહ્યો છે તેનો ઉદ્ધાર કરવા પ્રભુ શ્રી મહારીરદેવ પધારે છે દનિનાસનો આ મગન પ્રસન્ન પ્રભુશ્રી મહારીરદેવનાં પૈર્ ગામીર્ તથા અનંત કરુણાનું દરન આપણને કરાવી જન હૈ

આજે જેમ અનેક વાદો ભારતદેશમાં બી રીઝાપતી જેમ ફરી નીચા છે આ બધા તકરાલી ઉપમાને પાન બંદા વાદોએ વાગ્યો બા કરી વાતાવરણને વિકૃત કરી મુક્યુ છે રાજકીયક્ષેત્રે કે સામાજિક ક્ષેત્રે ધાર્મિક ક્ષેત્રે કે સામાજિક ક્ષેત્રે માનવ પોતાની મક્તાનાં ખોટા ધમકા બળને આગળ લાવવાની મનિન વૃત્તિનો પ્રેરાયેનો પોતાને પ્રાપ્ત થયેન શુદ્ધિ-મક્તિનો ભય કર દુરુપયોગ કરી વાણી દ્વારા બકવાલનો આશ્રય લે છે જનતામાં આંકે અનધોને જન્મા વનાર વાણીનો દુરુપયોગ છે વાચ્ય એ દૈની-સપ્તિ છે તેમ આસુરી સપ્તિ પશુ છે વાળી રીતત જન છે અને ભાભા બળની આગ પશુ છે વિવેક પૂર્વક ધીર મબીરભાવે વાળીનો ઉપયોગ કરનાર ખરેખર પોતાની વાળી દ્વારા સર્વનું એક સ્વધરામા સદાયક બને છે ઉકળાટ, આવેશ તથા ક્રોધ, નોખને વશ થઈ નિવિવેકપણે વાણીના પુદ્ગ્યોને ફેકનારો અશક્તિની આગ સળગાવે છે, જોનતા ન આપડે તો મૌન રહો ખસ જોનો તો પરિણામનો વિચાર કરી વિવેકપૂર્વક જોનો એ જોન ‘જોનો તો તોનીને જોનો’ પ્રકરણમાં વિસ્તાર પૂર્વક લેખક મુનિરાજશ્રીએ આપ્યો છે જે ઉપયેગી તથા ઉપચારક છે

‘નવકાર મનનો અજળ પ્રભાવ’ લેખમાં નવકાર મન પ્રત્યે
 શ્રદ્ધા હનનમાં કેના અદ્ભુત ચમત્કારો સર્જી શકે છે તે સ્પષ્ટ
 બનેના આશ્ચર્યકારી પ્રસંગો દ્વારા જણાવાઈ છે, શ્રદ્ધા એ હનન
 મહત્વની વસ્તુ ■ પીતરાય પરમાત્માના માર્ગ પ્રત્યેની અને તપ્તે
 ફરમાવેલા અનુયાયી પ્રત્યેની જે અખડ શ્રદ્ધા હનનમાં પ્રચીત શ્રદ્ધા
 તે ખરેખર તે આત્મા, પોતાની જાતને ઉત્તરજા ઉત્તર તથા
 ધર્મગામી બનાવી શકે તે નિરાક છે પ્રાચીનના સૌની જાત
 વિનાના દેહની કથી જ કિમત નથી તેમ શ્રદ્ધા વિનાના પશ્ચાત્ત્યેની
 કિમત શૂન્ય છે આ સ્વ નવકાર મનનો પ્રભાવ સ્પષ્ટ
 પ્રદર્શનો અજળ છે તે કહીકત બનેના સાચા પ્રસંગો જોઈ
 પૂરક અધિક જણાવાઈ છે

‘સસ્ત્રીની વિકૃતિ’ વિનાશના માર્ગે ‘પી સર્વજ્ઞ’ આ
 ત્રણે લેખો દ્વારા વતમાનકાળમાં સ્વચ્છદ્યમાનને જ અમર
 વિચારોમાં આગે માનવ સસારે જે દૈવ ઉત્પત્તિ કરના વધરી
 મૂક્યો છે તેનું બાહ્યિક સ્વચ્છ ૧૭ થી જે બધું પ્રાપ્ત
 લેખિની કે કેટલી સચોટ છે તે આ પ્રાચીનને જાણી
 જન્ય સુમોપભોગમાં તૃપ્તિપુર માનવો પાત્ર જાણીને જે
 સીમાડે પહોંચી ગયા છે તેનું અચાર્ય રીતે અવિનશીલ છે જે
 આ ત્રણે પ્રકરણોમાં હનનની વિકૃતિઓ દર્શાવી દેવા
 માનવસાને એવરણીના સુર સંભાળવા જે અર્થ બને પરી
 શીનન ગોચર છે

આ ત્રણે લેખોમાં મોહની નિષ્ક્રિયતાની માનવો
 પ્રેરણા આપવા દ્વારા લેખક મુનિશ્રી, જે માનવો
 નાસ્તિકતાનાં તથા જડવાદનાં વાતાવરણમાં જન્મીને
 સાચા ઉદ્ધારની જે તાથાવેલી જારી છે તે માનવસમ જનના
 અતિશયોક્તિ વિના કહી શકાય ન શકે ■

‘જૈન શાસની વિશાળતા’ વેળમાં જૈન ધર્મનું તત્ત્વગત, આચારો અને રહેણી સ્તી જે સુમવાદી સર્વ શ્રેષ્ઠ તેમજ વિશાળતામાં અદ્વિનિય છે તેનું આલેખન સુદર થયું છે જૈન શાસનમાં શ્રવાદિ તથા સ્થાપિત મુખ્ય મથકો ૨૨૨૫ તેના બેઠા આમવાદ મર્મના તથા સ્વાદ્વાનુ તત્ત્વગત ૩૮-૩૮નું અદ્વિનિય અને અત્યંતિક છે તે માટે વતમાને મુખ્યતા માત્ર મજાતા દિનેસોદેશ પણ મન મુજબ બનીને જૈન દર્શનને માનની ભાગભરી અજનિઓ અર્પે છે જૈન ધર્મનું એક અદિસા જેવું તર પછી ૧૦નું વિશાળ અને વ્યાપક છે, કે તેમાં કાષ્ઠિ પણ પ્રાપ્તિ નેક વિના સમસ્ત વિશ્વના મોટે મજા ૧૬ના પ્રાપ્તિ માનની રદાનો દેવ-દેવ સમાવે છે જે બધું આ લેખમાં મોખ રીતિ પ્રદર્શિત કરવામાં આવ્યું છે

૧૩ ‘જાણુ છું’ ખર નથી કે એ સમજ વિન મદના નશામાં ધમ ના ધેનમાં મોઝ બનેના આત્માને તેની જાન બનારી તેની પામ મતાને ઉરાગી કરી ચીમકી આપવામાં આવી છે અત્યંતદાર ગણિથી મારીને કેદ પચેદિય મનુષ્ય સુધીમાં એક પ્રગરની યાતન એ, અપમાને અને તથાએને બાગવીને આવેના આત્માને વિનન સરળ તથા શુણ્ણવાન મદાપુષ્પાની મેવામાં સમર્પિત બની અપ્રમત રહેવાને બેધ ત્યાગી મુનિ અને અગાન સસારીના વાતોનાપ દ્વારા આપવામાં આવી છે

પ્રતિગા પાતન લેખ નિયમ અને પચ્ચક્ષાગતના સ્વીકારની મદતા બનાવે છે આગે દેશમાં પણ પ્રધાન ૫ કે અધિકારની ખુશી ૧૨ મેસના પહેના વગી અદાનના યાયાધીશની સમક્ષ પ્રતિગા ૮ ગાન કરવો પડે છે સો ૧૦ લેસ પડે છે એ દર્શકત પ્રતિગાની મજા ગતાને છે માનન શ્રવનમાં નિયમ પ્રાપ્તિની ઉપોગિતા ખૂબ ૧૮ છે આ લેખમાં પચ્ચક્ષાગત પ્રગાના લાને અને પચ્ચક્ષાગત નદિ પ્રગાગાએ કે તેને નદિ માનનારાએના પ્રામક મત-ગોનું શાસ્ત્રીય નિરાપરણ દૂકમાં કરવામાં આવ્યું છે

પથાનાપ' એ પેતાના સત્તાને સમાર્થમાં વાળતા માટેની
 વિંદી પિતાની જ્ઞાના તથા તેમના પુરુષાર્થનું સાચી પ્રસન્નચિત્ર
 છે એ સમયે અસ્માન થઈ જતા પ્રભુથી વીરગત્ય લાવતી મુનિના
 દર્શને પુત્રને ધીમ લવમા નિર્મલ અવસ્થામાં ખમ્બે જોઈને કહ્યું તે
 હમી નમુ નિરૂપણ છે આજે જૈન સમાજમાં જ મીને દેવ દર્શન પ્રમુ
 પૂજન, ગુરુવંદન જેવી આત્મ અભ્યાસનું જન હુદ્દિની ક્રિયાઓથી જે
 પુરાનો પાઠ કરતા જન છે, તે પિતૃની પ્રતિને વિંદી મળાપોએ
 પરાણે પણ ધર્મ ક્રિયાઓમાં જોડા આગે પ્રેમા આપરી જરૂરી છે
 એ કહેવું અભ્યાને નથી

ધર્મ મરજ્યાત નદિ પણ અસરે ધર્મ દરજ્યાત ને
 છે કેવું ઔષધ પોતાની મરજી નદિ પીનાર પુત્રને સગી મા મોળામાં
 વેળા નાખીને છાતી ઉપર પોતે મળે પાવ છે તે રીતે જૈન સમાજમાં
 અમુક આચારોનું પાનન, જૈનના ધરમાં પગલે સિસ્ત ખાન ખમ્બે
 કરાવતું તે વિંદી મા-માપોની પોતાના સત્તાનો જ્ઞાપિ કયાણ
 માટેની આવશ્યક દરજ છે પગલે થતા ભાવ વિના થતા પણ
 જિનેશ્વર દેવનાં શાસનના અનુભવે કે ક્રિયાઓ પરિણામે આ માને
 મામ આપે છે એ વસ્તુ આ પ્રસંગ પરથી જ્ઞાનિત થાય છે

શુ આપણા ? પૂર્વ પ્રાર્થના યોગે પ્રાપ્ત થયેલી સપત્તિનો
 સુપ્રોગ કરવા માટેના ટેરક બોધપાઠ છે તમે સામાને જેના ભાવથી
 આપો છો તેવું બચાવમાં પ્રાપ્ત થાય છે એ અદિ મૂલ્યન કરવામાં
 આ પુ છે કે 'તમારા આંગણે આવેના દીન-કુખીઓડિતોને વિશેષ
 કંઈ ન આપી શકો તો પણ કોઈને કંટુ વાળીના પ્રદારો કરી કુખી
 નદિ કરતા વાણીનો મધુરતા પૂર્વક વચ્ચારક વામા કૃષ્ણ નદિ બનતી !

'બ્રહ્મ સંજ્ઞની' જૈન દર્શનની પ્રત્યેક આરાધનના મૂળ પ્રાણ-
 મયમ્ સનનો મદિમાં દર્શાવે છે સમગ્ર દર્શનનું સ્વરૂપ તેના મોદે

અને તેનું મહાત્મ્ય દેહમાં જણુ સ્પષ્ટ અને ગ્રાસ્ત રહેતી દર્શાવાય છે, જે ઉપયોગી ■

સાચી ટેક માં ધર્મશ્રદ્ધા જેના પ્રાણમાં ભરી છે, અને જે રિવેક પૂર્વિક સદ્ગર્ભ પ્રત્યે નિ ગરાન છે તે પ્રુજ્યવચન આત્મા ગમે તેના વિપરીત પ્રસંગોમાં અસ્તિ નાનિ બનતા પોતાના નિબુધમાં ૩૮-૩૯માં અક્ષર રહે ૯ નિર્માકતા એના આત્મામાં ૩૮-૩૯થી અતીકિક હોય છે તે ધનપાન અને બોજના અનિવાસિક પ્રસંગમાંથી લેખ મુનિવર શ્રીએ અમી દર્શાવેલ છે

આસ્ત્યક આસ્ત્યક ક્રિયાઓની મજા, ઉપયોગિતા તેમ જ આસ્ત્યકતા પર બાર મુકોને લેલી આ ધિના પ્રમાદ ત્વષ્ટો કરવા માટેની પ્રેરણા કરે છે પ્રતિક્રમણના જેણુ ધાર્મિક કૃત્ય જેન ધનમાં જે રહેતે પાપનો અપ સાફ કરી, આત્માને નિર્મલ બનાવવા માટે હુમાવવામાં આણુ છે તેની વૈજાનિક સમગ્રજૂ પૂર્વમ્ની ધર્મક્રિયા અન્ય કોઈ ધર્મમાં દર્શાવવામાં આવી નથી

જેનો અને સખ્યા લેખ જેન સમાજમાં મખ્યાનું પરિભ્રમ પડી રહ્યું છે જેનો આજ યુગ જાય છે જેનો ગમ્મ તેા જેન ધર્મનું પશિન કઈ રીતે રાધતે ૧ ઈત્યાદિ વાતો કરનારાઓને હીક હીક સમગ્રજૂ આખી જાન છે સખ્યા કે વસતિનો વધારો વસ્તુની મદતા માટે એમતે ઉપયોગી છે એમ માનનું એ કેવળ મૂર્ખાઈ છે તે રકીકતને જાણાવવા સાથે જેન ધર્મ એ કારણનો નિર્ણય પ્રગ્નનો કે સ્વેચ્છા-ય રેએનો ધર્મ નથી પણ સૌર્વવાળી સાત્વિક પ્રગ્નનો પોતાનો ધર્મ છે, માટે કદાચ સખ્યા આછી રહે તેથી જેન ધર્મને આપ્ય નરિ આવે પણ જે તેના સાચા શકિતશાળી ઉપાસકો હશે તેા જેન ધર્મ વિમ્ભવતો જ છે, એ તાત્વિક વિચારણા અનેક રીતે વિવિધ દષ્ટિ-

નિદુઝોથી સમજાવ કરી અર્થ વિચારમાં આવી છે જે આજના સમયના બળથી જ ધમનો મદિમાં માનના ઝોને માટે મનની છે

‘વિદ્યાનિકા’ લેખમાં આજની વિજ્ઞાનની અગ્રણતા લઈને સાથે વગર અખતરે વગર વિસાતમક પ્રયોગો મર્યાદા બચવોતોએ જે ક્રિયાતિ સાથે રજોયે તેમના લાવેને પ્રમણિત ॥ નારુ ફરમાયુ છે તે ફરમાયુ સગીન મુમગન અને ત્રિમયાનાધ્ય ૯ તે દકીમત જાણી જોઈ દર્શનના ગ્રાહ્યતા તત્ત્વજ્ઞાનની મનના યથાથતા તેમ જ લેખોપકારતા પ્રત્યે શ્રદ્ધા તથા દુ આગ્યા કેવરવા પ્રત્યેક વિચારક રમને મદેમ આપનામાં આવ્યો છે

બાવરાલી ગુજર કાવ્ય કૃતિઓ’ પણ રત્નમાન યુગમાં ગચ્છાઈ રોડી માન્ય કૃતિઓને અંગે મનની વિચારણા ૧૮ થે છે પૂજ્યપાદ ગન રત્ન વાખ્યાન વાચસ્પતિ મરિકુન્દીયિ આચાર્યદેવ શ્રીમ વિજયતમિષ્ઠી ૧ ૯ મદા જાણીની સુપ્રમિત મૂર્તિ માન્ય કૃતિઓને સમજવા માટેના વિનમ્ર નરન આ નખમાં થયો છે આજે મીને તજની મના જે મનને મીતો તેના થઈ રહ્યા છે તેને અંગે સમાજમાં જે ત્રકારની વિચાર ધારા પ્રવર્તે છે તેની સામે અને રીતે આધારક નથા સગીન યુગિતો દરીનો ૧૨ મુનિ જાણી પોતાનું મતલબ મજૂ કરે છે તે પશુ સમજાવ પૂર્વ રહેજ પડ કડુના લાગ્યા વિના પોતાના વિચારો સાથે પ્રીમાં તેઓએ અની મૂખ્યા કે તે માટે સમાજના પ્રત્યે રમી આનું મનન પરીક્ષણ કરવા મારા અપ્રદ છે અને લેખક મુનિશ્રીએ જે કોઈ દરીનો તેમ જ પ્રતિપાલનો મારી છે તે બધા દૃઢ્યના સ્વચ્છ લાવે સરગતાપૂર્વ અવમ્ય વિચારણી છે એમ મ્હી શમન લેખક મુનિરાજશ્રીમાં રોડુ બિડ અન્વેષણ અને કોઈ પણ વસ્તુના દાદને સ્પષ્ટ રીતે પ નવાનું કોશલ આ નખમાં દેખાઈ રહ્યું છે

૩૧ ૩૬૦૦૦ના બીડા, રમણ પ્રસંગ મિત્ર જે નોક નાક, કે પ્રતિદાના બૂત પર સ્વાર થયેનો માનવ ફેરી રીતે ખુદાર ઘઈ રોકે છે તેનું આધુ-પાતળું નિવ્વન આમાથી મળી રહે છે જ્યારે જીવન ક્ષણનગર છે તો પ્રતિદા કે વાદરાફ કંઈ ધારી છે ? નોક વાદરાફ કીર્તિ નામના અન્ય પ્રતિદાના જોગ ખ્યાલોમા રાચતા માનવો પૈસાથી કુટુંબ મીનાથી કે ધન-કમચી અનેક રીતે ખુદાર થતા આજે પણ આપણી આનુમાણુ જેઈ રહ્યાર છે પરાપકાર ધર્મ કે સુપાન ભક્તિ માટે પાઈ પાઈ ગો દિવ્યાન ગમ્પનાન, જીવ યા કે સાધારણ ખાતાના તોગ માટે રોજના રોનારા આજે જૈન સમાજમા કે-કેના ગ્રીમતો છે કે, જેઆ કેરગ પોનાની માની લીરેરી મોગાઈની ખાતર દળરોના ખચો પાળીની માફક કર છે ખરેખર મોગાઈનું બૂત એ બનકર અનિષ્ટ છે

‘સમતોનૃત્તિ’ નેખ આજના રાન-વાતમાં મમજ પોઈ મેસના માનવોને અમૂલ્ય બોધ આપે છે જીવન ક્ષણનગર છે સપત્તિ, એશ્વર્ય રૂપ કે જન આ નકુ ક્ષણુદારમાં મારી બની જરાતુ છે, એ નિર્મિત છે તો પછી આરા ક્ષણુવિદલી ચચન પદાગ્રીની પાછગ માનવ ગાતુર મનીને તેની પ્રાપ્તિથી મમજ સા સાર બની જતો દશે ? રાનરાતમા ધમક મર્વ તમા ગુમાનમા એ કેમ પડી જતો દશે, રારુ ? બનબના મધિનાઓના મર્વ ધનીના છદ્મા ભાગમા ગળી ગયાના દબાતો ઈર્ષ્યાસના પાને નોધાના છે તેને નજીરી વાતમા અગ્રાઈ જતા માનવે ૧૦ માં કોનરી રાખરા નોઈએ નેપો રીયન કીપતર મુએનીની જેવા સર્વસપાધીસોના શા દાન થતા તે ક્યા આજે કોઈથી અનવ્યુ છે ? મ> દરેક દરેક પ્રસંગમાં માનવે રેઈ રાખી ખામોડૂઈક ડ્રવુ નોઈએ આ લેખમા અને વ્યરાજાર દરુતિ દારા નેખક મુનિશીએ સમતોનૃત્તિની મદત્તા ખૂનજ ઉદયગમ રીતે ઝીગુરૂ દરક અડી આનેખી છે જે સદુ કોઈને બોધમ તથા ઉપો ૧ છે

છે, 'અનીનિનુ ધન' વેપારી સ્વદ્વારુદ્ધિમા આગે જે રીતે સમાજ પાછળે પાછળ પડે છે તેને સ્વદ્વારુદ્ધિમા મૂલપાત્ર અર્થશુદ્ધિ માટે ગ્રેટર આપવામાં આવી છે વધારે પડતો લેખ, પરિશ્રમનિનુ અનિશ્ચિત આકર્ષણ તેમ જ સમાજના પ્રત્યેક સ્વદ્વારુદ્ધિમા જેવળ ધનની જ પેશાની જ પ્રતિ, આ બધાના મળે માનવનું મન તોળ નિમજ અને એમતે અર્થ નાનુપ ની ગયું છે સાવિકતા જીવનમા દી નથી જેન જેન પેશો મેળવવામાં જ અને એમે દ્વારમા જ જીવનની દિન નિયત તેને આગે લમી રી છે એવું ગમે તેવા પામે જેવા કે જાગ્રત, વિવાસદાત પુન્યાઈ ધુપી રાતનીસ કરનાં પશુ તે અચમતો નથી

આજના સમાજમાં ભોગવવા ક તા મેળવવામાં અને સાચવવામાં જ સુ ઠાઈ પાગન બન્યા છે ઠાઈ ઠાઈ વાગ મેળાઈના ખોળા ખ્યાનમાં આવા માનવો જ અન્યવાને તેવાં થાય એ સિવાયના આજના પેશાની પછળ ખુવાર થતા માનવોને બંધ મર્ત સુખ જ નથી જીવન પશુ પેસા માટે જ હોત તેમ જિંદગીની જે નીલગ સુધી પેસા ખાતર માનવો દસરમ એવાતાં નેઈ સમય છે

પશુ તેઓએ મનુષ્ય જોઈએ નદિ કે 'માનવજીવનની કિમત સપ્તિ-વનોપાઈનમા નથી વિવેચન ન્યાયોપાઈત ધન જીવન સ્વદ્વારુદ્ધિમાં માનવને સદાચ કલય બને બાબી તો પુન્યાઈ વિના ધન પ્રાપ્ત થતુ નથી, અને પુન્યાઈ વિના ધન દ્વારા ભોગોપભોગ થતો નથી આ ત્રે નિક સત્ય છે તો પત્રી માનવો પોતાની પુન્યા ને જરી, તૃષ્ટા, મોહ તથા અજ્ઞાનને આધીન થઈ અસતોષની આમથી ખાખ યઈને જેવળ ધનમય્ય માટે પાપાચરણો શા સાનુ આચરતા હોય પશુ કર્મની મનિ મટન ઈ મિથ્યાત્વના માલક નશામાં ચમચૂર પ્રાપ્તિઓ દુ અથી તથા લાચી, પોતાની જાતને મુન ક વા કા પનિ મુખેની મુગળ જેવી તૃષ્ટામાં દોષ્ટા જેવળ અર્થોપજન પાછળ

પાગલ બની પ્રામાણિકતા પાપખય, વિચાર, નીતિ, યાત્ર, સંસ્કારના
ઈત્યાદિ સુદર તત્વોથી રિચુખ બની, લગભગ પાપો આચરીને દુર્ગતિમાં
જાય છે

અચાર્ય ગિરિજા રહેલા પાપો અધર્મિક કે અધર્મનુક્રિ દ્વારા
આત્માર શુદ્ધિ એ હા । તો મન અને હૃદયનુક્રિ, એમ સામન્ય
રીતે કહી શકાય

અનગળ સપત્તિ કે અમાપ અધર્મ જસારે ધરીતા હતા આત્મા
ધૂળમાં ફેંટાઈ જતા આત્મ સામે જતક સક્રમે છીએ તો તેની ખાતર
માનવે માન-માન ગૂમારીતે પાપાગળ જો નદિ કરાવે ઉપરેશ અતિ
તત્વગમ રાત્રીએ મુનિરાત્રી આપી રહ્યા છે જે જૈન સાધુનું રિતકર
મગળ કરાવ્યું છે, તમો લેખના અતે રપર રીતે સત્તા સરારીજનો
જગ્યાગી રહ્યા છે એ રત્ના છે કે માટે તે મદાનભાવો સમજો એના
અને પાપ નીતિ અને પ્રમાણિકતાનો । જુદા ।

(૩)

એકદરે ૪૦ પ્રક જોમાં વિદ્વાન મુનિરાત્રીએ બોધક, પ્રેરક અને
હૃદયનિકાસના સોપાનરૂપ ચિત્તનપ્રધાન સાદિત સક્રમિત કરીને મુક્ય
છે જુદા જુદા પ્રસંગોમાં તેઓએ જે કંઈ મળ્યું છે તેજો સર્વ
સમક અતિ ત્રસિદ્ધ થયો છે મુનિશ્રીનાં રિમાન વર્ગર, મનન અને
પરિણાનન તથા અનુદાનને ગેઠાપોલી પરિપાત્ર ખરખર અતિ
મધરથ થયો જેમ સક્રમ ૥ લેખક મુનિરાત્રી પૂત્યપાત્ર આપ્યાન
રાત્રપતિ કનિકુ કિરીટ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ રિજ્યનન્ધિ સૂરીશ્વરજી
મદારાજશ્રી ॥ પદ્યકાર અવયવપ્રમાવક રિદ્ધર્ષ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્
રિજ્યનન્ધિમગુસૂરીશ્વરજીના વિદ્વાન વિગેવરત્ન છે ગુજરાત, મદાગુજરાત,
મારનાડ મેલા, તથા દક્ષિણના પ્રદેશમાં તેઓએ ચોતારાની મકિનથો
સારો ધર્મપ્રધાન વિસ્તાર્યો છે

પ્રાતે, લેખક મુનિરાજશ્રી હજુ પણ પોતાનાં વાચન, મનન
તથા પરિશીલનમાં વિશેષ વિભક્ત સાધી, પોતાની સાધુતાનો ઉજ્જવળ
પ્રગટ રિસ્તારી મોતની નિદ્રામાં પોતી રહેના સસારીજનોને આત્મ
શ્રવના માર્ગે આત્મા સાદિત્ય-સર્જનદ્વારા જમાવતાં રહ્યાં એ શુભકા
મના સાથે વિવેચી વાચકોને સ્વચ્છ તંત્રે સમજાવપૂર્વક આ મથના
વાચન, મનનદ્વારા નિજ શ્રેય સાધવા સૂચના કરતો હું વિરમું છું

જેઠ મુદિ ૫ ૨૦૧૧
તા ૨૬-૫-૫૫ ગુરુવાર
વાકાનેર (સૌરાષ્ટ્ર) { વ્યા ના ૬ પા ગુરુત્વ આચાર્યદેવ
શ્રીમદ્ નિગમ રામચંદ્રસૂત્રીયર શિયાળુ
૫૦ કનકવિજયગણિ

છઠી આવૃત્તિ અંગે

અમને જણાવતા અને આનંદ થાય છે કે પ્રસ્તુત
સરકારની સીડી નામનું આ પુસ્તક પાંચ-પાંચ આવૃત્તિઓ
રૂપની ૮૧ આવૃત્તિમાં પ્રવેશે છે લગભગ ૧૦ હજાર
નકનો બાદ પડી જતા હતા જનતાની માગ રજી બાતુ જ
છે જનતા ખૂબ રસપૂર્વક વાંચે છે વચાવે છે અને સદ્મોધ
મદલુ કરે છે એ જાણીને અમને ધણો આનંદ થાય

શતાવધાની ૫ નાસતી શ્રી કીર્તિનિગમજી ગણિતરંગે
સાદિત્ય પ્રેમ ખરખર અનોખો છે ઉત્તરોત્તર તેઓશ્રી આપો
પણ વધુ મુદ્દ સાદિત્ય જનતા સમક્ષ મૂકતા રહે એ દરખા
સાથે વિ મીએ છીએ

૫૦ પાઠ શાતમૃતિ શામનદીપક આચાર્યદેવ

આમદિગ્વિષ્ણુનતિવક્ત્રમૂર્તિ ૧૨૭

મહાસાગરો

અભિપ્રાય

આધુનિક જમાનાની ઝેરીની અને માની દવાના સપાથી જગમાનવોની મોહધામા કદ અંતેરા પગાઓ દેખાઇ આવે છે. અમદાની આગથી શ્રદ્ધાના જ્વાલ-સુખથી મધમધાયમાન નહતરનો બળોને ખાખ થઈ ગયા છે. ધર્મ-દેશરતના સુદ પાપમાય બાજના ઉદામરાદીઓએ એવો લૂનો લગાડ્યો છે કે, એ દેશરતો પણ નશિત બની ગયા છે.

માનવજાતની સરકૃતિ કે એના ઉચ્ચતમ આદર્શીય આચારો નક્કસનીય નરનિનો કે રમ્ય રેખી-કરણીઓ ઓસગતી જાય છે. માનવ જ માનવને બંધકર દેખાતો જાય છે. સમાજનેમ, ધર્મ-પ્રીતિ જાત વાત્સલ્ય ગ્વજનદિત એ સધાગુણ સમગ્ર જ બૂસાતું જાય છે. આ પ્રતાપ છે આજના કુસંગરોનો. કુસરકારોથી પોષાતી જતી વિદ્યાથી અવરધાનો. અથવા ચારે બાજુ જ્યાં જોઈએ ત્યાં ખોટા બ્યમનો, ખોટી વાતો મદી બીરો કીયાગના જેમ હિમગાઇ રહી છે. આની અમર દેહાએ કે અનિચ્છાએ, જેમ ધુમાડો થતા આખો પાણીથી ભગાઇ જાય છે, તેમ માનવ જેની દેવ-દુર્ગ જનનિર્માય કુસંગરોની એવી કપરી કુપયા પેમી જાય છે અને તે વધના-વધના ઝેરીના ઝાડની જેમ એની બધી વધી જાય છે કે માનવ એનો ગુનામ બની જાય છે. ધર્મા ખાસતું નથી જાન-બચાવ બૂએ મરે છે, ટળાય છે, દેવ વધના લેલ રો તગાદો કરે છે. એ ખાવા સુધીની તૈયારી થઇ જાય છે, પણ ચા-ખીંટી કે અન્ય કાંઈ ખાવાનું અને દેહન-પુરેવાન મરનાનું નહોતો હોય તો જાકય જની જાય છે એ દીવા

જાતુ સત્ય છે સૌને અનુભવ છે સૌ જાણે છે, પણ એ કુસરખતથી અનગ રહેતુ, મુખ રહેતુ, એ કેઈ ની વા જ પુણ્ય-પુન્યને સાધ્ય થાય છે આ બાળના સર્વ દેશના સર્વ માનવોને થોડો-વધો અનુભવ થત ગયો હોય છે જ

અહીં અનુભવ એ છે કે, જેમ નાના કુળમારૂપ કુળના અકુળોને જો જોય મિચત થાય રક્ષા તરફથી લાગી રખાય બુદ્ધિ સારી હોય અને તકો કે નિમ આદિ પ્રતિનિધિય રક્ષણ થાય તો તે કાલ્પ-કુલ મોકલે ત્યાં ઉત્પન્ન થાય, પછી એના મુદ્દો મને, શીતનનમ છ ના મને, તમારો પથોરો તાપ શમાવના એક સાનન બની જાય છે, જેટલુ થક મનુષ્ય એની લાગી એની આવર । હોય છે આ કાલ્પ-કુલ પક્ષનુ મૂળ કારણ એના બાનકાનુ પાનન-મિચત-રક્ષણ છે તો એ વૃક્ષના પાન પર્મા કોઈ ઉતર લાગી હોય તો કાલ્પન નામ-રોષ રહી ગયુ હોય । આવી જ રીતે જ મેના બાળકને માતાપિતાના ચીરમથી યોગ્ય સરકારનુ પરિ-સિચન થાય તો એ બાળ પુણ્ય ક્યાનુ, પ્રેમાળ અને ધમનિક નતે છે કેનાક માતા-પિતાને આજે બચ્ચાનુ પેટ કેમ બધુ । કે આજની આધમી દોટથી પે । થતી વ્યવહારિક જીવણી કેમ સાહે તેની મિના છે પણ બાનકના અવજનને કેવા બનકરે રોતો તે એ લાગી રહ્યો છે એ કોઈ જગર કરતુ નથી એ તો ખુબી જ વાન છે આ આ સામા આ 'મસ્કોરની સીડી' મામતો અથ મુનિરાજ શ્રીમીર્તાનિજયજીએ શ્રમથી નખીને જન-ત્યાણ, બાનક નાણે લક્ષ્યમાં લઈને બાર પાડી રહ્યા છે સાચે જ આ પુનક મે વચ્ચુ અને સિચાર થશે કે આથી કુસરખતોની લડકે બાળની આગમા પણોના પપ્પુ કામ આ પુનકમવનોકનથી મનો જશે જ, એની એક મુમશા રહે ॥ જેમ જ નદિ પાણુ પ્રત્યક્ષ એનુ મુદ્દન પ । દેખાઈ રહે ન કે પુનકનુ નામ સરકાળી-સીડી 'સસ્કાર એને આર્થ-ન મુનિ નાચા નિર્મિત બ ન સીડી એને કમિડ સરખાર મટે ના

આ પુસ્તિકાના અવનોક્ત્યથી એમ લાગે છે કે, આ પુસ્તક હાથમા આવશે તેઓ તેનુ ગ્રંથ ધારાની જેમ સતત મનન જ કરશે કુસારિત્યથી તેન જગતને ઘેરી મોહ નિદ્રા ઘેરી બેગી છે, તે પણ દૂર સુદૂર નારી જશે

પુસ્તકની ભાષા સુદર છે વિષયો વિશાળ અને ઉપયોગી છે મદાન વાતોને ટૂંકમાં પણ જન-સમદા રસ-ચાળ જેવા બનાવવાની લેખકની કલા-કોવિલ્લા જળમી હોઈ છે લેખકશ્રીએ અનેક સ્થળોમા સ્વયમેવ કે લોભાકિનથી જે અનુભવો કહ્યા છે, તે અનુભવોને શાસ્ત્ર-દેહથી બીજા ક્યાં છે પ્રકરણોનો ક્રમ પણ સુદર સચવાયેલો છે આજે જે પ્રપચો અનીતિઓ, ખોટા વ્યસનો અશ્રદ્ધા વિનય-દાનિ, ધર્મ-પરાદુષ્ટતા, અતિથી-અપ્રેમ, સ્વાર્થ-સાધુતા, દરિયોની ગુનામી વિષયભૂખ, હાથોની નબળાઈ બનકર રાગોનો ભોજવટો, આ બધી બાબત સીના ભજવાઈ રહી છે તે જોતાં લેખક મુનિશ્રીનુ હૃદય કપ્પી ગાંધુ હોય એમ અનુભવાય છે પાણીના કુલરાળાને પાણીના પ્યાસીને જોના પાણી પાવાનુ દિવસ ધર્મ આવે છે તેમ મુનિશ્રીને પણ જ્ઞાન-પરબમાથી સન્કાર-વારિનુ પાન કરાવવાની અમાધ કરુણા પેલ ધર્મ આને આ સરકારની સીડી પોતે નિદારનો વ્યવસાય, શાસન-પ્રભાવના, અનેક કાર્યોની પ્રવૃત્તિઓ તેમજ પોતાનાં ગુરુદેવની સેવાની તકોને પોતે જ સાચવવાની એક સુદર તાનાવેલી આ સમગ્ર ય હોવા છતાં ય આવાં એક નદી પણ અનેક ગણ અને પદ્ય પુસ્તકો બદાર પાડીને સચે જ રહેતાં પણ સાધી રહ્યા છે એમ કહેવુ અનિસરોમિત્યો ૫૭ છે

અતર્મા આ પુસ્તક સાચે જ આલીસીદ છે સાચે જ સુદર જ્ઞાન જીવવાનો મેનરો -સાજમામ છે ધર્મ-શ્રદ્ધાને દા બનાવવાનુ એ મમનાજી ત્યાજી સિધિન બનેલી સુપ્રવૃત્તિઓને સવળ-પુષ્ટ

મનાવવા સાચો સાથીદાર છે પાપ-પ્રવૃત્તિઓથી અટકવા રે' મીઝન
અને સુપ્રવૃત્તિઓમાં પ્રગતિ સાધવા વાવો છે અધુર બોજન કે
આગમથી બેસવાનું મુખાસન જે રસ નહીં પે। કરે, તે રસ આ
મથ-રસ પીતા અનુભવાર્થ જશે જ આ નાનો મથ પગ જરૂર
આવશે જીવન-દેખાવનો વજર પાશે જ બનશે એવી આશા સાવે
કે આ ભ્રમ અભિપ્રાય આપીને નિરમુ છું

“આ. શ્રી. વિનયભુવનતિલકમૂરિ”

એક અભિપ્રાય

સમગ્રની મીઝી લેખક પૂ. પ. મ. શ્રી કીર્તિવિનયભુ
મનિવર અસ્તુ પુસ્તકમાં ૪૪ પ્રકરણો દ્વારા લેખક પૂ.
મનાવર શ્રી એ બોન-ટ્રેક તથા જીવન વિગત ના સોપાન
૩૫ સામિત્ય સમક્ષિત કરીને રજૂ કરેલ છે લેખક મદાગજ
શ્રીની બાત મળે છે એની સચોટ છે તે તેઓનું વિશાળ
વાંચન, જીવન મનન પરિચીવન તથા અનુભવનો લોકોપયોગી
પરિપાક અંગી મથથ થયો છે આ પ્રકાશન પ્રસ્તુત
પુસ્તકની પાંચમી આવૃત્તિ છે અત્યાર મુખી આ પ્રકાશનની
૬૦૦૦ નકલો પ્રગ્રહ થઈ છે જે તેની લોખ પ્રિતા
પત્નાર કરે છે માળ કુવાન, પ્રો' તથા રૂઢ સર્વને એક
અરખી રીતે હપયોગી આ પ્રમથન ટ્રેક તથા ઉદ્દેશ્યક
છે ૫ લેખક મનાવરશ્રીનો પ્રવન પ્રસન્નીય છે

૧૪ ૧૯

“કલ્યાણ મામિક”

અંક ૧૦-૧૯૧૨

અને હવે કેમ પૂરું થતું તેની જ નાવારેલીમાં તેની જ ચિંતામાં
અને તેની જ વિચાર જાગ્યા માનવ અર્નિસ મલ રહે છે

તેમાં આગળા યુવકની દશા તે જાણી કુલુલતક છે

મા ગિદા યા વિમુક્તયે ।" ના રત્નને નવી વિદ્યાના રમડા
મેં ઠ રીતે બ્હાની, વિનાની ગણવ જુમાં જ તે ફૂલી ચા છે કેવળ
વર્તમાનની દ્રષ્ટિ દર્શી અનન ભવિષ્યે તે જુલી ગર છે
મદાપુરોડી પાનો સામે જલે-જલે અમીચામગ્રા કરે છે વખત
આપે એ આ નં તત્ત્વેની ફેંકી હાલમાં જ મલ માને છે
મર્મ કમ-કિષકાઃ ચર્મ હો નર્મ રેટને દલનમાં એ ભક્ત છે
પાતાની બાજી અને પાતની થી ફોર્મિ દાતા માટે તે વેળા વર્તી
અમામાને બ્રહ્મજ્ઞાને અદેશકાતુ મી ચાલકા બોલી રહ્યા છે

અને પોતે મલ અનની જાતને નીચળ ચાલી સનાતન સત્તા
સિદ્ધાન્તો અપનાવ કરે છે શાંતીમાં દુષ્ટીર્મ, વાળેની સાર્થકિ
જાલ ગેખાવ કરી મેલી રમો રમ રહ છે જેમ એ જાણી મે મે
કરે તે ખીલ પત્ર મે જ મે છે અને જાણી આખા રોજામાં મે
મે મલ છે તેમ આ જાણીર્મ જાણી સરુનિથી પાળેના માનવો
અમુક પાનો રહેતો મુકે છે જે એ એ રોકા આપે છે શીખ મો
એની મૂલક ઠાવે છે અમ ની રમે ન્ય સમજ્યા વગર જ
મારે જ જુ દોડા અને છે

પ્રસ્તુત સરખત-ગીતી નામના આ પુસ્તકમાં આ બધી વાતોનો માત્ર અગ્રનીર્દેશ કરવામાં આ ગો છે

વ્યાધિમરત આત્માને કડતુ ફળ પરિણામે ગુણકારી કૃણાળી ઓપત્તુ ઉપયોગી છે તેના કરતાં ફળ કષ્ટમિષ્ટ ઉપયોગી આ પુસ્તક છે કડતી પણ આત્માને દિનકારી અનેક વાતોને કથાનકના સ્વરૂપમાં અને અનેક લેખોના સ્વરૂપમાં આ પુસ્તકમાં ગૂંથી લેવામાં આવી છે

સુસજ્જો ! ક્ષોર નીચ ન્યાયે દસની જેમ તેનો રિવેન્ડ કરી, છવમાં ઉતારી, અતરને અજગાગો એ જ એક અતરની અભિનાયા

સાંતમૂર્તિ સાસનપ્રનાવક ચિદ્દેવર્ષ પૂજ્યપાદ આચાર્યશ્રીમદ્ વિજયભુવનતિલકસૂત્રીશ્રવણ મહારાજે મારા ઉપર અનુમત્ત કરી અતરના આશીર્વાદ પામી અભિપ્રાય લખી આપી આ પુસ્તકની ગોઠામાં વધારો થયો છે એનું જ નહિ પણ મારા જેવા સામાન્ય લેખકના હિતસાદમાં ખૂબ અભિપ્રાય કરી બારે પ્રેતસાધન આપ્યું છે તેઓશ્રીના જેટલો આજાર માત્ર તેનો એટલો જ તેઓશ્રી 'કયા' પર દ્વારા પોતાની ઓજસ્વી સૌનીથી વિરિધ વિષયથી ભરેલા તાત્ત્વિક લેખો લખી શાસનની અપૂર્વ સેવા કરી રહ્યા છે પ્રત્યના કાયોમાં અવિરત-રત રહેવા છતાં શૃષ્ઠમાળદ્ લેખશ્રેણીને આતુ જ રાખે છે, અને જિજ્ઞાસુવર્ગની જિજ્ઞાસાને સતોરે છે, એક સારમાં સારા પ્રતિબિંબ લેખક તરીકે સમાજ તેમને આનંદકાર છે તેઓશ્રી પોતાની ઓજસ્વી સૌનીથી ભરેલા લેખો સમાજ સમક્ષ વધુ ને વધુ મૂકતા રહે અને જનનાને સાચા રાહ ચીધે એ હિતસાદાજે છે

પ્રસ્તુત પુસ્તકની પ્રસ્તાવના લખવાનું મગળ કાર્ય કરી આપવાની ઉતાવળમાં બતાવી જેમણે મને નાણી બનાવે છે તેઓશ્રીનો ઉપકાર પણ કેમ જૂની યકાયત્ત તેમનું પુણ્ય નામ છે ચિદ્દેવર્ષ સાંતમૂર્તિ પૂજ્ય પન્થારાજશ્રીમદ્ કનકવિજયશ્રી ગણિનર, તેઓશ્રીએ આ પુસ્તકની પ્રસ્તાવના લખી આ પુસ્તકની મદદતાને અનેક ગણી સધારી છે યગેર જેમ વસાનકારથી તોળી બેર, તેમ તેઓશ્રીની વિદ્વાતમરી

પ્રતાપનાથી આ પુસ્તક મધકે ઓર મુગ્ધાભિન જાને છે જૈન સમાજમાં તેઓશ્રીની લેખિની પ્રસિદ્ધ છે પ્રથમ પન્થિના લેખક તરફ તેઓશ્રીનું નામ જાણીતું છે તેમના પેઢામાં ભારતી વિદ્યાળના સમ્રોનુ સોદય, મરજતા મધુરતા અને વિદ્યા, આદિ અનેક વિદિ પદ્મ આ જોવામાં આવે છે તેઓશ્રી અરિગત પરિશ્રમ નઈ યાસન ની અપૂર્વ મેરા મળતી રહ્યા છે પ્રેમચાંદી નામના પુસ્તકના પ્રતિ કારમાં તેમને તોએ અમ્મ ભાગ ભજ્યો હતો અને ખુબ મુખેડ ઉવારા તેનો સુદર પ્રતિકાર કયો હતો શાસ્ત્રી યતીથી સિટ ભાસામાં કડક વાનને ખજી મીઠાથી કહેવાની મુદર પેનીથી તેઓતોએ સમાજમાં સારું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે તેઓશ્રીના નવેલા 'મગળીન દીપમાળ' સરખારીપ, આદિ અનેક પુસ્તકો પ્રગટ થયા છે, તે સંપાદન અવલ્ય ચિતન-મનન કરવા યોગ્ય છે આતુ સિદ્ધ અને સરકારી સાપ્તિક સમાજને પીગસો આધુનિક પુસ્તક રાજને પોતાની કક્ષાપેરી કામ દ્વારા માગ દસન આપના રહે એ આવા ગામતી અરપાને નદિ મગાય

આ પુસ્તકને સમૃદ્ધ જનાવરાની મારી ઉચ્ચ ઈશ્વરના હાથ વિદાર આલિના કા જે તેમજ શાસન મેરાના અને કારોમાં મુદાવનો હોઈ મારી એ રખા પાર પડી નથા. પ્રસંગે પ્રસંગે સખેના એ રમે અજે 'સ કાર-સીંગી રૂપે પ્રસિદ્ધ થય છે જનુન પુસ્તકમાં પ્રેમદીપ દિદોલ વા શાસ્ત્ર વિરદ જાને-અમ્મ } કઈ પત્ર રખાયુ દોલ તો તે બન 'મિપ્યા મુદ્દત' માગ ૫

બે ૬ મુકાબી પા. પા.
આચાર્યદેવ શ્રી વિજયનદસરી
મગ્ગ રામોદોલ મુલિન-મુખતી
વિ સ ૨૦૧૧

પૂ. મુખ્યચરેતુ
મુનિ મિનિવિનય

લેખકનો પરિચય

સાગ્રન શ્રુત-૧ નાભોનિધિ-નારગતામણી શકા-સમાવાનરૂપ
 મુ-માનિમુખ-અશોભ-અ ન ન ગા-મ પી, જૈનદર્શન-તત્ત્વજ્ઞાનેતરત્ત્વન,
 નમ્રજાનપરિપુર્ણ-જ્ઞાન-કાય ગીતાણુભાષા-ભૂષિન-નામય નિર્મોજુ-
 નિપુગામણી કોસણુ-નરેવ પ્રતિગોધક તાસન-મુનાસીર, સુરિ-ચક,
 કરિકુતકિરીટ પૂ પા જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્વિજયવિધ્યમૂર્તી^{૧૨૭}
 મહાગજના પદપ્રભાર પરમ સાસનપ્રભારક, પ્રવચન-પદ દનિષ્ઠ-
 દીપ પૂ પા જૈનાચાર્ય ૧૦૦૮ શ્રીમદ્વિજયવિધ્યમુર્તી^{૧૨૭}
 મજારાજના તિલક મુનિશ્રી કૃતિરિજયશ્રી આ પ્રથમા લેખક છે
 પરંતુ તાલશરની વરાચમન શાળાએ તેમજ વૈગવ્યરાસિન ક્યાં હતા અને
 જ્યારે તેઓ સયમ પચના પચિક ન્યા ત્યારે માતા પિતાના વ્યામોહે
 રજ ખનરનાક ધા કરી હો. પણ તેમજે એ સમયે મેનમૂન અગત્યા
 આદર્શ સપિચતા આ નિવસયમને અનાધિત રાખના નહર મમતા
 ગામી માનો કે નજીવીન નવાર કરો પોતે બન્યા અને માતા-પિતાને
 પણ સયમના પારો જણાયા

મુનિશ્રી સયમ બાદ અભ્યાસ કરવામા ત મય બન્યા, શુરસેવાને
 તો મુ નેખ જ બના પો તેમજ સ્વદેશને ખીનવા સારો જેવો
 પુત્રપાથ ખેડ્યો જેના પરિણામે મુનિશ્રી આજ શુરજાત તેમ જ અન ન
 બન્યા એક રાજના મત્રી જેવુ નેપુન નીનરત્વ કાય કરી રહ્યા છે
 ખરિત ના અને નકલત્રમ્યામા જોએ મારી ખ્યાતિ પામ્યા છે તેમજ
 સરવ બાપમા સુ રમથાનેખનની કનામાય પોતે પ્રમતિ સાધી ■ એ તો
 આ સરકારની મીડી વાયતા જ સાલ્યા જણાઈ જશે આ લેખક
 મુનિશ્રીની દીક્ષા અસરે મારી નાજરી ની અને તેઓના પ્રતિ મને જરૂર
 ધર્મરેજ છે અને તેઓના ત ક્ષી થી પ્રસરત પ્રગતિઓની ત્રગતિએ
 મારા મિત્તને જરૂર આનદિત કર્યું છે, આમ્મ્યું છે રાજ એ નેખક
 મુનિશ્રી મરતોમુખી શિદિ પામો ! અને જૈન-અજૈન સમાજ પર કોઈ
 જુદી જ ધર્મતત્ત્વોની પ્રમા પ્રસારો એ જ એક શુભાશા છે

મોડી-૩૫૭ રી ૧૬ ૨૦૧૧

આ ભુવનતિવકમૂરિ

વિ પ યા નુ ક મ

આવિસન	૩
અભિપ્રાય	૨૬
કિમિત્વ	૩૨
અખનો પરિચય	૩૬
૧ આનો રશી	૧
૨ એ પોત	૪
૩ પોત એર	૭
૪ પીઅળા ભુતિ છે	૧
૫ પિત્તી નામી અર્ધ	૧૩
૬ એક એકર	૨૦
૭ પિત્તી, માર	૨૬
૮ અતુ અને રતુ	૫૨
૯ એક પ્રાપ્ત	૬૬
૧ એમન તેરી અન	૭૨
૧૧ કાળામુર્તિ ઓ અર્ધી	૭૪
૧૨ તોરીને ગોનો	૮૪
૧૩ નવમર મત્રનો અગળ પ્રનાર	૮૭
૧૪ સર, નિતી મિત્રિ	૧૧
૧૫ વિનાશના માર્ગ	૧૦૭
૧૬ ખરી રત્ન ના	૧૧૩
૧૭ નૈન સાસની વિચાગના	૧૧૮
૧૮ કુ રોગ છુ	૧૨૨
૧૯ પ્રતિષ્ઠાપાન	૧૨૬
૨૦ પ્રમાણપ	૧૩૦
૨૧ શુ આપજો	૧૩૧
૨૨ હા સજીની	૧૩૭

૨૩ સાચી ટેક	૧૪૧
૨૪ આચરણ	૧૪૪
૨૫ જોનો અને સખ્યા	૧૪૬
૨૬ પૈનાનિષ્ઠ	૧૫૧
૨૭ ભાવનાની ગર્ભાવસ્થા અને કૃતિઓ	૧૬૩
૨૮ સમતોલનશક્તિ	૧૭૩
૨૯ ૩ છત્રીશ દર્શનના નીડા	૧૮૧
૩૦ અનીતિનું ના	૧૮૫
૩૧ રેતીનાં ધર	૧૮૮
૩૨ જીવનનો આનંદ	૧૯૨
૩૩ બાકર પૈરી	૧૯૫
૩૪ વિવેક	૧૯૭
૩૫ તપની મદત	૨૦૭
૩૬ તેજોઽપ	૨૧૮
૩૭ બંધન	૨૨૩
૩૮ ધન્યમદાપુરો	૨૩૩
૩૯ કર્મની વિચિત્ર નીના	૨૪૦
૪૦ સ્વાધ્યાય	૨૪૭
૪૧ ઈશ્વરી કૃપા પામે છે	૨૫૧
૪૨ ચિત્તશક્તિની વ્યવસ્થા	૨૫૫
૪૩ અર્થ અને મમતુ સામાજિક	૨૫૬
૪૪ મુક્તિના માર્ગ	૨૫૮
૪૫ માધુકરી	૨૭૩
૪૬ ભગવાન મદાનીર દેવ	૨૭૮
૪૭ પ ગુ વિ લક્ષ્મીસૂત્રાદિ મ	૨૮૩
૪૮ સરોવર	૩૦૬
૪૯ તપનેતિમદિમા	૩૦૮
૫૦ ગીતાયં ગુરુદેવ	૩૧૦

આત્મતત્ત્વવિચાર

એટલે

આત્મા, કર્મ અને ધર્મનું વિગત વર્ણન
કરતો આ યુગનો મહાન પ્રવચન ગ્રંથ

દક્ષિણ દેગોદારક અન્ને: રક્તા પુ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્
વિભવામસચરિત્ર- મહારાજે મુખર્ષિ-કોશ્ઠમા આત્મા
કર્મ અને ધર્મ ઉપર આ માસ મુખી વિગતપર્યાં મનનીય
આપ્પાનો આપ્પા હતા આ પ્રવચનોએ દર્શનો ભારિદોનું
અન ન આકર્ષણ કહું હતું આ આપ્પાનો પ્રયાગર યવાની
ને લઈ માગણી થતાં તેને પ્રયાગર આપવામાં આવ્યો છે

આ પુનઃમ્ની ટૂંકી ફા રોચ પ્રભાવના વિદ્યુત
મમય લેખક પુ પન્થામત્ત શ્રી કલમરિજવત્ત મહિર
લખી છે

તેમજ નિ દી તથા અન્ને, ભાવત્મા પન્થ આ પુન
મ્ની આત્મિઓ તાત્ત્વત્મા જ બદાર પડે છે

મહિન નોગ પેટ સાધક રોગા ને ન મમગ અને
પાક પુ મુદ જોડ સાથે આ પ્રય જે ભાગમા તૈનાર
યા ને દેખા ૪૮૦ જુદો છે ૬૫૦ તાનાનું વાચન છે

આ પુસ્તકની બીજી આદિતિ તાત્ત્વત્મા જ બદાર પડે છે
યોગ નોગ જ મિમનથી આપવાની છે

૫૧-—નેવતીસવવી જૈન	} શ્રી આત્મમ્મ નવમિ મૂર્તિ નવજ જૈન જ્ઞાનમ વિદ્યુત, એસનેન મુ લર મુખર્ષિ-ગદબ
પા નોગ	
૧ મનીજા જૈન દેગમર મુખર્ષિ-૬	

કનિકુવતિવક ગતાનધાની
પૂ પન્યાસજી શ્રી કીર્તિનિગ્ધજી ગણિવરની
લોકપ્રિય કૃતિઓ

સસ્કાન્તી મીડી

જી આશ્વત્થિનુ પ્રમાણન એજ એની લોકપ્રિયતાનો
 મોટો પુત્તો છે નંબર ૧૧૨૫૦

અતરના અજનાળા

મદ પુત્રે અને મદાસરીઓની કથાઓ અને કાવ્યો આ
 પુસ્તકે શેષાયક ભાષામાં જુ કરે છે તાજેતરમાં તેની
 માનની આગતિ પ્રમિદ્ધ થઈ છે નંબર ૧૨૨૫૦

આહુતિ-ધર્મ પ્રકાશ

આ લઘુ પુસ્તક જૈન ધર્મનો સુદર પરિચય આપે છે
 તેનો તેનુમુ દિદી તામીર કાનડી મરાઠી તેમજ અંગ્રેજી
 ભાષામાં અનુવાદ થયો છે ફક્ત નંબરો ૬૦૦૦૦
 ગુજરાતીમાં ચોથો આવૃત્તિ છે

અલ્પિ સા

આ મનની નિમજ્જ અલિસાનુ મુદર માર્ગદર્શન આપે
 છે અંગ્રેજી આગતિ સુવાગ રધા સાથે તાજેતરમાં
 નંબર પડો છે ૨૦૦૦૦

નૂતન સ્તનનાનકી

આ નાનકડી પુસ્તિકામાં નૂતન યુવાન-ભાવરાહી ગીતો-
 ગવનનો મમદ છે કાવ્યમાં ૧૮મી આગતિ પ્રગ
 થઈ ચૂકી છે

આપરિમન- મનપુરોના હવન પ્રસંગોને દ્રુક અને શેષાયક ભાષામાં
 વધી હેતુ આ નીતિ પ્રકાશન જુદા સમયગ ૨૦૦

આપ્તિસ્થાનો

મેનતીરાવ શ્રી જૈન ઠે મેનતીરાવ જ્ઞેહિરાસર પાવરા પોઝ મુબર્ક-૪	}	શ્રી આત્મમય લખિધનૂરીનજી જૈન જ્ઞાનમદિર ૬ એસનેન - ૬૧૨ - મુબર્ક ૨૮ B B
---	---	---

દશિબદ્ગોષ્ઠાગ

પ્ર પા આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિ.
લક્ષ્મણ સૂરીશ્વર મહારાજ

ભેખર
અગ્રાજી ની મંત્રિણ નિવર
પ્ર પન્થારાણ
શ્રી કીર્તિવિજયશ્ચ ગણિવર

સુ મર્પણ

મથામ ૧ પ્રખ્યાતકાલિયન

મથ

રૂપ

પ્ર

પૂ પ વાલી ૨

હારાજના

શાનન પ્રખ્યાતક

ચ્છાનો સ્વાદ !

પાત્ર—૭ મિત્રો સવારનો પહોર થતા જ આખેડ
ચાગતા ચાગતા હોટેલ તરફ રવાના થયા હતા તો સૂર્ય-
દેવનો ઉઠ્ય પણ નહોતો થયો, ત્યાં તેમણે હોટેલમાં પ્રવેશ
કર્યો અને ૭ કપ ચ્છાનો એ ડંર આપ્યો મિનિટોમાં ૬૬૬
તાજી ચ્છાના ૭ કપ હાજર થયા અલગમલગની વાતો ચલા-
વતા સૌએ ચ્છાને ઈસાફ આપ્યો પરંતુ યોડી જ હાલોમાં
છએ મિત્રો અચાનક જમીન પર દગી પડ્યા, અને ભોત
-ભોતામાં તો સૌ ‘અ કટ સ્વાદા’ થઈ ગયા માખીએ
બલ-બલ કરતા લાગી મોઢા ઉપર માખીએ બેઠી હતી
તેના પલ્લ પ્રલ્લ ચાલ્યા ગયા

ચામેરથી માનવનેદની જમા થઈ નઈ સૌ બોલી
ઉઠ્યા ‘ભાદે થઈ! આ ગુ ?’ દીગ્લીની તપ શ કરતા
જવાબ કે તેમાં એક છદ્દર મરેલો હતો એ જાણના
એ થો ચ્છા જેરી બની ગઈ હતી, જેના પરિણામે એ ચ્છા
પીનાતાના મલ્લ હિટ્ટી ગયા હતા

ટેંગેલપ જા વામદેને બાદીકાપ્થી થે હા જ તપાસે ? એ

તો ધમ કરતા નાખ્યું પાણી ને મૂક્યું ચૂલા ઉપર પાણી ભરે, અળગણ હેય, પોરા પડ્યા હેય ! સ્વચ્છતા ત્યાં થોડી જ જળવાય ?

જેવી તેવી તુચ્છ-સડી ગયેલી સન્તા જાવની વસ્તુઓ હોટેલોમાં વપરાય તેનાથી અનેક જાતની ગિભારીઓ જામી થાય, પછી રોજ ઝેકઝેને ત્યાં ગાંડીયા ઘસો, દવાની ખાટ લીઓ ભરો અને પૈસાના પાણી કરો ! આમ છતાં શરીર હાડપિંજર જેવા આજે રહે છે આપણી છલ કાબૂમાં નથી, સ્વાદિષ્ટ વસ્તુ નિહાળના જ મોમાં પાણી છુટે છે, પછી બજારના પ્લા, ચવાણા, ચવડો વગેરે વસ્તુઓ સ્વાદના માર્યા આપણે મોજથી ખાઈએ છીએ તેનું પરિણામ લય કર આવે એમાં શી નવાઈ ?

ગદા માણુનોથી રૂપર્ન થયેલા દરેકે વાપરેલા કપ-રકાળી એના એ પાણીમાં સામાન્ય રીતે ઘોઈ આપણને આપે છે, એનો આપણને ચેપ લાગે છે અને અનેક પ્રકારના રોગો પેદા થાય છે, તેમજ આપણી બુદ્ધિ હાદ થાય છે પરિણામે દેવ, ગુરુ અને ધર્મ જેવા ઉચ્ચ તત્ત્વો ઉપર આપણને અલગમો પેદા થાય છે અને વ્યવહારમાં અનીતિ કરવાનું દિલ થાય છે

ધરની ઓની રમોઈ આપણને પસંદ નથી જેથી ન્યા ત્યા જે તે ખાવાનું મન થાય છે અને તામચી પદાર્થોનું ભક્ષણ કરતા મગજ તામસ યાને ગરમ-ગરમ રહે છે વાત-વાતમાં ગુસ્સો ચડે છે, કોઈની ચિખામણ ગમતી નથી, જોટા ખર્ચ વધે છે, શરીર બગડે છે, અનીતિ વધે છે, ધર્મજાવના નહ થાય છે,

આહા-અવળા ધધા કરવાનું મન થાય છે, વ્યસનો વળગે છે, પરિણામે નિદ્રાથી ધૂળમા મળે છે માટે બહાર ચીત્તે વાપરતા વિચાર કરવો જોઈએ તેમાય હોટેલો-રેસ્ટોરાના ખાણા-પીણાઓનો તો સદતર ત્યાગ કરવો જોઈએ પરિણામ એ આવશે કે-શરીર તદુરન્ત રહેશે, વ્યય ખર્ચો બચી જશે, આહા-અવળા ધધા નહિ સૂઝે, શુદ્ધિ નહિ બગટે અને અશબ સોબતથી યતુ તુકસાન અડકી જશે

વીરના એ બાબુડા

[આસ-ચાનનાં એ દીરાને]

વીરના એ બાબુડા તમે લેજો શિક્ષણ સારુ ૧
અતરકરો દીપક પ્રમો જ્વન સુધરે તારુ ૧ વી ૧
નીનિ રીનિ મદીય ન તજવી વ્યસનોથી દૂર રહેવું
મીઠી વાણી સખે વહવી કે તુલ્યપુન વહવું ૨ વી ૨
ધમ તણ મૂળ વિનય ભાખ્યું, વિનયથી રિકસે જ્ઞાન
સમ્યજ્ઞાનને દીન વસાવી દૂર કરો અજ્ઞાન ૨ વી ૩
જ્ઞાન શિવદત્તપભાવનાભાવો આવો જિનશુભુજાન
માનરોશ જન્મભયોડે કરજો આત્મકત્યાણુ ૨ વી ૪
આરો જ્વન જીવી લેજો કરજો પ્રભુપૂજન
ગુરુવદન નિત કરજો ભાવે, જિનવાણી શ્રવણુ ૨ વી ૫
જિનઆણાને શિર પર ધરી કરજો ધર્મના કામ
લગ્નિ લક્ષ્મણ કીર્તિ કહે છે, વરવા મુક્તિધામ ૨ વી ૬

તો ધગ કરતા નાખ્યું પાણી ને મૂક્યું ચૂલા ઉપર પાણી ભરે, અળગળું હેય, પોરા પડ્યા હેય ! સ્વચ્છતા ત્યાં થોડી જ જળવાય ?

જેવી તેવી તુચ્છ-સડી ગયે-ની સમ્તા ભાવની વસ્તુઓ હોતોયોમા વપરાય તેનાથી અનેક જાતની ગિભારીઓ ભીં થાય, પડી રાજ ડોક્ટરોને ત્યાં ટાટીયા ઘસો, દવાની ટાટીઓ ભરો અને પૈસાના પાણી કરો ! આમ છતાં 'હાડપિંજર જેવા આજે રહે છે આપણી છાત્ર કાખ' સ્વાદિષ્ટ વસ્તુ નિષ્કળ ન જોમા પાણી છૂટે બજારના પહા, ચવાણા, ચેવડો વગેરે વસ્તુઓ આપણે મોજથી ખાઈએ છીએ તેનું પરિણામ એમા શી નવાઈ ?

ગદા માણસોથી સ્પર્શ થયેલા હરકે વ એના એ પાણીમા સામાન્ય રીતે ઘાઈ એનો આપણને ચેપ લાગે છે અને પેદા થાય છે, તેમજ આપણી ભુદિ દેવ, ગુરુ અને ધર્મ જેવા ઉચ્ચ અલભો પેદા થાય છે અને દિલ થાય છે

ધરની સીની રસોઈ જે તે ખાવાનું મન થાય છે.

મગજ તામસ યાને

ચડે છે, કોઈની શિ

શરીર ભગડે છે, અર્જ

એક ચડાળને બોલાવી ખાનગીમાં બધી સૂચના આપી દીધી
ઈનામમાં રૂા પાચ આપવાનું ઠરાવ્યું

ચડાળની જાત એટલે ચામડા ચુસવાનો જ ધંધો તેને
તો પૈસાની પડી હતી લોભનો માર્યો માણસ શું ન કરે ?

પટેલના ઘરની બાબુમાં જ પચાસ કદમ દૂર એક
વિશાળ ઝાડ હતું ત્યાં પટેલે આ મુસાફરને સૂવા માટે
ખાંડો ઢાળ્યો મુસાફર પરમાત્માનું નામ સ્મરણ કરી સૂઈ
ગયો, પણ કેમેય જિંદગી આવી નહિ મુસાફરને થયું કે, આ
અનુભવ મધ્યમ છે તેથી ઠીક ન આવે એ બનવાભેગ છે,
એવો બાબુમાં એક પરસાગ હતી ત્યાં આવી સૂઈ ગયો
ત્યાં એને ધમધસાટ નિદ આવી ગઈ

હવે પેલો ચડાળ સંકેત કર્યા મુજબ તલવારની તીક્ષ્ણ
ધાર કરી ઝાડ નીચે મુસાફરને એટી ઝાટકે ઉડાડી મૂકવા
આવી પહોંચ્યો, તે પહેલાં બનાવ કંઈક બુદ્ધો જ બની ગયો
હતો, કે જેનો પટેલને સ્વપ્નામાય ખ્યાલ ન આવે એવો
હતો પટેલનો છોકરો નાટક-સિનેમા ભેવા માટે ગયો હતો,
તે નાટક ભેઈરાતના બાર-એક વાગે ઘેર આવ્યો ઘર તો
રાતના બધા જ હોય છોકરાએ વિચાર્યું કે, રાતના બધાને
ક્યા જગાડવા ? એવામાં તેણે પેલા ઝાડ નીચે ખાટલો
ઢાળેલો ભેયો છોકરાએ વિચાર્યું, ‘ પિતાએ મારે માટે જ,
ખાંડો ઢાળ્યો હશે ચાલ સૂઈ જઈ ’ છોકરો થાક્યો
પાક્યો હતો, એટલે ખાટલામાં પડતા જ જિંદગી આવી ગઈ
પેલા ચડાળે તક સાધી એને તો ખાટલામાં, જે જમી,

એક પટેલ

એક મુસાફર ગામ-પરગામ ફરતો ફરતો એક પટેલના ગામમા જઈ પહોંચ્યો, તેની પાસે થોડું ભાથુ અને રૂ. ૨૦૦) રોકડા હતા. પટેલનું નામ પ્રસિદ્ધ હતું આ મુસાફરે પણ પટેલને ત્યાં જ ઉતારો રાખ્યો. પટેલે મુસાફરને નહિ ઓળખવા છતાં મહેમાનરૂપે આગતા-સ્વાગતા કરી જૂથાને અન્ન, તરસ્યાને પાણી અને ડુંખીનું ડુંખ ફરકવું, એ તો આ આર્યપ્રજ્ઞના ગળથુથીમાથી સ્વચ્છ છે.

મુસાફરે વિચાર્યું, 'મારી પાસે જે રકમ છે, તે આ પટેલને સોંપી દઉં, જેથી રાતના નિશ્ચિત ભોજન આવે. પોરહેશે તો ધાસ્તી રહેશે, અજુબેડયો આ પ્રદેશ છે,' તેણે રૂ. ૨૦૦)ની ચેલી પટેલને સોંપી અને જણાવ્યું કે 'હું જઈશ ત્યારે માગી લઈશ' પટેલે કહ્યું 'જાહે સાહેબ!'

પટેલ આમ તો પવિત્ર હતો, તેની ખ્યાતિ પણ સારી હતી પણ 'માયા ઢંખી મુનિવર થયો' એ કહેવત અનુસાર દાનત ખગડી 'આ અભણ્યો મુસાફર છે, વર્ષભર જ્યારે મહેનત કરીએ છીએ ત્યારે માડ-માડ રૂ. ૨૦૦) મળે છે આ તો એકી તરફ ૨૦૦) પ્રતિ-સારી છે, ફરી આવો અવસર નહિ' શોધી અને

એક ચડાળને બોલાવી ખાનગીમાં બધી સૂચના આપી દીધી
ઈનામમાં રૂા પાચ આપવાનું કરાવ્યું

ચડાળની બાન એન્ડ્રે આમડા સુલવાનો જ ધધી તેને
તો પૈસાની પડી હતી લોકનો માર્યો માણુમ શું ન કરે ?

પટેલના ઘરની બાલુમા જ પચાસ વટમ દૂર એક
વિશાળ ઝાડ હતું ત્યાં પટેલે આ મુમાદરને સૂવા માટે
ખાન્દો ઢાળ્યો મુસાદર પરમાત્માનું નામ સ્મરણ કરી સૂઈ
ગયો, પણ કેમય ડિઘ આવી નહિ મુસાદરને થયું કે, આ
અનવયુ સ્થાન છે તેથી ડિઘ ન આવે એ બનવાભેગ છે,
એન્ડ્રે બાલુમા એક પરસાળ હતી ત્યાં આવી સૂઈ ગયો
ત્યાં એને ધમધમાટ નિદ આવી ગઈ

હવે પેલો ચડાળ મ દેલ કયાં મુજબ તક્તવારની તીક્ષ્ણ
ધાર કરી ઝાડ નીચે મુમાદરને એકી ઝાડે ઉડાડી મૂકવા
આવી પહોંચ્યો, તે પહેલા બતાવ કઈક ભુલો જ બની ગયો
હતો, કે જેનો પટેલને સ્વખામાય ખ્યાલ ન આવે એવો
હતો. પટેલનો ઇકરો નાટક-મિનેમા ભેવા માટે ગયો હતો,
તે નાટક ભેઈ રાતના બાર-એક વાગે ઘેર આવ્યો ઘર તો
રાતના બધ જ હોય ઇકરાએ વિચાર્યું કે, રાતના બધાને
કયા જગાડવા ? ' એવામાં તેણે પેલા ઝાડ નીચે ખાટલો
ઢાળેલો ભેયો ઇકરાએ વિચાર્યું, ' પિતાએ મારે માટે જ,
ખાન્દો ઢાળ્યો હશે ચાલ સૂઈ જઈ ' ઇકરો માક્યો
પાક્યો હતો, એટલે ખાટલામાં પડતા જ લિઘ આવી ગઈ
પેલા ચડાળે તક સાધી એને તો ખાટલામાં, જે લાઈ

ગયો હોય, એની ગરદન કાપવાની સૂચના હતી એટલે તેણે તલવારના એકી ઝાટકે છોકરાની ગરદન ફર કરી નાખી

ચડાણ સમજ્યો કે ઠીક કામ થઈ ગયું પછી પટેલ પાસે રૂપીયા લેવા ગયો. પટેલે ખુશ થઈને તેને કહ્યું, 'લે પાચ રૂપીયા,' ઉપરથી કંઈક બીજું પણ આપ્યું, ચડાણ રાજી થઈ ઘેર ગયો. પટેલ રાજી થઈ સૂઈ ગયો.

સવાર થયું કે મુસાફર આવ્યો. તેને જોતા જ પટેલ બેબાકજો બની ગયો, ગભરાયો. આમ કેમ ?

ચડાણે તો પ્રાણ લીધા છે ને આ તો જીવતો છે ! ત્યારે થયું શું ? તરત જ બધું પકડી મૂકી તે ખાટલા તરફ ગયો. જોયું તો પોતાનો જ છોકરો ! 'હાય હાય, મારા દીકરાના પ્રાણ ચાલ્યા ગયા !' તે પોકે ને પોકે રડવા લાગ્યો. પણ હવે શું થાય ? સમજી ગયો કે—

“બદલો ભલા-જુરાનો, અહીં નો અહીં મળે છે”

પછી પેલા મુસાફરના રૂા ૨૦૦) પાછા આપી દીધા અને તેને રવાના કર્યો.

જે બીજાનું બૂર કરવા ચાહે છે, તેનું જ અતે બૂર થાય છે. ‘ખાટો ખોદે તે પડે’ છે તે જ્ઞાનું નામ, માટે કોઈનુંય બૂર ન કરો, બૂર કરવાનો વિચાર સરખો. પણ ન કરો કોઈનું બૂર કર્યું થતું નથી, માટે કરવા જેવું જો છે કે, સૌનું બહુ કરો.

પાકે ચોર

મનુની ઉંમર હજી તો પાચ-છ વર્ષની હતી એટલે તેને ચોર શું અને ચોરી શું ? એનું જ્ઞાન ન હતું, નાના બાળકોને સારાસારનો ખ્યાલ ન હોય તે સ્વાભાવિક છે

એક વખત મનુ કોઈને ત્યાં ગયો હતો. ઘર સંતુ હતું તેને થયું કે, આ ચીજ કેવી મજાની છે ? એટલે તેણે તે ઠાવીને ગજવામાં મૂકી ઘેર જઈને માને આપી મા રાહ-રાહ થઈ ગઈ

‘ બેટા ! આ કયાથી લાવ્યો ? ’ માએ પૂછ્યું માતાને ખુશી ભેઈ મનુને થયું કે ‘ આવા કામ કરવાથી આપણને સાબાશી મળે છે, મા રાહ થાય છે, તો આપણે હવે આવા કામ રોજ કરવા

હવે મનુ જ્યાં જાય ત્યાંથી કોઈનું કંઈ તો કોઈનું કંઈ એમ ઉઠાવે જ રાખે છે, મનમાં મલકાય છે અને ‘ મેં કીક કયું ’ એમ માને છે, તેમજ નવી નવી વસ્તુઓ ઠાવીને માને આપે છે મા રાહ થાય છે અને વસ્તુઓ પેટીમાં મૂકતી જાય છે ધીરે ધીરે મનુ મોટો થયો, સમજણો થયો પણ ચોરી તો રોજનું વ્યસન થઈ પડ્યું, તેને ચોરી કર્યા બંધ રવાલે જ

નહિ હવે તે ચોટી ચોરી કરવા લાગ્યો અને તે કામમાં ખૂબ જ ઠાણેવ બન્યો. ઘર વસ્તુઓથી ભરાવા લાગ્યું અને તે અભિમાનથી મૂંઝે ઉપર હાથ ફેરવવા લાગ્યો અને મનમાં મલકાતો હતો વાહ રે બહા !

શહેરમાં ચોરી વધી ગઈ લોકોના ઘર લૂગવા લાગ્યા આજે આ ચોરીમાં તો કાલે બીજી ચોરીમાં, આજે અમુક ચોરને ત્યાં તો કાલે બીજા ચોરને ત્યાં, ચોરી થઈ જ હોય ગામમાં ધાસ્તી ખૂબ વધી ગઈ ધોળે દહાડે બારણાં બંધ રાખવાનો વખત આવ્યો. પ્રજાએ રાજા પાસે પોકાર કર્યો રાજાએ પૂરતો બદોબસ્ત કર્યો ચોરને પકડવા માટે ચોમેર શુભાચરો ગોઠવાઈ ગયા.

આ બધી હકીકતથી મનુ વાંદેફ હતો તે જાણતો હતો કે મારા માટે પોલિસ ગોઠવાઈ છે, પણ તે આભાહ બધી જતો ધોળે દહાડે લોકોની આખમાં ધૂળ નાખી એ પોતાનું કામ કર્યું જતો. પણ પાપનો ઘટો ફૂટયા વિના રહેનો નથી એક વખત તે ચોરી કરવા ગયો ત્યાં પકડાઈ ગયો, સિપાઈએ તેને રાજા સમક્ષ હાજર કર્યો, રાજાએ જન્મ ટીપની સજા ફરમાવી મનુ આ સાલગી દિગ થઈ ગયો તેનું હૈયું કપી ઉઠ્યું તે રડવા લાગ્યો ‘ મને જન્મ ટીપ ! આખી જિંદગી જેલમાં ? ’ આ વિચાર તેને અમદા થઈ પડ્યો.

‘ બલે મને સજા કરો ! પણ મહારાજ ! મારી એક વાત સાલજો ! ’ મનુએ કહ્યું.

‘ બોલ ! શું ? ’ મહારાજે વળતો, પ્રશ્ન કર્યો.

મનુ કહે, ‘ મહારાજ ! મારે મારી માને મળવું છે, મળ્યા પછી ભલે મને જોવના સગીયા પાછળ ધકેલી દેજો ! ’ રાજાએ તેની વાત કબૂલ રાખી, મનુ પોલિસના પહેરા નીચે પોતાની મા પામે આવ્યો, પોતાનો પુત્ર પકડાઈ જવાથી મનિ ઘણું દુઃખ થયું હતું એ રહી રહી હતી, તેણે ફરથી મનુને જોયો એટલે ખુશી થઈ, પરંતુ મનુ તો કંઈ જાણ્યા વાક્યા વગર સીધો માની પાસે ગયો અને તેણે માનુ નાક કંપી ખાધું લોકો હાહાકાર કરવા લાગ્યા ત્યારે તેણે કહ્યું કે ‘ મારા આ હાવ થવામા કારણભૂત તો મારી છે મારી માએ મને ચોરીના દામમા શાખાયા આપી ઉત્તેજન આપ્યું છે કહી મને દોકયો નહિ કહી મને ચોરીમા પાપ છે, એમ સમજાવ્યું નથી એટલે શુંનો મારી માનો છે નહિતર આજ મારી આ વશા ન થાત ’

બાગકોમા નાનપણથી, જે કુસસ્કારો પડે છે, ઘણે ભાગે મોટી વયમા જતા નથી, એથી મા-બાપો અને વડીલોએ અમજવું જરૂરી છે, નાનપણથી જ બાગકો પ્રત્યે પૂરતું સહય આપવું જોઈએ નહિ તો અતે પસ્તાવાનો પાર નહિ રહે

આજે મોટા ભાગના મા બાપો અને વડીલો છોકરા છોકરીઓ અંગે ઘણી ફરિયાદો કરે છે, પણ તેનું મૂળ કયા છે ? તે જાણતા નથી કુમળું ગાંઠ વાળીએ તેમ વળે

ઘડિયાળ જૂઠી છે

એક વિદ્યાર્થીએ જ્યારે પોતાની ઘડિયાળ તરફ નજર કરી ત્યારે તેને ખબર પડી કે, શાળાનો વખત થઈ ગયો છે. જટજટ કપડા પહેરીને તે શાળાએ પહોંચ્યો, પણ શાળા તો અડધા કલાક પહેલા જ ચડ ચઈ ગઈ હતી.

મોડા આવવા માટે શિક્ષકે વિદ્યાર્થીને બેતમાયા લગાવી દીધા અને ઉપરથી આઠ આના ફડકર્યો વિદ્યાર્થી તો ચક્રિત થઈ ગયો. 'આમ કેમ ? હું ઘેરથી ઘડિયાળ જોઈને નીકળ્યો છું, અને બરાબર સમયે આવ્યો છું.' શાળાની ઘડિયાળ સામે જ્યારે નજર કરી ત્યારે તેને ખબર પડી કે પોતાના ઘરની ઘડિયાળમાં ને શાળાની ઘડિયાળમાં બરાબર અડધા કલાકનો ફરક છે.

શિક્ષકે પૂછ્યું, 'આજે આટલો મોટો કેમ આવ્યો ?' ત્યારે તે વિદ્યાર્થી બોલી ઉઠ્યો, 'સાહેબ ! મારો વાક નથી મારી ઘડિયાળ જૂઠી છે.'

શિક્ષકે કહ્યું ‘એમ ! તારી ઘડિયાળ જૂડી છે ?’ આ વાત ધ્યાનમાં લઈ શિક્ષકે વિદ્યાર્થીઓને ઉપદેશ આપ્યો કે જુઓ વિદ્યાર્થીઓ ! આ વિદ્યાર્થીની ઘડિયાળ જૂડી હોવાથી તેને માર ખાવો પડ્યો અને આઠ આના દંડના ભરવા પડ્યા ત્યારે માણસ જૂડું બોલે તો કેટલું નુશ્વાન થાય ? ઘડિયાળ તો જડ છે જ્યારે માણસ જેવો માણસ જૂડું બોલે તો કેવો અનર્થ મચી જાય ? માટે આમાંથી આપણે એ શિખા મળી લેવાની છે કે, જૂડું ન બોલવા સત્ય જ બોલવું જોઈએ ‘સત્યમેવ જયતે’ - ‘સત્યનો હંમેશા જય છે’

રાજા હરિશ્ચંદ્રનું નામ આજ હિન્દુઓ-લાખો વર્ષ થયા છતાં જૂડું બોલતું તથા, તેનું કારણ એક જ છે કે તેઓ સત્યવાદી હતા, સત્યને માટે સર્વસ્વ બલિદાન આપનારા હતા ગમે તેવા સકટો પડ્યા છતાં તેમણે પોતાની ટેક ન છોડી તે ન જ છેડી

સત્યવાદી મનુષ્ય સદુનો વિશ્વાસ પાત્ર બને છે અને પ્રતિષ્ઠિત તરફે પડાય છે

જૂડું બોલવાથી મુખ અપવિત્ર બને છે કોઈનું એકું લે જન ખાના આપણને કેવી ચીતરી ચડે છે ? કેવી ધુણ ઉત્પન્ન થાય છે ? કોઈ જૂલથી મુખમાં નાખી દે તો આપણે ભારે લડાઈ કરવા તૈયાર થઈ જઈએ છીએ, ત્યારે જોને એકું લોજન મુખમાં નાખવું ગમતું નથી, તેને જૂડું બોલવું કેમ પસંદ પડતું હશે ? આજે તો આપણે વાત-વાતમાં જાક બોલીએ છીએ અને બીજાને છેતરીએ

કે આપણને પાપનો ડર નથી અરે ! ત્યાં સુધી સામાને કહીએ છીએ કે, ‘ ખરેખર, હું સાચુ જ બોલુ છુ, પર માત્માના સોગન ’ પછી ભલે હંડહડતુ જૂઠું હોય, આપણે પરમાત્માના સોગન ખાવા તૈયાર થઈએ છીએ, પણ ખાયડીના સોગન નથી ખાતા, છોકરાના સોગન નથી ખાતા, કારણ અદર્યા સમજીએ છીએ કે આપણે હંડહડતુ જૂઠું બોલીએ છીએ, એટલે બાયડા-છોકરાના સોગન ખાઈએ અને ખાયડી બીમાર પડે કે છોશો મરી જાય તો ? ધર્મ કે પરમાત્માના સોગન ખાવાથી ધર્મ કેઈ થોડો જ બિમાર પડવાનો છે ? પરમાત્મા થોડો જ બિમાર પડવાના છે કેટલી બધી અજ્ઞાનતા ! એક કીડી મરી જાય તો આપણને હુ ખા ઘાય છે કે, અરે ! મારાથી કીડી મરી ગઈ ! ’ પણ જૂઠું બોલવાનો કદી પસ્તાવો થાય છે ? જેમ હિંસક મનુષ્ય દુર્ગતિમાં જાય છે, તેવી જ રીતે જૂઠું બોલનાર પણ નરકગતિના મહેમાન બને છે, એ રજો જૂલતા ? વસ્તુજ્ઞાનુ દષ્ટાંત પ્રસિદ્ધ છે, તેઓ જૂઠું બોલવાથી માતમી નરકે પહોંચી ગયા, કે જ્યાં અસખ્યાન વર્ષો સુધી આત્માને બચકર ચાલતાઓ લોગવવી પડે છે, માટે માયુ બોલો, પ્રિય બોલો અને બીજાને હિંત કારી બોલો બહુ બકવાદ ન કરો વચનની કિંમત છે, જેમ તેમ ફેકે ન રાખો

સત્યમેવ જયતે ।

જિંદગી નકામી ગઈ

તે જમાનાની વાત છે, જ્યારે દેશમાં સ્ટીમરોની શરૂઆત થઈ નહોતી, પરંતુ કુશળ નાવિકો નાવમાં બેસાડી ઉતારુઓને પેલે પાર સહી સલામત પહોંચાડતા હતા.

એક અંગ્રેજ વિદ્વાયતથી નાવમાં બેસી આ તરફ આવી રહ્યો હતો. નાવિક ઘણો અનુભવી અને વૃદ્ધ હતો. બંને સરખી ઉમ્મરના એટલે પરસ્પર વાતોના તડાકા મારવા લાગ્યા. અંગ્રેજને તૂંટીફૂટી ગુજરાતી-હિન્દી ભાષા આવડતી હતી.

અંગ્રેજ ઘણો વિદ્વાન હતો, તેણે ખગોળ-ભૂગોળ અને સાયન્સના અભ્યાસમાં જ સારી એવી જિંદગી પૂરી કરી હતી. તેને પોતાની વિદ્યાનુ અભિમાન હતું. તે એમ સમજતો હતો કે મારું જીવન સાર્યક છે.

વાતમાં વાત નીડળતા અંગ્રેજે નાવિકને પ્રશ્ન કર્યો 'કેમ ? અલ્યા ! કઈ ભૂગોળ-ખૂગોળ જાણે છે ?'

નાવિકે જવાબ આપ્યો 'સાહેબ ! ભૂગોળ કેને

કહેવાય તે હું બાણુતો નથી ' અગ્રેજો કહ્યું ' અત્યા !
ભૂગોળ કેને કહેવાય તેની ચે તને ગમ નથી ? જા તારા
૨૫ વર્ષ પાણીમા ગયા '

અગ્રેજો પોતાની મેળે એવું નક્કી કર્યું હતું કે,
' ૨૫ વર્ષ ભૂગોળના અભ્યાસમા ગાળવા, ૨૫ વર્ષ ખગો
ળનો અભ્યાસ કરવો અને ૨૫ વર્ષ મુખી સાયન્સનો
અભ્યાસ કરવો ' એ હિસાબે તેણે ૭૫ વર્ષ ત્રણેય વિદ્યાના
અભ્યાસમા ગાળ્યા હતા, અને પ્રખર વિદ્વાન બન્યો હતો,
માટે જ તેણે નાવિકને આ પ્રમાણે કહ્યું

નાવિક મનમા જ બબડચો ઠીક ભાઈ ! મારા પચીસ
વર્ષ પાણીમા '

અગ્રેજો કહ્યું ' જો ભૂગોળ એટલે પૃથ્વીનું જ્ઞાન કેટલા
દેશો છે, કઈ કઈ દિશામા કયો દેશ આવ્યો વગેરે-વગેરે '

અગ્રેજો ફરી નાવિકને પ્રશ્ન કર્યો ' અત્યા ! કઈ
ખગોળનું જ્ઞાન ? '

સાહેબ ! ખગોળ તો મેં ખાધી જ નથી એ કઈ
નવી જ વસ્તુ લાગે છે ' નાવિક બોલ્યો

અત્યા બેવફૂર ! ખગોળ કઈ ખાવાની વસ્તુ નથી
ખગોળ એટલે આકાશનું જ્ઞાન ગ્રહો, નક્ષત્રો, તારાઓ વગેરે
જ્યોતિષયકનું જ્ઞાન એને ખગોળવિદ્યા કહેવામા આવે છે '

' હું સમજ્યો, હું તો એટલું બાણુ છું કે, ઉત્તર
દિશામા ધ્રુવનો તારો હોય છે, તેના ઉપરથી ઉત્તર દિશાનો
ખ્યાલ આવે છે, અને અમે તેના આધારે જ નાવને
રુકાવીએ છીએ નાવિકે કહ્યું

ત્યારે અગ્રેજ ખિમ્મતને જોલ્યો ' જા, તારા ખીમ્મ
રૂપ વર્ષ પછી પાછીમા ગયા ' અગ્રેજની વાત માલગીને
નાવિકને ઘડુ દુખ વધુ પડુ મરેમ આનંદ શુ જોવે ?
' એ તો મૂગો મૂગો નાવલકારના વાગ્યો રૂની પાડુ અગ્રેજ
પૂછ્યું ' કેમ રે ! માય-સનો વર્ષ અગ્યામ કયો છે ? '

નાવિકે જણાવ્યું ' માય સ-ફાય-મમા અમે કઈ
ન સમજીએ. '

નાવિક જોલ્યો ' ઠીક-ઠીક, જોલક ! ચોકુ-ઘણ દુ
પણ જલુ મુ મછાસ અને પોટાસ લેગા કરવાની ફાટ
થાય છે લસણ સાથે લસણની ચાણીનો અને જાગરીના
સોગશનો ખુબ મેળ લામે છે અને ભારે મન આને છે '

અગ્રેજ જોવી ઉડ્યા ' અ-યા તારા રીમ્મ પચીસ
વર્ષ પછી પાછીમા ગયા '

નાવિકને ઘડુ દુખ વધુ આ અગ્રેજે તો મારી
જાખી ઉમ્મર પાછીમા નાખી પજુ શુ થાય ?

અગ્રેજે પોતાની ઉમર વિજ્ઞાનદ્વારા મો વર્ષની નક્કી કરી
સતી તેમાથી ૭૫ વર્ષ પછી વિદાના અગ્યાસમા પસાર
થયા હતા અને છેલ્લી પચીસીમા એક મહન પ્રધની
રચના કરવામા લમધ માળચનો તેનો નિશ્ચય હતો

અગ્રેજ મનમાં જ બલકાતો હતો તેના ધમકો પાર ન હતો તેના હિસાબે બિચારા નાવિકની જિંદગી પાણીમાં ગઈ હતી, એવામાં સાગરમાં તોફાન જામ્યું મોટા મોટા તરંગો ઉઠવા લાગ્યા નાવ જાગી-જીગી થવા લાગી ભય વધ્યો નાવિક કમર કસી તૈયાર થયો નાવિકને ખાતરી થઈ કે ‘આ ભય કર તોફાનમાંથી પાર ઉતરવું અઘરું છે’

તરત જ નાવિકે અગ્રેજને સાવચેત કર્યો સાહેબ ! તૈયાર થઈ જાવ, નાવ તોફાને ચઢી છે’ અને તેણે ધીરે રહીને પુછ્યું

‘સાહેબ ! તરતા આવડે છે ? તરવાની કળા શીખ્યા છો ? મૂકો પડતું, નહિ તો મુઆ જ સમજો’

નાવિકની વાત સાંભળી અગ્રેજ દીવોદસ થઈ ગયો, એનું નૂર ઉતરી ગયું, તેજ છીડી ગયું તેણે કહ્યું ‘ભાઈ ! મને તરતા તો નથી આવડતું’

નાવિક બોલ્યો શું કહ્યો છો ? તમને તરતા નથી આવડતું ? મારા તો ૭૫ વર્ષ પાણીમાં ગયા પણ તમારી આખી જિંદગી પાણીમાં જશે કઈ મમનતય છે ?

અને, નાવ જીંધી વળી નાવિક ચાલાક હતો એટલે લાકડાનું પાટિયું પકડીને તરવા લાગ્યો અને ધીમે ધીમે તે સામે પાર પહોંચી ગયો, જ્યારે અગ્રેજ હંમેશાના માટે પાણીમાં ડૂબી ગયો

પ્રિય વાચકો ! સમજી શક્યા હશે કે, આ લોકની વિજ્ઞાના તમે ગમે તેવા પારગત બનો, પ્રકાંડ વિદ્વાન બનો,

ગમે તેટલી મોટી ડીઝીઓ ધારણ કરે, ગમે તેટલી કળામાં પ્રવિણ બને. પણ તરવ ની કળા ન શીખ્યા તો ખરેખર કંઈ જ શીખ્યા નથી આ વિદ્યા આ લોકના ભરણ પોષણ માટે શિખવી પડતી વિદ્યા છે એ વિદ્યા, એ અભ્યાસ, એ ડીઝીઓ, પરવોકમાં આપણુ ભણુ નહિ કરે, પરવોકમાં હુ ખધી કોઈ નહિ બચાવે, માટે સર્વ કળા અને સર્વ વિદ્યા ॥ ઉપર ધર્મકળા અને ધર્મની વિદ્યા શીખવી જરૂરી છે, એ જ સાચી વિદ્યા છે, ભવસાગરપાર ઉતારનારી છે, બાકીની બધી વિદ્યાઓ અધવચ્ચે ડુમાવનારી છે આજે આપણે સોવિસિટર બેરીસ્ટર, ડોક્ટર, ઈન્સ્પેક્ટર વગેરે ગમે તેટલી ટગ-ટગની ડીઝીઓ મેળવીશું, પણ ધર્મનું જ્ઞાન નહિ મેળવ્યું હોય, ધર્મવિહીન હોવન ગાળ્યું હશે તો પરવોકમાં ગળગમાં કીડા, કુશુલા તરીકે ઉત્પન્ન થવું પડશે, એ જૂનવા જેવું નથી પરવોકમાં મુખી કરનાર હુ ખધી બચાવનાર, સદગતિ આપનાર અને શાશ્વત ધામે પહોંચાડનાર એક જ ધર્મ છે એને જૂનવા તો રૂયા સમજે બાકી પૈમા, પત્ની, ડીઝી આ લોકની વિદ્યા કે આ લોકમાં ગમે તેટલી કળામાં પ્રવીણ બન્યા હશે તોમાથી તમને કોઈ બચાવનાર નથી, કોઈ તમારૂં રક્ષણ કરનાર નથી બધું ય આ ભવ પૂરતું જ છે, ત્યારે આ લોકના અન્ય હોવન ખાતર કયો મૂર્ખ માણસ હોવનને ધૂગમાં મેળવે? ચિત મણી રત્નને ફેંકી ખીસ્મામાં કાકરા ભરવાનું ગોણું પસંદ કરે? અમૃતને ઢોળી દૂરનો પ્યાલો પીવાનું દિલ કોણ કરે?

‘સા વિદ્યા યા વિમુક્તયે એ જ સાચી વિદ્યા છે, કે જે જન્મ-મરણની બેડીઓ તોડી નાખતી હોય, હુ ખ-દાવાનળથી

શાત કરતી હોય, અને હ મેશને માટે મુખી કરતી હોય બાકી
 બીજી ઘોર અજ્ઞાન છે ઘોર અજ્ઞાન અવસ્થાને લીધે અનાદિ
 કાળથી આ આત્મા દુર્ગતિના દુ ખો પામતો લવાટવીમા
 ભરી દ્યો છે માટે જ મમજ્ઞાન અને મિત્ત્યાજ્ઞાન એવા
 ભેદો પાડવામા આત્મા છે ભૌતિક જ્ઞાન એ મિત્ત્યાજ્ઞાન છે
 જન્મ-મરણની પર પાને વધાવનાર છે, ત્યારે ધર્મજ્ઞાન
 આત્મવિજ્ઞાન માધ્યમ જ્ઞાન છે, અને એ અતરના નીવડાને
 જળહળનુ રાખનાર છે લવ-હુ ણડાને દૂર કરનાર છે, અને
 સાચી શાંતિ, નાનુ મુખ અને આત્માની સાચી અવસ્થાને
 પ્રાપ્ત કરાવનાર છે અનુ ભોવામા આત્મા છે કે ભૌતિકજ્ઞાન
 આત્માને ધમડી બનાવે છે, સ્વચ્છ દી બનાવે છે, ધર્મ-કર્મથી
 વિમુખ રાખે છે અને સ્વચ્છ દી રીતે ગુડાવવાનુ ગીખવે છે
 તેથી જ 'આ હોય મીઠા તો પગ્યોક કોણે દીધા ?' એવા
 વચનો એમના મુખમાથી વારવાર નીકળે છે ખેડની વાત
 તો એ છે કે-આ નાન મેળાનનારાઓ જેની તેની ઠેકડી કરવામા
 મગ્ન માને છે, કારણ કે તેમનુ મગજ ખૂબ જ તુમાખી
 હોય છે ધમડનો પાર હોતો નથી, લજ્જત-શરમ અને મર્યાદા
 જેવી ચીજને પણ આ વર્ગ કોરાણે મૂકી યથેચ્છ વિહરે
 છે દેવ ગુરુ અને ધર્મ જેવા હિત્ય, તત્ત્વોને હમખગ
 ઠલીને ઠાભો રહે છે, માત-પિતાને ધમખી આપે છે, સ્ત્રી
 એટલે પરમેશ્વર, સ્ત્રી એટલે સર્વસ્વ, અને સ્વર્ગની દેવી
 જેવી માને છે, એના પગ ચાપવામા એને શરમ નથી આવતી,
 એના ચરણોમા આજોડવામા એ બે-શરમ બને છે, શરમ આવે
 છે માત-પિતાની સેવા કરવામા, બાપને બાપ કહેવામા શું

આ વિદ્યા છે? શું આ મસ્કાર છે? ખરેખર આ ભૌતિક વિદ્યાએ આ માર્યદેવતા, આ આર્યપ્રજા, આજના ભગતા સુવાનોમા એવું કાનિય ઝેર રેડી નીધું છે કે જેનું પરિણામ ભયકર ઇલાકમા / આને જહારનું ઝેર એક જન્મના પ્રાણુ નરે છે ત્યારે આ નો ભયોભવના ભાવપ્રાણને હરી લે છે

મા મનાય વિદ્યાથી ઘડાયેલો માનની ઉદ્ભવ અને ઉન્નતિ થવ બને છે, તેને ગાઆની વાતો હુમમ લાગે છે! જે યાત્રીના કથન રનારા મહાજાની હતા, મદાતપસ્વા હતા, રાગ-દ્રેષનો જેને લેશ પણ નહોતો, એવા મહાજાનીની વાતોને એ અવગણે છે અને આજના સુવરેલા મગજ વાળાની વાતને એ વધાની લે છે આજના લેશિઆઓની, ધૂતારાઓની પોવિગીશ્વરપતે જીવ વાનો તેમને પમદ પડે છે, યાત્રમા વિમાનની વાતો આવતી હતી ત્યારે તે સાક્ષાત્તા તેમને ગદા ખેંચના ગપ્પા લાગતા હતા પણ જ્યારે વિમાન મ દાત્ત જિડતા જોયા, તો ય એ લોકોની શાન ઠેકાણે તથી આવતી કે માઓમા જે જણાવ્યું છે તે માન્ય છે

આજના મધખાદોમા એવું આવે કે, 'એક પુત્રને છોકરો થયો' તો એત્રી વેવતી વાતને પણ તેઓ જ માની લેશે, હમ કે, હાપામા આવ્યું છે ને! છાપાના પ્રચારકો મત્યવાદી હરિશ્ચંદ્રના દીકરા હશે ને! રજતુ ગજ કરી બતાવનારાની વાત ઉપર જટ વિશ્વાસ જેસે છે આ બધું-શું સૂચવે છે? વિદમકાગના આ વિવમ વાયરાના શલભવા તત્ત્વાર્થ ભય છે અને

છે પોલિસાથી વાત કરનારા ડાહ્યા અને મહાપુરુષમાં ખરે
છે ઉપર-ઉત્તરી વાતોના તણકા મારી 'પેટફોર્મ' ગજવનારા
જાણે પયગ બરના અવતાર જેવા લાગે છે

જે સદ્ગુરુઓ લગભગરથી તરવાનો સાચો રાહ બતાવે
છે, આત્માનો વાસ્તવિક ખાતનો પ્રગટ કરવાનો ઉપાય બતાવે
છે, સમારથી પર છે, જગતને ઉદ્ધારનો સાચો રાહ દર્શાવે
છે, જેઓ સસારથી અનિષ્ટ રહી, મસારથી મુક્ત બનવાનો
મન્માર્ગ દર્શાવે છે, એવા સાચા ધર્મગુરુઓની, માયા ત્યાગી
તપસ્વી મહાત્માઓની વાતો આ ભૌતિકવાનીઓને ગમતી
નથી ત્યો કહે છે કે અમારા ગુરુઓ અમારા સસારના
કાર્યમાં રમ લે, અમારા વ્યવહારમાં, અમારા વ્યવહારિક
શિક્ષણમાં અને અમારું પેટ ભરવાના માધનમાં મદદ કરે
એવા ધર્મગુરુઓ અમારે જોઈએ છે તીર્થંકરદેવોએ-
મહાજ્ઞાનીઓએ-પૂર્વાચાર્યોએ જે દાન, શીલ, તપ અને
ભાવના વ્યાખ્યા કરી છે, તે એમને તાપસદ છે એમની
દાનની વ્યાખ્યા મનગમતી છે, છ હાથના ખાડામાંથી પાણી
કાઢી સો હાથના ખાડામાં પાણુ નાખવું એવું પાપવ્યાપારથી
કમાયેની લક્ષ્મી પાપમાં ખચવી અને પાપમાં ખર્ચવા છતાં
તેને પાપ ન માનવું, એ જ જાણે સાચો ધર્મ છે એમ તેઓ
જગતને ઢોન પીગીને કહે છે અને એવું કરનાર માણસોને
ક્રાંતિકારી તરાકે ઝોળખાવે છે ! આ કેટલું બધું અજ્ઞાન
છે ! ખરેખર જગત અવગા માર્ગે જઈ રહ્યું છે ભૌતિષ્વાદની
અમરમાં ગળાળૂક ફૂળી ગયું છે ધીજી શબ્દોમાં કહીએ તો
આજે ફૂલે ભાગ પડી છ ફવામાં ભાગ પડે એટલે એ

કુવાનુ પાછી પીનારા તમામને નયો ચઢે તેવી રીતે જનત
આજે ભૌતિકવાદમા અજાઈ મોહુના નગામા અને અજ્ઞાનના
નશામા રકચૂર જન્યુ છે

આજ કાળે ત્યા થી હુ કયા મ ગ્યુ ? 'એવો આજની
દશા છે, ખરેખર કળિમાળ, દં. નકરિંણા જેવો કનિષ્ઠ
કાળ, પાથમો આરો અને છુપોના મદલા ૪ આજે ખબ
બાવ બજવા રહ્યા છે

હે મલ્લ નુબલો ! હે ધર્માત્માએ ! એ તપસ્વીએ !
નિરાશ ન થના, દનાશ ન જનત કે આ તોમને નહેતો નૈવા
કયા બગાશે ? ઠોકર ખાઈને પણ મમજો તો મારુ, હજી તો
જાં મહાવીરના શ મને આશરે અડી જતાર વાં જ થયા છે,
હજી તો મારા અગર જતાર વર્ષ મુધી અખ. જૈનગામન
ચાલશે, એમા મીનમેખ કરવાની દોઈની ત કાત નથી કે
શામનને છિન્નસિ ન કરી નાખે, જરૂર માજગા યોટો બાવ
બાજવે એમા નવાઈ નથી

એ મહાનુભાવો ! આજે તમે સ્વચ્છ સ્પષ્ટે સ્વનત્ર રીતે
ગમે તેટલા બકવાદ બલે કરો, બલે દેવને બાટો, ગુરુને
બાટો, ધર્મને બાટો, અને જેમ આવે તમ બાકી મારો
અને ઊંચા ઊંચા કૂનીને નાટકીયાની જેમ બલે વેશ બજવો
પણ યાં રાખજો કે, મિદ્ધાનવિરુદ્ધ-ધર્મવિરુદ્ધ બોલ્યા તો
ભવત્તવમા છુલ નહીં મળે પરમાધામીના ઘોર પ્રહારો
સહવા પડશે, તે વખતે તમારો શી દશા થશે ? ત્યા તમને
ઠોણ બચાવશે ? તાલીઓ પીનારામાથી કે વાહવાદ કહેનારા

માથી એકેય નહિ જાણાવે એ ખ્યાલ રાખજો, પાપનુ ભય કર
પરિણામ આવશે ત્યા હાથ-વોથ કયે નહિ ચાલે, ત્યા તો
ખોપરી રંગાઈ જશે, હાડકાના ચૂરા થશે, એક બે વર્ષ
નહિ, છત્તર-ઢાળ નહિ, પાપ અસખ્યાત વર્ષો સુધી દુર્ગતિના
મહેમાન બની તમારા માટે દુ ખની મહાન ઘોર ખોદાશે

સાથી વસ્તુ પાછા ભલે આખ-ખીચામણા કરી દેયો
સત્યને ભલે છુપાવે, માન-સ્વમાનની ખાતર, કૂલોના હારની
ખાતર, આ લોકમા પૂજવાની ખાતર, એ શબ્દોની ખાતર
જીવનને ધૂળમા ન મેળવે. જીવન ચચા છે લક્ષ્મી અ
સ્થિર છે, વૈભવો વીજળીના ચમકાના સમા છે સ્વજન-
પરિવાર સ્વાર્થી છે, જગત સ્વાર્થી છે કંઈક સત્કાર્યો કરી દેયો,
દીન અનાથનો ઉદ્ધાર કરે, સુપાત્રમા લક્ષ્મીનો સદ્રવ્યથ કરે
સુદેવ, સુગુર અને સુધર્મને પીછાણે, સિદ્ધાંતને પીછાણે,
સિદ્ધાંતના મુખ્યને સમજે વાહ-વાહમા ન પડે, ઠોઈની
ધર્મીમા ન પડે, ઠોઈની નિંદામા ન પડે. શુદ્ધીની પ્રશંસા
કરે, અવશ્યથી પ્રતિ તિરસ્કાર ન દાખવે, મધ્યસ્થ રહે,
દુ ખીના દુ ખ દૂર કરે, ભલુ કરતા શીખે, ઠોઈના બૂરામા
ન પડે, વાણીપ્રવાહને વગર વિચારે વહેનો ન મૂકે. એમા
જ જીવનની ધન્યતા છે

એક ડોક્ટર

માતાને પોતાના બાળક ઉપર જે વાતમયભાવ હોય છે, એવો સાચો જ બીજાને હોય છે માતા પોતાના બાળકનું પ્રાણના બોગે પણ રક્ષણ કરે છે અને પોતે બૂખી રહીને પણ તેનું પેટ ભરે છે તે બાળકનું મેનું ઊઠાવે છે, તેને નવડ વે છે, પાવડાવે છે અને તેની રખતોવખત મગજ રાખી અત્યંત મમતાથી ઉછેરે છે તે નવ મામ મુખી બાળક ને ગર્ભમાં રાખે છે, ત્યારબાદ મહિનાઓ મુખી ગોળમાં લઈને ફરે છે બાદમાં આગળી પકીને વર્ષો મુખી સાથે ને સાથે રહે છે, માતાને બચ્ચા પર કેવું વહાવ અો કેટ કેટનો પ્યાર હોય છે, તે તો માતૃહૃદય જ બાણી શકે

એવી જ એક માતાએ પોતાના પુત્રને લાડકોડમાં ઉછેર્યો ઘરમાં આવના સાસા હતા પિતા તો ક્યારનાય મૃયુષ્યાગા પોતી ગયા હતા પુત્રનું નામ સુમન હતું તે ૭-૮ વર્ષનો થતા નિશાળે ભણવા જતો

મા દળણા દળીને, ઘટ્ટી પીસી પીસીને, પરસેવાના પાણી ઉનારતી ત્યારે માડ માડ બનેનું પેટ ભરાતું હતું માને

આશા હતી કે 'મારો સુમન મોટો થશે અને નિરાત થશે' આશા અમર છે સુમન લણવામા આગળ વધ્યો સાથે ખર્ચ પણ વધ્યુ શાળાની ફી ભરવી, રોજ-બારોજ નવા નવા પુસ્તકો ખરીદવા અને અપ દુ ડા પોશાકમા સુધે જવુ પરંતુ માતા મહેનત મજૂરી કરી બીજાની બરદાસ કરી, જોઈતા પેના લેગા કરતી હતી રાત કે દિવસ જો જોતી ન હતી 'જસ મારો દીકરો લણે, આગળ વધે અને મારા કુખ અજવ જો' એ જ એના કોડ હતો 'મોટો સમય અને પરિશ્રમ પડશે, બીજાના બારણા ધસવા પડશે, મજૂરી કઢવી પડશે, પણ મારો સુમન તૈયાર થઈ જશે' એ એની ગોળી આશા હતી 'ઘેર વહુ આવશે હું સાસુ બનીશ, છોકરો ને વહુ મારી સેવા કરશે, અને હું નિરાતે રાંટવો ખાઈશ' આમ અનેક વિચારોની પરપરા ચલાવતી અને આશાઓત ઘર ચણતી તે પોતાના દિવસો પસાર કરતી હતી

સુમન મેટ્રિક પાસ થયો પછી ડોક્ટર થવાની પરીક્ષા પાસ કરી ડોક્ટર બન્યો માતાને થયું, 'જસ, મારા કુખના ઢહાડા ગયા હવે તો હું મુજે રહીશ' માતાએ સારી રૂપણી કન્યા માથે સુમનના લગ્ન થયાં સુમન પરણ્યો

માની ઉમર અઘેડ વયની હતી શરીરે કચ્છલીઓ વળી ગઈ હતી હવે એનાથી મહેનત-મજૂરી કઈજા અને એવું ન હતું, આજ સુધીની જિંદગી મહેનત-મજૂરી કરી, પરમવાના પાણી ઉતારી, ચોરનગુ નૂર ગુમાવી દીધું હતું સુમનને શુદ્ધ પુટ વગેરેથી અપ દુ ટટ થઈ ને ફરવું ગમતું

હવે મિત્રો પણ ગુટ પુવાળા લેવા થતા હતા, ચાપાટીઓ આલની હતી અને અલ્લક મલકની વાતો કરતા સૌ મોજ માણતા હતા.

સુમનની સ્ત્રી નિર્મલા નવા જમાનાની એટલે એને આધેડ વયના સાસુ ગમે જ શાના ? સાસુ બિચારા કંઈ ઓલવા જાય, તે પહેલા જ નિમજા તેની ધૂન કાઢતી અને છણકા કરતા બોલી ઉઠતી કે, છાનામાના બેમો, તમારો તો રકત્ક કરવાનો સ્વભાવ છે.

સુમન બપોરના ઘેર આવતો, પોતાની પ્રિયતમા સાથે મીઠી મીઠી વાતો કરતો અને સોજન કરાને રવાના થતો. રાતના તે મોડેલી ઘેર આવતો હવે સુમનને એની નિર્મલા, એનું હવાખાનું અને એના ધ્યારા દોસ્તો સિવાય આ જગતમાં બીજું કંઈ જ દેખાતું નહોતું. માતા કયા છે ? માતા શું કરે છે ? માતાની ગી હાલત છે ? માતાને શેની જરૂર છે ? એ અગે એ સાચે જ પૂછપરછ કરતો. સાચું કહીએ તો માતાનું મુખ જોવાની ય એને કુરસદ ન હતી.

સુમનને મન તો પરમાત્મા મમ એનો નિર્મલા હતી.

આ આર્થદેશમાં ગ્રામીન મળમાં સવારમાં જિહ્વાની સાથે જ બાળકો પોતાના મતા પિતાના ચરણ ચૂમતા હતા. દેવ-મંદિરો પ્રભુ ભજનોના મધુર સુન્દરનોથી ભજનનો ગુજલી મૂકતા હતા એ નવલી પ્રજા ત આજે શેની જોવા મળે ?

નિર્મલા કદ કદ સ્વભાવની હતી જરાક ભૂલ

લાલપીગી થતી હતી એટલે સુમન તેનાથા ચરચરતો હતો રળે તે રિસાઈ નય એવી બીડને લીધે તે વાતવ તમા I am very sorry (આઈ એમ વેરી સોરી) કહીને ઊભો રહેતો હતો. ટુકમા નિર્મળા જેમ નચાવે તેમ તે નાચતો હતો નિર્મળાને તો નિચ નચી સાડી જોઈએ, પછી ભલે તે ગમે તે કિંમતનાં કમ ન હોય સાથે લેડીવોચ જોઈએ, મોતીની બગડીઓ અને મોતીનો હાર જોઈએ અને ફેશનેબલ એરિંગો પણ જોઈએ, નિર્મળાનો ટાઈપનો ખર્ચો રસોડા ખર્ચ કરતાં પણ વધી જતો.

સુમન હોશિયાર ડોક્ટર હતો, એટલે ઠીક ઠીક કમાણી થતી હતી પરંતુ પોતે ચોખીન હતો નવા છુટ, નવા સુત્ર અને મોજગોખની ચીજો વસાવવામાં તેની કમાણીનો ધણે ભાગ ખર્ચાઈ જતો, પરંતુ વાત એટલેથી અટકી ન હતી ઘરને લેઈને ડીઝાઈનના ફર્નીચરથી શણગારવા માટે તથા ઝાકઝમાળ વાખવા માટે તેણે બે આઠ હજારનું ફેડું પણ કરી ન ખ્યું હતું.

નિર્મળા તો હંમેશા પતિની પાછળ જ પડી હતી પણ નવી આવેલી એટલે એના મનોરથ મટેરજાનને પૂરા કરવા જ પડતા હતા સુમન નિર્મળા પસે એવી રીતે રહેતો કે જાણે મીની પાસે કંઈ.

ધીરે ધીરે નિર્મળાએ ડાહ્યરના કાન કુકવા માડ્યા 'સામુજી તો આવા છે તેવા છે, માગથી તો આ ઘરમા નહિ રહેવાય' 'કહેવાય નહિ અને રહેવાય નહિ' એવી સ્થિતિ છે અને તો એમ જ થાય છે કે ઘાસલેટ છાટીને બળી મરુ હાય I

હું આવું નહોતી બાવળી લાવોને અફીણ, જુ પાર આવી
જાય ' નિર્મળાએ જોર જેવડા દડદડ આમુ પાડ્યા

મુમન નિર્મળાની વાન સામગ્રી કપાઈ જ ગયો હાય,
મારી પ્રિયનમાને આનંદુ દુખ ? બિચારી ફૂલ જેવી કર
માઈ જશે ઠડ ઠડે પડશે તો બાર થશે

મુમનને ક્યા ખબર છે કે, સીઓના ચગ્ગિના ડેઈ
અજબગજબ જ હોય છે બલા-બલા લોખંડી માનવીના
પણ પાછી ઉતારવા એ તો આઓમા હસ્તગત કચેલી જન્મ
સિદ્ધ અજબ ક્યા હોય છે, મોગ મોગ માધાતાઓ,
લગ્નયાઓ અને પ્રખર પડિતો પણ સીઓના ચપ્પરાવામાં
ચલી જાય તો મુમન શી વિમાનમા ? તોને માને ધરની
બહાર કાઢવાનો વિચાર કર્યો

બલાએ માને ફી એમ પૂછુ નથી કે, 'મા શી વાત
છે ? નિર્મળા આમ દોટી હતી' તો તેનો ઉદ્દેશ આવી
જાય પણ મુમનને વાત કવ્વાનીય કુરસઠ ક્યા હતી ?

મા તો બિચારી શેટલા ખાઈને હાનીમાની એક
ખુણામાં પડી રહેતી મામુનો દુકમ વધુને મ નવો તો દૂર
રહ્યો પણ વટ સામુ ઉપર દુકમ ચવાવતી હતી અને જેમ
મમુરણ પાસે કામ કરાવે તેમ સામુ પામે નિર્મળા કામ
લેતી હતી વાતવાતમા હણકા કરતી, ધમકાવતી અને
નાસી આખો કરી લૂકુડી ચલાવી એવી તો બળહતી કે બાણે
હમણા જ બાળીને બચ્ચ કરી નાખશે

બિચારી સામુ મૂળે મોઢે બધુય સહન કરતી હતી

અને ઘરનું કામ ચલાવતી હતી એણે પોતાના છોકરા પાસે આજ સુધી વહુની એક પણ ફરિયાદ નહોતી કરી એ મમજતી હતી કે, ‘હાથ ખમ્બ્યા છે, નવા જમાનાના હિછરેલા એટલે સ્વભાવિક સ્વછ હતા અને સ્વચ્છતા હોય, ચાહે ચાહે ત્યાં સુધી ચલાવે !’

કેટકેટલી વાનોને તો સાસુ ગળી જતી હતી એનાથી નહોતું જોયું જતું છતાંય હૃદયને પત્થર કરી બધું જ નસાવ્યું જતી હતી ભવે જેવું તેવું ખાવાનું આપે, ગમે તેમ બમડે, છતાં સાસુ તો સાસુ જ હતી

સુમનનો પારો છ ડીઝી ચઢી ગયો હતો, એ તો અદર અગ્નિજ્વાળાની જેમ બમ્બૂકતો હતો ‘મારી પ્રિયતમાને કુખ ? એ કેમ સહન થાય ?’

એણે એ કદી નથી વિચાર્યું કે ‘માતાનું શું ! મારી માતાને સુખ છે કે કુખ છે ? લાવ એની બખર લઉં’ તેણે બહારથી આવીને માનો ચોખ્ખો પકડ્યો અને બબડ્યો ‘રાડ તને શા મ નથી આવતી ? ફૂલ જેવી નિર્મળાને તું કુખ આપે છે ?’ પુત્રનો પોતાની સામે આવો બવહાર જોઈ માતાની આતરડી કકળી ઉઠી આમ છતાં તેણે ધીમેથી કહ્યું

‘ભત્રે બેટા ! તું ને તારી વહુ બન્ને સુખે રહો, હું આ યાદી !’ એમ કહેતી અચ્ચ દાળતી માતા ત્યાંથી વિદાય થઈ કોઈ એળખીતા પાસેથી થોડી રકમ માગી લઈ તેણે એક ઘર, ભાડે લીધું, તે જેમ તેમ કરીને સુખરાન ચલાવવા લાગી ચરીશ ક્યજી જવાથી પૂરી મમ્મૂરી થતી નહોતી એન્દ્રે પેન્ને

કે ઘોર અધાર કહેવું ? આય સસ્કૃતિની ધોળે દહાડે ઈજ્જત લૂગાય છે સારા સસ્કાર અને સારા આચાર વિચાર ગયા, દેહીકગ્લી બગી માનવી મોહના નશામાં ચક્રવૃત્ત બની ભાન ભૂની જ્યા ત્યા ભડકે છે દયાનન છે એ જિંદગીને ક્રીટકાર છે એ જીવનને, કે જે જીવનમાં ધર્મ નથી, જેમાં વિનય વિવેક નથી, જેમાં હિતાહિનનો, ભક્ષ્યાભક્ષ્યનો, પેયાપેયનો સારાસારનો કે શું બોલવું કે શું ન બોલવું એનો વિવેક નથી

એક વખત મુમનની માતા બિમાર પડી, લૂપ્ત સૂકુ ખાવાથી અને કળાએ મહેનત કરવાથી શરીર ખૂબ જ શિથિલ થઈ ગયું હતું, હાડ નબળું પડ્યું હતું, ચાવવાની શક્તિ રહી નહોતી એ છેક જ અશક્ત થઈ ગઈ હતી તે દવાની ખાત્રી લઈ દવા લેવા માટે ધીમે ધીમે દવાખાતા તરફ ગઈ તેને થયું કે, ‘દવાના પૈસા તો છે નહિ, બીજા ડોક્ટર મફત દવા નહિ આપે, માટે છેકરો ડોક્ટર છે તેની પાસે જઈ તો પૈસા નહિ માગે’ તે હાઈતી-હાઈતી માડ-માડ દવાખાતે પહોંચી

ડોક્ટર કળી ગયો ‘મા આવી છે’ એની ફરજ હતા, માની આમતા-વ્યાગતા કરવાની અને રીતસર ઝટ તપામી દવા આપવાની પણ એ લાણેલા, અરે લાણેલા નહિ પણ જ્ઞાન ભૂલેવાને આવો વિવેક ક્યામી જાગે ? એ મિચારી બીજા દર્દીઓની જેમ એક બાજુ બેમી ગઈ

‘ડોક્ટર કમસર સૌને તપામતો હતો કલાક પછી માનો

નાખી પોતાનું કામ કરી રહ્યા છે બીજાનું ભણ કરવાની મોટી મોટી વાતો કરનાર જ એન કેન પ્રકારેજ પોતાના ખિસ્સા ભરી રહ્યા ॥ આધુનિક માનવી કયા જઈને અ કથે એ કળી શકાય તેમ નથી

સુમનની માતા વિચારના ચક્કરમા પડી પોતાના પુત્ર ડોક્ટરે ન્યારે દવાનું મિલ માગ્યું ત્યાંજે તે તેનું દિલ ખળભળી ઊઠ્યું

માતાએ કહ્યું - ડોક્ટર ! થેજ જઈને દવાનું બિન મોકલી આપુ છુ એમ કહી તે ચાલતી થઈ થેજ જઈ લાભા કાગળ ઉપર એજો બીજા તંધાર કયું અને કાપલી ઉપર લખ્યું કે-બેન ! તારી દવાના પૈસા કાપીને માજ નીચેનું બીજા જલદી મોકની આપજે

રૂ. ૧૦૦૦૦ તને નવ મહિના ગર્ભમા રાખ્યો તેના
રૂ. ૧૦૦૦૦ તને અનેક મ્હ મહન કરી જન્મ આપ્યો તેના
રૂ. ૧૦૦૦૦ તને વર્ષો સુખી ન્હવડાવ્યો, ધાવડાવ્યો, સ્તન પાન કરાવ્યું, નાનેથી મોટો કર્યો તારી સેવાચ્છાકરી કરી, મગુરી કરી, દળણાં ફળી તને બખાવ્યો તેના

રૂ. ૩૦૦૦૦

સુમન પાને માતાના જિનનું કાગળીયું મયુ સુમન ખિલ જોતા જ ચમકી ઊઠ્યો એલે કાન પકડયા ખરે જ હું જૂથો ! હું કેવો અધમ છુ ? અને માતા માતા પામે દવાના પશુ શરમ ન આવી ? મારી કેળવણી

આધુનિક કળવણી આપણે ખાઈકાઈથી જરા નિરાળ કાઢો તો ખમર પડે કે, આજે સમાજના પૈસે હોશિયાર થયેલ ડોક્ટરો, સોવિસિન્દો ઝ એવા જ ડિમીધરોએ સમાજનું જ ઉદ્ધાર્યું ? ધમતું રક્ષણ કરવામા ઠેટવો ભાગ લખ્યો ! ક્રિયાકાંડમા ઠેન્ટા મુખ્યા ? ઠેટલા નતધારી બન્યા ? ઠેન્ટા સાચા શ્રાવક બન્યા ? ઠેન્ટા પત્તકારી નીખ્યા ? કટલી દાનશાળો ખોલી ? અને કેટલા દીન દુખીના ઉદ્ધાર કર્યા ? એમને બણાનીને ઘરમા આપણે ભૂત પાવ્યું છે કે ખીનું કઈ ? એ બણેના જ ધર્મના વિરોધી બન્યા એ બણેલા 'દેવદ્રવ્યની શી જરૂર છે' એમ કહેવા લાગ્યા, એ બણેના જ્યા ત્યા રખતગીરી બિભી કરવા લાગ્યા, એ બખતરથી સમાજનો ને ધર્મનો કઈ પણ ઉદ્ધાર થયો નથી

આજે હનરો માતા પિતાના મુખેથી આપણને નામગવા મળે છે કે છોપરા અમારુ માનતા નથી, દેવની ઠેકડી કહે છે, તપસ્યાની હામી કહે છે, શુરુની વાતોને હુમળાગ ડહે છે શાન્તો તો ટાઢા પરોરના ગમ્યા છે' એમ બોલે છે પૈસાના પાટી કરીજેને બણાવ્યા એ જ છોકરાઓની આજે આદશ છે તેઓ સામે થાય છે માતા-પિતા ને ધમકી આપે છે ણસ મોજ, શોખ, ખાલું-ખીલું અને હરાયા ઢોરની માફક જ્યા ત્યા ભટકવું એ જ એમનો બણે ધધો ન થઈ પડ્યો હોય !

એમને મીનેમાના ખર્ચા, ટી પાટીના ખર્ચા, અખખારોના ખર્ચા, ફની ચરના ખર્ચા એવા વ્યર્થ ખર્ચા સારા લાગે છે અને ઠાઈ ધર્મિંદ્ર ઉદાર આત્મા ધર્મમા લક્ષ્મીનો સફળ્યમ કરે એ ધૂમાડો લાગે છે, બિચારાની ભુદ્ધિનો ધૂમાડો થઈ ગયો

તે દિવસે જ્યાં મળે છે, પાંચ કલાક પહેલે વિનાયક
કાળે વિચારી જુદાં આજે આપા માનવીએના પાનીયા
ગેરે નાહી, ગેરે જ અનેક ઉપદેશો, ભલે નીચા હોય, લીલા
કુલે ૧, કપા નો મુકે દુકાન, જાણનાં એકમ પામિર
જય, ખાના માયા, પાનીયા પાનું રિત કા ૧ જ પા
મળે છે ૭૧૧ ૭૭ નેમની રા-રેકાલે નામે આવની આપણને
તો જિનના ઉપદેશ પા રે છે કે ને બિચારા ગમત અને
સમા-આરે જાને એમનું પા દયાળુ થય એ જ
આપણે તો ફરી ફરીને હાંપીએ છીએ

ગુરુ શિક્ષણ

સમગ્ર માનવ પ્રજાના કારણે ગુરુ જ રાજના
દશન ન થાય તો મુખી થી રિચવન ત્યાં કરી દેના
પણ ગુરુ રાજ ૧ ૧ થયા આ ગુરુ દશન થયા
નરે એક રજા અમનક એક સમય પ્રાપ્ત મુમુક્ષુને
જન્મ આપી કે નમ્રા ૧૭૭ દે ૧ રિચવન ૧૪ થયા ત્યાં
ભાગ્ય જી મુદર રજાનું આસાર સમયના મુખ્ય
ગી નવી મર્ષે મનાવ કે એવા મર્ષે ગેરેનું મી
દાન કુ યા ૧ જાન પડી ગુરુ ૬ મેરે ૧૫૫
ત્યારે મી મુદિનું અપૂર આમન કુ માનવાના ૧૧
સામ અને જાન દાનર મેનામદોરો જર્મ કરો આજના
જાદ મેનામદોરોની પ્રમાણના કરી માને ગુરુના આ
મનથી કારે પુમી થર્મ જ માગે સુજ આપો અન
ઉચ્ચ-અનુના અને જ્ઞાન દની ત્યારે લાખી

જીવ જોવા દેના

ઈલાચીકુમાર

મારા નિમિત્તો, સુદર આદર્શો અને ઉચ્ચ આલબનેઃ
 જીવનમા કે'ક ઘડી પળે એવી ગજબની અસર કરી નાખે છે
 કે આત્મા ક્ષણવારમા પરમાત્મા બની જાય છે, માટે જ સ સારી
 આત્માઓને ડગલે ને પગલે મારા આવ જનોની જરૂર છે
 આત્મા સ્ફટિક રત્ન જેવો છે, સ્ફટિક રત્નની પાસે જેવા રગની
 વસ્તુ ધરવામા આવે તેવા રગનો તેમા પ્રતિભાસ થાય છે
 તેવી જ રીતે આત્મા જેવા નિમિત્તોમા આવે છે, તેવા
 નિમિત્તોમા તદ્દુપ બની જાય છે, માટે જ કહેવાય છે કે,
 “ સ ગ તેવો ર ગ ” “ મોખત તેવી અમર ”

કૂરમા કૂર અડકૌશિક મર્ખ પણ પ્રભુ મહાવીરના જે
 શબ્દોમા જાગી ઊઠે છે દંડપ્રહારી અને અમુર્તમાલી જેવા
 હત્યારા આત્માઓ પણ પરમપદને પામી જયા. ■ કાળા
 માથાનો માનવી શું ન કરી શકે? અધમ એ હ મેશનેઃ
 અધમ નથી, પાપી એ હ મેશનો પાપી નથી પલવારમા
 આત્માનુ પરિવર્તન થઈ જાય છે, માટે જ પાપી યા અધમ

એ આવશ્યક છે વ્યવહારથી અનસિસ આ ઈલાચીનેા સાર કેમ ચાલશે? લોકની દષ્ટિએ એ ભોટ ગણાયે માટે એને એવી સોખતમા રાખુ કે ત્યે તેને દુનિયાનુ જ્ઞાન થાય, તેથી ઈલાચીકુમારને લુચ્ચાઓની ટોળીમા રાખવામા આવ્યેા જુરી સોખત તરત અસર કરે છે 'સ ગ તેવો ર ગ' એ કહેવત અનુસાર ઈલાચી સસ્કારી હોવા છતા અમસ્કારીની જેમ જ્યા ત્યા ભમવા લગ્યેા તે એલી હુ સુધી કે ઘણી વખત બન્કી બન્કી મોડી રાતે ઘરના બારખા ખખડાવતો માતા પિતા પણ કટાજ્યા પણ આ તો 'હાથના કર્યા હૈયે વાગ્યા' જેવું બન્યું

એક અમસ્કારી વ્યક્તિ અને જુરી સગતમા પડેલા પુત્રને સસ્કારી બનાવવા માતા પિતા સારી સોખત કરાવે છે ત્યારે અહીં એથી ઉલટુ જ બન્યું, જ્યારે એક સસ્કારી બાળકને ખુદ માત પિતા જુ । સગતમા જોડે છે એ કેવું આશ્ચર્યજનક !

ઈલાચીના માતાપિતા ચિતાતુર બન્યા તેમને લાગ્યું કે ખરેખર આપણે ઠીક ન કર્યું પણ રાડચા પછીતું ઠહાપણ કામ ન આવે તેમ ઈલાચી હવે હાથથી ગયો, હાથની વાત ન રહી એક વખત પત્રી બનાવ એ બન્યેા કે એક પ્રસિદ્ધ નટકાર લખીકાર પોતાની રૂપરૂપના અબાર સમી પુત્રી અને પરિવાર સાથે નગર બહાર સારે નાનકે સજીવી રહ્યો હતો એના નાટકને નિરખવા હજારો નરનારીઓ યોમેસ્થી આવી ચઢ્યા હતા ઈલાચીકુમાર આ લુચ્ચાઓની ટોળી સાથે ફરતો ફરતો ત્યા આવી ચઢ્યો, નટ અને નટકીની અદ્ભુત કળાએ લોકોને મત્રમુગ્ધ બનાવી દીધા

સૌ તાલીઓ પીટતા હતા. શું નટકારની કલા ! શું નટ
 ડીનું રૂપ ! અહાહા ! એમ સૌ કોઈ એકીઅવાજે નટ નટીના
 ગુણગાન કરી રહ્યા હતા. ઈલાચીકુમાર તો જોવામાં એવો
 તક્ષીન બની ગયો, કે ન પૂઠો વાન સૌ કરના એ ક ૫૪ નવીન
 જ અનુસવી નહોતો. નાટક મમાખત થતા સૌ ટપોટા ધર
 ભણી ચાલવા માડ્યા. પણ ઈલાચીકુમાર તો નટીના અંગ
 નિહાળવામાં જ વિનમાં ચિતરેલા પૂતળાની જેમત્યા જ સ્થિર
 થઈ ગયો. બેઝનની વેળા વિતી ગઈ મિત્રે એ ઘટ્ટ ઘણું
 સમજાવ્યો. ત્યારે માઠમાઠ વેગ આવ્યો, વેગ તો આ ગો પણ
 એને જરાય લેન ન પડ્યું. એ તો નટી નટીના જાપ
 જપતો હતો, પતંગ ગાદી તકિયા કે નુખ માહામીના સઘળા
 સાધનો એને ઝેર જેવા લાગતા હતા. એની નજર સમક્ષ રહતા
 એક જ નટી તરવરી રહી હતી અહાહા ! કેવી એ રૂપાળી !
 શું એનું નૃત્ય ! શું એની કળા ! મોળે કળાએ ખીલતું શું
 એનું યૌવન ! મંગ કળામાં ખરેખર એ અખળા પ્રતીતિ છે એ
 છે અમળા, જાણ નારા જેવા સમળા પણ એની અંગ
 નિર્માણ બની જાય છે. બસ પરણ તો એને જ પરણ એના
 વગર જીવતર ધૂળ છે. આમ વિચારતો ઈલાચીકુમાર તો ખાતો
 નથી, પીતો નથી, બોલતો નથી, મા જાપ સમજ્યા તો કંઈ
 ભૂનખૂન વાગ્યું છે ? અરે જોડા ઈલાચી ! તને શું થયું છે ? કેમ
 બોલતો નથી ? તને શું દુઃખ છે ? આપણે ત્યાં કરી જ પ્રતી
 ના નથી અહળક પૈસા, નોકર-ચાકર, વૈભવ વગેરે બધી વાતે
 આનંદ છે બોલ તારે શું જોઈએ ? પણ જાઈ શું બોલે ?
 જોડે બોલે કે મારે ? નટી નટીને ધગલત છે ?

લાજ સતાવે છે મિત્રોના કહેવાથી શેઠને ખબર પડી કે કુમારનું ચિત્ત પેલી નટડીમા ચોટ્યું છે, એને નટડી સાથે લગન કરવા છે.

અરે ! શું બોલો છો ? એને નટડી સાથે લગન કરવા છે ! આપણી નાતિમા કયા કન્યા નો પેટો છે કે વગી નીચ નટડી સાથે લગન કરીએ મારા સારા શ્રીમતોની વૈભવશાળી રૂપાળી કન્યાઓ ઘણી છે, ધણાના કહેણુ આવે છે શેઠે પુત્રને કહ્યું તું કહે તો એક નહિ પણ આઠ કન્યાઓ પરણાવવા હું સમર્થ છું ઉઠ-ઉઠ બેઠો યા આમ શું કરે છે ?

‘ પિતાજી ! પરણીગ તો નટ પુત્રીને જ ! એ નટડીને જ ! મારે મન ખીજી બધી ધૂગ બરાબર છે એના વગર જીવન ફાક છે બસ મારે તો નટડી સાથે લગન કરવા છે ‘ ઈલાચી બોલ્યો ’

પિતા તો સામળીને આજ્ઞા જ બની ગયા, કુમાર શું બોલી રહ્યો છે ? કયા આપણા નાત-મત અને કયા આ નીચ કુળની કન્યા ? આમ બેનો મેળ કેમ મળે ? એક તરફ શેઠને વ્યવહાર મતાવતો હતો, ખીજી તરફ પુત્રની આ પ્રગરની અવશ્યા સતાવતી હતી રૂક્મણી હતો વ્યાપ્ત ! જેવી શેઠની દગા થઈ શેઠ વિચારમા પડ્યા શું કરવું ? છોકરો માને તેમ નહોતો એકનો એક લાડકવાયો પુત્ર, એને હું ખ ધાય એ શેઠને મન નામતી વાત હતી પોતાના વિચારોમાં તે મક્કમ હતો એના અતરમા નટડીના વિરહની આગ બહુ ઠલી હતી નટડી એ જ એને મન સર્વસ્વ હતું નટડી વગરનો સ સાર એને મન આગ અને ઝેર સમે લાગતો હતો

કામાધ માણસોની કેવી દશા હોય છે તે આ દેહાનધી આપણને બતાવવા મળે છે, માટે જ શાસ્ત્રજારો જણાવે છે કે—

જા દન્વે દોઈ મર્દ અદના ટઠ્ઠીસુ રૂઝગીસુ ।

યા જદ નિળરશ્મમે ફરયલમજ્જે ઠિયા મિદિ ॥

માણુએને ધન મેળવવામા અને રૂપવતી સ્ત્રીઓ પર જોવો રાગ હોય છે તેવો જ રાગ બે જિનેશ્વરે પ્રગટેલા ધર્મની આરાધનામા યદ્યભય તો મુખ્તિ દાઇમા છે માણુએ ધન કમાવવામા કેવા એકતાર અને તન્મય જની બધ છે કેટકેલી દોડધામ મચાવે છે? અને યુવની સ્ત્રીઓના રાગમા જીવનને કેવું ફના કરી નાખે છે? તેવી જ તન્મયતા બે જીવનની માયકતામા અને ધર્મની આરાધનામા યદ્ય ભય તો મુખ્તિ જરાયે કર નથી

જ્યારે ઈલાચી કોઈ ખણુ જોગે નડીને જ પરણવા ઇચ્છતો હોય ત્યારે તેના મા-માયે નડીના પિતા લખીકાર નડને પોતાને ત્યાં બોલાવ્યો અને કહ્યું કે તારી પુત્રી મારા પુત્રને આપ તને એઈએ તેવું ધન આપવા હું તૈયાર છું આ માબગી નડ ચકિત થઈ ગયો ચેક શું બોલી રહ્યા છે, એ વિચારવા લાગ્યો

‘ચેકશું’ શું જોવો હો ! કયા અમારી નાનજાત અને કયા તમે ?’ નટ બોલ્યો

પરંતુ ચેકે પોતાની માગણી આગ્રહપૂર્વક ચાડી રાખી ત્યારે નટે કહ્યું

જ્યા ત્યા પૂજારી રહ્યો છું જે છે તે આ પુત્રી છે, તમારી સાથે સબંધ બાધતા મારી પુત્રી વટલાય, બાતકુભાત ન થાય ગેઠ સાહેબ ! આ વાત પરત્વી મૂકી બીજીને કંઈ દેખ હોય તે જણાવો પરંતુ શેઠ ઝેડના બે ન થયા તેમજ પોતાની મૂળ માગણી જ આગળ ધરી ત્યારે વળીકાર નટે શેઠને કહ્યું, તે માટેની મારી ચરત સાબળી લ્યો 'શેઠ સાહેબ ! મારી પુત્રી સાથે બે તમારા પુત્રના વગ્ન કરવા જ હોય તો પુત્રને નવવિધા સીખવી પડશે નૃત્ય કરવું પડશે, જ્યા જ્યા જવું પડશે, ટાઢ તડકા વેઠવા પડશે, અને વૈભવ વિનામ છોડવા પડશે, બોલો તે માટે છા તૈયાર ? ચોંટે ઈલાચી તરફ નજર કરો

શેઠ કંઈ બોલે તે પહેલા જ ઈલાચી બોલી ઊઠ્યો 'જેમ કહે તેમ કરવા હું તૈયાર છું'

માનવી કામાધ બની કેવા કેવા કામ કરવા તૈયાર થાય છે ! ઈનની જ્ઞાન ભૂતી કવા અધમ કાય કરવાની આજે મામ બીડે છે

તે પુન જણાવ્યું, 'શેઠજી ! આ કન્યા પરણીને તમારે ધન નાશ આવે, તમારા છોકરાને સરજમાઈ થઈને રહેવું પડશે બોલો, છે કણુલ ?' ગેઠે કહ્યું 'જાપા ! સાત વાર ધ્યુવ'

શેઠ મમજતા દતા કે છોડેા ઝેડના બે થાય તેમ નથી બેનડી નહિ પરણાવુંતો આગમ પડી બગી મરશે, અને ઝેડના પ્રાણ આપ્યા જશે, નટે વિશેષ ખુલાસો કરતા કહ્યું 'શેઠજી ! સાથે બીજી વાત પણ જણાવી દઉં ! પુત્રી કંઈ

ઈન્દ્રાણીના રૂપને મહાત કરે તેવી રૂપાળી નટડીએ ઢાલ હાથમા લીધો. પગમા ઘુઘરા બાધ્યા નાટક શરૂ થયું. હન્ટરો લોકો જમા થઈ ગયા. ઘડીક તલવારની ધાર ઉપર, ઘડીક જ ધે મસ્તકે, ઘડીક ખીલા ઉપર ફુટી ટેકવીને ઈલાચી નાચે છે નટની અદ્ભુત કળા નિહાળતા લોકો મુખમા આગળા નાખવા માડ્યા. અરે શુ ગજળ કળા ! આ તે કઈ જાદુ ■ કે મેસ્મેરોઝમ ! ન'કાર તો ભારે કળાળાજ છે અરે ? જુઓ, જુઓ પેલી નટડી કેવી સુંદર નાચી રહી છે ! આની તો ગાનની રાણી નહિ હોય ! અસ્સરને શરમાવે તેવું એનું રૂપ છે સૌ વિવિધ વાતો કરતા હતા. જય-જયના પોકારો કરતા હતા, અને ઉત્સાહમા આવી તાળીઓ પીગતા હતા. આ રમત-આ ખેલ ઠઈ નાનોસૂનો ન હતો એવજ વાંસ ઉપર અદ્દર માત્ર એના ખોવાના આધારે જાનવું આ તો જન સાથેની રમત હતી આવી અદ્ભુત કળા ને નાટક ભજવી ઈલાચી વાસથી નીચે ઉતર્યો તેમા પણ અજળ કળાના દર્શન થયા હતા, બન્ને પગમા પાવડીઓ પહેરી હતી એક હાથમા ઢાલ અને બીજા હાથમા તલવાર ધરી હતી આમ બિલકુલ નિરાધાર થઈવું અને ઉતરવું એ તો ખરેખર લોકોને ભારે આશ્ચર્ય પમાડે તેવું હતું જરાક ચૂકે તો હાડકા ખોખરા.

ઈલાચી નીચે ઉતર્યો અને રાજા સિંહાસન પર બેઠો હતો ત્યાં ગયો. અને તેણે ઈનામ લેવા હાથ ધર્યો, લોકો તો તેને ઘરેણાં-ગાડા રૂપીના, પૈમા આપવા અધીરા અને તલપાપક થઈ જય હતા, પણ જ્યાં સુધી મહારાજા દાન ન આપે ત્યાં સુધી કેાઈથીયે પહેલ ન થાય, આ એક મર્યાદા ■ રાજ

નટડીનુ રૂપ જોઈને મોહિત થયો હતો અને આ નટડી કોઈ પણ પ્રકારે ચોતાના હાથમા આરે જોવું વિચારી રહ્યો હતો. એટલે તેણે કહ્યું ‘અરે નટરાજ ! મારું ધ્યાન તો ગાજકાજમા હતું, મેં તો નાટક જોયું જ નથી, ફરી ભજવી બતાવ !’

નટરાજ ફરી વાસ ઉપરચડ્યો અને નટડીએ મધુરગીત લવકાયુ’, પ્રભુને પ્રાર્થના કરી ‘પ્રભુ ! પુરો એની આશ, મારી ખાતર જેણે ઘરખાર ત્યજી, માતપિતાને ત્યજી, ધન માવને ત્યજી ઝીણા વસ્ત્રો અને અવનવી રમવતીના સ્વાદને તરછેડી આ લગોળી વાળી છે, મારે માટે જેણે પ્રાણ પ્રાથર્થા છે, મારા માટે જેણે આ/આટલું કયું છે, તેની આશા શું નહિ પૂરે ?’ ધિયાથીકુમારે બીજીવારનો જેવ પૂરો કર્યો અને નીચે ઉતરી મહારાજ પામે જઈને પુનઃ હાથ ધર્યો.

એક વખતનો વૈભવ-વિવાહ લોગવતો કુમાર આજે આ રીતે એક નટડી માટે બીજા માગે છે ! ખરેખર ! કમની ગતિ ન્યારી છે.

રાજાએ વિચાર્યું નટ તો ફરી જીવતો નવે ઉતર્યો મારી ઈચ્છા તો પૂરી થઈ નહિ નટ પડે ને નટડી હાથ આવે એ એની ઈચ્છા હતી, કામવાસના એને સતાવી રહી હતી તે એના રૂપમા પાગલ બન્યો હતો, જ્ઞાન ભૂલ્યો હતો. જેથી તેણે કહ્યું અરે નટ ! મેં તો તારું નાટક જોયું જ નથી હું અમુક વિચારમા હતો. એમ બહાનુ કાઢ્યું અને રાજાએ દાન આપ્યું તહિ ! લોકો કળી ગયા ઠંજર રાજાની દાનત બગડી છે, દાનમા

કંઈક કાણુ છે, નહિ તો આવા અદ્ભુત ખેલ કરનારને દાન કેમ ન આપે ? નટ પણ મમત્રુ ગયો નટડી નિચાદે છે-ખગી કસોટીનો સમય છે નટ જો યાકી જગે તો બાણ બગડી જશે તેણે ઇલાચીને ઉત્માહ આપ્યો. આમ પાયમી વાર ઇલાચી વામ ઉપર ચઢ્યો રાજા મનમાં મવકાચ છે જરૂર નટ યાક્યો છે આ વખતે તો પડી જ જશે અને નટડી મારા પાથમાં આવશે.

રાજમહેવની મામે જ એક શેઠની મોટી હવેલી છે વેલવની તો જાણે છોજો ઉછાગી રહી છે શેઠાણી ઘરમાં એકવા હતા નવયૌવના શેઠાણીના રૂપના શા વખાણ કરવા ? જાણે સ્વર્ગની દેવી જ ભેઈ હતો ભરજોવન, ઝીણા ઝીણા રેશમી વસ્ત્રોમાં ગભજ શેઠાણીએ દૂરથી એક મુનિવરને જોયા મુનિગી ઘર ઘર ગોચરી કરી રહ્યા હતા શેઠાણીએ વહોરવા માટે આમત્રણ આપ્યું પધારો શુરુદેવ પધારો ! આ મારું આગણ પાવન કરો, લાભ આપો.

મુનિશ્રીનું લલાટ ચમકી રહ્યું હતું, ચહેરો તેજ મારી રહ્યો હતો. વય યુવાન હતી મુનિશ્રી શેઠાણીની વિનતીને માન આપી લાભ આપવા માટે ત્યાં પધાર્યા શેઠાણીએ વળતું કરી સુખશાતા પૂછી હાથમાં મોદકનો થાળ લીધો અને શેઠાણી મુનિશ્રીને વિનવવા લાગ્યા 'શુરુદેવ ! લાભ આપો !

વાંસ ઉપરથી નાચતા-નાચતા ઇલાચીકુમારની દષ્ટિ સામેની હવેલી ઉપર ગઈ તેણે દૂરથી ત્યાંની સાધુને નિહાળ્યા શેઠાણી મોદકનો થાળ લઈ વળી વળી, લળી લળી આર્યના કરી રહ્યા

હતા આ કવ્ય ઈત્યાચીકુમારે નિહાળ્યું સાથે માથે તેને ઘણો અચળો વડો બરે । આ આધુના વય યુવાન છે અહિરો તેજસ્વી છે, શેઠાણી પત્નુ જુવાન છે, રૂપાળી તેમજ વૈભવવાળી છે, ધ્યાન ઝેડત છે, આમ હવે તે કેવા નિર્વિગ્ધ, નાચી દહિ રાણી ઉમેવા છે યદેગ પગ કેડવી સૌમ્યતા છે । એ છતાં પત્નુ કેવા ભાવના વાળા છે । લાઠવાનો ચાગ લઈ ઉમેવા શેઠાણી । ટ્યો ટ્યો ઠગી રહ્યા છે, હતા મુનિશ્રી ના, ન, વહી રહ્યા છે નહિ જોઈએ । નહિ જોઈએ । બારે આશ્રય । ઈત્યાચીના જીવનપરિવર્તન માટે આ કવ્ય બસ હતું ઈત્યાચી વિચાર છે કે માગમા અને આ મુનિશ્રીમા આસમાન-પાતાગ જેવું અતર છે હું માગ-માગ વળુ છું, તોય ગભ આપનો નથી અને મુનિવગ્ને હ્યો ટ્યો કરવા છતાં તેઓ લેતા નથા અફાફા કેટની નિર્વિગ્ધ રંગા । કેરી નિષેખતા । કેવો અજબ ત્યાગ । મારે જ કહ્યું છે ને ‘વલુમા યા મોતી મળે, માગી મળે ન બીજા’

ખરે જ મને રાગશ સહઅથ ધિખાર હો । સાચે જ આ મુનિશ્રી કે ટિ-કોનિવાર ધન્યવાદને પાત્ર છે વધા હું અને કયા આ ત્યાગી અણગાર । મારામા ને એમનામા સરમવ ને ફેરુ જેટલું અતર છે । હું કેવો અધમ છું । હું કેવો નિર્લજ છું । એક નાડીની ખાતર ને ઘરખાર ત્યજ્યા માત-પિતાને હું ખી કર્યા, કુવની લાજ-શરમ છોડી અને ત્યા ત્યા ભમી રહ્યો છું આમ છતાંય મારી ઈચ્છા હજી પૂરી નથી ચર્મ, રાજ દાન આપતો નથી અને દાન લીધા વગર નટ નટડી પરલાવવાનો નથી અણ કદાચ આ નિશાધાર વાસ વિપર

નાયત-નાયતા એ જરાક ગળડયો-ચૂકયો તો મારો શી હથા !
હાડમના ચૂરેચૂરા ! નટડી એને ઠેકાણે રહી જાય અને પરલોકમા
આત્માની દુર્ગતિ થાય એ જુદી આમ ત્રિચારતો વાર વાર
એ ત્યાગી મુનિની પ્રથ સા કરે છે, પોતાને ધિક્કારે છે.
પશ્ચાતાત કરે છે, અનિત્ય ભાવનામા ચઢે છે, તન્મય બની
જાય છે ક્યારે હું આ પવિત્ર ચારિત્રમાર્ગ અગીકાર કરી
મારા આત્માનું કલ્યાણ કરીશ ? એવી ભાવધારાની અભિવૃદ્ધિ
થઈ રહી છે નગરજનો નટનું નાટક નિહાળી આક્રીન થઈ
ગયા છે રાજા સમજે છે કે હમણા પડશે, નટડી સમજે છે,
બમ હરે વાર નથી માગ પ્રાણપ્રિય ભરચારની આશા
ફગીભૂત થશે

તટવામા તો બનાવ કઈ એર બન્યો વાતાવરણે
જ ખજાર પડેલો આણ્યો, વામ ઉપર નાયતા નાયતા અનિત્ય
ભાવના ભાવતા નટ ઈલાચીકુમાર ચાર ઘાતી દમનો ચૂરો
કરી ત ક્ષણ વામ ઉપર જ કેવળજ્ઞાન પામ્યા વાસ-વાસ
મટી સુવર્ણમય સિંહાસન બની જાય છે, અને તે સિંહાસન
ઉપર કેવળી ભગવાન ઈલાચીકુમાર બેઠા છે

હેવો કેવળજ્ઞાનનો મહિમા કરવા આવ્યા આ શું ?
આ શું ? લોકો તો જોઈને છક થઈ ગયા આ તે ઈન્દ્રજાળ !
કે જાહ ! ખરે જ આ તો શું જોઈ રહ્યા છીએ ? અરે આ
ઈન્દ્રજાળ નથી, ત્યારે શું ઈલાચીકુમાર પરમાત્મા બન્યા !
લોકો તો શારે આશ્ચર્ય પામ્યા જય-જયના ગુજારવોથી
ગગન શુભ ઉત્થુ

૨ , મોટે જ કહ્યું છે કે-‘ભવનમા અજબ ઘડી, એક આવે’

મહારાણી બધું નિહાળી રહ્યા હતા મહારાણીને મહારાજા ઉપર બારે તિરકાર છૂટ્યો ત્યારેકરમા આટઆટી રૂપાળી રાણીઓ હોવા છતાં મહારાજા આ નાડીમા મુગ્ધ બન્યા છે ધિક્કાર છે ! ફીકાર છે ! આ જ માર ખરે જ અમાર છે નાહક આવા અમૂલ્ય માનવદેહને આત્મા વિષય વિમારમા વેડફી રહ્યો છે ક્યારે હું આ સમારનો ત્યાગ કરી પવિત્ર ચારિત્ર અગીકાર કરીશ ? રાણીને મસાર ઝેર જેવા લાગ્યો પવિત્ર ભાવનામા થઈતા તે જ ક્ષણે મહારાણીના કર્મ પાલ છૂટી ગયા અને તે કેવળજ્ઞાન અને કેવલદર્શનને વર્ષા

આ દરેયો જોતા જ મહારાજાનું હૃદય પવનમુ ખરે ! ખરે જ હું અધમ છું પાપી છું મારી કેવી છુરી ભાવના ! આ નાડે મારી ન ખવા સુધીની ભાવના ' ના પડે, નટકી મળે અને મ રા મનો ય રૂળે ' એ જ હું ઈચ્છતો હતો આટ આટલી રાણીઓ અતેરમા હોવા છતાં એક નીચ નાડીમા હું મુગ્ધ બન્યો ! ધિક્કાર છે મને ! મારી શી ગતિ થશે ? હું પણ સ્વયમભાગે પ્રયાણ કરી આત્મકલ્યાણ સાધું મહારાજા મહીપાળ પણ ભવનારસમા થઈયા ભાવના સાચી હતી સમાર અમાર લાગ્યો ચારિત્ર સાર લાગ્યું પોતાને ધિક્કારતા મહારાજાએ પણ કર્મ મળને પવિત્રભાવના જળથી ખાગી ન ખવા મહારાજા નિર્મળ બન્યા ધાર્મિકર્મની બેડી તૂટી અને મહારાજા તે જ ક્ષણે કેવળજ્ઞાન પામ્યા કેવી અજળ ધનના !

જનતાં તો વાતોના રસમાં થઈ, અજળ આશ્વયે સો

કોઈ નિહાળી રહ્યા હતા કોઈ કઈ કોઈ કઈ એમ પરસ્પર
સૌના મુખથી અવનવી વાતો બહેતી થઈ રહી હતી

હરે રહી નન્દી નન્દીએ પણ વિચાર્યું સાચે જ મારા
રૂપનો વાક છે હું આવી રૂપાળી છું માટે જ આ મહારાજ
અને આ ઈલાહી માન રૂપમા મોહાયા ધિક્કાર હો મારી
જાતને અને મારા રૂપને ! મારા ડરની ખાતર આ ને ઘરખાર
ત્યજ્યા અને લગોતી વાળી હવનું જોખમ ખેડ્યું રાજની
ભાવના ખગડી આ ખધામા નિમિત્ત હું પોતે જ છું હું
જ ન હોત તો આમ ૧ જનતા ખસ, આ સસાર કારમા
ઝેર જેવો છે હું પણ એ પવિત્ર ચારિત્રમાર્ગે સચરી
કથારે આત્મ ૨ પણ કરીશ ? પેતાના રૂપ ઉપર તિરસ્કાર
છૂટ્યો મસાર એને કારાગૃહ લાગ્યો સસારની અસારતા
વિચારતા અને અનિત્ય ભાવનામા લીન જનતા તે જ પળે
નટડીને પણ દેવજ્ઞતાન થયું !

કેવળજ્ઞાની ઈલાહીકૃમ રે અમોઘ દેશના આપી
પોતાનો પૂર્વજન જણાવ્યો નટડી સાથેને પૂર્વનો સખધ
અત્યારના અનુરાગનું ક રણ હતો મનવી એક નકવી નટક
નિષ્કળતા ખતર પૈમા ખર્ચાને, ડાગરા વેઠીને હોડાહોડ
કરે છે, પણ જન્મ-જન્મમા આત્મા પોતે જ નાટક ભજવી
રહ્યો છે એ પોતાના નાટકને કેમ નિહાળતો નથી ? વગેરે,
વગેરે, દેશનાના અમૃતના ઝરણા વહાવી શ્રોતાજનોના હૃદય
જી જવી નાખ્યા કેક આત્માઓ સસાર-સાગરથી તરી ગયા

ભાવધર્મની પ્રધાનતા ઉપર શાસ્ત્રકારોએ આ દેહાત

આપ્યું છે આમ ઉચ્ચ આત્મબળ એક ક્ષણમા જીવનમા
 ઠલું અનેાપુ પરિવર્તન આણે છે ? ચાર ચાર ઉત્તમ
 આત્માઓ કેવળજ્ઞાન પામી ઠેક મુખ્યપુરીમા સિધાવી જાય
 છે માટે આપણને સત્સજ, સારા આત્મબળ, ઉચ્ચ આર્થો,
 શિષ્ટ સાહિત્ય, દેવ, શુરુ અને ધર્મની ઉપાસના-આ બધી
 વસ્તુની જીવનમા રૂગલે ને પગલે જરૂર છે ક્ષણિક પ્રલો
 ભનોમા આત્મા ફસાઈ જીવનની બરબાદી ન કરે તે પહેલા
 આત્માને જાગવાની જરૂર છે

સત્ય અફર છે

મન ત્રણે કાળમા એક સરખું જ રહે છે સત્ય પરિવર્તન
 થી થઈ શક્યું નથી અગર સત્ય પાંડવન મીએ નો તે જુદા
 મજારો માટે અલગ એ સત્ય જ રહેતા જોમ દમરો લાખ્યો
 ૧૧ પદનાં પક્ષ મે ને મે ચાર દના અને બીરન્ય ૧૧મા લાખ્યો
 વાં પછી પક્ષ બે ને બે ચાર રહીના પરવું બે ૧ મે ૧૫ થા
 બે ને બે ૫ થયાના નાં તેમ લાખ્યો ૧૧ પદના જો સત્ય હતું
 તે સત્ય લાખો ૧૧ ૫ ૧ તેજુ જ રહેતાનું

સિદ્ધાંત સરગાધિન છે તેથી સત્ય છે નૂન જરિખ અને
 વનમાન પ્રલેખ શાળુ ૧૧ પક્ષ જાન ધરાવે તેને ચારીત્ર મદરામા
 આવે છે, એટલે તેમના કથન અસ્ય વનો અસ્ય દાય નદિ દેસ ૧૧
 ૧૨મા ૧૧મા જોમ સત્ય જાણ્યું નથી તેમ સિદ્ધાંત પક્ષ જાણ્યો
 નથી. તાત્પર્ય કે સિદ્ધાંત અફર છે જાવાન જો સમજાવતો જમા
 ૨૫ ૧-૨૫ ૧ આપોઆપ મી જાય

કોઈ નિહાળી રહ્યા હતા કોઈ કઈ કોઈ કઈ એમ પરસ્પર
નોના મુખથી અવાવી વાતો બહેતી ઘઈ રહી હતી

હરે રહી નડી નડીએ પણ વિચારું સાચે જ મારા
રૂપનો વાક છે હું આવી રૂપાળી છું માટે જ આ મહારાજ
અને આ વિાથી માન રૂપમા મોહાયા ધિક્કાર હો મારી
જાતને અને મારા રૂપને ! મારા રૂપની ખાતર આ નટે ધરબાર
ત્યજ્યા અને લગોટી વાળી શુવનુ ભોખમ ખેડ્યુ રામની
ભાવના ળગડી આ બધામા નિમિત્ત હું પોતે જ છું હું
જ ન હોત તો આમ ન બનત યસ, આ સસાર મારમા
ઝેર જવો છે હું પણ એ પવિત્ર ચારિત્રમાગે સચરી
કથારે આત્મકેન્દ્ર પુ કરીશ ? પેતાના રૂપ ઉપર તિરસ્કાર
છુટ્યો સસાર એને કારાગૃહ લાગ્યો સસારની અસારતા
વિચારતા અને અનિત્ય ભાવનામા લીન બનતા તે જ પળે
નટડીને પણ દેવગજાન થયું !

દેવગજાની ઈનાચીકુમરે અભોધ દેશના આપી
પોતાનો પૂર્વજન જણાવ્યો નટડી સાથેનો પૂર્વનો સબધ
અત્યારના અનુરાગનુ ક રણ હતો મનની એક નકવી નટક
નિહળ્યા ખાતર પૈમા ખર્ચાને, ઉત્તમરા વેદીને ઢોડાઢોડ
કરે છે, પણ જન્મ-જન્મમા આત્મા પોતે જ નાટક ભજવી
રહ્યો છે એ પોતાના નાટકને કેમ નિહાળતો નથી ? વગેરે,
વગેરે, દેશનાના અમૃતના ઝરણા વહાવી શ્રોતાજનોના હૃદય
શીજવી નાખ્યા કેક આત્માઓ સસાર-સાગરથી તરી ગયા

ભાવવર્મની પ્રધાનતા ઉપર શાસ્ત્રકાંદેએ આ દર્શાવ

આપ્યું છે આમ ઉચ્ચ આવબન એક દાણુમા છવનમા
ઠેવું અનેાપુ પરિવર્તન આવે છે ? ચાર ચાર ઉત્તમ
આત્માઓ કેવળગાન પામી ઠેક મુક્તિપુત્રીમા સિધાવી જાય
છે માટે આપણને સત્સંગ, સારા આલબન, ઉચ્ચ આર્થો,
શિષ્ટ સાહિત્ય, દેવ, ગુરુ અને ધર્મની ઉપાસના-આ બધી
વસ્તુની છવનમા ઠગલે ને પગલે જરૂર છે દાણિક મલો
અનેામા આત્મા દુમાઈ છવનની બરબાદી ન કરે તે પહેલા
આત્માને ભગવાની જરૂર છે

મત્ય અફર છે

મત્ય ત્રણે કાળમા એક સગપુ જ રહે છે સમય પરિવર્તન
કરી થઈ શકે નહીં અમર સમય પરિવર્તન કરીએ તો તે જૂઠ
મજારી મારે મત્ય એ સત્ય જ રહેવાનું જેમ દગલના નાખમે
વા પડેલા પજુ ભે ને ભે ચાર દગલ અને ભાઈનગલમા સાખ્યો
વા પડી પજુ ભે ને ભે ચાર રડેલા પાત્રુ ભે ને ને ત્રણ પા
ભે ને ભે પાચ થવાના નદિ તેમ સાખ્યો વા પડેલા જે સત્ય હતું
તે સત્ય સાતો વા પડી તેવું જ રહેવાનું

સિદ્ધાંત સરનાથિન છે તેથી સત્ય છે બૂન ભરિખ અને
વનમાન ત્રણે કાળનું સપૂજી જાન થાવે તો મર્ત્ય પદવામા
આવે છે એવેતતમા ક્યનમ અસત્યનો અજ દાણ નદિ દેસમા
ફરવા છતા જેમ સત્ય જાણનું નહીં તેમ સિદ્ધાંત પજુ ભત્તાનો
નાનો તાપ્ત ૧૬ સિદ્ધાંત અફર છે આવાત એ સમજાવેનો મુખ
રમ ૧-૪૫.૪ આપોઆપ મરી જાય.

હસવું અને રડવું

સુખ અને દુઃખ જડ અને ચેતન, ચઢતી અને પડતી ઉદય અને અસ્ત, સ યોગ અને વિયોગ તથા જન્મ અને મરણની જેમ હામ્ય અને રુન, એ બે તરવે પશુ જગતમા અનાદિ કાળથી વિદ્યમાન છે અને અનતકાળ સુધી રહેવાના

હામ્ય અને રુ નની કહાણી પશુ ગજળ ગજળની છે ક્ષણક્ષણમા એ ચેતાને ભાગ ભજવે છે

હિંડોળામા હીચતો માનવી જેમ નીચે અને ઉચે ચઢે છે, તેમ આ વિચિત્ર વિશ્વમા એક ક્ષણે હાસ્ય તો બીજી ક્ષણે રદન ભેવામા આવે છે એક કવિ કહે છે—

કરમ તારી ગતિ યારી, બખાને તુ બચારે છે,
ઘડીમા તુ હનાવે છે ઘડીમા તુ રડારે છે

આમુના બે ટીપામા કેટકેલી ગજળની શક્તિ રહેલી છે ? એક નાનુ બચ્ચુ કે જે હજી હમણા જ જન્મ્યુ છે, કઈજ સમજતું નથી, તેને જ્યારે બૂખ લાગે છે, ત્યારે ખદન શરુ કરે છે, જેથી માતા સમજી જાય છે કે, બાળક બૂખ્યુ થયુ છે

આપણે પણ ચાલ્યા જવું પડ્યો, એકીના મૃત્યુથી આમ બોધપદ લેવો થઈ છે

પ્રિય વન્નુના વિયોગમા માણસ બેમાકજો બની જાય છે અને આવજી બારરો વગ્ગારે છે પણ મયોગનો વિયોગ અવશ્ય નિર્માયણ છે, એ વગને એ કેમ નૃતી જાય છે?

જ્યારે તક ચાલી જાય છે અને એ તને માણસ શુનાવી બેને છે ત્યારે તે બેકાદ કંઈ કરે છે, પણ તક ચાલી મયા પડી શું થાય?

મનુષ્ય જ મડપી મદ ન તક ધર્માગપન માટે આપણને સાપડી છે એ તકને જો જુધ્યા તો ગોગા ભી લાખ ચેનિમા શૂમતા પણ આદો નહિ આવે એ મૂલ્ય ન જોઈએ રાગી જ્યારે રાગથી પીડાય છે, ગીજાય છે ત્યારે રડી પડે છે, પણ ગા. કેમ જાય છે? એનો એ વિચાર કરતો નથી પાપના પરિણામે માણસ અવા જાય. રાગથી પીડાય છે, હતા પાપ ભી હતા નથી અને ગા. આવે છે ત્યારે ગમતાય છે એ પેટલી અનાનન. હન્દિયોનુ દમન કરતો નથી, જ્યારે હા જાડકે છે, જો તે જાડકે ત્યારે જાનવની જમ ખા-ખા કરે છે, તા કે દિવસ જોતો નથી બધા કે જમણ, ચેય કે અપેય વગેરેનો કરો જ વિચાર કરતો નથી, જેવા તેવા કામો કરે છે પણ તેણે પરિણામનો વિચાર નવો જોઈએ કે જેથી પાછાથી પસ્તાવું ન પડે, રોવું ન પડે

ધર્મી વખત આવા મનજોથી જીવનમા પરિવર્તન આવી જાય છે જ્યારે જૂનું દુષ્ણ આવી પડે છે, ત્યારે એના

પેમી પોતાના પ્રિયજનના-સ્વજનના વિયોગમા યોધાર આસુ ઢાળે છે, પોતાના પ્યારા પ્રિયતમ રનેહીના મૃત્યુથી માણસ ધ્રુમકે ધ્રુમકે પોક મૂકીને રહે છે પણ આમ રડયે શું વળે ?

ચાલી ગયેલી લક્ષ્મી કઈ રડવાથી પાછી આવવાની નથી, લક્ષ્મી હતી ત્યારે તો દીન અનાયનો હૃદય ન કર્યો, કોઈનું ભલું ન થયું, મુપાત્રમા મદ્યવ્યય ન કર્યો અને હવે જ્યારે એ ચાલી ગઈ, ત્યારે પોક મૂકીએ એ કેટલી અજ્ઞાનતા ! કેટલા મૂળા !

જૂવ યમા પછી રડવા કરતા પહેલા જ આપણે વિચાર કરવો. જોઈએ કે હું શું કરું છું ? આનું પરિણામ શું આવશે ? માનવી પરિણામનો વિચાર કર્યા વગરજ ને તે કરી નાખે છે, અને પછી પસ્તાય છે, પણ રાડચા પછીનું ઠહાપણ ત્યાં કામનું ફરી એવી ભયકર જૂવ ન થાય તે માટે ડગલે ને પગલે કાળજી રાખવી થટે, પ્રત્યેક કાર્ય ખૂબ વિચાર પૂર્વક કરવું જોઈએ, જેથી પાછળથી શેવાનો વખત ન આવે પ્રિયજનના વિયોગમા, સ્વજનના મૃત્યુમા માણસ રહે છે પણ મરેલ માનવી કઈ શેવાથી પાછો ફરે નથી કાળ અચાનક આવે છે, સૌ કોઈને લઈ જાય છે, પછી ભલે તે બાજ હોય કે વૃદ્ધ હોય, જાગતો હોય કે ઉઘતો હોય, શાની હોય કે અજાની હોય, રાજા હોય કે રક હોય, શ્રીમત હોય કે સ્ત્રીખારી હોય, માટે માનવે હંમેશા મહામૂલ્ય કેવું ફલેલ માનવ જીવનને સંરક્ષ કરવા કટિબદ્ધ રહેવું જોઈએ, સાવધ રહેવું જોઈએ ધનમાલ મીલકત, સાદાળી, બધું ય અહીં પછી રહેશે જેમ આ રનેહી ગયા તેમ એક દિવસ

આપણે પણ આજ્યા જવું પડ્યો, એકીના મૃત્યુથી આમ બોધપાક લેવો થટે છે

પ્રિય વસ્તુના વિયોગમા માણસ બેભાનજો બની જાય છે અને આવજુ તાદરવો વરસારે છે પણ સ્વયે નો વિયોગ અવશ્ય નિર્માયવો છે, એ વાતને એ કેમ બૂઝી જાય છે ?

જ્યારે તક આતી જાય છે અને જો તકને માણસ ગુમાવી દેને છે ત્યારે તે બેશાન ફગાઈ જાય છે, પણ તમ આતી ગયા પડી ગુ થાય ?

મનુષ્ય જન્મમરણની ચક્રમાં તક ધર્મારાધન માટે આપણને સાપડી છે જો તકને જો વૃષ્ટિ તો રંગી લાખ યોનિના લૂમતા પણ આદો નહિ આવે એ બૂવવું ન જોઈએ. રાગી જ્યારે રાગથી પીડાય છે, રીળાય છે, ત્યારે નડી પડે છે, પણ રાગ કેમ આવે છે ? એનો એ વિચાર કરતો નથી પાપના પરિણામે માણસ અવા જાય એ પ્રથી પીડાય છે, હતા રાખ છે જો નથી અને પા. આવ છે ત્યારે ગમતાય છે એ મેટલી જાન નતા ? મંદિરે તુ દમન કરતા નથી, જ્યા તો બટકે છે જો તે જ્યારે ત્યારે જાનવરની જમ ખા-ખા કરે છે, તમ કે દિવસ જોતા નથી જરૂર કે અમર્ય, પેશ કે અપેશ વગેરનો દુશો ન વિચાર કરતો નથી, જોવા તેવા મનો કરે છે પણ તેણે પરિણામનો વિચાર રવો જોઈએ કે જેથી પાપાથી પસ્તાવું ન પડે, રાગુ ન પડે

મલ્લી વણન જવા પ્રસન્નથી જીવનમા પરિવર્તન આવી જાય ॥ જ્યારે મૂળ દુખ અવી પડે છે, ત્યારે એના

પેમી પોતાના પ્રિયજનના-સ્વજનના વિયોગે
આસુ ઢાળે છે, પોતાના પ્યારા પ્રિયતમ સ્નેહીના મૃત્યુ
મુમકે મુમકે પોક મૂકીને રહે છે પણ આમ રહે
આહી ગયેલી લક્ષ્મી કંઈ રહવાથી પાછી
નથી, લક્ષ્મી હતી ત્યારે તો દીન અનાયનો ઉદ્ધાર
કેઈનું બહુ ન મ્યું, મુપાત્રમા સદ્વ્યય ન
હોય ત્યારે એ આહી ગર્મ, ત્યારે પોક મૂકીએ
અજ્ઞાનતા ! કેટલા મૂઢતા !

જૂન થયા પછી રહવા કરતા પહેલા જ આપ
કરવો જોઈએ કે હું શું કરું છું ? આનું પરિણામ
આવશે ? માનવી પરિણામનો વિચાર કર્યા વગર
તે કરી નાખે છે, અને પછી પસ્તાય છે, પણ રાડકું
ઠંડાપણુ તા કામનું ફરી એવી ભયકર જૂન ન
માટે ડગવે ને પગલે કાળજી રાખવી થટે, પ્રત્યેક કા
વિચાર પૂર્વક કરવું જોઈએ, જેથી પાછળથી રાવાને
ન આવે પ્રિયજનના વિયોગમા, સ્વજનના મૃત્યુમા
રહે છે પણ મરેલ માનવી કંઈ રાવાથી પાછો ફરતો નથી
અજ્ઞાનક આવે છે, સૌ કેઈને લઈ જાય છે, પછી ભલે
બાળ દોય કે વૃદ્ધ હોય, જાગતો દોય કે ઉઘતો હોય, રા
હોય કે અજ્ઞાની હોય, રાજા હોય કે રક હોય, શ્રીમત
હોય કે બીજારી હોય, માટે માનવે હું મેશા મહામૂલા કેવ
ફલમ માનવ જીવનને સફળ કરવા કટિબદ્ધ રહેવું જોઈએ,
સાવધ રહેવું જોઈએ ધનમાલ મીનકત, સાદાળી, બધું ય
અહીં પડી રહેશે જેમ આ સ્નેહી ગયા તેમ એક દિવસ

ત્યારે પેવેા નિધન જવાળ આપે છે—

આનદ્યા હમસિ કિ દ્રવિણપ! મૂઢ!
 દર્મી સિદ્ધા ન મવતોતિ કિમપ્ર ચિત્તમ્!
 કિ સ્વ ન વદ્યસિ વર્ગીજલનગ્રવક્રે,
 રિક્તા મયતિ મરિતા મરિતાશ્ચ રિક્ત ।

અરે ધનાદય! ધનાધ બની ટુ ધી અને આપ બ્રમ્હ
 મારા જેવાને તું હને છે, પણ એમા હસવા જેવું શું છે?
 લક્ષ્મી ચ ચગ છે, અસ્થિર છે, એમા કાર્થ નવાઈ નથી જિ
 યામા ફરતી ધનાગ પણ આપણને લગભરે છે કે જેમ
 ખાલી ધરીઓ બરાબ છે અને બરેલી ખાલી થાય છે, તેમ
 નિર્ધન ધની બને છે અને ધની નિર્ધન બને છે આ તો
 જ્ઞાનનો કાર્દો છે એમા તું શું કમે છે? નિધન દ મેયનો
 નિધન નથી ધી દ મેયનો ધની જ રહેશે એ કઈ નિયમ
 નથી જગત હાલુ સહુમા પરિવર્તનચીત છે માટે મારા
 મહેન્નાનાં આમ અભિમાનમા અફક બની લગજ હાલી
 કુડાવી ફગુ એ વૃથા છે લક્ષ્મી મલ્યાની માની સફળતા
 લીન જનાયના દ્વારમા છે મુપાત્રના રૂદ્ધ યય કરવામા છે

એવું જ એક દિશાત શાશ્વત આવે ૮ વૃક્ષ ૮ મુક
 પા ૮ એ પતનથી અથ તા નીચે ખરી પડે ૮ નીચે ખડે
 મુક પત્રોને વૃક્ષ પર રહેલી લોચીતમ દુપગાએ નનપના
 કાને હસતી હસતી કહે છે ‘કેમ ! ચ ને !’

‘પીપા પાન ખરત ફરતી કુપગીયા’ આ સાબળી
 નીચે ખડે મુક પત્રો બોલી ઉઠ્યા ‘અરે કુપગીઓ

હૃદયમાં વેરાગ્ય જન્મે છે પણ આવા પ્રસંગોમાં માણસને ઘણું ઘણું શીખવાનું મળે છે માણસ આવા પ્રસંગે ખૂબ ખૂબ ઘડાય છે

એક રહન પાપને બાધાયે છે ત્યારે એક રહન પાપને પખાળા નાખે છે

આત્મા જ્યારે પોતાના પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરે છે, નિજ ખૂવનો એકરાર કરે છે, અને સાચા હૃદયે પશ્ચાત્તાપ કરે છે ત્યારે રહન કરના કરતાં પણ આત્મા કેવળજ્ઞાન મેળવી લે છે એણે કેટલાક રાજા મહારાજાનાં જીવન પ્રમ ગોમાં બનવા પામ્યું છે ખૂબ મહર્ષિની આમડી ઊતરાવનાર અને જાઝરીયા મુનિવરની જાતન કથાવનાર રાજાઓના જીવનમાં આમ જ બન્યું છે, પશ્ચાત્તાપ કરતાં અને અનિત્ય ભાવનામાં ચઢતા તેઓ કેવળજ્ઞાન પામ્યા છે

આ ચર્ચ રડવાની વાત

[૨]

હવે જરા હસવા ઉપર દૃષ્ટિ કરીએ

એક માણસ ખૂબ ધનાઢય હતો પણ પુરય પરવારી ગયા એટલે લક્ષ્મી ચાલી મઈ જ્યારે લક્ષ્મી ચાલી જાય છે ત્યારે માણસ દીવોદમ્ન બની જાય છે નીચું મુખ કરી આવે છે

આવા જ એક જૂતાપૂર્વ ધનીને નિહાળી, એક ધનાઢય એની મરકરી કરે છે ‘કેમ? હવે નીચું જોવાનો વખત આવ્યો ને? આમ જોલી એ નિર્ધનની સામે હસે છે

એક માણસ જરા ઉચો દોષ અને અજણપણે તેનું મનના બારણામાં અધકાય એવું સામા ઉભેલાઓ ખડખડ હસી પડે છે. પેલા બિચારાની જોખની જ્યાં જાય છે, ત્યારે આ બાઈ હસે છે! કોઈની મરકરી ઉડાવવામાં આપણે ખડખડ હસીએ છીએ, ત્યારે સામા માણસને થાય છે કે, આપણે અહીં કયા આવી ચઢ્યા? એના દુઃખમાં પાતાવાર દુખ થાય છે. આમ બીજાની મરકમાં માણસ હસે છે. આ ટેવ કોલેજના સુવકોમાં, વિદ્યાર્થીઓમાં અને બાગકોમાં મોટે ભાગે જોવામાં આવે છે. ભલે મને તે બ્યબ્બિ હોય, કે પછી સાધુ-મત હોય પણ એની જાગી કરવામાં આ લોકો આનંદ માને છે. પરંતુ જામીમાં ફાંનીએ ચઢતું પડ્યું, હસવામાં ખસતું થઈ જાય, આ વાતને જો વાત-બૂલેવા મૂકી જાય તો ત્યા-ત્યા જેની તેની મરકની ઉડાવવામાં શું શાણપણ હશે? એની કાઈ સમજ પડતી નથી, આમ હાંમી-મજાકમાં હે મનુષ્ય! તું નીંજા મોં બાધી લે છે, પણ ત્યારે જો કમનો ઉદય આવશે, ત્યારે તારી સામે હજારો હસી નાખશે એવું જ નહિ પણ તારે બચકર ચાલનારોના ભોગ બનવું પડે ત્યારે તું શું કરીશ! મારે જરા સમજ! આમ લેવાનીયત ન કર!

ધારી વખત આપણે એવું હસી નાખીએ છીએ કે, સામા આપણને એકદિ જ હસે મોડું શરીરને ખરાત રીતે બે, બે, કરીએ છીએ, પણ જો દશ્ય બીજાની દૃષ્ટિમાં કેવું બેદુરુ લાગે છે, એનો આપણને ખ્યાલ નથી હોતો. વગર કારણે હસનાર મૂર્ખની મજાગરીમાં ગણાય છે,

તમે ગર્વ ન કરો, રાજા રાવણનું અભિમાન પણ ગળી ગયું,
માટે અભિમાન કરવું વૃથા છે ' કારણ કે—

મુજ પિતી તુજ વીનશે, ધીરે બાપુડિયા '

જેવી અમાર્ગ દશા થઈ છે તેવી જ એક દિવસ તમારી
દશા થવાની છે એક દિવસ તમારી સામે પણ સૌ હસશે,
માટે આમ ના હોતો! (આ એક કવિની કલ્પના છે) ધન
સત્તા અને જ્યેષ્ઠતાની ખુમારીમા ગર્વિષ્ટ બની માનવી ધોળે
દહાડે જીવી નજરે આકાશના તારા ગણવાની એટલા કરે
છે પણ છેવટે જ્યારે એ ખાજામા ગળાડી પડે છે, ત્યારે એને
બાન આરે છે ચઢતી અને પડતીનું ચક્ર પ્રતિપળે ગતિમાન
થઈ રહ્યું છે, આ વાતને ન જૂવતા

એક તરફ માણસ જ્યારે આક્રોશ અને દુઃખથી દુઃખી
બને છે, ત્યારે બીજાઓ એની સામે હસે છે કહ્યું છે કે

આક્રોશ પડે જ્યારે શિરે, ત્યારે બધા આધા ખને,
જેને પડી તે ભોગવે, બીજા ઉભા સામા હસે

મનુષ્ય પર આક્રોશ આવી પડે ત્યારે મગા સળધીઓ
સૌ ફર-ફર રહે છે, એટલું જ નહિ પણ સામા હસે છે,
મશ્કરી કરે છે અને દાઝ્યા ઉપર ડાગ દેવા જેવી રિયતિ
ઉભી કરે છે, ત્યારે આપણને થાય છે કે, એમને ખજર નથી કે
એક વખત તમારી સામે પણ ચીહમગે, માટે આમ ન હોતો,
હાં અને વિવાદ, મુખ અને દુઃખ એ તો રચના જે
પૈડા છે એનું ચક્ર હરદમ ગતિમાન થવા જ કરે છે

તમે ગર્વ ન કરો, રાજા રાવણનું અભિમાન પણ ગમી ગયું,
માટે અભિમાન કરવું વૃથા છે ' કારણ કે—

મુજ પિતી તુજ વીતશે, ધીરે બાપુડિયા '

જેવી અમાર્ગ દર્યાચંદ છે તેવી જ એક દિવસ તમારી
દશા થવાની છે એક દિવસ તમારી સામે પણ સૌ હસશે,
માટે આમ ના હોયો ' (આ એક કવિની કલ્પના છે) ધન
સત્તા અને ઐશ્વર્યની ખુમારીમા ગર્વિષ્ટ બની માનવી ધોળે
દબાડે જિંદગી નજરે આકાશના તારા ગણવાની ચેષ્ટા કરે
છે પણ છેવટે જ્યારે એ ખાડામા ગબડી પડે છે, ત્યારે એને
બાન આરે છે ચઢતી અને પડતીનું ચક્ર પ્રતિપળે ગતિમાન
થઈ રહ્યું છે, આ વાતને ન ભૂલતા

એક તરફ માણસ જ્યારે આફતો અને દુ ખર્ચી દુ ખી
બને છે, ત્યારે બીજાઓ એની સામે હસે છે કહ્યું છે કે

આફત પડે જ્યારે શિરે, ત્યારે બધા આઘા બને,
જેને પડી તે લોગવે, બીજા ઉભા સામા બસે

મનુષ્ય પર આફત આવી પડે ત્યારે સગા સજા સહીઓ
સૌ દૂર-દૂર રહે છે, એનું જ નહિ પણ સામા હસે છે,
મત્કરી કરે છે અને દાઝયા ઉપર ડામ દેવા જેવી સ્થિતિ
ઉભી કરે છે, ત્યારે આપણને થાય છે કે, એમને ખમર નથી કે
એક વખત તમારી સામે પણ ચોંહસશે, માટે આમ ન હોયો,
દર્પ અને વિષાદ, સુખ અને દુ ખ એ તો રચના બે
પૈડા છે એનું ચક્ર હરહમ ગતિમાન થયા જ કરે છે

ઈન્દ્રને લાત મારી, ઈન્દ્રે લાત ખાવા છતાં જરાય શુભે ન થયા લાત મારતા કદાચ ઈન્દ્રાણીનો પગ હુ ખ્યે! હશે એમ માનીને હસના મુખે દંડે ઇન્દ્રાણીના પગ દળાવ્યા એ દૃશ્ય મુનિશ્રીએ જોયું, મુનિશ્રીને પણ જરા હસવું આવી યુ અને વિચારું કે, વાહ ! મોહનું કેવું અજબ નાટક છે ! હજારો અને લાખો દેવોનો માવિક જોવો ઈન્દ્ર આમ ઈન્દ્રાણીનો શુભામ બને છે અને ઈન્દ્રાણીની લાત ખાય છે મુનિશ્રી આ દૃશ્ય જોઈ જરા હચ્ચા એવું હસવા માનમાં તો મુનિનું અવધિજ્ઞાન ચાલ્યું જયુ એ જ વસ્તુને શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ મોહનીય કર્મની પૂજામાં વર્ણવે છે કે — ‘મોહે નિજા નાભે પડિયા, કાઉચ્ચગમમા મુનિ હમીયા, ચાલોને મખી’ ત્યારે હાસ્ય શું શું નથી કરાવતું ?

“મોહની હાસ્ય વિનાહે વસતા, જેમ તેમ મુખશી ભસીએ ,

હાસ્ય-વિનોદમાં માણસ જેમ તેમ ભસી નાખે છે મોહ અને રમતાગમમાં હું શું બોલુ છું તેનો પણ તેને ખ્યાલ નથી રહેનો માટે માણસ હમતા બહુ જ વિચાર કરવાનો છે

હમતા બાધ્યા કર્મ જે, રાતા પણ નહિ દૂટે રે

આપણે હમી હમીને પાપકર્મો કરીએ છીએ, પાપ કર્યા પછી પાપની પ્રશ્ન મા, બહાદુરી, આ રીતે આત્મા ચીકણા કર્મો બાધે છે અધક મુનિની ચામડી કેમ ઉતરી ? રાજા શબ્દિકે નરકાયુ કેમ બાધ્યુ ? પાપની પ્રશ્ન મા, એ એવું મુખ્ય કારણ છે

વાત વાતમા હસવુંએ શાશ્વાતુ લક્ષણ નથી બોલતા જવું અને હસતા જવું એ મૂર્ખાઈ છે લોટ ફાકવો ને હસવું, એમ બે કાર્ય એકી સાથે ન થઈ શકે જ્યારે આપણે હસતા જઈએ અને બોલતા જઈએ, ત્યારે માલગનાર સામા માણસને યાદ છે કે, આ મહેરબાન શુ બોલે છે, તેની કંઈ સમજ તો પડતી જ નથી !

હાર્ય પણ ખૂબ ગભીર હોવું જોઈએ જ્યારે માણસ મૂંઝમા હસે છે ત્યારે મરસ લાગે છે, જરાક દાન દેખાય એમાં વાધો નહિ, પણ ખડખડ, હે-હે હની નાખીએ એ તદ્દન બેહુક લાગે છે

ધણી વખત આપણે કહીએ છીએ કે, જો જો હો હસ વામા ખમતુ થઈ જાય અને બને પણ તેમ જ છે, કારણ કે મજાકમા આપણને જાન રહેતું નથી એટલે બકવાહ આગળ વધે છે નહિ બોલવાનું બોલી નાખીએ છીએ, આમ મજ્જરીમા આગળ વધતા વાતાવરણ ગરમા ગરમ બને છે, માણસ ગાળો ઉપર ચઢે છે, અને છેડે મુઠ્ઠામુઠ્ઠી અને લોકડીઓ પણ ઉઠે છે માટે દરેક વસ્તુ મર્યાદામા હોય તો જ તે ઉચિત ગણાય છે

એક મુનિવરને કાંઈ ઉદ્ધરતા અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે, જેથી એ મુનિ અવધિજ્ઞાનમાં ઉર્વર, અધો અને નિર્ધાર લોકમાં યોજનો સુધી બનતા બનાવો નિહાળી રહ્યા છે, અનેક રૂપી પદાર્થોને જોતા જોના ઉર્ધ્વલોકમા મુનિવરે નિહાળ્યું કે સૌધમં દેવનોકમા સૌધમેન્દ્ર પોતાની ઈન્દ્રાણી સાથે અમન અમન કરી રહ્યા છે ઈન્દ્રાણી રીસાય છે ઈન્દ્રાણીએ શુરસોમા

ઈન્દ્રને લાત મારી, ઈન્દ્રે લાત ખાવા છતાં જરાય ગુસ્સે ન થતા લાત મારતા કદાચ ઈન્દ્રાણીનો પગ હુ ખ્યો. જો એમ માનીને હસતા મુખે ઇન્દ્રે ઇન્દ્રાણીના પગ દખાવ્યા એ દૃશ્ય મુનિશ્રીએ જોયું, મુનિશ્રીને પણ જરા હસવું આવી ગયું અને વિચાર્યું કે, વાહ ! મોહનું ઠેલું અજબ નાટક છે ! હજારો અને લાખો દેવોનો માવિક એવો ઈન્દ્ર આમ ઈન્દ્રાણીનો ગુલામ બને છે અને ઈન્દ્રાણીની લાત ખાય છે મુનિશ્રી આ દૃશ્ય જોઈ જરા હસ્યા એટલું હમવા માનમાં તો મુનિવ્રત અવધિજ્ઞાન આદ્ય ગયું એ જ વસ્તુને શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ મોહનીય કર્મની પૂજામાં વર્ણવે છે કે — ‘મોહે નિના નાથે પડિયા, કાઉમગગમા મુનિ હમીયા, આવોને સખી’ ત્યારે હાન્ય શુ શુ નથી કરાવતું ?

“મોહની હાન્ય વિનાદે વસતા, જેમ તેમ મુખથી સમીએ”

હાન્ય-વિનોદમાં માણસ જેમ તેમ સમી નાખે છે મોહ અને રગરાગમાં હું શુ જોઉ છું તેનો પણ તેને ખ્યાલ નથી રહેતો માટે માણસે હસતા બહુ જ વિચાર કરવાનો છે

હમતા બાધ્યા કર્મ જે, રોતા પણ નહિ છૂટે રે

આપણે હમી હનીને પાપકર્મો કરીએ છીએ, પાપ કર્યા પડી પાપની પ્રશસા, બહાદુરી આ રીતે આત્મા ચીકણા કર્મો બાધે ॥ બધક મુનિની ચામડી કેમ ઉતરી ? એણિકે નગ્નકાયુ કે ? પાપની પ્રશસા, એ મુખ્ય કારણ ॥

વાત વાતમા હસવુંએ શાણાનું લક્ષણ નથી જોલતા જવું અને હમતા જવું એ મૂર્ખાઈ છે લોટ શકવો ને હસવું, એમ બે કાર્ય એકી સાથે ન થઈ શકે જ્યારે આપણે હસતા જઈએ અને જોલતા જઈએ, ત્યારે સાલગનાર સામા માણસને થાય છે કે, આ મહેરબાન શું બોલે છે, તેની કંઈ સમજ તો પડતી જ નથી !

હાસ્ય પણ ખૂબ ગભીર હોવું જોઈએ જ્યારે માણસ મૂંઝાતા હોય ત્યારે સરસ લાગે છે, જરાક દાન દેખાય એમાં વાધો નહિ, પણ ખડખડ, હે-હે હમી નાખીએ એ તદ્દન એકદંડ લાગે છે

ધણી વખત આપણે કહીએ છીએ કે, જો જો હો હસવામા ખસવું થઈ જશે અને અને પણ તેમ જ છે, કારણ કે ગભીરમા આપણને ભાન રહેતું નથી એટલે બકવાહ આગળ વધે છે નહિ જોલવાનું જોલી નાખીએ છીએ, આમ મજ્જરીમા આગળ વધતા વાતાવરણ ગરમા ગરમ બને છે, માણસ ગાળો ઉપર ચઢે છે, અને છેલ્લે મુક્કામુક્કી અને લાકડીઓ પણ ઉઠે છે માટે દરેક વસ્તુ મર્યાદામાં હોય તો જ તે ઠીક ગણાય છે

એક મુનિવરને કાળે ઉદ્ધરતા અવધિજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે, જેથી એ મુનિ અવધિજ્ઞાનમાં ઉ રાં, અધી અને નિરર્થ લોકમા યોજનો સુધી બનતા બનાવો નિહાળી રહ્યા છે, અનેક રૂપી પદ થોને જોતા જોતા ઉર્ધ્વલોકમા મુનિવરે નિજાણ્ય કે 'સૌધમ' દેવલોકમા સૌધમેન્દ્ર પોતાની ઈન્દ્રાણી સાથે અમન અમન કરી રહ્યા છે ઈન્દ્રાણી રીસાય છે ઈન્દ્રાણીએ શુરસામા

પણ એ નિયમ છે કે મુક્ત અને શકુન વગેરે કરતા
પણ ચિત્તો માદ પ્રગન્ધે ચિત્તને ઉત્ત્રાહ વધુ કામ કરે છે

દીનમુખ તેમ જ નિઃસ્વાર્થી પત્રીને જ્યારે માણસ
કામ કરવા તૈયાર વાય છે, ત્યારે તેના કામમાં દર્દ બની
વાર નથી હેતો કહેવન હે ને ! 'ગેતા જાય તે મુખ્યાની
ખજાર હર્ષને આવે'

જ્યારે માણસ ખૂબ-વારવાર હમ-હમ કરે છે, ત્યારે
સોડો કહે છે બાઈ રહેવા છો, હવે બહુ ન હમો, નહિતર
રડવું પડશે અનુભવ પણ એમ જ કહે છે એમાથી પણ
શીખવાનું મળે છે માણસે હર્ષ-વિષાદના પ્રમત્તમાં
જૂન સમભાવને કેળવેલો જોઈએ એક અવસ્થા હમેશા
કાયમ નથી રહેતી, જલ્દિ સિદ્ધિના મદમાં ન હવકતાં
આ બધું જ ક્ષણવિનંદર છે, વિષ્ણુનીના ચમકારા મધુ
સૂચિક છે, એમ વિચાર કરવો જોઈએ, અને સમતાભાવમાં
નિમગ્ન રહેવું જોઈએ

માનની કીધના પ્રસંગમાં દ્વિમા રાખી શકે છે, બીજાની
એ માળ સામગી ચૂપ રહી રાકે છે, મનન કરી લે છે, પણ
પોતાની પ્રશ્ન માને તે સદી ગકતો નથી દેદ મુખ મનકાઈ
જાય ■ એક શેઠને એક અન્ના માણસે ગાળો ચોપડી શેઠ
મોત રહ્યા અને આગળ આવતા થય મથેના માણસોએ
આગળ જઈ શેઠની ચાર માણસ સામે જૂન પ્રશ્ન સા કરી
'શેઠની શી દ્વિમા !' ધન્ય છે ! આ શબ્દો સામગીતા
રસત જ શેઠનું મો પહોળું ચર્ચ ગયું

આ વખતે પણ શેઠે જ લીરતા રાખવાની જરૂર હતી,

પાપ ન છૂતી શકે એમ હોય તો તે હુશાતા હૃદયે, આ કરવા જેવું નવી એમ માને, ન છૂટકે કરે, તો એ પાપકર્મોને બધ શિથિન બધાય, પણ પાપ કર્યા પછી રાજ થાય, તો યાદ રાખવું કે રોવા છતાય એ પાપકર્મો છૂટશે નહિ એવું જ નહિ પણ એક-મે વર્ષ નહિ, મો હજાર નહિ, હાખ કોઠ નહિ પણ અમર્ય વર્ષો સુધી એ પાપના કંડુ ફળે. આપણે ભોગવવા જ પડશે.

હસમુખો માણસ સૌને ગમે છે, તેની માથે વાર્તાલાપ કરવાનું મન થાય છે જ્યારે દીનમુખ-શોકમસ્ત બની બેઠેલો માણસ, જાણે એરે ડિયું ન પીધું હોય એવો અસુખ લાગે છે ચહેરાનું તેજ ઉડી જાય છે, કાર્યકાર્યનું તેને જ્ઞાન નથી હોતું માટે માણસે આનંદી બનવાની જરૂર છે.

આનંદી સ્વભાવવાળાનું લોહી ફરતું હોય છે જેથી તેનો ચહેરો તેજ મારે છે.

શોકમગ્ન રુદન કરતી અવસ્થાથી લોહી શોષાઈ જાય છે અને ચહેરાનું તેજ ઉડી જાય છે.

દેવોમા પ્રાય અધિકતયા હર્ષ-આનંદ હોય છે, નરકમા અધિકતયા દુઃખનો અનુભવ થાય છે, તિર્થોમા બહુવનયા દુઃખ અને અપ સુખ અને મનુષ્યને સુખ-દુઃખ, દુઃખ-સુખ એમ ચાલ્યા જ કરે છે.

પ્રેમની શરૂઆત હાસ્યથી થાય છે, અને અંતે રુદનમા પરિણમે છે કેાઈ પણ સારું કાર્ય કરતા ચિત્તને પ્રસન્ન હોય તો તે કાર્ય સફળ નીવડે. જ્યોતિષશાસ્ત્રનો

માટે જ શાસ્ત્રકારો કહે છે—માણસે જમે તેવા સારા નરસા પ્રસંગોમાં જૂઠ સમભાવ કે જવવાની જરૂર છે આપણે તો હર્ષ-વિષાદ, હાસ્ય અને રુદન આ બંને અવસ્થાઓને વગવી સમતભાવમાં રમવાની જરૂર છે જીવોનું હસવું અને રડવું અનાદિ કાળથી ચાલુ છે એવું હમણું આપણને ઇષ્ટ છે, કે જેની પાછળ જમે ત્યારે પણ રડવાનો પ્રયત્ન ન આને એવું હાન્ય-હસવું તો આ મસારમાં કયાંયે નજરે નથી આવતું, માટે જ શ્રી વીરવિજયજી મહારાજ મોહનીય હર્મની પૂજામાં કહે છે કે—

ઠોઢ દિન રતિ ઠોઢ દિન આરતિમાં શોક મસી લખ ઘસીયે,
સસારે સુખ લેશ ન કીઠુ ભયમોહની ચિહ્નુ વિશિયે
આબોને

હર્ષ અને વિષાદ એ તો હર્મજન્ય વિચિત્રતા છે. સયોગ-વિયોગમાં, ચઢતી-પડતીમાં, સુખ-અપમા, સપક-વિપદમાં કે હર્ષ-વિષાદના પ્રસંગમાં માનવીએ સ્વભાવમર્દ રહેવાની જરૂર છે આ બધા પરમાવ છે પરભાવની રમ જીતાના યોગે અનાદિકાળથી આપણે આત્મા અથડાઈ રહ્યો છે પરભાવને ટાળી સ્વભાવમાં મહાત્મી આત્માની વૈભવશાળી દયાને યાને વીનરાગ-દયાને મેળવવા માટે સતત રક્ત રહેવું જોઈએ. જમે તેવા કપરા સયોગોમાં પણ આપણે આપણા સ્વભાવને કાળૂમાં રાખવાની જરૂર છે સ્વભાવને છૂંધા તો ચોરાશીમાં રૂદ્યા સમજો અને સ્વભાવમાં રહ્યા તો શિવ સધ્યામાં ચોદ્યા સમજો. સૌ અખડાનદને મેળવે એ જ એક મંગલ અભિવાધ

પણ માણુમને પ્રશ્ન સા વધુ પ્રિય છે શેઠજી દમ્ભા રાખી શક્યા
પણ પ્રશ્ન સાને ન જીતી શક્યા અને ફેર હસી પડ્યા
એક કવિએ કહ્યું છે

જન્મ તુમ આપે જગતમે, જગત હસત તુમ રોય
અન્ન કરજી એમી કરો, તુમ હસત જગ રોય

માનવી જન્મ લે છે ત્યારે સારાય પરિવાર પુત્ર
પુત્ર થાય છે, યાજી વમાડે છે, પેડા બહેચે ૩ અને
હસે છે, પણ જન્મ્યા પછી જીવનને બે અધમ રીતે
જીવે, જૂઠા, અનીતિ, પ્રપચ અને દુરાચારમા મશગૂલ રહી
સૌને ત્રામ આપે, બીજાને દુખી કરી જીવન પૂરું કરીને
અહીંથી ચાલતો થાય ત્યારે જગત તેની સામે હમે છે-
હાથ! પાપાત્મા ગયો, ઠીક થયું પણ જન્મીને જેણે જીવી
જાવ્યું છે, જીવનને ઉન્નત જનાવ્યું છે બીજાના સુખે સુખી
રહી, બીજાના ભવામા જીવન વીતાવ્યું છે તપ, જપ, ત્યાગ
અને શયમથી જીવનને અજવાળ્યું છે, તે ખરેખર હમતે ચહેરે
આ દેહને, સાચ જેમ કાચગાને મૂકી દે તેમ તજ
દે છે એક ગદામલિન કપડાને ફેંકી દઈ સુદર વસ્ત્ર
પહેરવા મળતું હોય તો કોણ નારાજ થાય? જ્યારે એવા
પુણ્ય આત્માઓ આ દેહની દુનિયાને ત્યજી ચાલતા થાય
છે ત્યારે જગત રડે છે, એની પાછળ આસુ સારે ૩
અહો! અમુક ગૃહસ્થ આવા ઊંચા હતા આવા પવિત્ર
હતા, એમ એના ગુણોનું સ્મરણ કરી માણસ તેની પાછળ
રડે છે અને જનાર પોતે હસે છે

કયા હસવું અને કયા રડવું? એ જ સ્તીર વિચાર માગી લે છે.

હજારો સગીતકારોમા જેમ એક જ સગીતકાર તરી આવે, હીરાના હારમા એક જ હીરો ઝળકી ઉઠે, અને લાખો તારામા જેમ ચંદ્રમા પ્રકાશી ઉઠે, તેમ મારો પુત્ર દેશ-પર-દેશમા, ગામ-નગરમા સૌ કથાકારો કરતા કંઈક જુદો જ થમકવો ભેઈએ એવી તેની ભાવના હતી તે માટે પિતા ધીરા પણ મીઠા વચને પુત્રને સંબોધતો ‘ બેગા! આમ નહિ, આમ કર, આમ કરવાથી મૂર્તિના આવો કંઈ જોર જ ખીલી ઉઠશે ’

પણ પુત્રને પિતાની આમ વાર વાર થતી ટકેર ગમતી નહિ પિતા તો બમડયા જ કરે, આપણે કરતા હોઈએ તેમ ક્યાં કરવું, એમ એ સમજતો હતો માટે જ કહ્યું છે કે —

રીસ ચડે શિખામણુ દેતા, સામ્યદશા પરવારી ’

જેને શિખામણુ અકળામણુ પેદા કરે છે, જે વહીણીની શિખને અવગણે છે, અને યથેચ્છ વિહરવાના સ્વપ્નો સેવે છે, એ વ્યક્તિ આગળ વધી શકતી નથી, પ્રગતિ સાધી શકતી નથી

આગળ વધનારે કસોટીમા ઉતરવું પડે છે, તેને શખ્ડોના કંડવા ઘૂટડાને પશુ અમૃતની જેમ હોશે હોશે ગળી જવા પડે છે, ખૂબ ઘડાવું પડે છે, ત્યારે તે એક આદર્શ માનવી તરીકેની ખ્યાતિ મેળવી શકે છે

અને એ કયા અભણુ છે કે, સુવંણ જેમ જેમ કસોટીએ ચડે છે, વણુથી ફૂટાય છે, અને ધમધમતા અગા રામા ધપે છે, ત્યારે જ તેની ખરી કિંમત જાણ્ય છે અને ચેતન માનવીઓના ચણુગારરૂપ બને છે

એક કલાકાર

એક પિતા પોતાના ખ્યાલ પુત્રને એક જગમગદૂર કલાકાર તરીકે જોવા ઇચ્છતો હતો.

પોતે એક મહાન કલાકાર, અનુભવી અને શિષ્ય-શાસ્ત્રનો પ્રખર અભ્યાસી હતો. સલ-સલા કલારસિકો પણ તેની કળાના દર્શન કરી તેના ચરણે મસ્તક ઝુકાવતા હતા. આ મુખ્ય કલાકાર પ્રૌઢાવસ્થાના અતિમ વર્ષો વીતાવી રહ્યો હતો.

પુત્રે યૌવનના ઉબરે પગ મૂક્યો, શિષ્યશાસ્ત્રનો અભ્યાસી બન્યો. કુશાગ્ર બુદ્ધિને લીધે તે જોત-જોતામાં શિષ્યશાસ્ત્રમાં હોશિયાર બન્યો. પિતાનો પ્રેમ, બુદ્ધિની તીક્ષ્ણતા, કલાની ઉપાસના, સરસ્વતી મૈયાની પૂજા અને સતત પરિશીલનચિતન, આ બધા કારણો લેગા થવાથી તેણે ભરપૂરાનીમાં પણ એક નામાંકિત કલાકાર તરીકેની ખ્યાતિ મેળવી લીધી. આખામ શહેરમાં કલાકારના ભારેભાર વખાણ થવા લાગ્યા.

પણ પિતાને આટલેથી જ સતોષ નહોતો, તેના સ્વપ્ને કોઈ અનેરા હતા.

હજારો સંગીતકારોમા જેમ એક જ સંગીતકાર તરીકે આવે, હીરાના હારમા એક જ હીરો ઝળકી ઉઠે, અને લાખો તારામા જેમ ચંદ્રમા પ્રકાશી ઉઠે, તેમ મારો પુત્ર દેશ-પર-દેશમા, ગામ-નગરમા સૌ કલાકારો કરતા કંઈક જુદો જ અમકવો ભોંઈએ એવી તેની ભાવના હતી તે માટે પિતા ધીરા પણ મીઠા વચને પુત્રને સંબોધતો ‘ બેટા! આમ નહિ, આમ કર, આમ કરવાથી મૂર્તિના ભાવો કોઈએ જ ખીલી ઉઠશે ’

પણ પુત્રને પિતાની આમ વાર વાર થતી ટકોર ગમતી નહિ પિતા તો બમડયા જ કરે, આપણે કરતા હોઈએ તેમ કયાં કરવું, એમ એ સમજતો હતો માટે જ કહ્યું છે કે —

મીસ ચડે શિખામણુ દેતા, સામ્યદશા પરનારી

જેને શિખામણુ અકળામણુ પેદા કરે છે, જે વડીલોની શિખને અવગણે છે, અને યથેચ્છ વિહરવાના સ્વપ્નો સેવે છે, એ બ્યક્તિ આગળ વધી શકતી નથી, પ્રગતિ સાધી શકતી નથી

આગળ વધનારે કસોટીમા ઉતરવું પડે છે, તેને ચપ્પોના કડવા ધૂટડાને પણ અમૃતની જેમ હોશે હોશે મળી જવા પડે છે, ખૂબ ઘડાવું પડે છે, ત્યારે તે એક આદર્શ માનવી તરીકેની ખ્યાતિ મેળવી શકે છે

અને એ કયા અભાગ્ય છે કે, સુવર્ણ જેમ જેમ કસોટીએ ચડે છે, ઘણી કૂટાય છે, અને ધમધમતા અગ્નિ રામા ધણે છે, ત્યારે જ તેની ખરી કિંમત અકાચ એ ચેતન માનવીએ જાણે છે

આમ એક અદર્શ જનવા કંઈ જોછા તપ કરવા પડતા નથી જમડતા-ખમડતા પુત્રે પિતાને પ્રસન્ન કરવા મૂર્તિને આકર્ષક રીતે ઘડવા માડી અરે ! મૂર્તિ તો એટલી મનોરમ ને આકર્ષક ઘડી કે જોનાર ત્યાના ત્યા ધર્મી જય જાણે મૂર્તિમા પ્રાણ પૂર્યા ન હોય તેમ એ મૂર્તિ સજીવન અને ચેતનરતી લાગતી હતી, હમણા જાણે આપણી સાથે વાત કરશે, એવા એના મુખના ભાવો હતા તેજસ્વી નયનો ચમકતું લનાટ ત્રિશાલ વક્ત્રસ્થળ, નમણું નાસિકા, ઘાટીવા મિ બોમ્બ, પ્રત્યેક અંગ-ઉપાગની શોભા નિહાળતા કલાકારની ભવ્યતાનો ખ્યાલ આવતો હતો આખું શહેર તેની કલા ઉપર ફીના બની ગયું હતું સૌ ધન્યવાદના વરસાદ વરસાવતા હતા અરે ! સામાય માનવી તો પ્રમન્ન થાય, પણ કલાના પૂજારીઓ પણ મુઠ બની પ્રશસાના પુષ્પો વેરતા હતા

કલાકારનો હાર સમાતો નહોતો એનું મુખ લોક પ્રશસાથી ભર્યું ભર્યું લાગતું હતું, એનો ચહેરો વિકસ્વર અને પ્રકુલિત જણાતો હતો

‘ મેં મારા પિતાની સૂચના મુજબ આજે શ્રેષ્ઠ અને સુદરતમ આ મૂર્તિને બનાવી છે, હવે એમા કંઈજ કસર જણાતી નથી માટે ચાવ, જઉ અને પિતાને બતાવું અને એમના અતરના આશીર્વાદ મેળવું ’ એમ વિચારી પુત્ર પિતાની પાસે ગયો અને પ્રણામ કરીને જોસો રહ્યો મૂર્તિને ચાર પાંચ હાથ દૂર મૂકી, પછી પિતાજીને કહ્યું ‘ પિતાજી ! જુઓ તમારા પુત્રની કલા ’ પિતા મૂર્તિ નિહાળતા જ બારે

પુત્ર યયા શું મૂર્તિનું આકર્ષણ ? ખરે જ મારો પુત્ર હવે
એક ખ્યાતનામ કલાકાર બનશે '

પિતા પુત્રની ઠણાં ભેળને જુથ જુથ થઈ ગયો, પણ
હજી એને આગળ વધારવો હતો. ધનુર્ધારીઓમા જેવી
ખ્યાતિ અર્જુનની હતી તેવી ખ્યાતિ તેને કલાકારમા અપા
વવી હતી તેથી પિતાએ પુત્રના મરતકે હાથ ફેરવતા
અતરના આશીર્વાદ આપતા કહ્યું ' બેટા મૂર્તિ સરસ છે
પણ '

‘ પિતાજી, પણ એવે શું ? ’

‘ બેગા ! હજી આમા ઠસર છે મુખાકૃતિના ભાવોમા
સૌમ્યતા ટેક જોછી જણાય છે અને આ નયનો તથા
નાસિકમા પણ જેવું તેજ ભેળએ તેવું નથી બેટા ! તું
જરૂર આગળ વધીશ પરંતુ થોડી વધારે મહેનતની હજી જરૂર
છે ’ પુત્ર પિતાની વાત સાંભળતા જ ચમચ્યો ‘ પિતાજી !
શું કટી રહ્યા છો ? શું હજી આ મૂર્તિમા કમર છે ? ’ જ્યારે
સારીયે આલમ મારા ઉપર આદીન છે ત્યારે માગ પિતા
આમ મારી જોડ કાઢ્યા જ કરે છે ! આતો દૂધમાધી પોરા
કાઢવા જેવી વાત છે ! ’ સાહે જુદિ નાહી જેવી આ હકીકત
છે ! ધરડા માણુનોનો સ્વભાવ જ ટક ટક કરવાનો હોય છે ’

મારા પિતા મારા ઉપર જાણે પ્રસન્ન થયો, એમ મે
વિચાર્યું હતું, પણ પિતા તો અપ્રસન્ન છે, અને તે કેંઈ
આવેશમા આવી બગડતો બગડતો ત્યાથી ચલી નીકળ્યો.

પુત્રને ... ત્યાંથી કે સારી આલમ આ

ઉપર કેમ મુગ્ધ બની છે ? અન્ય કલાકાર કરતા આજે પોતે જુદો કેમ તરી આવે છે ? જો પિતાએ ટોક્યો ન હોત, પિતાએ પોતાની જૂથ કાઢી ન હોત, અને પિતાના કદા મુગ્ધ જૂથ સુધારી ન હોત તો આજે જે ખ્યાતિ મળી છે, તે ભાગ્યે જ મળી હોત જીન કલાકારોની જેમ પોતે પણ સામાન્યજ ગણાત, પણ આવસ્થાનુ પુત્રને પૂરેપૂરું જ્ઞાન નહોતું સાચી ખોટ યા સાચી જૂથ કાઢનારા જગતમા ભાગ્યે જ જોવા મળે છે બાકી તો હામા હા મીવાવનારાનો જગતમા ટોટો નથી અનુભવી વૃદ્ધ કલાકાર પોતાના ખ્યારા પુત્રને એકનો એક કલાકાર જોવાના કોડ સેવતો હોય. બસ હવે એ સ્વપ્ના સિદ્ધ થવાને વાર નહોતી, નૈયા કિનારે આવીને ઊભી હતી.

પુત્ર ત્યાંથી ગુપચુપ ચાલી નીકળ્યો, તેના મનમાં થયું કે દુનિયા ભવે પ્રમન્ન થાય પણ મારા પિતા પ્રમન્ન ન થાય તો ક્યા કઈ જ નથી.

૧. 'પુત્રે મૃતિને ફરી નવા જોય આપવા માટયા.' મુખા
૨. કૃતિના ભાવો હમતા કર્યા અને માક્ષાત્ પરમાત્મા જ ઉતરી આવ્યા હોય એવી સરસ બતાવી દીધી એ મૃતિ જગતના મર્ચનમા મૃકાણી જોનારાઓ મોઢામા આગળા નાખી ગયા શું કલા ! શું જગત ! આ તે કારીગર કે જાદુગર ! આ તે માનવી કે દેવ ! લાખો માણસોએ એકી અવાજે એના ગુણ ગાયા, દેશ-પરદેશમા એની કીર્તિ પ્રસરી અને એ એક અલોક કલાકાર તરીકે પકાયો.

પુત્રને જ્ઞાન થયું, કે આ પ્રતાપ મારા પિતાનો છે જે

પિતાની શિખને હું અવગણતો હતો, જેમની વાતને હું હસી
ઠાઠનો હતો, એમની શિખામણુ ન માની હોત તો મારી
શી દશા થાત ?

પુત્ર પિતાના ચરણે ઝુકી પડ્યો પિતાજી માફ કરો,
આપનો જ એ પ્રતાપ છે કે લોકો મારા પર ધન્યવાદ વરસાવે
છે અને એક અઝોડ કલાકાર તરીકે ઓળખાવે છે, બસ,
હું આપના આશીર્વાદ આહું છું

પિતાએ પુત્રના મસ્તક ઉપર કેમળ હાથ ફેરવ્યો અને
પ્રસન્નતા અનુભવી

પુત્ર પ્રસન્ન થયો અને એક અઝોડ કલાકાર તરીકે
એની નામના જગનમાં ફરી વળી

એનું નામ અમર બની ગયું

અભિમાનમાં અક્કડ બની કમ્પડ બનીને ચાલતો
બની જઈ નિજ ધમને તું મત ધમને મદાલતો
માગને નહિ ભાગતો બિચી નજરે નિદાળતો
એસ ને આરામમાં આ નિમિત્ત જીવન માગતો
પરતો ના મર્ગે જતા, તારા થશે શા ફાલ તો ?
કમશત્રુ તાદરી ત્યા પાડો ખૂબ દાલ તો
નાતેરી આ જીવનની, પળો કિમની મન ધી
દિવસ બિચે ને આયમે આકુષ્ઠ ધનું ભય છે
જે જે દિને છે નજરમાં તે મારીમણી મળે જશે
આ રત્ન પણ કાલવારમાં પતટઈ જશે

સોમત તેવી અસર

બાલ્યાવસ્થા—એ એક નિહાવ અને નિખાવમ અવસ્થા છે, તેમાં વિદ્યુત્તિનો લેય પણ બાવ હોતો નથી સિદ્ધ અવસ્થામાં પડેલા સાગનરસા સસ્કારીની અસર ઝડપભેર થાય છે અને સૌવનમાં ખીની લે છે

આપણને એમ લાગે છે કે, બાળક કંઈ જ સમજતું નથી પણ એ આપણી ગેરસમજ છે હરેક બનાવની બાળકના હૃદયમાં ઘેડે-ઘેડે છાપ પડે છે

જેમકે-પિતા ધરમાં હોવા છતાં કેઈ બોલાવવા આવે અને પિતાને જવાબ ન આપવો હોય તો બાળકને એ કહે છે કે, ' જા બેગ ! કહી દે કે બાપા ધરમાં નથી '

આમ છોકરાના મુખથી સંસારપૂર્વક જાહું બોલાવાય છે તેનું પ્રતિબિંબ તેના હૃદયમાં અવસ્થ પડે છે

બાપ બીડી ખીનો હોય, સીગારેટનો ધૂમાડો કાઢતો હોય ત્યારે છોકરાને પણ ધૂમાડો કાઢવાનું મન થાય એ સહજ છે એ સમજે છે કે, કેવો સરસ ધૂમાડો નીકળે

છે ! જાણે એ-જન ગાડી જોઈ લ્યો ! બાળકને તે અવસ્થામાં
 જીડી સીગારેટ કે ચીરટનો શું સ્વાદ છે, તેનો ખ્યાલ
 હોનો નથી પણ આમ કુક મારતા અને ધૂમાડા કાઢતા-
 કાઢતા એ આગળ વધે છે અને ૫૦-૧૦૦ જીડીઓ પીવી
 એમાં એ ગૌરવ અનુભવે છે પરિણામે છાતી નબળી પડે
 છે, હમ, ખાસી વગેરે રોગો ઘર કરી બીર છે, અને પૈસા
 ન મળતા ચોરી કરવા પણ તૈયાર થાય ॥

પિતા જૂણામાં જઈ ઘાળે દહાડે પોતાની સ્ત્રી સાથે
 ઘેનચાળા કરવા મડી પડે છે અને એ એમ માને છે કે, આ
 જગ્યા શું સમજે છે ! પણ એ જ જગ્યા માત-પિતાની
 આવી બેઠાઓ જોઈ ઢીંગલા-ઢીંગલીની રમતો રમે છે
 નાના બાળકો નાની બાળિકાઓ માથે કીડાઓ કરવા મડી
 પડે છે અને ધીરે ધીરે કુટુંબમાં આગળ વધે છે

વ્યવહારમાં થતી આવી ઘટ્ટની કઈક લીલાઓ બાળ-
 કોના માનસમાં ઘણી માડી અસર ઉપજાવે છે

બાળકોને નીતિના સંસ્કારો ગમ્યૂઓમાંથી જ મળવા
 જોઈએ, તે ન મળે તો બાળક બાવિનો કેવો ઘડિયો
 બનશે તે સ્વયં કંપી શકાય તેવી વાત છે બાળકો આપ
 જુને આપણા માતા-પિતાની સેવા-શુશ્રૂષામાં બે રકાળ બનેલા
 નિરખશે તો એ પણ આપણી સેવામાં બેરકાર બનશે. એ
 વાત ભૂલવા જેવી નથી

આપણે આપણા માત-પિતા સામે
 તમા તેમને હુઝારી-પાડીશું તો આપણી

યશે, એ હૃદયમાં ઠેરવી રાખવા જેવી હકીકત છે, આપણે અપ-દુ-હેટ થઈને ફરીશું તો આપણા બાળકો એથી સવાધા ઉતરશે અને વાત-વાતમાં આ લાવે, અને તે લાવે કહીને માથુ પકવી નાખશે તે વખતે તમે અકળાઈ ઉઠશો, અને બે-ચાર ચક્રવર્તી મારવા તૈયાર થશો, પણ જ્યારે એ બાળક સુવાન બનશે, ત્યારે એક વખત આપણા જ ગાલ ને ટાલ રંગી નાખશે, એ હકીકત પણ ભૂલવા જેવી નથી.

આપણે આપણા વૃદ્ધ માતા પિતાનો કેરો વિનય-વિવેક બાળવાએ છીએ, ઠેવી સેવા બાળવાએ છીએ, અને એમના પડથો બોલ ઠેવી રીતે ઉઠાવીએ છીએ, એ તમામ હકીકતો બાળકના કુમળા હૃદયમાં નિર્મળ દર્પણની જેમ પ્રતિબિંબિત થાય છે.

આજે અમારો દીકરો મોટો થાય અને અમારી ચાકરી કરે અને અમે સુખે જીવન પૂરું કરીએ એવા કંઈક ઠોડ આપણે સેવીએ છીએ, પણ ધર્મના કેટલા સસ્કારો આપ્યા ? નીતિના કેટલા સસ્કારો આપ્યા ? વિનય-વિવેક માટે કેટલી શિખામણો આપી ? નીતિ, ધર્મ, સત્ય, સદાચારના સુંદર સસ્કારો બાલ્ય વત્યામાં બાળકના જીવનમાં ઉતરે તેને માટે આપણે શું કર્યું ? એને કંઈ વિચાર કયો ? કેવળ આપણને આપણા સ્વાર્થની જ પડી છે, પછી લેવેને છોકરો નરકમાં જાય કે નિર્ગોત્રમાં જાય ‘આપ મૃત્યા એટલે દુનિયા દૂર ગઈ’ એવી આપણી માન્યતા હોય છે.

સાચા માતા-પિતા તે જ કહેવાય કે બાળકનું સાચું દિન રૂપે ધરાવતા હોય અને અમારું બાળક જગતમાં એક

આદર્શ અને અને જગત એને મીઠી નજરે નિહાળે, ઘરે ઘરે
એના મગગ લાપ થાય, લોકજીભે એનું નામ રમતું રહે
અને જગત એના ચરણોમા મૂકે, એવું ઇચ્છતા હોય

કયા છે આજે એવા આદર્શ માતા-પિતા !

કયા છે એ રામ-લક્ષ્મણ જેવા આદર્શ પુત્રો !

કયા છે એ રામ રાજ્ય !

કયા છે એ આદર્શ શિક્ષક !

કયા છે એ સાચી કેળવણી !

કયા છે એ વિનમ્રભાવ અને સરળતા !

આજે તો આ બધાયમા મીઠું વળ્યું છે આપણા
સો દોષ નાની કણી જેવા લાગે છે અને ઊંઘાના નાના
દોષો મહાન પહાડ જેવા લાગે છે આજે જે આપણામા નથી,
તેનું મારી-મચડીને જગત સમક્ષ પ્રદર્શન કરવા તૈયાર થઈએ
છીએ અને જે છે, તેને અધારા ખૂણામા-ગુફામા પવરાવી
હાકપીછોટા કરવા તૈયાર થઈએ છીએ ઉપરથી ઉજળા
દેખાવું છે અને કામ કાળા શયતાનના કરવા છે ખરેખર !
આપણા કલ્પન આપણને બાન નથી !

નિત્ય નવી નવી યોજનાઓ ઘડીએ છીએ પણ પોતે
કેટલા ઘડાયા તેનો ખ્યાલ રાખતા નથી આપણામા ઢેટલી
સચ્ચાઈ છે, કેટલી નમ્રતા છે, એ બાબતોની કુરસદ
છે, અમ્મકને ને કરવાની, અને હતાયા

જમા ત્યા ચરવાની ! નથી જોવી મા-જેન, નથી જોવી પોતાની કે પારડી ! દિવસે અધારુ ભાળીએ છીએ અને અધારી રાતે ઝળહળીએ છીએ એક કાગડાચોંડરવું અને ચેર (મિહ) નો ચિકાર કરવા કરવું એવો ઘાટ છે પોતાને પોવિટ્કિત માનવા અને બાકીના બધાને ગાડા જ માની લેવા એ પણ આ જમા નાની ખાસ ખાસિયત છે ! મહાપુરુષો ભવે મોળ શાઓ રચી ગયા હોય પણ એ બધું આપણને તુરંત લાગે છે, કારણ કે આપણને આપણી બુદ્ધિનું ધમડ છે

‘દેવ તો પશ્ચરની મૃતિ’ છે, શુરુઓ તો ઢાગી છે, અને ધમ’ તો ધતીગ છે ’ એમ બે લનારો પોતે નથી વિચારતો કે હું પોતે સફેદ લેખાશમા અદી અદી ગજ ઉઠાળીને પ્લેટફોર્મો ગજવું છું તેનું કેમ ? અને મહાપુરુષના ગીત ગાતાં મારી હબ અચકાય છે, પણ હું આવો છું અને હું તેવો છું, મેં આ ક્યું, અને મેં તે ક્યું એમ પોતાના જ શુદ્ધ ગાઉ છું તેનું કેમ ? તેણે એ વિચારવું જોઈએ, કે ‘હું જાતને સુધારક માનું છું પણ સુધરવાનો પ્રયત્ન કરવાને બદલે મારી જાતને વિશેષ બગડતો બકડ છું તેનું કેમ ?

કોઈ પાપી અધર્મી’ કે નાસ્તિક વ્યક્તિ મારા ગીત ગાય, મારી હામા હા ભણે, મારી જય પોકારે તો હું ગજ ગજ કુલાઈને તેના ગીત ગાવા તૈયાર થઉં છું, તેનું કેમ ?

ખરેખર ! કળિયુગ તું પણ ઠીક ભાવ ભજવે છે ઠીક ભાઈ ! વારા દહાડા છે, યાવ તેટલું કરી લે, હમણાં અમે મોન છીએ પણ સદા મોન રહીશું, એમ ન સમજતો

એક દિવસ અમારો પણ આવશે અધારુ કયા મુખી !
અધારામાં ચોર-ડાકુ કાવી જાય, દુરાચારી ને બદમાશો
કાવી જાય, પણ સવાર થતા જ તેમને મૂઠીઓ વાળીને
ભાગવું પડે છે, માટે જ હું કહું છું કે જો સુધારકો !
તમારો લીલા સહેલી લો, ચેતી જાવ, બહુ બોલો ન બરો,
અધવચ્ચે જ કચડાઈ જશો, બાપ રે બાપ પોકારશો અને
છેવટે એ જ દેવ, શુરુ અને ધર્મના શરણે તમારે આવવું
પડશે, પણ એ વખતે ઘણું મોડું થયું હશે, માટે આજથી
જ જાગો ! બધુઓ ! આજથી જ જાગો ! અને નિઃશ્વર્ત
જ્યમાં લાગી જાવ !

શ્રદ્ધા અડગતા સત્યતા શાસન ધમશને રાખજો
અતર રિમે પ્રભુ વીરના વચનો રડા ઉતારજો,
ગમે તણ કાવરપણાને ધમમાં નિર બની
આત્મના ધ પ્રગરો, ને પ્રીતિ વધરે જમ બની.
દૃષ્ટાંગી નહિ બનો ગુણાગુણી તો બનો
આગા ધરી કિરે પ્રભુની વિરોધીઓને અગવળો
સવે રૂ શાસનત્તી છતી જાવના દિવ ઉ હમે
તપ જપ કરી ખાને રહી, જર્મ સુકિતકુરીમા વમે

ચતુર નર તું ચેતજે, બાજુ દણ છે દાવમાં
પુરવેરો પુજારપ સાથુ સાધના
અસાર આ સસારમાં દેવાધર્મ,
આ દિવ જીવ મેળવી

ક્ષમામૂર્તિ પ્રભુ મહાવીર

લાડી, વાડી ને ગાડીની યોજને ઠોકરે મારી, રાજ વૈભવને તિલાંજલી આપી એક મહાપુરુષ કોઈ અનેાખી સાધના માટે નિર્જન અગ્નિનો પય કાપી રહ્યા હતા

એ મહાપુરુષની શાત શુભશુદ્ધા સૌને પ્રમુદિત કરતી હતી તેમના ઈર્શન માનવીને તો શું પણ જગલના પશુ-પક્ષીઓને પણ ઘડીભર ઘલાવી દેતા હતા અને અપૂર્વ આદર આપતા હતા

શું એમનો સુદર ઢેહ ? ભલભલાની આંખોને એ આંછ નાખતો હતો શું એમનું ભવ્ય લલાટ ? સૂર્યના તેજને પણ તે ફીકક પાડી દેતો હતો, એમની ગભીર અને મહાબાલ હાથીની ગતિની યાદ આપતી હતી અરે, જગલના જાડો પણ તેમને જોઈ ઝુકી પડતા હતા

ઉત્કટ તપ અને અનુપમ ત્યાગથી તેઓ જીવનને અજવાળી રહ્યા હતા

તે કાળે તે જમણે રવેતાઓ નગરીના માર્ગે જવા કોઈ

હામ બીડતું નહોતું કોની તાકાત છે કે, એ મારે જવા તૈયાર થાય ! સૌ નગરજનો મારે આજે એ મારે ઘેર ભયકર થઈ પડ્યો હતો એ નગરીના માગની વાતથી પણ ભારે ધાક લાગતી અને જોતી હતી 'ના ભાઈ, એ મારે કેમ જવાય ?'

એણે તો વગી એ મારે શું હતું, કે ભલભલા માનવો ત્યાં જતા અચકાતા ને મસરાતો હતા ?

શું કોઈ રાક્ષસ-ભૂત-પિશાચે વાળે કર્યો હતો ? ના, ના, એણે તો ત્યાં કંઈ જ ન હતું

ત્યારે ભલભલા માનવો આમ કેમ કંપી શિવા હતા ?

એણે કંઈ એ હતું કે ભલભલાના પ્રાણી જેવા નામથી હતરી જાય, એવો દિવિધ સર્પ આ જગતમાં વસતો હતો

એક સર્પ જેવા નાના પ્રાણીથી શું માનવો કંપી શકે ખરા ?

અરે ભાઈ ! એ સર્પ કંઈ એવો ભલે ન હતો એણે તો કંઈકના પ્રાણ લીધા હતા એની દિશા ભયકર વિષ મથું હતું સૂર્યના સન્મુખ રહી ભારે એ કોઈ પ્રાણી ઉપર વિષભરી દષ્ટિ ફેંકતો, ત્યારે તે પ્રાણી ત્યાં જિલ્લું ને જિલ્લું થીજી જતું, કાળરાત્રીનું અંધારું

'શું આવો ભયાનક ! મારે શય ! ! આપણાં પણુ ન જવાય હો આમ ખાસ શું વતો કરતા

અરે ! જુઓ આ તેભેમૂતિ' ક્યાં જઈ રહી છે ?
એને વારો, વારો ! એ કાઈ અન્નપ્રયા યોગીરાજ લાગે છે
તેઓ પ્રવેતાઓ નગરીના માર્ગે જઈ રહ્યા લાગે છે '

'ભ્રમા રહો, ભ્રમા રહો, ચોલો યોગીરાજ !' સૌએ
જૂમ પાડી, પણ તેઓ યાના થાશે ?

'જરા સાલજો ! સાલજો યોગીરાજ !

પણ યોગીરાજ તો મૌનપણે ત્યાંથી ચાલતા થયા-

'યોગીરાજ આપ ક્યા સીધાવી રહ્યા છો ?' સૌએ
ફરી પૂછ્યું

'હું કનકેશ્વર તાપસના આશ્રમ ભણી જઈ રહ્યો છું '

એમ એમની સુખાકૃતિ જવાળ આપી રહી હતી

'યોગીરાજ ! ત્યાં ન જશો ખસ કરો એ અટવીમાં
તો ભયકર દદિવિષ સપ' વસે છે જે ભલભલા માનવીને
પણ ભરખી ભય છે '

'માટે જ તો હું ત્યાં જઈ રહ્યો છું !' એમ એમના
પગલા કહી આપતા હતા

'શું બોલો છો ? માટે જ આપ ત્યાં જાવ છો ! અરે !
ભારે આશ્રય ! કાળરાજના સુખમાં હસતે સુખડે કયો માનવી
જવા તૈયાર થાય ? આ હિંમત ના કરો પૂજ્ય !'

પણ યોગીરાજ તો સૌની વાતને અવગણીને ત્યાંથી આગળ

ચાલ્યા યોટા પચ કાપ્યો કનકખલ લાપસના આશ્રમ
નજીક યોગીરાજના પગલા પડ્યા

ત્યા તો દરમયાની રૂ રૂ કરતે એક દિવસે ત્યાં
મહાર નીકળ્યો

આજે ધણા દિવસે વળી દેવ ઝડે રહેલા ન રહ્યા
મારે આગળે આગ્યો છે ? સર્પે જિંદગી એવું જ રહેશે
અતિરેક અનુભવો અને ચેગી રૂઝ કાલે રહે જાયો

અ ડકોશિક સર્પે પોતાની સજિયા જાહેર કરી નહીં
અનુભવ દર્શિ નાખી ચેગીરાજ હજાર સિંહાસને ઉઠે છે, પગ
એ પછી ફરી ચેગીરાજનો વડ જાહેર કરે ન રહે

અ ડકોશિક કોષથી કમકામી 'દેવ' કાલે જાણ
જામે' એ ન્ય ચે અ ડકોશિકે પુન વિગતે રહે છે, ને
પાછી ફરી ચેગીરાજને કંઈ જ ન રહે, વડે રહે છે
આગળ વધ્યો

છીયા 'બુઝા બુઝા વઢકોશિકા ।' 'બોધ પામ । બોધ પામ રે । રે ચડકોશિકા ।'

તતજ મર્પને જ્ઞાન થયુ પોતાનો પૂર્વજ તેણે નિહાળ્યો.

'અરે ! એક વખતનો ત્યાગી અણુગાર-તપશ્વી સાધુ એજ હું આજે સર્પની યોનિમાં ? ધિક્કાર છે ! કીટકાર છે મારા આત્માને હું સાધુ થઈ કોઈનું પૂતળું બન્યો એ કોષે મને આ શામા મૂક્યો ધિક્ ! ધિક્ !'

યોગીરાજની અમલકાર ભરેલી વાણીએ ચડકોશિકને જગાડી દીધી એને પોતાનું જ્ઞાન થયુ કોઈપણ જીવનો જાણે-અજાણે વધ ન થાય તેની ખાતર હરમાં મુખ રાખી તેણે રહેવા માડ્યું યાવજીવ આહારના પચ્ચખખાણુ કર્યા

હરે તો આ માર્ગ નિર્ભય બન્યો, જેથી સૌ કોઈ આ રસ્તે જવાઆવવા લાગ્યા મર્પની આવી અપૂર્વ શાંતિ નિહાળતા લોકોને તેના ઉપર પૂજ્યશુદ્ધિ જાગી સૌ હકી ક્ષમ અને ધીના છા'ણાં નાખી તેના પૂજા કરવા લાગ્યા, પણ એ પૂજા એને માટે ભયકર વે નાફપ થઈ પડી ત્યાં અસખ્ય કીડીઓ ઉભરાણી, તેણે સર્પના શરીરને ફાવી નાખ્યું શરીર તો જાણે લોટ ચાળવાની ચાગણી જોઈલ્યો કીડીઓ સર્પના શરીરમાંથી આરપાર જવા લાગી આવા ઉત્કટ પરિપક્વને પણ અપૂર્વ સમતાભાવથી ચડકોશિક સર્પે સહન કર્યો, જેના પ્રભાવે ત્યાંથી કાળ કરી સહસ્રાર દેવલોકમાં તે ઉત્પન્ન થયો, નરકગામી જીવ પણ પરમાત્માના સસર્ગથી જનવરની ઉત્કૃષ્ટગતિને પામે એ જેવી તેવી વાત ન કહેવાય !

એ યોગીરાજ બીજા કોઈ નહિ-એ હતા પ્રભુ શ્રી
મહાવીર કેવી એમની અદ્ભૂત ક્રિયા ! કેવી અક્રમતા ! !
કેવી અપૂર્વ સહનરીણતા !!!

અપરાધીમા અપરાધી પ્રાણી ઉપર પણ જરાય રોષની
લાગણી ન પ્રગટાવતા અપાર કંઠુણા હાથવી, તેને પણ તાર્થો
કોડા વદન હો એ સમાભૂતિ પ્રભુ શ્રી મદ્દાવીરને !

કોનસો કાળો તે કાળો

મથા મથુમેના મુખથી આપણે સંજગીએ હીએ કે
મવસો મળો તે કાળો મેકડો મથુ સાથુ અને મમે તેડના
પાણીથી તેને ધુએ-સાધ મેરે પણ તેનો રંગ બદલાય નહિ

પણ આમાં બૂલ થાય છે કાળો કાલસો પણ ધોળો
બની સકે છે એજ કોનસાને જ્યારે ધખધખતી જગીર્મ
નાખીએ હીએ ત્યારે તે જાળીને અચારણ્ય બને છે ત્યારે
તે કેવો લાલ સુરેખ બને તેજસ્વી લાગે છે ! માટે જ ક-
ઉ 'જેવો સગ તેવો રંગ સાધુસતોની વાણીનું પાન
કરી અધમાધમ આત્મજ્ઞો પણ મદ્દાત્મા બની પરમાત્મપદને
પામનાર્થ દર્શાવે ઇતિવાચના પાને શું નથી બતાવે !

તાલીને બોલો !

આજે માનવી દીન-દુષ્ટી બની ગયો છે, બની રહ્યો છે, શત-દિવસ ભરણપોષણની ચિંતા તેને સતાવી રહી છે જ્યાં ત્યાં રોઢણા ફરે છે, તો પણ કેમેય પેટ ભરાતું નથી. ઘણીય જૂમરાણ મચાવે છે, જેની તેની પગથી ઠરવા તૈયાર થાય છે, અને તેના વિચારોનો બજાર ગરમાગરમ ચાલે છે. માણસ આગળ વધીને પોતાનો બકવાદ શરૂ કરે છે દેવ, દેવમંદિર, દેવદ્રવ્ય, ત્યાગી શુદ્ધિ અને તારક ધર્મને માટે યદ્વા-ઉદ્વા બોલી ઉઠે છે એક તો પૂર્વના કર્મના ઉદયે આ જન્મમા પણ ચોમેરથી દુઃખ-દાવાનળ સળગી રહ્યો છે, અને એની ભડભડ જ્વાળાઓમા માનવી સળગી રહ્યો છે, હતા એને વિચાર નથી આવતો કે, હું શું બોલી રહ્યો છું ? એના કંઠુ ફળો માટે જ ભોગવવા પડે છે કોઈ કોઈના સગા થયા નથી અને ઘણે નહિ.

પ્રો. ભગવાન મહાવીરસ્વામીના આત્માએ મરીચિના ભવમા કપિવ નામના રાજપુતને દહ્યું કે ‘કવિલા શયવિ દ્વિયવિ’ ‘કપિવ ! અહીંયા પણ ધર્મ છે, અને ત્યાં પણ ધર્મ છે’ મારા આજના વચનો ઉત્સૂત્ર બોલવાયાં મરીચિનો સ સાર કેટલો બધો

વધી નરો, જ્યારે પરમાત્મા મહાવીરના આત્માને પણ ઉત્સુક સૂત્ર વિરુદ્ધ બોલવાથી મ સારમા પ્રમળ કનુ પશુ ત્યારે આ પછે જેમ આરે તેમ બે-ઉગામ બોવા રહીશુ તે શુ એ કર્મો આપણને છેડી દેશે ? હરગીજ નહિ, માટે મહાનુભાવો ! જરા વિચાર કરો, બુદ્ધિનો ફાકો ન રાખો પરમાત્માના મિદાન આગળ આપણી અછંદની કોટીની કિમત નથી ! ઘડી પછી શુ થવાનુ છે, એનુ આપણને જ્ઞાન નથી, બોરના બીજમા કેવલા છુલ છે, તેનુ આપણને જ્ઞાન નથી, ત્યા આ બકવાદ ચાલે ! પૈસાના બળે, બુદ્ધિના બળે કે ભાગવતના બળે જેમ તેમ બકવાદ શરૂ રાખ્યો તો સમજ લેજે કે, જન્મ-જન્મમા છુલ નહિ મળે અને નર-નિર્ગોદમાં ભગવા આરો નહિ આવે, તે વખતે હાથવોથ કયે ? નહિ આ ?

જમાલીની વાત બહુ બાટણીની છે તેઓ ભગવાન મહા વીર સ્વામીના જમાઈ હતા, રાજપુત હતા, ૫૦૦-૫૦૦ શિષ્યોના ગુરુ હતા, અગિયાર અગના બાજકાર હતા હુકુના પારણે છકુની ક્રમ તપશ્ચર્યા આચરતા હતા આવા એમ મહાન પણ જ્યારે કડેમાળે કડે એ વાક્ય બરાબર નથી, ભગવાન અહીંયા જુલા, એમ ઉત્સુક બોલે છે, ત્યારે એમને સ્વ બહાર કરવાની અનુમતી ખુદ ભગવાન મહાવીરદેવ, શ્રી મૌતમ સ્વામી આદિ ગણધરોને આપે છે

આથી વાંચકો સમજ શક્યા હશે કે, આ શાશ્વતમા કિમત સૂત્રાનુસાર-સિદ્ધાંત મુજબ પ્રવેષણ કરે તેની છે, નહિ કે સૂત્રવિરુદ્ધ બોલનાર વ્યક્તિની સૂત્રવિરુદ્ધ બોલનાર

ગમે તેટલી મોટી હોય, વયે બલે વૃદ્ધ હોય, શાસ્ત્રનિષ્ઠાત હોય, ઉગ્ર તપસ્વી હોય, હબરો માણસો એને માનતા હોય, છતાં એની કિંમત આ શાસનમાં નથી સૂત્રવિરુદ્ધ એક અક્ષર ઉચ્ચારનાર બ્યક્તિને પણ ત્યારે ભગવાન મહાવીરસ્વામી સદ્ બહાર કરવાની અનુમતિ આપે, ત્યારે જેમ તેમ બકવાદ કરનારની પીડ આપણે યાબડતા રહીશું તો લવિબ્યમા આપણી શી વયે થશે ? એ સ્વયં વિચારી લેવું જોઈએ

આ લોકમાં પૂજાવાની ખાતર, આ લોકની વાહવાહ ખાતર, ચાર માણસો કહે કે, ‘ ઠીક એમણે પહેલ કરી ! આ તો કાલિવાદી ! આ તો ખરા હિંમતમાજ ! કેવો એમરો જમાનો આજખ્યો ? પણ આપણે યાદ રાખવું જોઈએ કે, સૂત્રવિરુદ્ધ એક અક્ષર પણ ઉચ્ચારાશું તો અસારમાં રખડવું પડશે, નરક નિગોહનો યાતનાઓ સહન કરવી પડશે માટે જે બોલે તે તોલીને બોલે, શાસ્ત્ર મુજબ બોલે આજે હું ખ અને અશાંતિની બૂમરાણ મચી રહી છે, એના ઠારણોમાં મુખ્ય કારણ આપણે દેવ-ગુરુ અને ધર્મને બાળએ મૂંઢીને જેમ તેમ બકવાદ માંડ્યો છે, તે છ ન્યાય-નીતિને નેવે મૂકી, સહાચારને તિલાં જલિ આપી, ખૂદ, ચારી-જારીમાં મશગૂલ બની, ધર્મારાધના કરનાર પુણ્યાત્માઓ તરફ કરડી નજર કરી, જેમ તેમ બેફામ બકવાદ શરૂ રાખી, આપણે જિયા આવવા માગતા હોઈએ, સુખી યત્ર માગતા હોઈએ અને જીવનમાં શાંતિનો અજના રાખતા હોઈએ તો તે કેવળ અપ્પન છે, એ કદી પણ શૂલ્ક નહિ ’ માટે બોલો તો તોલીને બોલો

નવકારમંત્રનો અજળ પ્રભાવ

[કેટલીક માયી ઘટનાઓ]

ધુ પી પ્રાતઃપૂજા આવેલા જાગી શાંદરનો આ તાલે બનાવ છે, જેને હજી એક છોકો પણ પૂરો વારો નથી એક મુમત્તમાન જૈન સાધુના સમર્પણ આવ્યો જૈન સાધુના ત્યાગના અને નેમની અમરકા ક વાળાની તેના હૃદય પર કાંઈ અજળ મનુષ્ય પરી તેણે મામ-મલિનાનો ત્યાગ કર્યો, એટલું જ નહિ પણ ત્યાગી ગુરુ પાનેલા નવકારમંત્ર શી મીલીધો પવિત્ર ને નિમજ બનાવ મિશ્ર ત તેનો જપ કરવા લાગ્યો ધીરેધીરે નવકારમંત્ર ઉપરનો તેનો આ-ધા-શ્રદ્ધા અત્યંત મજબૂત બની

અ વા પવિત્ર આચાર વિચારથી એ મુમત્તમાન પોતાની કેમથી જુદો પડવા લાગ્યો બીજા મુમત્તમાનને એ કેમ જામે ? તમણે આ મુમત્તમાનને ઘણું-ઘણું મમલવ્યો કે, છોકરો આ બધું ધતી ગ, પણ પેલો શ્રદ્ધાળુ મુમત્તમાન અડગ રહ્યો. પોતાના વિચારમાંથી જરા પણ ચલવ્યો નહિ

આથી મુમત્તમાનો જનૂને ચડ્યા અને તેમાના એક

મુસલમાને તેને જાનથી મારી નાખવાનો નિર્ણય કર્યો, તે માટે આડા-અવળા અનેક નિયારો કર્યા પછી તેણે એક ઉપાય અજમાવ્યો. તે એક ઝેરી સર્પને ઉપાડી લાવ્યો અને ત્યાં આ શ્રદ્ધાળુ મુસલમાન હમેશા સૂઈ રહેતો હતો, ત્યાં તેની પથારી નીચે એ સર્પને એવી રીતે મૂક્યો કે દોડીને ચાલ્યો ન જાય આ વખતે શ્રદ્ધાળુ મુમત્તમ ન હાજર ન હતો. પરંતુ રાતના ત્યાં આ ચો અને સુવાની તૈયારી કરી હમેશા મુજબ નવકારમ ત્રણ રમરણ કરવા લાગ્યો, ત્યાં તેને આપોઆપ એવો જાસ થયો કે, મારી પથારીમાં સર્પ છે એવો તરત જ તે જાણ્યો અને પથારી જી ચી કરીને નીચું ત્યાં તે સર્પ ગસરાઈ રહ્યો હતો તે જ શબ્દે સર્પ ત્યાંથી નાસી છૂટ્યો.

આ શ્રદ્ધાળુ મુસલમાને ગુરુદેવના મુમત્તી નવકારમ ત્રણે અજમ મહિમા સાબિત્યો જ હતો અને આ જનાવ જાન્યો તેથી તેના હૈયામાં અનેરી શ્રદ્ધા પ્રગટી.

આ તરફ પેલો સર્પ ત્યાંથી વિહ્વલ બની જે મુસલમાન આ સાપને મૂકી ગયો હતો, તેના જ ઘેર સ્થિત થયો અને તેની એક છોકરી સૂતી હતી તેને કરડ્યો છોકરીએ ચીમ પાડી, તેમાં ત્યાં શોરબકાર મચ્યો અને ચોમેરથી માણસો દોડી આવ્યા છોકરીનો બાપ પેલો મુસલમાન પપ્પુ તેટલામાં ત્યાં આવી પહોંચ્યો.

એને એ જાણર ન હતી કે, મારી પુત્રીને સર્પ કરડ્યો છે. એના હૃદયમાં આજે અપાર ખુશી હતી, કે પેલા ભગવડા મુસલમાનનું આજ ઠીક નિકલન કાઢ્યું.

‘ભાઈ સાહેબ ! હું આપના ચરણમાં પડુ છું, મને મારા શુનાની માફી બક્ષો. હું અપરાધી છું.’

પેવે અદાળુ મુસલમાન વિચારમાં પડી ગયો કે, ‘આ શેની માફી માગે છે ? શું બોલો રહ્યો છે ? કાંઈ સમજાતું નથી.’

‘કેમ ભાઈ ! શેની માફી માગે છે ? તમે કંઈ મારો શુનો કર્યો નથી આમ કેમ અમગત બોલો છો ?’ અદાળુ મુસલમાને કહ્યું. અદાળુ મુસલમાનને એ ખબર ન હતી કે, આ કારણ ન આ ભાઈસાહેબનું જ હતું.

તે દુષ્ટ મુસલમાને જ સાચી હકીકત કહી શકનાવી, ત્યારે આ અદાળુ મુસલમાનને ખબર પડી કે, મારી પધારી નીચે માપ મૂકી જનાર આ જ ભાઈ હતા. માફી માગ્યા પછી દુન્યા-ફુન્યા શબ્દોમાં પેવે દુષ્ટ મુસલમાન બોલ્યો : ‘મચાવો ! બચાવો ! મારો પુત્રીના પ્રાણ બચાવો.’

‘કેમ શું થયું ?’ અદાળુ મુસલમાન બોલ્યો.

મારી પુત્રીને સપ કરડ્યો છે અને એ બેહોશ બની બઈ છે. સમગ્રાય ઉપય અજમાવ્યા પણ બધાય નિષ્ફળ ગયા છે.’ પેલાએ જવાબ આપ્યો.

અદાળુ મુસલમાન બોલ્યો કે, ‘હું કંઈ થોડો જ મત્રવાદી છું ?’

પેલાએ કહ્યું ‘ભલે આપ મત્રવાદી ન હો, પણ મને વિશ્વાસ છે કે, આપ જ બચાવી શક્યો.’

‘તો ઠીક ચાલો, બીજાના પ્રાણ મારાથી બચતા હોય
તો હું તૈયાર જ છું’

કેટલી ભલ્લુંની ભાવના ! પોતાના પ્રાણ લેવા તૈયાર
થનારનું-પોતાનું જૂઠું કરનારનું પશુ ક’યાનું થાય એવી આ
શ્રદ્ધાનું મુસલમાનની ભાવના હતી એ તરત જ ઉઠ્યો અને
પેલા મુસલમાન સાથે ચાલી નીકળ્યો.

છોકરીના હોમ હોમ ઉઠી ગયા હતા મનુષ્યાદીઓએ
હાથ ખ ખેરી નાખ્યા હતા બચાવનો કોઈ ઉપાય ન હતો,
આવા વિષ્ટ પ્રસંગમાં આ શ્રદ્ધાનું મુસલમાને નવકારમ ન
ભણીને તેના પર પાણી છાટયું ત્યાં અજળ જનકાર ખડો
થયો. ઝેર ઠતની મધુ અને ભલ્લે તરો જન્મ લેતી દોષ
તેમ શાખામાંથી તેની પુત્રી બેઠી થઈ સૌ કોઈ સર્વથેના
બન્યા અને આ શ્રદ્ધાનું મુસલમાન ઉપર હિંસા-હિંસા થઈ
ગયા સૌના મુખેમાં મહાજ બોલી જવામું કે, કેવી પરાપકાર
પરાયણતા ! કેવી અજળ મનશક્તિ ! મન્ય છે ! મન્ય છે !’

એક અપરાધી ઉપર પાત્ર રહેમ નજર રાખવી એ
કોઈ ના ટીસૂનાં વાત ન હતી. આવા આત્માઓ જનતમા
બહુ વિરલા દોષ છે

નવકારમ ન અનાનિતો એનો એ છે એનો પ્રભાવ
અજળ છે આઓમાં રથજે-રથજે એના પ્રભાવને દર્શાવતા
અનેક દષ્ટાંતો આવેખાયેલા છે પણ ગણનારમાં શ્રદ્ધા હોવી
એક એ ઉપલક્ષણથી ગણીએ, ચિત્ત સમદોળે ચઢેલ

હૃદય ભૂરી ભાવનાના કચરાથી ભરેલું હોય, ત્યાં ફળની આશા કેમ રખાય ? મલિન વાસનાઓ જ્યાં વાસ કરતી હોય, ત્યાં આવો પ્રભાવિક મત્ર ફળે નહિ એ સ્વાભાવિક છે

આજે માણસમાં શ્રદ્ધા નથી, વિશ્વાસ નથી, ગણતંત્રી સાથે ફળની માગણી કરે છે ! જસ, દુન્યવી પૌરુગતિક મુખની આશાએ જ તે નવકારમત્ર ગણવા તૈયાર થાય છે, ત્યારે તેનું ફળ પણ તેનું જ મળે છે

નવકારમત્ર ગણવાની આપણને કુરસદ નથી મળતી, જ્યારે અન્ય મત્ર ગણવા માટે આપણે બે-ચાર કવાક કાઢીએ છીએ કદી ગુરુમહારાજ પૂછે કે, કેમ બાઈ નવકારમત્ર ગણો છો ને ? ત્યારે આપણે જવળ આપીએ છીએ કે સાહેબ ! “ સ્વપ્નાય ગણના પણ કંઈ તરત હેખાતુ નથી ”

આવી છુપ્પી તો આપણી ભવના છે આપણને તેના ઉપર પ્રેમ, શ્રદ્ધા કે વિશ્વાસ નથી, માટે પ્રેમ, શ્રદ્ધા ને વિશ્વાસપૂર્વક એક પૂર્વાના સારરૂપ નવકારમત્રના ભાષમાં લખાવીને બને તે વખતે દુનિયાને સાવ ભૂરી ભાવ

શાસ્ત્રકર કહે છે કે —

નવકાર દ્વક બ્રહ્મચર, પાચ ફેહેઈ મત્ત બચગણ ।

પન્નાસ જ પયેળ, પળસય સાગર સમગણ ॥

નવકારમત્રના ૬૮ અક્ષર છે, તેમાંના એકેક અક્ષરને ગણવ થી ગણનારના સાત સાગરાપમનાં ૫ થો દૂર થાય છે

નવકારમંત્રના એક પઠનો જાપ કરવાથી ૫૦ સાગરોપમનાં અને સમગ્ર એટલે મધુર્જનવપદોત્તુ ધ્યાન ધરવાથી ૫૦૦ સાગરોપમના પાપો વિનાશ પામે છે, એક ચિત્તે વિધિસહિત જાવથી નવલાખ નવકારમંત્ર ગણવામા આવે તો ગણનાર જીવનવર કે, નરકગતિમા જતો નથી

નવકારમંત્ર જેવો દુનિયામા બીજો કોઈ મંત્ર નથી આવા અપૂર્વ નવકાર મંત્રને છોડીને કયો આત્મા બીજા મંત્ર-તંત્રમા ઉણુકા જને !

માટે હે મહાતુભાવો ! પરમ મહાલકારી, અધિ-વ્યાધિ ને ઉપધિને ટાળનાર, સુખ સમૃદ્ધિને અર્પનાર સમગ્ર દુખનો વિનાશ કરનાર, ચૌદ પૂર્વના સારસ્વ, અનાદિસિદ્ધ નવકારમંત્રનું જૂળ-જૂળ સ્મરણ કરો પ્રતિદિન તેનો જાપ કરો, એકાંતમા બેસી તેનો વિચાર કરો અને જાતે મુક્તિરમાને વરો

[૨]

સાળા અને બનેલીનો બન્નેલો આ તાજો પ્રમગ્ધે-વિક્રમ ધવત ૧૮૮૭-૮૮ ની આ સાચી હકીકત છે

મારવાડમા સિવમજ એ જીનોની મોની વસ્તીવાળુ એક શહેર ૩ ત્યાના એક શ્રીમત ગૃહસ્થ બિમાર પડ્યા બિમરી વધી આ શેઠના બનેલી મદ્રામ રહેતા હતા બનેલીને થયું કે, સાળાની તબીયત સખત નરમ છે, આખરી અવસ્થા છે, મારે જરૂર છે એ પણ સામાયિક અનેક ઉપાધિઓના કારણે ત્યા જઈ ન શકાયુ અને સાળાના પ્રાણ છૂટી ગયા

સાળાના મરણ પછી એક વખત બનેવી શત્રે શય્યામાં સૂઈ રહ્યા હતા, ત્યારે સ્વપ્નમાં પોતાના સાળા આવ્યા, વાતોચીતો કરવા લાગ્યા અને સાળાએ જણાવ્યું કે, 'હું અત્યારે બ્યતર દેવલોકથી તમારી સાથે વાતચીત કરી રહ્યો છું

બનેવીએ પૂછ્યું 'તમે બ્યતરગતિમાં ક્યાંથી! આશ્ચર્યની વાત છે કે, તમે બ્યતરલોકમાં પહોંચી ગયા !

ત્યારે પૂર્વના સાળા એવા એ બ્યતરદેવે જવાબ આપ્યો 'ભાઈ! તામરી વાત તદ્દન સાચી છે મારું જીવન એવું સુદર ને આદર્શ ન હતું કે, જેથી હું બ્યતરલોકમાં ઉત્પન્ન થાઉં ! ' પણ હું પધારોવશ હતો, જીવનની આશા ન હતી ત્યારે સૌ સખીઓએ ગુરુમહારજને વિનંતિ કરી ગુરુ મહારાજે મને અતિમ આરાધના કરવી, ખૂબ-ખૂબ નવકારમ ત્રસ લખાવ્યા અને અમુક પ્રતિજ્ઞાઓ પણ આપી અને મારા જીવનમાં થયેલી ક્ષતિઓની નિદા-ગદ્ગદ કરવા સૂચવ્યું બસ, એ ગુરુદેવે મને નવકારમ ત્રસ લખાવ્યા, એના ધ્યાનમાં મારા પ્રાણ નિકળ્યા એના પ્રભાવે હું નીચ ગતિમાં જનાર જાજ બ્યતર દેવલોકમાં ઉત્પન્ન થયો છું '

આવી વાત થયા પછી બનેવી જાગી ઉઠ્યા અને શતની વાત ધારી રખી અત્યારે એ મદ્રાસમાં હતા, મદ્રાસથી તરત જ આ બનેવીએ શિવગજ પત્ર લખ્યો કે, જ્યારે મારા સાળા ગુજરી ગયા, તે વખતે કોઈ ગુરુમહારજ ત્યાં પધાર્યા હતા ? અને તેમનું નામ શું હતું ! તે વિગતવાર મને જલ્દી જણાવો '

તરત જ પત્રનો પ્રત્યુત્તર આવ્યો કે, તમારા સાળાને અતિમ આરાધના કરાવવા માટે ગુરૂમહારાજ પધાર્યા હતા તેમનું પૂનિત નામ પૂ આચાર્યદેવ શ્રીમદ્ વિજયવલ્લભ સૂરીશ્વરજી મહારાજ હતું તેઓ તેજ દિવસે ખીમલથી વિહાર કરી ગુજરાત તરફ અપરિવાર પધારી ગયા હતા અને એક દિવસને માટે તેમણે અત્રે સ્થિરતા કરી હતી, તમણે અહીં તમારા સાળાને અતિમ આરાધના કરાવી હતી અને નવકારમંત્ર સંભળાવ્યા હતા.

પત્ર વાચતા જ આ બંનેની મનમા વસ્તુસ્થિતિ તદ્દન સાચી છે, એમ સમજાઈ ગયું અહો ! નવકારમંત્રનો કેવો અજળ પ્રભાવ છે ! ખરેખર ! એવો ઉમદા મહામંત્ર મળ્યા પછી પણ આપણે-પ્રમાદી બનીએ છીએ, અહા ને વિશ્વાસ રાખતા નથી બસ તેજ દિવસથી આ બંનેની હૃદયમા ભારે પરિવર્તન થઈ ગયું, આ ભાઈ-એ કંઈ નાના સૂતા માણસ નથી, એક સારા ગવેષક છે વકતા છે, વિદ્વાન છે, શ્રીમત છે અને સારી લાગવગ ધરાવનાર પ્રતિષ્ઠિત વ્યક્તિ છે તેમણે પોતે જ આ હકીકત મને કહી સંભળાવી હતી, જેને મેં અત્રે અક્ષરદેહ આપ્યો છે.

નવકાર મંત્રનો પ્રભાવ દર્શાવનારા જૂનાકાળના અનેક દૃષ્ટાંતો આપણે સાંભળ્યા છે, વર્તમાનકાળમા પણ ચમત્કાર ઉપજાવે તેવા કિસ્સાઓ અને તેવી હકીકતો બહાર પડતી જ રહે છે.

નવકારમંત્રના પ્રભાવનું અને તેના મહિમાનું વર્ણન

કરવા બેસીએ તો પુસ્તકોના પુસ્તકો લખાઈ બધા, છતાં એનો મહિમા ગાયો ત્રવાય નહિ નવકારમંત્રનો મહિમા ગાયો એ આપણી શક્તિ બહારની વાત ॥ આપણે નિયમિત પ્રાત કાળે પવિત્ર બની શુદ્ધ મનથી નવકારમંત્રનું ધ્યાન કરવું એક એ જોઈ આપણે દિવસ મંગળમય નિવડે, જન્મ જન્મના પાપો દૂર થાય અને આત્મા પવિત્ર બને

[૩]

આ એક સાથી ઘડના છે વાતને પૂરી બે-ત્રણ વીંશી પણ થઈ નથી શુશ્રાવતા ત્યાગી સાધુ-મુનિરાજોનું આવા-મમન અની મુલમ છે

એક પ્રમિદ ત્યાગી શુદ્ધેવના બ્યાખ્યાનના નિયમિત એક મુસલમાન હાજરી આપતો હતો બ્યાખ્યાનશૈલિની અજબ છતાં રાચક શૈલી અને પ્રભાવપૂર્ણ પ્રવચને મુસલમાનનાં હૃદયમાં ઊઠી છાપ પાડી ત્યારથી એ મુસલમાન શુદ્ધેવનો પૂર્ણ ભક્ત બની, શુદ્ધેવે તેને નવકારમંત્ર શીખવ્યો, અને એ મંત્રનો અજબ મહિમા પણ સાથે વણવી બતાવ્યો અને કહ્યું કે-તેના પ્રભાવે માણસ ધાર્મિક કાર્ય કરી શકે છે, વિદ્વાને વિપદાઓ દૂરે દળે છે અને સઘળી કામનાઓ ફળે છે માટે હ મેં આ નવકારમંત્રનું ધ્યાન કરવું, જૂન જાપ કરવો

મુસલમાનને જૈન સાધુ ઉપર અધાગ પ્રીતિ હતી, પડયો બોલ એ જીની હતો હતો નિયમિત એ મુસલમાન નવકારમંત્ર ગણે છે, તેની શ્રદ્ધા અવ છે, એ સમજે છે ને માને ॥ કે, 'હું નવકારમંત્રના બળે ધાર્મિક કાર્ય કરી શકું છું'

એક વખત એક શ્રીમત્ સ્ત્રીનું મૃત્યુ થયું તેવાના બાળ બચ્ચા, મ્મી, પુત્ર-પરિવાર સાથે ગાડામાં બેઠી છીને ગામ જઈ રહ્યા હતા આ મુસલમાન પણ તે જ રસ્તે જઈ રહ્યો હતો એક પાણી ! સાથે લીધું હતું પણ થોડું દોવાથી ખટી ગયું બાળ-બચ્ચા શોકકળ કરવા માંડ્યા બાપા પાણી ! બાપા પાણી ! પણ આ ભયાનક જગતમાં 'બાપા પાણી ! લાવે ક્યાથી ?

પિતાએ ચારે તરફ નજર ફેંકી, પણ કૂવો-વાવ-તળાવ કે વાવડી પણ નજરમાં ન આવી આ તરફ ઊંઠરાઓ ચીસ પાડે છે પિતાને વિચાર થઈ પડ્યો શું કરવું ? આવા ઘોર જગતમાં પાણી ક્યાથી લાવવું ? 'ચેલા મુસલમાને ભણ્યું કે એકને પાણી ભેંધે છીએ એમના ઊંઠરા શોકકળ કરી રહ્યા છે

તરત જ તેણે એને કહ્યું ' એકલ ! જરા થોભો, હું પાણી લાવી આપું છું '

એકે કહ્યું 'ભાઈ ! અમે ઘણી તપાસ કરી આટલામાં પાણી છે જ નહિ, તો તમે ક્યાથી લાવવાના હતા ? જવા દો હવે જલ્દી આગળ જઈએ અને ઘર ભેગા થઈએ

' એકલ ! જુઓ તો ખરા, હમણા પાણી લાવી આપું છું જરા ધીરજ રાખો, વિશ્વાસ રાખો ' મુસલમાને કહ્યું

એકે કહ્યું ' ઠીક ભાઈ ! લાવી આપ પાણી, તારી મહેરબાની ! '

મુસલમાને ચાર પાંચ ઢગલાં દૂર જઈ જમીન પવિત્ર કરી એક ડ્રમાલ પાથર્યો અને કંઈક ગણગણવા માંડ્યું

આજે આવા કંઈક આત્માઓ બિચારા અનેકોની શ્રદ્ધાને ઝુટવી રહ્યા છે. ચોને અશ્રદ્ધાળુ હોય છે અને બીજાને પણ અશ્રદ્ધાળુ બનાવે છે. પછી પેલો મુસલમાન શુરુમહારાજને મળે છે અને સાચી હકીકત પૂછે છે.

ત્યારે શુરુમહારાજે સત્ય હકીકત કહી સંભળાવી શેઠની વાત સાંભળી શુરુમહારાજને ખેદ થયો. આવા માણસો પોતાને વિશ્વાસ નહિ એટલે બીજાને પણ વિશ્વાસથી અલિત કરે છે. ખરેખર જૈનધર્મ આજે વાલ્કિયાના હાથમાં આવ્યો છે. પ્રથમ ક્ષત્રિયોના હાથમાં હતો. સ્વપ્નાના વર્ણનમાં આવે છે કે, ઉકરડામાં કંપવૃક્ષ ઊગ્યું, તે સાચી વાત છે.

પેલો મુસલમાન શુરુદેવના વચન સાંભળી પુનઃ દેહ શ્રદ્ધાળુ બન્યો અને પહેલાંની જેમ નિયમિત નવકારમંત્ર ગણવા લાગ્યો.

દુનિયાના સઘળાથ વ્યવહારોમાં વિશ્વાસ રાખવો પડે છે, વિશ્વાસ વગર વ્યવહાર પણ ચાલતો નથી. ધર્મ ઉપર જો વિશ્વાસ રાખવામાં ન આવે તો જો ધર્મકરણી કળે કયાથી? કળ મીઠા આપવા છે, વાતો મોટી કરવી છે, અને શ્રદ્ધામાં ગોળ-મટોળ ભમરડા જેવું મીઠું, તે કેમ ચાલે?

માટે શ્રદ્ધા મજબૂત બનાવો. આપણી શ્રદ્ધા અસ્થિ-મજ્જા હોવી જોઈએ. રંગે-રંગમાં, નસેનસમાં દેવ, શુરુ અને ધર્મ પ્રતિ આપણે વિશ્વાસ હોવો જોઈએ. જોવી દેહ શ્રદ્ધા અને વિશ્વાસથી કરેલી ધર્મક્રિયાનું ફળ અવશ્ય મળે છે.

સંસ્કૃતિની વિકૃતિ

આજે આપણે અધ્યાગતિના પંચે દિન-પ્રતિદિન પ્રયાણ કરી રહ્યા છીએ ન જાણે કયા જર્થને અટકીશું ? આપણું શું થયે ? એ કળી શકાય તેમ નથી

આજે કેટ-કેટલી અનાયતા આ દેશમાં પ્રસરી ચૂકી છે ! આપણે જાતે જ આપણા વિનાશ નોતરી રહ્યા છીએ

આપણા વિચારો, આપણું વર્તન, આપણી વાણી અને આપણી રહેણી-કરણી, જો તટસ્થપણે તપાસીએ તો ખબર પડે કે, આપણું જીવન કેટલી અધ્યાગતિએ પહોંચ્યું છે માણસોના હૃદય ખોલીને જો જોઈએ તો જલ-જલ્લા માણસને પણ આપણી પાસે જિજ્ઞાસેવાનું મન ન થાય

સારું છે કે, જેમ મકાનને બારી બારણા હોય છે, તેમ આપણા હૃદયને જોવા માટે બારી-બારણા કે બાકારાં નથી, નહિતર એક સફેદ લેબાસમાં ફરતો માણસ એ વીને ન જ ફરી શકે

આજે વર્તમાનપત્રોનો જગતમાં ઝોટો નથી એમાંથી આપણને પ્રેમ ને પ્રેમલીના કિસ્સાઓ, શુભાર અને વિષય-

વિકાર-ઉત્તેજક-વાચન મળશે, પણ આપણી આય'સ સ્કૃતિને પોપક સાહિત્ય ભાગ્યે જ વાચવા મળશે નામ ભલે આય'સ સ્કૃતિનું હશે, પણ હાડાહાડ અનાય'-સ સ્કૃતિની અસરથી તે ભરેલું હશે "આ મર્યો, અમુકે દેવાળું કાઢ્યું, આજે તો અમુક સિનેમાનો નવો ચો ખંડાર પડ્યો છે, અમુક રથળે યુદ્ધની ભેરી ગઈ રહી છે, અમુક નેતા અમુક સંસ્થાનું ઉદ્ઘાટન કરનારા છે " એવું અર્થ વગરનું વાચન તમને ત્યાથી મળશે, પણ જરા વિચાર તો કરો કે, એમાંથી આપણને શું મળ્યું ? બ્યર્થ આપણા અમૃત્ય મમયનો લોગ કે ખીનું કંઈ ?

પરોપકાર અને માનવતાની વાતો તો આજે એટલી ધમી વધી ગઈ છે કે, જાણે કુણાળું ભગવાનના જ અવતાર ! પણ ભાઈ સાહેબ ત્રણસોનો ઘરખર્ચ નભાવતા હોવા છતાં પાચ-પદર કોઈને આપ્યા ? એ જરા પૂછી જોજો ! ના ના આપણની વાત તો દૂર રહી પણ જરૂર પાંચ-પચાસ ખીનના પડા યા હશે

માણસ પરમાત્માની પ્રાર્થના જૂલીને, માત-પિતાના ઘરજોમા મૂકવાનું જૂલીને જ્યા ત્યા ફોડશે સવારના પહોરમાં છાપું હાથમા લેશે, સીંગારેટ ચીકટના ધૂમાડા કાઢશે કેફી પીત્તાએ પીશે, સવારમા પોતાની હંબમત કરશે અને જનરમા ખીનની હંબમત કરશે ક્રિકેટ-મેચ ચાલતી હશે તો વીસ-ત્રીસ રૂપીઆ ખર્ચીને આખો દિવસ ખડે પગે જિભા રહીને તપશ્ચર્યા કરશે, વાત-વાતમાં સાયકલ-મોટર કાર-ટાંગા કે રીક્ષાનો આશરો લેશે

નિ સરવ અને તામસી સોગન, રેસ્ટોરા ને ટેટલોના ખાણાં, અનાથ અને અધમ મજતિ, જોટો ખર્ચ, જરૂરિયાને વધી ગઈ, અમુક વગર આપણને કેમ ચાલે ? આ પણ ભોંધજે, તે પણ ભોંધજે, અમુક વગર ન જ ચાલે, જીવન કેમ ટકે ?

જરૂરિયાતને પૂરી પાડવા અનીતિ, પ્રપચો વધ્યા, કેમ કોઈને ફદામા ફસાવવો, કેમ કોઈને સ્ત્રીસામા હિતારવો, તેની જ ચાલુ વેતરણ ! વાતવાતમા જાક, હગો અને વચન-પરિવર્તન ! હડહડતુ જાકુ બલે હોપ, છતા છાતી ઠાપીને બોલી ઉઠે “ અરે ! સાચુ કહું છું, પગમા તમાના સોગન ! ” આ બધી અનાયતા છે કે આયતા ?

માનવતાની વાત એટલે સસ્તામાં સસ્તી, આમા શું કરવાનું ? નિર્બંજ, અનાથ અને મૂક જીવોનો વધ બલે થાય, અનેક દિસક નવી-નવી યોજનાઓ જલે ધકાય, એમા માનવતાનો વિકાસ છે ને ! ખરેખર માનવ આજે હાનવ બન્યો છે, સ્વાર્થી બન્યો છે, પોતાના સ્વાર્થની ખાતર બીજા નિર્દોષ મૂક નિર્બંજ જીવોનો સહાર, એ કેટલી નિર્દયતા સૂચવે છે ! અને મુજેથી પોકારાંજે છીંકે કે, અદિસા અદિમા અને અદિમા ! દેવી અનાનના !

આ આયદેશમાં અજેયસત્ત્વિયોએ માણુનો ખરેખર અનાય બનાવી નાખ્યા છે માનવ એના પ્રતાપે રાખીસ અને ઠાકુ બન્યો છે તાળાં દેવી રીતે તોડવા, બીજાને ડેમ છેતરવા કોઈના પ્રેમમા ફસાઈ જીવનને કેમ બરબાદ કરવું

કેશન અને દાપટીપ કેવી રીતે કરવી, સરીરને શણગારી અપ્પુટેટ બની કેમ કરવું ? એ બધું તેમાંથી શીખ્યો. એ સ્વતંત્ર અને સ્વચ્છ હી છુવન, આ બધું કેણે શીખવ્યું ? શુ આ સંસ્કૃતિ છે કે વિધિ ? વિષ ? કે અમૃત ? એમાં છુવનની બરબાદી છે કે આબાદી ? ઉન્નતિ છે કે અવનતિ ? પ્રગતિ છે કે પીછેહઠ ?

દેવ-મદિરા, સાચા ત્યાગી સતો અને ધર્મની વાતો આજે આપણને પોકળ લાગે છે, બધું હનન લાગે છે. જદા બાવી ઉઠીએ છીએ કે, અમારા મગજમાં જ્યે તો જ અમે માનીએ, પછી તે ગમે તેવા મહાપુરુષે કહ્યું હોય પરંતુ એ જ્ઞાનજ્વેલાઓને ખબર નથી કે, તમારા મગજની અહીંઆ કિંમત શી ? તમે કેણું ? કઈ વાહીના મૂળા ? તમારું સ્થાન કયું ?

પણ આ બધું અભિમાનના હાથી ઉપર ચઢેલા ઉન્નત મહાવતને ક્યાંથી સમજાય ? જેમ હાફીયો હાફ પી, જ્ઞાન જૂની જાય ને જેમ તેમ બકેવાડ કરે, જ્યા ત્યા ભટકે, પરાયાને પોતાતુ માને, તેવી જ રીતે આજે આપણે પણ અભિમાનનો હાફ પીને જેમ તેમ બકીએ છીએ, જ્યા ત્યા લગભગ વગરના ધોડાની જેમ ભટકીએ છીએ, કેણું પૂછનાર છે ?

પણ હે બુદ્ધિમાન માનવ ! જરા આખ ઉઘાડી જો ! વિચાર ! ચેત ! કાવેશુ થયે તેની તને ખબર નથી, તારું અભિમાન હણવારમા ગળી જશે, પલકમાં કાળ ફાળિયો ઠરી જશે, પત-માલ-પુત્ર-પરિવાર વગેરે સઘળીય સામગ્રી

અહીં આ પડી રહેશે અને વીલેગોટે ચાલતો મધ્ય ત્યારે
કેણ બચાવશે ? ત્યારે તારી શી દશા થશે ?

માટે હે બુદ્ધિનિધાન ! જરા સમજ ! સમજ !
વિચાર કર ! શાત થા, ઉચ્છલ ને ઉદ્ધત ન બન એ
મહાતાનીઓની વાણીને પારખ !

પરોપકાર, દયા, દાન, સત્ય, સદાચાર અને નીતિના
સત્ય સિદ્ધાંતોને અપનાવી જીવનને આદર્શમય બનાવ
યથેચ્છ ન વિહર, ઉન્નતિના પથે પ્રયાણ કર, નહિતર
તારા જૂરા હાલ થશે

આપણે કયા છીએ ? કયાથી આવ્યા અને કયા
જઈશું ? આપણુ વાસ્તવિક કલ્યાણ શું ? આર્થ' સસ્કૃતિ
શું કહે છે ? તે જરાબર બાણી લે અર્થા' સસ્કૃતિના
મોહપાશમાં ન ફસાઈશ

વાતો કરવી છે શમરાબ્યની, પણ કમલે ને પગલે
આર્થ' સસ્કૃતિના મૂળમાં ઘા કરીને ! ત્યારે આ દેશમાં
આર્થ' સસ્કૃતિ ફાલી-ફૂલી હતી, તે વખતનું વાતાવરણ કેવું
સુદર હતું ? પ્રાત કાલ તો પ્રભુભજનો અને સ્તોત્રોધી શુભ
હોતો હતો, બાળકો માત-પિતાના ચરણો ચૂમતા હતા, પડી
લોની આજ્ઞા માટે બધું કરી છૂટવા તૈયાર હતા આર્થ'
વિદ્વાનો પ્રચાર હોતો, દેવ, ગુરુ, અને ધર્મની ઉપાસનામાં
જનતા તન્મય હતી, તે જમનામાં બહુ સહેલાઈથી પેટ
ભરાતું હતું ધર્મના માટે પ્રાણપાંજર કરવા તૈયાર થનારા
નરવીરોના દાખલા ઇતિહાસમાં કયાં ઓછા નોંધાયા છે !

આજનું શિક્ષણ, આજની બહેર પ્રવૃત્તિઓ,

ખોરાક, આજના નાનકે-સિનેમા ને ચલચિત્રો, ક્રિકેટની રમતો, ને નિત્ય પ્રમદ યતા વર્તમાનપત્રો, સરકૃતિશ્વસક ચોળનાઓ, અનાય શિક્ષણ, કુમ ગતિ, વિકૃત વાચન, હોટલો અને રેસ્ટોરાના ખાણા, આજનો ઉચ્છ્રબલ વેશ અને સ્વચ્છદી છવન, ઉચ્છ્રબલ વર્તન, ખોટો બકવાઈ, અનીતિ ને દગો, ઉપરની સફાઈ અને હૃદયમાં દહા, શુ આ બધુ આયદેશમાં શોભે ? હજી પણ એ અનાય સરકૃતિના મોહમાં ન તણાવે અને આય સરકૃતિને અપનાવી છવનને અજવાળો એ જ એક અભિલાષ.

એ જાતની રીમર

એક રીમર એવી છે કે જેમાં એક બાણુ રેડિયો આવે છે વાગળીના પખા છે રમન-ગમનના સાધનો છે બોજન માં માનમિદાન અને તોફ તરેહની વાગળીઓ છે સૂવા માટે પનગ વગેરે અનેકરિધ સાધન-સામગ્રી છે, પણ એ છે દાણી, અધરચ્ચે તૂટી પડે તેના છે બેસારુને મદાસામરમાં દુનાડનારી છે એ વાત નિમિત્ત છે.

જ્યારે બીજી રીમર એવી છે કે જેમાં સુખ-સગવડના સાધનો નથી સુખ બોજન સામગ્રી નથી, બરેકે સુખ્યુ સુક બોજન છે, સુવાન પવગ નથી પણ સામા જીરતર છે રેડિયો-પખા કે ઈનેકટ્રી વગેરે કંઈ જ નથી તદ્દન સાદી છે પણ એ સામે પાર જઈ પહોચાડે તેના છે અધરચ્ચે તૂટે તેનો નથા, પણ ખૂબ જ મજબૂત છે બોયો કંઈ રીમરમાં બેસશે ?

એક છે-બોમી છવન, ત્યારે બીજી છે-સાધુજીવન.

વિનાશના માર્ગ

આજે નાના કે મોટા સઘળા ય મનુષ્યોને જીવન કેમ ચલાવવું એ એક મૂઝવણનો પ્રશ્ન થઈ પડ્યો છે. મનવી જ્યાં ત્યાં રોડઘા રૂવે છે. ક્યાં જવું ? શું કરવું ? કેને કહેવું ? મિખ કેમ મગાય ? અરે ! આ જમાનામાં મિખ પણ પૂરી ન મળે જ્યાં જીવો ત્યાં લોકોને ખાવા પીવાના સાસા, બેસવા-જીઠવાના સામા, પહેરવા ઝોઢવાના સાસા, હાલદો તો યુ બન્ને-લાખો જીવોની ખૂના-મરફી, ચોતરફથી જાય, જાનમાવતુ રક્ષણ કેમ કરવું ? ઘડી પછી શું થશે તેની ચિંતા ? આવી વિપત્તિ પરિસ્થિતિમાંથી માનવી પસાર થઈ રહ્યો કે, આશ્ચર્યની વત તો એ છે કે, આટલાટલી દુખની પરિસ્થિતિ ને જરૂરથી અનુભવવા ને નિહાળવા છતાંય માનવાની આખી ઘટ્ટી નથી આ/આટલી યાતના એનો મામનો કરવા છતાંય વધુ ને વધુ હેરાનગતિ ને દુખ આવી પડે છે પણ આ બધું શાથી બને છે ? એનો કદી એકાંતમાં વિચાર કયો ?

દુનિયામાં વારંવાર દુકાળ વગેરે કેમ પડે છે ? ચાથી દુનિયા ત્રાહીતોળા પોકારે છે ? એ વગેરેના કારણો બતાવ્યા છે

એ સૂત્રમાં સાફ સાફ જણાવવામાં આવ્યું છે કે અકાળે વરસાદ પડવો, કાળમાં યાને સમયસર ભેઈતો વરસાદ ન પડવો, અસાધુ યાને લોગીઓની પૂજા, લોગી તરફ પૂજ્યદષ્ટિ અને પૂજ્ય ત્યાગી નિર્ઘય સાધુઓની અપૂજા, નિહા અવગણના, હીલના, પૂજનીય ગુરુજનો વિશે મિથ્યાભાવ, આદિ બીજાં પણ પાંચ કારણો એમ હશ કારણે હુ ખની સ્થિતિ બિચી યાય છે

બ્યારે ને ત્યારે જગતમાં સાચા સતો કે જે સાચા અહિં પક, તમામ છોનો રક્ષા કરનારા, હં મેશા સત્ય બોલનારા, સદતર ચોરીનો ત્યાગ કરનારા, (તણખલા જેવી વસ્તુ પણ બીજાની રજા વિના નહિ ગ્રહણ કરનારા), નવ વાડથી શુદ્ધ નૈદિક બ્રહ્મચર્યને પાળનારા, એક કોડીનો પણ પરિશ્રદ્ધ નહિ રાખનારા, કેશ-વાળનો લોચ કરનારા (હાથથી વાળ ઉખાડનારા) કોઈપણ જાતના વાહનના ઉપયોગ વિના મગે ચાલી દેશો દેશમાં વિચની જનતાને અહિં મા, સત્ય, નીતિ અને સદાચારના પાઠ શીખવનારા, એવા નિષ્કારણ બધુ, કથનકામિનીના ત્યાગી, મહાવ્રતધારીઓ જ પૂજ્ય લેખાયા છે, અને તે જ ત્યાગી નિર્ઘય ગુરુઓની સેવા-ભક્તિ-ઉપાસનાથી અસંખ્ય પ્રાણીગણ આત્મકલ્યાણના પુનિત પથે વિચર્યા છે, પણ બ્યારે આથી બિચી સ્થિતિ આજે આપણે નજરોનજર નિહાળીએ છીએ ત્યારે તેનું વિપરીત ફળ દુનિયા અનુભવી રહી છે, તે પણ હીવા જેવી સાવ સ્પષ્ટ

વાત છે જે સાધુ સતો ને ત્યાગી નિર્મલ ચ શુરુઓના ઉપ
 દેશામૃતથી જગત કલ્યાણના માર્ગે વળે છે, જેમની સેવાથી
 કોઠો ભવોના પાપો ટળે છે અને અતે આત્મા મુક્તિ મેળવે
 છે, એવા પૂજ્ય ત્યાગી-સાધુઓની સેવા-ભક્તિના ગદ્ગદ
 તે જ પવિત્ર સાધુ સંસ્થાની નિદા-અવહેલના, તેમના નાનામા
 નાના દુષણ પણ જગત સમક્ષ મોટા ચિતરી બનાવવામા
 આવે, તેમના પર અછના કલકો અપાય, દુનિયાભરના
 સાધુઓ કરતા જે સાધુઓના ત્યાગનો ભોગ શોધ્યો જડે તેમ
 નથી, તેવી ઠી સાધુ-સંસ્થાની જ્યારે અવગણના થાય,
 ત્યારે જગતની ખરેખર પડતી યાય એ શુ નવાભાવિક નથી ?
 જે ધર્મ અહિંસા, સયમ અને નીતિના પાઠો શીખવે
 છે, જેમા “સૌ કોઈનું ભલું કરો” એવી ઉદાર ને વિશાળ
 ભાવના સમાયેલી છે, જે તમામ આત્માઓનું એક સરખું
 રક્ષણ કરવાનો ઉપદેશ આપે છે, જે ઈશ્વરવોક્તમા સુખી
 કરનાર, અતે સાચી આબાદી અને આજાદી અર્પનાર, હંમેશને
 માટે સુખી કરનાર, શાશ્વત શાંતિના ધામમા પહોચાડનાર,
 સાચા શરણરૂપ છે, એવા જૈનધર્મને પણ હંખગ કહેનારા
 મળી આવે છે, અને ધર્મ એ તો ઝંઘડા કરાવનાર છે, એવી
 પોકળ વાતો કરી દુનિયાને જી ધ રસ્તે દોરે છે, તેથી અધર્મ
 અને અનીતિ પ્રબળ બને છે, હબરો-લાખો પ્રાણીગણનો
 સહાર થાય છે અને દુનિયા ધર્મકર્મથી વિમુખ બને છે
 આજે માણસોને સાચા સતો ભારરૂપ માલૂમ પડે છે, તે શુ
 સૂચવે છે ? વિનાશ કાળે વિપરીત બુદ્ધિ જેવું શુ
 નથી જણાતું ?

પરમાત્મબુદ્ધિએ ભગવાન શ્રી જિનેશ્વર દેવોની સન્મુખ

જે જે વસ્તુઓ ધરવામા-ચડાવવામા આવે છે, તે નિમિત્તે જે કંઈ બોલી, ઉછામણી આદિથી ઉત્પન્ન થયેલું દ્રવ્ય તે દેવ દ્રવ્ય તરાકે લેખાય છે એવા દેવદ્રવ્ય ઉપર આંખ ફાટે, હોઈયા કરવાની ભાવના થાય, પણ તિજોરી ભરપૂર હોય ત્યાં આંખ ન ફાટે, લાખખોની આવક હોય ત્યાં એમ ન થાય કે આ બધું ધન એકઠું કરીને શું કરવાનું છે? કોટા માં અખજોની મિલકત હોય તો ય અહીં જ મૂકીને ચાલતા થવાનું છે 'અરે! હું તો તિજોરી કે બગલો બધું ય અહીં મૂકીને પરલોકના માર્ગે અચાનક રવાના થઈશ, લાવને કંઈક સુપાત્રમાં ખચું', સદ્રવ્યય કરૂં, અને દીન અનાધનો ઉદ્ધાર કરૂં' આવી શુદ્ધ બુદ્ધિ થવી તો ફર રહી પણ જીવટી દેવ દ્રવ્ય ઉપર નજર નાંચે છે એ શું વિનાશ કાળે વિષ રીત બુદ્ધિની નિગાની નથી?

ન્યા રાજા ને મળ સૌ કોઈ એક-એકને રાક્ષસની જેમ કોળિયો કરવા માગતા હોય, ન્યા એકેકનું લોહી ચૂસવા જેવી સ્થિતિ હોય, લાખખો નિરપરાધિ છવોની ખૂનામરફી દિન ભગે સભગાતી હોય, વાતવાતમા અનીતિ, લાઈ-લાઈમા ટટો, ઝઘટો, એક પૈસાની કમાણી ખાતર પરમાત્માના સોગન ખાવાની તૈયારી, પાપ કર્યા પછી પણ પાપને પાપ ન માનવું અને ઉલટી હુશિયારી દર્શાવવી, બિચારામાં બિચી કામોને ઉતારી પાડવી, પવિત્ર ધર્મસ્થાનો અને મંદિરોને અસહ વવાની ભાવના, પરસ્પર ઈર્ષ્યા લડાઈ, એકેકની ખોદણી, કોઈનું સાફ કે કોઈની વાહવાહ જરાય સહન ન થાય, કોઈની વાહવાહ થતી હોય ત્યાં વચમા જ લાઈ બોલી બીકે,

“અરે? જોયા, જોયા એ તો આવા છે તેવા છે હપરનો ટાળ છે, અદર તો દાળા કાચવા જેવા છે” આવી આવી વાનો કરી બીજાને ઉત્તારી પડવા તૈયાર, પણ મહેરબાન પોતે કેવા છે? તેનો વિચાર કરવા જેટલો પણ તેમને કુશલ નથી પોતે કહે તે સાનુ, બીજા કહે તે કાનુ, બધાં આવું જ જેવા મળે ત્યારે શું સમજીયું?

નાનક-સિનેમામા, વ્યવસાયમા, મોજશોખમા, ટીપાટીંઓમા, અખબારો-છાપાઓમા હ મેથના લાખોને કોટાનો દુબ્બધાં યાય છે, ત્યાં બેકારી માલમ પડે નહિ, પણ કોઈ ધર્મામા દેવ, શુરુ અને ધર્મની સેવા-ભક્તિમાં, ધાર્મિક ક્રિયાઓમા, સુપારમા લક્ષ્મીના સ્વપ્ન કર એ પૂમાડો લાગે છે, આવી વાતો એ “વિનાશકાળે વિપરીત બુદ્ધિ” જેવી શું નથી બાસતી? સતી સ્ત્રીઓનાં શિયળ લુટવાની બધાં યોજનાઓ પડાતી હોય, દુરાચારના સાધનો બધા છડે થોડા ખુશ્લા મૂકાતા હોય, પવિત્રતાને અવગણી બહુ ચાર વધારવાની હીવચાલો બધાં ખુશ્લા ખુલા ચાલતી હોય, પવિત્ર ધર્મસિદ્ધાંતોને અજાણ્યો મૂકવાનાં કોડ ઉઠતા હોય એ શું વિનાશની નિશાની નથી? ખરે જ દુનિયા વિનાશના માર્ગે ધમ્મી રહી છે કૃવે ભાંગ પડવા જેવાં આજની સ્થિતિ છે કેઈ ડાહ્યા મહાપુરુષો સાચું સમજાવે તે તો આ ઠાળમાં ગાંડામાં જ ખપે છે, તેમની વાતો હમખમ જેવી માલમ પડે છે આ બધું શું સૂચવે છે? દુનિયા આપમેળે વિનાશની ડાહી ખાઈમા ગળી રહી છે હજી પણ સૌ સમજે અને જાગ્યા ત્યાંથી મવાર ગાળી સત્યના પૂલરી બને, અહિં સાના સાચા જૈન સિદ્ધાંતને પીજાણે, અનીતિ અને અસૂચને

ફર સુફર હડસેલી મૂકી વિનાશના માર્ગથી પાછી હૈં, તો સમજીશું કે, એ પાપની ધમધમતી ભઠ્ઠીમાંથી જેટલા બળતા બચ્યા તેટલા ભાગ્યશાળી

આવી વિષમ પરિસ્થિતિમાં પણ હજી આ આર્યદેશનો એટલો વિનાશ નથી, તેનું કારણ એ છે કે આ દેશમાં હજી સચ્ચા સતો- યાગી નિર્ધન વિદ્યમાન છે સાચા સિદ્ધા તને સમજાવનાર મહાપુરુષો બેધડક સત્ય તત્ત્વોનો પ્રચાર કરી રહ્યા છે ધર્મી જનતા તન, મન ને ધનથી ધર્મની સેવા બજાવી રહી છે સાચા તપસ્વીઓ જગતમાં વિદ્યમાન છે તે મહાન્ ત્યાગી મહાત્માઓનો જ પ્રભાવ છે બાકી દુનિયા તો વિનાશના માર્ગે ઉઘટી રહી છે

જ્યારે હિંસા, અસત્ય, અનીતિ ને દુશચારનું સામ્રાજ્ય જગતમાં ફેલાય છે, ત્યારે દુનિયાની ખરબાદી થાય છે. અને આજે જ્યાં જુઓ ત્યાં એ જોવા-સાંભળવા મળે છે. દુનિયા તમામ પ્રાણીગણની યાને નાન'માં નાના જીવ-જંતુથી લઈ માવત્ મોટામાં મોટા પ્રાણીની રક્ષા કરતાં શીખશે, એકેન્દ્રિયથી લઈ પચેન્દ્રિય સુધીના તમામ જીવાત્માઓના રક્ષણની ભાવના સૌના હૃદયમાં જાગશે, સર્વત્ર સૌ મત્રીભાવ રાખના શી મશે, સત્ય ને નીતિના પથે વિચરશે, સદાચારી જીવન ગાળશે, તો સમજજો કે આખાદી જશાય છેટી નથી આખા દીની ઇચ્છા રાખનારાઓએ અહિંસા, સત્ય, સદાચાર અને નીતિના સત્ય સિદ્ધાંતોને સમજીને સત્યપથે વિચરવું પડશે.

ખરી સ્વતંત્રતા

આ હુનિયામાં દરેક સજ્જાન પ્રાણી સ્વતંત્ર થવાને ઇચ્છે છે એક કીટી જેવું અજ્ઞાન પ્રાણી પણ કબ્જીમાં પુરાતા બહાર નીકળવા ઇચ્છે છે કેઈને પણ બધનો ગમના નથી આત્માને જે વાસ્તવિક સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત થાય તો પછી કેઈ જાતનું દુઃખ કે ઉપાધિ રહેતી નથી, પણ વાસ્તવિક સ્વતંત્રતા કેને કહેવી ? તેનું સ્વરૂપ શું ? એ સમજવાની ખાસ જરૂર છે પરંતુ આજે સ્થિતિ એ છે કે-કેઈ મહાપુરુષ વાસ્તવિક સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવાના ઉપાયો દર્શાવે તો તે સામ્રાજ્યાની પણ કુરસદ નથી ભોજા માનવીને ખબર નથી કે અનાદિ કાળથી કર્મરાજની જબરજસ્ત કેદમાં હું સપડાયેલો છું, અનાદિકાળથી હું પરત્ર છું તેણે એ વિચારવું ઘટે છે કે કદી અનિષ્ટ સંયોગ થાય છે, કદી અમાધ્ય રોગોથી ઘેરાઈ છું, માત્ર પાશુ કશું જ થતું નથી, હું જેની ઇચ્છા કરું છું તે વસ્તુ મારાથી દૂર-સુદૂર ભાગે છે, એનું કારણ શું ? અનાદિકાળથી આત્મા જન્મમરણની બેડીમાં જકડાયેલો છે, તેને તોડવા શું કર્યું ? કર્મ બેડી તોડવા માટે તેણે જન્મે

તેલો ભગીશ્વ પુરુષાર્થ કરવો પડે તો પણ કરવો જોઈએ પણ સાચી સ્વતંત્રતા મેળવવાની વાતથી આત્મા ગભરાય છે, દૂર-સુદૂર ભાગે છે, કારણ એ જ કે અનાદિકાળથી તે પુરુગવાન હી બનેલો છે પુરુગવના મ સર્ગમાં જ તેને વધુ આનંદ આવે છે

મનુષ્યે એ પણ વિચારવું જોઈએ કે, ગમે તેટલું મોટું સામ્રાજ્ય મળી જાય, ગમે તેટલું જર-જવાહર પ્રાપ્ત થાય, હજારો સેવકો “બડે જાવ મહેરબાનની” બાગ પોકારે પણ અતકાળે એમાંથી એકેય કામ આવનાર છે ? કોઈની તાકાત છે કે આપણને કાળરાજ્યના કમ તમાથી છોકાવી શકે ? તે આવસરે ખખર પડશે કે ‘ખરેખર હું પરત્ર ૩ ધણુવિનશ્વર સ્વતંત્રતા મેળવવા માટે, મેં મારું જીવન અપણુ કર્યું’, પણ સાચી સ્વતંત્રતા કે જેનાથી આત્માનું અનંત સુખ પ્રગળ થઈ શકે તે મેળવવા માટે મેં જરાયે પ્રયત્ન ન કર્યો ખરેજ હું પામર છું, મદમતિ-મહામૂર્ખ છું’

નમિરાજપિંના પ્રસંગને જરા વિચારો તેઓ જેવા તેવા માનવી ન હતા મહાન રાજવૈભવના વિદ્વામી વાતા વરણુમાં ઉછર્યા હતા સેકરો સેવકો સેવામાં હાજર હતા રાણીઓ દાસીની જેમ ખડે પગે આજ્ઞા શિરોમાન્ય કરતી હતી મોટી મોટી મહેલાતો ખડી હતી સુખ-સાહ્યળીની કશીય કમીના ન હતી તેમની આણુ અખડપણે સારાય રાજ્યમાં પ્રવર્તતી હતી, જોલો તે સ્વતંત્ર છે કે પરત્ર ? બાહ્ય-દષ્ટિ આત્માઓને આ નમિરાજ સ્વતંત્ર લાગશે, પણ અંત દંષ્ટિ આત્માઓ તેને પણ ખરેખરો પરત્ર જ સમજશે

બધુ ય હોવા છતાં કર્મોની ગુણમીથી તે દુઃખ-દર્શ
 કર્મશુભો ક્યારે અચાનક હુમલો કર્યો, તની હેઠે કા
 ન હતી થોડા જ વિસેખા તે નમિ. દુઃખ સર્જક
 દાદગર ઉત્પન્ન થયો. બચકર પીંગ થય. દુઃખ છઠ
 મહિના વીત્યા પણ કોઈ પ્રકારે વેદના રાત્ર ન શકે
 રાણીઓ. ચદન ધમી-ધસીને વિવેચન કરવા લાગી. પાણી
 સેકડો ધડા દેહ પર રેડાયા, છતાં શાન્તિ દરજે ન જ
 થઈ ત્યાં અતરની અચાનિ હોય ત્યાં બહાનું ન શકે
 શુ કામના ? માટે જ બદાની સ્વતંત્રતા કમ્પે. અતર
 સ્વનત્રતાની અતીવ આવશ્યકતા છે નમિ. દુઃખ સર્જક
 કારણે છ છ મહિના મુખી ઠિથ થઈ જાયું. અતર
 ચદન ધને. ત્યારે હાથ પર ચદન-દ. અતર
 ઘરેલાનો બહુબહુ અવાજ થાય છે, તે અતર
 અચાતિ પેદા કરનાર છે, તેમ અતર ન જાયું
 મગજ કણને રાણી બધાય થઈ જાયું. અતર
 હિનારી નાખ્યા મહેલનું વાતાવરણ ન જાયું. અતર
 નમિરાણએ તેવકોને પૂછ્યું ધરી જાયું. અતર
 શબ્દનો શુભરવ થતો હતો અને દર્શક અતર
 કેમ ? તેનું કારણ નેવકોએ જાયું. અતર
 નમિરાણને જ્ઞાન થઈ ગયું અતર. અતર
 હુનિયામા શુભ-અશુભવાય છે અતર. અતર
 જન્ય છે ખરેખર હુ પાડ્યું. અતર
 જકડાયેલો છુ આ રાજ્ય, અતર. અતર
 આદિ શુભચામથી ધણીય હોય અતર. અતર
 મારી વેદનાને મગડવા-દર કદ જાયું. અતર

રોગથી મુક્ત થાઉં તો જરૂર આ બાહ્ય મગ છોડી સાચો
સ્વતંત્ર થવા કળિભદ્ર થાઉં સાચી સ્વતંત્રતા મેળવવા શ્રી
સવરૂપ પરમાત્માએ કથન કરેલી ભાગવતી પ્રવચનાના પૂનિત
પદ્યને સ્વીકારું આવી શુભ ભાવના ભાવતો નભિરાજ નિદ્રા
ધીન થયો અર્ધ નિદ્રામાં તેણે એક સ્વપ્ન નિહાળ્યું કે
‘હું હું થી ઉપર બેઝી મેરુપર્વત ઉપર ચઢ્યો’ પ્રાત કાલ
થતા નિદ્રા ભીડી ગઇ ઉઠતાની સાથે જ નભિરાજની છ-છ
મહિનાની દાહજવરની પીડા એકદમ શાત થઈ ગઈ તેમણે
વિચાર્યું ધર્મની શુભ ભાવનાના પ્રતાપે મારી વેદતા તદ્દન
શાંત થઈ ગઈ ખરે જ જગતમાં દેવ, સુરુ અને ધર્મ
સિવાય સાચા શરણરૂપ અન્ય કોઈ નથી શત્રિએ જોએલ
સ્વપ્નનું નભિરાજએ પુનઃસ્મરણ કર્યું સ્મરણ કરતા કરતા
વિચારમાં ચઢ્યા અહો ! મેં ગમે ત્યારે મેરુપર્વતને જોયો
■ વધુ વિચારમાં ચઢતા અતિત્તમન્ગ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું
જેથી પોતાના પૂર્વજવો નિહાળ્યા પોતે શુદ્ધ નામના દેવ
લોકમાં જ્યારે હતા ત્યારે પરમાત્મા અરિહંતદેવનો જન્મ
લિષેક કરવા મેરુપર્વત પર ગયા હતા વગેરે દર્શ્યો
તેમની નજર સામે ખર્ડ થયા જ સારની અસારતા નિહાળી
કકણના નિમિત્તમાત્રથી એકાકીપણ જ સુખકર છે, કર્મોના
હું પરત્ર છું, અનાદિકાળથી તેની સુલામી કરી રહ્યો છું
એમ વિચારી સત્વર પરત્રતાથી મુક્ત થવા, સાચી સ્વ
તંત્રતા મેળવવા ચારિત્રધર્મ-ત્યાગધર્મને આગીકાર કરવા
તૈયાર થયા અને તે નભિરાજરિં પ્રત્યેકજુદ તરીકે પકાયા
છે તેમને ચારિત્રધર્મની કઠીનતા સમજાવી, છતાંય તેઓ

વૈરાગ્યમાર્ગથી અશમાન હયા નહિ તેઓ સુદર ચારિત્ર
પાળી, અને સાચી સ્વતંત્રતાને મેળવી, શાશ્વત ધામમાં
સીધાવ્યા જ્યાં હ મેલના માટે સુખી થયા

ધન્ય છે એ સાચી સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરનાર નમિ
રાજદિને !

એક મુવક

મામ ભાગ્યજનો આ એક પ્રસંગ છે અને સારી બનેલી
આ ધર્મના છે પિતાએ પાતાના જ્ઞાનના પુરને ભજ્યા પો
હોતો મેં મુખે થયો તેના મિત્રો પણ મેં મુખે જ રોય
એ સ્વાતંત્ર્ય છે એક વખત પોતાને ત્યાં આ મુવક
મિત્રોને આમઆ ખુશી રેખા પોતાને જ દે । આ-પાર્ટી
અપાળી પરસ્પર સો આનંદચમન કરવા તમ્યાં મીડી
વાનોતી સદેર ચાલતી હતી તેણામાં જ એક વોલ્ટ્સ માણસ
ત્યાં આ પો એ જ્ઞાનના દાધર્મી મ્યરો રાજ કરવા માટે
સાવરખી (માક) હતી હવે આખા અ-મો ભાવળીધી
કમરો સાફ ખે નાખ્યો મિત્રોએ મુવકને પૂ. મુ. Master
જાનો । This-આ ફેલું છે । ત્યારે એ મુવક જવાબ
આપ્યો This is my Servant આ મારો આદમી
છે (નોતર છે) મ્હવ સંમિત્ય તં પણ પ્રચલિત થો ।
મજા રમો જળજીતો દનો, જનુરવી દનો ત ન જ એ
જ્ઞાન જોતી છે પો

ભાઈ ! મુ એનો આદમી નથી પણ હ એની માનો
ધર્મી હુ સો આ સંમિત્યને દિગ જ થઈ ગયા આપે તે
આપને બાપ કરેના યશમ બાવે છે પાચાત્ર ફેરફારીના
સરકારો માણસને જગતી જનાવે ૭ તેનો આ એક નમુનો ।
ત્યારે તમારા મુત્રોને ફેરફાર કરનાર અને જે મિત્ર આપો ।

જૈનશાસનની વિશાળતા

જૈનશાસન અજોડ છે, તેની દૃષ્ટિ અત્યંત વિશાળ છે તેમાં જીવોનું સૂક્ષ્મમા સૂક્ષ્મ સ્વરૂપ દર્શાવવામાં આવ્યું છે કારણ કે, જો શાસનના પ્રરૂપકો શ્રી સર્વજ્ઞ ભગવતો હતા, અને તેથી જ તેઓએ અરાચર વિશ્વનું, પહે પહે પલગતી, દુનિયાનું, તેમજ ભૂત, લવિધ્ય અને વર્તમાન જોમ ત્રણેય કાળનું યથાર્થ સ્વરૂપ દર્શાવી જગત ઉપર મહાન ઉપકાર કર્યો ॥

શ્રી સર્વજ્ઞ પરમાત્માએ નવતત્ત્વની પ્રરૂપણા કરી પ્રથમ જીવનું સ્વરૂપ દર્શાવતાં જણાવ્યું કે —ચેતનાલક્ષણો જીવ । જેનામાં ચેતના હોય તે જીવ કહેવાય પછી ભલે તે પૃથ્વી, પાણી, અગ્નિ, વાયુ ઠ વનસ્પતિ હોય, અથવા જીવ, કીડા, પશુ, પક્ષી કે મનુષ્ય હોય

આધુનિક વૈજ્ઞાનિકો પણ વનસ્પતિમાં જીવ માનવા લાગ્યા ॥ જગદીશચંદ્ર બોઝે વનસ્પતિમાં જીવની સિદ્ધિ કરતા જણાવ્યું કે—વનસ્પતિ પણ સંકેત તથા વિકાસને પામે છે, હર્ષ—વિષાદને અનુભવે છે વનસ્પતિમાં પણ આહાર, ભય, મૃત્યુ, પરિશ્રદ્ધિ આદિ સંજ્ઞાઓ રહેલી છે પાણીનાં

એક બિદુમા શ્રી જૈનશાસને અસખ્યાત જીવો કહ્યા છે તે વાતને આજના વૈજ્ઞાનિકોએ સૂક્ષ્મદર્શક કાચવટે હજારોને લાખો જીવો પાણીમાં હોવાનું સાબિત કરી મોટી પુષ્ટિ આપી છે

હજારો વર્ષ પહેલાં આજના જેવી સાધન સામગ્રી કે આજના જેવા યત્રો વગેરે ન હતા છતાં તેમણે જીવોનું સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ ભારીક સ્વરૂપ બતાવ્યું છે તેથી સામાન્ય માનવી પણ એટલું તો જરૂર સમજી શકશે કે, તેઓ અનિશ્ચય જ્ઞાની હતા, કેવળજ્ઞાની હતા તે કેવળજ્ઞાની મહાપુરુષોએ સમસ્ત જગતને એ ઉપદેશ આપ્યો છે કે—

સદ્યે જીવા, સદ્યે યાના, સદ્યે મૂમા, સદ્યે સત્તા,
ન દત્તયા, ન પરિતાવેદયા ॥

સદ્યે વળા પિયાડઝા, અપ્પિયવઠા, સુહસાયા ।

દુક્કમ પઢિદુલા, સદ્યે ત્રિ ત્રીતિત્કામા સદ્યેત્રિત્રીત્રિયપિય ॥

જગતના મધ્યાય ગ્રાણીઓ જીવવાની ઈચ્છા રાખે છે સૌને મુખ ઈષ્ટ છે અને દુખ અનિષ્ટ છે, કેઈ મરવાને ઈચ્છતું નથી અપૂર્વ શક્તિ સિદ્ધિમા મહાલતાર ઇત્રિ પદ્ય જીવવાની આશા રાખે છે, તેમ વિદ્યામા રહેલો કોટો વિદ્યામા રહીને પણ જીવનને ચાહે છે બન્નેને મરણનો ભય સરખો જ છે, માટે દરેક ગ્રાણીનું રક્ષણ કરવું જોઈએ પત્તી ભલે તે એકેન્દ્રિય હોય કે બેધન્દ્રિય હોય, જાતવર હોય કે મનુષ્ય હોય, આ જીવે એમ સમજવું જોઈએ કે પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, અગ્નિ અને વનસ્પતિમા અને અમારા આત્મામા જરાય દરક

નથી તે એકવાર કીડી પણ થાય છે અને એકવાર કુજર પણ થાય છે, કારણ કે સકાય વિકાસ એ એનો ધર્મ છે કર્મવશ એનો એ આત્મા જુદી જુદી યોનિયોમા ઉત્પન્ન થાય છે સૌનો આત્મા સરખો છે સૌને દુખ અનિદ છે અને સુખ ઈદ છે, માટે સૌનું એક સરખું રક્ષણ કરવું જોઈએ

એમ નહિ કે-આપણને જે હરકત કરે તેને મારવામા પાપ નથી આવું વચન તે હિંસક વચન છે હયાણુ હૃદયની આ વાણી નથી આ તો મર્વજ પરમાત્માનું શાસન છે, આ તેની વિગાળ દૃષ્ટિ છે-કે કોઈ પણ જીવ-આત્મા આપણુ ખૂટુ કરે, આપણને સતાવે તો પણ તેનું રક્ષણ કરે પછી ચાહે તો તે પણ હોય કે મનુષ્ય હોય ।

જે શાસનમા આટલી બધી ઉચ્ચતા, આવી હોક કહ્યાણની ભાવના, સુક્ષ્મમાં સુક્ષ્મ પ્રાણીની પણ રક્ષાનો ઉપદેશ, ખૂટુ કરનારની અને ખૂટુ ચિતવનારની પણ રક્ષા, તેનું ભલું થાઓ એ જ એક ઉચ્ચ ભાવના સમાયેલી છે, તેને અજોડ-અદ્વિતીય કહેવામા શું હરકત છે ?

જિનેશ્વર દેવોએ ' મિત્તી મે સદ્વમૂણસુ એ સૂત્રનો લલકાર્યુ' અને જગતને ઉત્તમોત્તમ માર્ગે દર્શાવ્યો જૈના આર્યોએ પણ બૃહસ્પતિ સ્તોત્રમા ઉચ્ચાર્યુ કે-જનપદાતાં શાતિમશ્તુ । 'તમામ દેશવાસીઓ શાતિ અનુભવે।

મારાય વિશ્વનું કહ્યાણ થાઓ સૌ સઘળા દોષો નાશ પામે અને ' સર્વત્ર સૌ સુખી થાઓ ' આવી ઉચ્ચ ભાવના જે

શાસનમાં સમાયેલી છે તે શાસનની અનોડતા અને વિશાળ દૃષ્ટિ સિદ્ધ કરવા માટે ઉપયુક્ત વસ્તુ પૂરતી છે

હિંસા અને અહિંસાનું સંપૂર્ણ સ્વરૂપ જૈનશાસનમાં જોવા મળી આવે, તેનું પરતીના પદમાં જીવે નહિ મળે પરમાત્માનો એ ઉપદેશ છે કે, એકેન્દ્રિયથી લઈ પંચેન્દ્રિય સુધીના તમામ આત્માનું રક્ષણ કરો. ભવે પછી આપણે અંધાનું રક્ષણ ન કરી શકીએ, પણ આપણા અંતરમાં તે તમામ પ્રાણીગણની રક્ષાની જ ભાવના હોવી જોઈએ, સ્વાર્થથી નહિ, કેવળ પરમાર્થવૃત્તિથી કરાયેલું રક્ષણ-પ્રજાપેક્ષી દયા તે જ અહિંસા અને તે જ પરોપકારવૃત્તિ કહેવાય

સ્વાર્થવૃત્તિથી દયા કોણ નથી પાળતું ? કસાઈ પણ પોતાના બાળકોનું રક્ષણ કરે છે સૌ કોઈ પોતાના કુટુંબનું રક્ષણ કરે છે પણ તે વાસ્તવિક દયા ન કહેવાય તે કહેવાય સ્વાર્થવૃત્તિ, તાત્પર્ય કે નિસ્વાર્થવૃત્તિની અને શુદ્ધ બુદ્ધિની અહિંસા એ જ અહિંસા છે, એમાં જ ધર્મ સમાયેલો છે અને તે જ મહાન ફળદાયક છે ત્રણેય કાળમાં જોના એક સરખો ઉપદેશ છે, (એમ નહિ કે ઘડીમાં મામ અને ઘડીમાં તેમ) જેના સિદ્ધાંતો ત્રણેય કાળમાં અબદાય છે જેમાં જરાય વિસવાદિતા નથી, તે જૈનશાસન સર્વત્ર સૌને એક ગરબુ આશર્ય છે, ઉપદેશ છે અને તેની આના પાલનમાં જ સર્વનું કલ્યાણ છે

શ્રી જૈનશાસનની અનોડતા અને તેની વિશાળતા સૌ કોઈ સમજી, આત્મકલ્યાણના પુનિત પથે વિચરે, સત્ય સ્વરૂપ એક અભિલાષા

‘હું કેણુ છું ?’

એક મુનિવર રાજમાર્ગથી પસાર થઈ રહ્યા હતા સામેથી એક ડુપ્પુટ માનવી અભિમાનમાં અછકડ થઈને આવી રહ્યો હતો અજાણ્યમાં તેને મુનિશ્રીનો ધક્કો લગતા જ મહેરબાન થમક્યા ‘અરે ભેગટા ! જોતો નથી ! હું કેણુ છું ? ખતર નથી ? પ્રજ્ઞાગ કરવા તો દૂર રહ્યા પણ આજો કાઠીને તે તો મુનિશ્રીની સાથે ઝગમગા લાગ્યો મુનિશ્રી કહે કહેજે બધું ક સાબળી રહ્યા મહેરબાન જ્યારે જરા ધીમા પડ્યા ત્યારે મુનિશ્રીએ ગભીરતાથી તેને જણાવ્યું કે ‘તું કેણુ છે ? તે હું જાણુ છું તારે જાણવું છે ? તું કેણુ છે ? સાબળ ! રે કાળા માથાના મનની !’ આ માટે તું આટલું અભિમાન કરે છે ? તને જાન ॥ કે તું કયાથી આવ્યો ? એક વખત અનાદિ નિગોદ-અવ્યવહાર-રાશી-સૂક્ષ્મ નિગોદમાં તું હતો નહિ જેવી જગ્યામાં તે અનત કાળ વિતાવ્યો એક શ્વાસોશ્વાસમાં તો સત્તરથી અધિક જન્મ-મરણ તે ત્યા સદ્યા માત્ર ૨૫૬ આવવિધાનું જ તારું ત્યા આસુખ્ય હતું ત્યા બેજાન દશામાં તું હતો જે કોઠીમાં દશથી વધારે ન સમાય તેવી નાની

જન્મમાં અનતાનત આત્માઓ સાથે રહેતા હતા ત્યાં તે અનત દુઃખની સ્થિતિ અનુભવી, ધૂળાક્ષર ન્યાયે કંઈક લઘુકર્મ થતા ત્યાંથી નીકળી બાદ્ય નિગોંઠા તુ બાબ્યો પૃથ્વી, પાણી અગ્નિ ને વાયુ પછે અસખ્યાત ઉત્સર્પિણી અવસર્પિણી કાળ સુધી અનેક વાર ત્યાં ને ત્યાં તે જન્મ-મરણના અસદ્ય દુઃખો સદ્યા લઘુ મી થતા-અકામ નિર્જરા કરતો કરતો સખ, ઠોડા, ઈવળ, ભ્રમર, મચ્છર, અને માખીરૂપે તુ થયો બેઈન્દ્રિય, તેઈન્દ્રિય, અને ચક્રિન્દ્રિય પછે તુ જન્મ્યો સાપ નોગિયો, વીછી, અને સિંહ રૂપે પણ તુ થયો કૂર કર્મોના પ્રતાપે તે નારકીના ઘોર દુઃખો સદ્યા કુલીપાકમાં તુ પાક્યો, શીત-ઉષ્ણની અત્યંત વેદના તે સહી, પરધામીઓએ તારા બારીકમાં બારીક કહડા કર્યા-પાછો તુ પારાની મદક મગી ગયો વૈનરણી નદીમાં તું પડ્યો મહાદુર્ગ ધમય ઘોર અધકારના સ્થાનમાં તુ રહ્યો ચત્રસ્ર સ્ત્ર નહિ, બ કે ઓઝામાં ઓઝા કશ હજાર વધેની, અને ઉત્કૃષ્ટ ડડ સાગરોપમની સખત ઢેહ નરકમાં તે લોગવી આગ અનતકાળ ભમ્યો ? અરે ! ઘેઈ એવી યોનિ નથી, ઘેઈ એવું કુળ નથી, અને ઘેઈ એ-રી જાતિ નથી કે જ્યાં તુ ન ભમ્યો હોય મળ-મૃતમાં તું પેળ થયો અરે ! વિદ્યામાં કીટો થઈને બદળ કરતો હતો એ જ તુ ને ?

જરા માલગ ! એટલે પ્રદેશમાં તે અનત જન્મ-મરણો કર્યા ચોરાશી લાખ યોનિમાં ભમી, તુ જે માતાના ઉદરમાં આવ્યો, ત્યાં પિતાના વીરનો અને માતાના રુધિર-લોહીનો પેળ થતા જ તે આક્ષર કર્યો સાત દિવસ તુ કવલરૂપે રહ્યો ત્યારબાદ સાત દિવસ બુદ્ધરૂપે બન્યો એ જ છે ને ?

‘હું કેાણુ છું ?’

એક મુનિવર રાજમાર્ગથી પસાર થઈ રહ્યા હતા સામેથી એક રુદ્રપુદ્ગ માનવી અભિમાનમાં અક્કડ થઈને આવી રહ્યો હતો. અજાણમાં તેને મુનિશ્રીનો ધક્કો લાગતા જ મહેરબાન થમકયા. ‘અરે જોગટા ! જોતો નથી ! હું કેાણુ ॥ ? ખબર નથી ? પ્રણામ કરવા તો દૂર રહ્યા પણ આખો કાઢીને તે તો મુનિશ્રીની સાથે ઝઝુમવા લાગ્યો. મુનિશ્રી ઠડે કલેજે બધું જ સાબળી રહ્યા મહેરબાન જ્યારે જરા ધીમા પડ્યા ત્યારે મુનિશ્રીએ બળીરતાથી તેને જણાવ્યું કે ‘હું કેાણુ છે ? તે હું જાણુ છું તારે જાણવું છે ? હું કેાણુ છે ? સાબળ ! રે કાળા માથાના મનની !’ ગા માટે તું આજુ અભિમાન કરે છે ? તને જાત છે કે તું કયાથી આવ્યો ? એક વખત અનાદિ નિગોદ-અવ્યવહાર-રાશી-સૂક્ષ્મ નિગોદમાં તું હતો નહિ જેવી જગ્યામાં તે અનત કાળ વિતાવ્યો એક શ્વાસોશ્વાસમાં તે સત્તરથી અધિક જન્મ-મરણ તે ત્યાં સદ્યા માત્ર ૨૫૬ આવનિકાનું જ તારું ત્યાં આશુધ્ય હતું ત્યાં જોવાન દશામાં તું હતો જે કોટડીમાં દશથી વધારે ન સમાય તેવી નાની

શાને આટલું અભિમાન કરે છે ? દેવો ને ચક્રવર્તીઓ તેમજ રાજા રાવણનું પણ અભિમાન ગળી ગયું તું કેાણ તેનું તને જ્ઞાન થયું ?

અરે ! સાલજી ! એ માતાના ઉદરમા-ગર્ભમા તું નવ નવ મહિના જી ધે મસ્તકે લટક્યો જ્યા હરાયફરાય નહિ, એવા સકુચિતસ્થાનમા તું વસ્યો નવ નવ મહિના સુધી મળ મૂત્ર જેવા ગદા ધ્યાનમા તું વસ્યો નવ મહિના પૂર્ણ થયે અત્યંત વેદનાને અનુભવતે, યોધાર આસુએ રડતો રડતો “ઉવા ઉવા કરતો ત્યાથી તું બહાર નીકળ્યો એ જ ને તું ?”

અરે ? એક વખત જ્યારે તું બાહ્ય મૂળાદ્યે હતો ત્યારે ટકાનો ત્રણ શેર વેચાયો અને જ્યા ત્યા પગ તળે ખૂદાયો-ચગદાયો એ જ કે તું ? અરે બાઈ ! નારકીમા તે ધણાય પ્રકારે ખાધા અને એક મુનિના ધક્કાથી શાને આટલો, બધો ગરમ થાય છે ?

મુનિશ્રીની શાત અને ગભીર વાણી સાલજી એ તો આલો જ બની ગયો.

‘મહારાજ ! માફ કરો ! ક્ષમા કરો ! હું મહાઅપરાધી છું,’ એમ કહી બાઈ સાહેબ તરત જ મુનિવરના ચરણમા બૂકી પડ્યા સાહેબ આપના ધક્કાએ ખરેખર મને જાગૃત કર્યો મને મારી સ્થિતિનું જ્ઞાન થયું હું સમજ્યો મને જાગૃત કરો જાગૃત કરો ઉપદેશામૃત મીઠી મારા આત્માનો ઉદ્ધાર કરો એ દયાળુ ! હે કરુણાનિધિ ! અમીદૃષ્ટિથી વાણી સુધાની વૃષ્ટિ કરી મને ભવ-દાવાનળથી બળતો બચાવો ! બચાવો ! !

મુનિવર તો કૃપાનિધાન જ હતા તેમણે ચેતા બાઈને મીઠી

વાણીથી ઉદ્ગ્રબોધતા જણાવ્યું કે 'હે ચેતન ! આત્મામા અનતી તાકાત છે આપણી એ અનતી તાકાત જ્ઞાન, દયન, ચારિત્ર, અને વીર્ય' એ અનત ચતુષ્થી કર્મોના ગાઢ આવરણ થી છઠ્ઠાઈ ગઈ છે આત્મા પુરુષોત્તમની બન્ધો ॥ નરક નિગોદના અનત હુ ખો સહીસહી, લશ ચોરાશી ચોનિમા ભમી ભમી મહાપુણ્યે માનવદેહ મેળવ્યો છે અપૂર્વ શક્તિ સિદ્ધિમાં મહાલનારા દેવો પણ જે નરદેહની વારવાર માગણી કરે છે, એ ઉત્તમ માનવભવને પામી પ્રમાદનો ત્યાગ કરી, આત્મસાધન કરી હે પરમાત્મા ભગવાન મહાવીરનામી, હૃદય તપસ્વી, મહાત્યાગી ગણધર ભગવાન ગૌતમસ્વામીજીને પણ " જળ જાળાદિ પટ્ટિદ " " સમય મા પમાયવ " એ સૂત્રોથી વારવાર ભગૂત કરતા હતા એકેક સમય પાન-રિપજ મહામૂલી વીતી રહી છે વીર પૂવધ" પણ પ્રમાદને વગથઈ નરક-નિગોદમાં રજળે છે, માટે હે ભાઈ ! પ્રમાદનો ત્યાગ કરી આત્મ કલ્યાણના પુનિત પથે પ્રયાણ કરે ! ધર્મલાભ '

આનંદયકે ભાતુ

જ્યા બે પહોર જવાપણ, ત્યા હવ સખ્ય લેહ,
જ્યા ચોરાશી લખજમણ, કેમ વિલખ કરેહ.

મનુષ્યને જે પહોરનું ગામવરુ કરવું હોય તોફાન સધે
ભાતું લઈ જાય છે જ્યારે ચોરાશી લખ ચોનિમા પ્રવાસ
કરવાના નસજે ભાતુ લેવામાં કેમ વિનય કરેના દરી ?
અર્થાત્ સુગ મનુષ્યે પત્નોકના નવાસ માટે આનંદકે ભાતુ
અગાઉથી જ લેવાર કરી લેવું નેહજે

વિહાર કરતા આ ચોરનાયકોને યોગ્ય સમજી શુરુમહારાજે રાત્રિભોજન ન કરવા ઉપદેશ આપ્યો. 'રાત્રિભોજનથી ઘણા જ છવોની હિંમત વાય છે. વળી રાત્રિભોજન કરનારાઓના શરીરમાં ઘણી જાતના રોગો ઉત્પન્ન થાય છે અને તેમને પરહોઠમાં ધુવડ ધીંધી, ગીધ, કાગડા, સૂતર, વીંછી, ગરેળી ઇત્યાદિ ચોનિઓમાં અવતાર લેવો પડે છે. રાત્રિ ભોજન એ નરકનો પ્રથમ દરવાજો છે. રાત્રિભોજન નહિ કરનારાઓને એક માસમાં પદર દિવસના ઉપવાસનું ફળ મળે છે.' આ પ્રમાણે શુરુમહારાજની વાણી સાંભળી બંને ભાઈઓએ રાત્રિભોજનનો ત્યાગ કર્યો.

એક વેળા તે બંને ભાઈઓએ બીજા ચોરો સાથે એક સ્થળે ધાડ પાડી ઘણી ગાયો, ઘણા પાટા અને બીજા પશુઓ મેળવ્યા ત્યાંથી પાછા ફરતી વખતે પરિવારમાં રહેલા કેટલાક માણસોએ રસ્તામાં જ એક પાડને માર્યો, તેનું માંસ ખાવા બધાએ ત્યાં જ પડાવ નાખ્યો. તેમાંથી કેટલાક દારૂ લાવવા માટે નજીકના ગામમાં ગયા હવે અહીં રહેલા માણસોએ પરત્વર વિચાર્યું કે, આપણે અડધા માંસમાં ઝેર ભેગવીએ, પેલા ગામમાં ગયા છે તેમને એ આપીશું, બાકીનું ઘણું આપણા ભાગે આવશે. આમ વિચારી તેઓએ ઘોડા માંસમાં ઝેર મેળવ્યું. લવિતબ્યતાના યોગે ગામમાં ગયેલા માણસોના દિલમાં પણ એવો જ વિચાર આવ્યો કે, આપણે દારૂમાં ઘોડું ઝેર નાખીએ અને કયું પણ તેમ, આ પ્રમાણે તેઓ દારૂમાં ઝેર મેળવીને આવી પહોંચ્યા.

અંતે આપણા દિલમાં બીજાનું બૂરું કરવાની લાવના

જાગૃત થાય છે, ત્યારે સામાના હૃદયમાં પણ આવી ભાવનાનું પ્રતિબિંબ પડતું હોય તેમ સામાના દિલમાં પણ એવી ખૂંચી ભાવના પેદા થાય છે સઘળાંય ચોરો કપટમાં રમતા હતા, ચોર નાયક જન્ને ભાઈઓ નિષ્કપટ હતા, તેમને આ પ્રપચની ખબર ન હતી આમ પ્રપચ ખેલતા સમય ઘણા જ વ્યતીત થઈ ગયો, સૂર્યાસ્ત થયો જન્ને ભાઈઓને તો રાત્રિભોજન ન કરવાની પ્રતિજ્ઞા હતી, તેથી તેઓને ઘણી ભૂખ લગવા છતાં પ્રતિજ્ઞામાં અડગ રહી તેમણે રાત્રે ભોજન ન જ કર્યું જાકીના સઘળાંય ચોરોએ દારુ અને માસ ભક્ષણ કર્યું જેથી તે બધા મરણને શરણ થયા

જન્ને ભાઈઓ પ્રતિજ્ઞામાં અડગ રહેવાથી ખચી ગયા નિયમ શું કામ કરે છે ? તે આ દૃષ્ટાંતથી જાણવા મળે છે. નિયમ એ એક પ્રકારની વાડ છે જેવરમાં વાડ હોય તો જાનવશદિ ધુસે નહિ, તેમ નિયમ હોય ત્યાં પાપ ધુસે નહિ કેટલાક એમ કહે છે કે, નિયમ લઈએ અને તૂટી જાય એના કરતાં ન લેવો સારો આ કથન માણસની કમજોરી દર્શાવનાર છે સસારના અનેક પ્રકારના બંધનો આપણે હોશે હોશે સ્વીકારીએ છીએ, ત્યારે ધાર્મિક નિયમોનું બંધન સ્વીકરવામાં શું હરકત આવે ? વ્યવહારમાં આપણે આપણી પુત્રીના લગ્ન કરતાં એ વિચાર કેમ નથી કરતા કે, છોકરીને પરણાવીએ છીએ પણ એ રાડશે તો ? તેના કરતાં ન પરણાવવી સારી ટ્રેન, એરોપ્લેન કે સ્ટીમર વગેરે વાહનોમાં બેસતાં એ વિચાર નથી આવતો કે, આ વાહનમાં બેસુ છું તો ખરો, પણ

દેન પાટા પરથી ગળડી જશે તો ? એરોપ્લેન અધવચ્ચે તૂટી પડશે તો ? અને સ્ટીમર પાણીમાં ડૂબી જશે તો ?

છતાં આપણે ઊંઘડીને શુભમુહુર્તે પરજાવીએ છીએ વાહનોમાં બેસીએ છીએ અને વ્યવહારના એવાં અનેક કાર્યો ખૂબ હોયપૂર્વક કરીએ છીએ, તેવી જ રીતે આપણે ધાર્મિક નિયમોનો સ્વીકાર કરવો જોઈએ તેમાં જોવાનું એવું જ કે નિયમ લેતી વખતે તોડવાની ભાવના ન હોવી જોઈએ કદાચ જૂઠ્ઠી તૂટી જાય તો ગભરાવાની જરૂર નથી તેનું પ્રાયશ્ચિત્ત લઈ શુદ્ધિ કરી લેવી જ્યારે એક વખત નિયમ તૂટવાથી કોઈ લાજે ત્યારે ઘણા વખત સુધી નિયમ પાળ્યો હોય તેના લાભ કેમ આવ્યો જાય ? જરૂર લાભ મળે ! માટે એવા વેવલા વિચારોને બાજુ પર મૂકી, અડગ ટેક રાખી, નિયમ માળવા કટિબદ્ધ થવું વિરતિધારી ત્યાગીઓને ઇત્તો પણ સલામત બેસતા પ્રણામ કરે છે

વિધિની ઉપયોગિતા

અરિહિકય વરમકય સમુચયયણ વરતિ સચ્ચણુ ।

પાયન્નિત્ત જમ્હા, અકય ગુર્ય કય લહુય ।

ભાષાર્થ—કેટલાક કહે છે કે-ક્રિયામાં અવિધિ કરવા કરતાં

ન કરવી સારી, આણ વચન મોનનારને શ્રી સરદા ભગવાન ઉત્પત્તિમાર્ગ બતાવે છે કારણ કે અરિધિથી જોઓ કરે છે એને લધુ-ચોડ પ્રારથિત આવે છે પણ જોઓ ખીનકુષ્ઠ કરતા જ નથી, અને ગુરુ એને મોટું પ્રાયશ્ચિત્ત આવે છે

વિધિનો ખ્યાલ રાખવો જરૂરી છે વિધિથી કહેલી ક્રિયા પૂર્ણ ફલદાયક બને છે માટે અખી આત્માઓએ વિધિપુરસ્કર ધર્મ ક્રિયાઓ કરવા તત્પર રહેવું

પશ્ચાત્તાપ

એક શેઠે પોતાના બહાવસોયા એકના એક પુત્રનું જ્યારે રરછઠી જીવન જોયું, ત્યારે તેમની આંતરડી કંકળી જઈ ‘શું મારો પુત્ર ધર્મવિહોણુ જીવન જીવી દુર્ગતિનો ભાગી બનશે?’ શેઠ વિચાર કરે છે કે-સૌ કોઈ પોતાના પુત્રને ધનભાણ-મિલકતનો વારસો આપે છે, પણ સાચા પિતા તે જ કહેવાય કે, જે પોતાના પુત્રને ધર્મ-ધનનો વારસો આપે અને પરિણામે એ બવોલવમા સુખી થાય, ધન તો પુણ્યાધીન વસ્તુ છે આજે છે ને કાલે કાલે મારવા પડે છે

શેઠે પુત્રને ધર્મમાં જોડવા માટે અનેકવિધ પ્રયત્નો આદર્યા વાચન માટે વિવિધ ધાર્મિક પુસ્તકો વસાવ્યા શુરુ દેવના બ્યાખ્યાનો શ્રવણ કરવા ગ્રેરણ કરી, સન્મિત્રોની સંગતિ કરાવી, સુદ્ધિ-પ્રયુક્તિથી એને સમજાવ્યો અને બીજા પણ અનેક ઉપાયો અજમાવી જોયા, પણ એને કરી જ અસર ન થઈ

“જેટા ! જેનકુળ જેવું ઉત્તમ કુળ આપણને મળ્યું છે તેનશાસન જેવું ઉત્તમ શાસન મહાપુણ્યે આપણે પામ્યા

છીએ, દેવો ને દાનવો જે હવનની ઝંખના કરી રહ્યા છે, એવા હિત્તમ હવનને શું આમ ધૂળધાણીમા મેળવી દેવું છે ? ” પિતાએ પુત્રને સમજાવ્યું.

“ વીતરાગદેવના દર્શન કરવા એ આપણી દ્રવ્ય છે, એટલું જ નહિ, પણ એ પ્રભુના દર્શન કરી આપણે પણ ક્યારે પિરાગી બનીએ, એ જાવના ભાવવાની છે અનાદિ કાળથી આત્મા રાગદ્વેષરૂપ શત્રુઓથી હજારો રહ્યો છે, પરિણામે આત્માને નરક-નિર્ગોદની અસહ્ય યાતનાઓનો સામનો કરવો પડે છે ” પિતાએ પ્રભુના દર્શન કરવા માટે ઘણી ઘણી પ્રેરણાઓ કરી, પણ એ પ્રયત્ન સાવ નિષ્ફળ નીવડ્યો.

છેવટે થોડે પોતાના ઘરનું ખારડું પાડી નાખ્યું અને પેસવા-નીકળવાનો દરવાજો સાવ સાકેટો ણનાવરાવ્યો કે, જોયો પેસતા નીકળતા સૌને સ્વાભાવિક નમસ્કંત જ પડે દરવાજો નાનો બનાવી તેની સામે પરમાત્માની મૂર્તિ પધરાવી એટલે જના-આવતા માણસોને સહેજે મૂર્તિના દર્શન થઈ જાય.

આ પ્રમાણે હમેશા નીકળતા ને પેસતા એક વાર નહિ પણ બે વાર આ ઇશ્વરને આ જ મૂર્તિના દર્શન સહેજે થવા લાગ્યા.

ઇશ્વરને દર્શન કરવાની બુદ્ધિ નથી, એ દર્શનની બુદ્ધિ હોત તો આટલાટલા પ્રયત્નો થઈને કરવા જ ન પડત.

પ્રતિદિન સ્વાભાવિક રીતે આ મૂર્તિ પુત્રની નજરે ચડે છે, અને આત્મિક ઇચ્છા નહીં હોવા છતાં પ્રવેગને

કારણે કુરની મસ્તક નમાવવું પડે છે ભાવ વગરની ક્રિયા પણ કેવી રીતે નિવડે છે, એ આપણને આ દૃષ્ટાંતથી જાણવા મળશે

કેટલાક કહે છે કે, ભાવ વગરની ક્રિયા કરવી એ નકામી છે કેવળ કાયકવેશ છે, એમનું એ કહેવું બરાબર નથી જ્યારે આત્માને અનેક જન્મના મુસ સ્કારો પડે છે, ત્યારે તે સિદ્ધિને મેળવી શકે છે ‘ અનેકજન્મમસ્કારાત્ત સિદ્ધિ । ’

જે દ્રવ્યક્રિયા કરતો નથી, તેને ભાવ કયાથી જાગવાના છે ? ભાવ જાગશે તો દ્ર વ્યક્રિયા કરનારા જ જાગશે જેમ દુકાન ઉઘાડી રાખવામા આવે તો ગ્રાહક આવે છે, પણ દુકાન બંધ કરીને બેઝીએ તો ગ્રાહક કયાથી આવવાના છે ? ન જ આવે એ સ્વાભાવિક છે, તેવી જ રીતે દ્રવ્ય ક્રિયાઓ ચાલુ રહે તો જ ભાવ જાગશે, એ સુનિશ્ચિત છે દ્રવ્યક્રિયા કરતા ભાવ કેમ વધે ? વીર્યોત્સાસ કેમ જાગે ? આત્મા તન્મય કેમ બને ? એ માટે ઉદયમશીલ રહેવાની ખાસ જરૂર છે એ જૂલુવું નહિ

પિતા દેવલોકે મીઠાવી ગયા, પુત્ર પણ ધર્મવિહીન જીવન જીવી આમ પૂર્ણ કરી ત્યાંથી કાળ કરી અસખ્યાત યોજન વિશાળ સમુદ્રમા મત્સ્યરૂપે ઉત્પન્ન થયો આ મત્સ્ય રોજ નાના નાના અનેક મત્સ્યોને હોઈયા કરી આનંદ માને છે આમ કરતા મહિનાઓ અને વર્ષો વીતી ગયા એવામાં એક વખત જિનેશ્વરદેવની મૂર્તિના આકાર જેવો એક મત્સ્ય તેના જોવામા આવ્યો મત્સ્યો વિવિધ આકારના હોય છે શાસ્ત્રો કહે છે કે, નળીયાકાર અને વલાયાકાર આમ બે આકૃતિ સિવાય હરેક પ્રકારની આકૃતિવાળા મત્સ્યો હોઈ શકે છે

જિનેશ્વરદેવની મૂર્તિ જેવા આધારવાળા મત્સ્યને
 જોતા જ આ મત્સ્ય (ચેપના પુત્રનો છત્ર) વિચારવમવમા
 પડ્યો ઉદ્ધાપોદ્ધ કર્યો અરે ! આવી આમૂતિ તો ક્યાંક મારા
 જોવામા આવી છે આમ ઉદ્ધાપોદ્ધ કરતાં તે મત્સ્યને
 જલદિશ્મરજીનાન ઉત્પન્ન થયું, -જેથી તે પોતાનો પૂવસવ
 જોવા લાગ્યો. “હું એક ચેકનો પુત્ર હતો, જેનકુળમા
 ઉત્પન્ન થયો હતો. માગ પિતાએ મને પૂજા સમજાવ્યો હતો,
 ધર્મમાર્ગે હોવા સતત પ્રયત્ન કર્યો, છતાં મોજશોખ અને
 એશઆરામમા મસ્ત બની, અક્ષડ ને ક્ષકડ થઈ મેં મારા
 પિતાનુ વચન ન માન્યું. દેવ, ગુરુ અને ધર્મને દ્વંધ્ય
 માન્યો. મારા આવા ઉદ્ધતાઈસર્યા વર્તનને લીધે મારા પિતાને
 સાર હુ ખ થયું. મારા માટે તેમને ઘરનો દગ્ગાલો પાડા થો.
 દરવાજા મામે મૂર્તિની સ્થાપના કરી, જેથી અનાયામે મને
 પ્રભુના દર્શન થતા ” આ બધી પૂર્વની ઘટના પોતાની
 નજર સામે તરવરી રહી હતી એના પશ્ચાત્તાપનો શ્રુ
 નહોતો, પણ હવે શું થાય ? રાડયા પછીનુ શ્રુદ્ધિ.

આહારના પચ્ચક્ષણાણુ ઇ પાપનો પશ્ચાત્તાપ કરે છે, તેજ સમયે માછલાંને સમક્ષિતની પ્રાપ્તિ થાય છે તરત જ અનશન મન આદરે છે, અને ત્યાથી કાળ કરી સીધા દેવ ગતિમા પહોંચી જાય છે

દ્રવ્ય ક્રિયાઓ પશ્ચ પચિજામે કેવા ઉત્તમ જાવને જગાડે છે, એનું આ સચોટ દૃષ્ટાંત છે

સામાયિકની મહત્તા

દિવસે દિવસે લક્ષ્ય દેઈ સુવખ્ખરસ ખડિય પ્રેમા ।

એગે પુણ સામાય્ય કરેઈ ન પદુપ્પએ તરસ ॥

અર્થ—એક માણસ હમેશાં એક લાખ ખાત્રી સોનું ધનમાં આપે છે જ્યારે બીજો પ્રતિદિન સામાયિક કરે છે ખ તેમાં સામાયિક કરનાર વધી જાય છે, લાખ ખાત્રી સોનું ધનમાં આપનાર વ્યક્તિ સામાયિક કરનારની તોલે આવની નથી માટે જ કષ્ટ છે—

શ્રી વીરમુખે ઈમ ઉચ્ચરે મેણિકરાય પ્રત્યે જાલ લાય રે,
લાખ ખાત્રી સોનાતણુ, દીએ વન નિ પ્રતે લાન રે,
લાખ વરસ લગે તે વળી, એમ દીએ દ્રવ્ય લગ રલાત રે,
એક સામાયિકને તોલે ન આવે તેહ અપાર લાત રે

એક સામાયિક કરનાર બાણુ કોડ લાખ, પચ્ચીસ હજાર, નવસો ને પચ્ચીસ પત્રોપમથી ઝાંઝેડુ આપુધ્ય દેવગતિનું બાંધી લે છે માટે સમય કાળે અવરય સામાયિક કરવું જોઈએ,

શુ આપશે ?

ચરાચર વિશ્વમાં અનેક પ્રકારના માણસો વસે છે ઉદાર આત્માઓ પોતાની લક્ષ્મીને મુપાત્રમાં ખર્ચી લક્ષ્મીને સાચક કરે છે, લક્ષ્મીના લહાવો લે છે, ત્યારે કૃપણ આત્મા ઓ જમીનમાં ઘાટે છે

એક કવિ કહે છે કે-ભિખારીઓ ભિખ નથી માંગતા પણ આપણને શિખ આપે છે કે “હે લોકો ! તમે અમને આપો ! આપો ! અમારી પાસે પણ એક વખત લક્ષ્મી હતી, પણ અમે અભિમાનમાં અહકદ બની ફક્કડ ચઢીને ઊંચુ મુખ કરી ચાલતા હતા દીન અનાથ માનવો તરફ નજર પણ નહોતા નાખતા, જેથી આજ અમારી આ દશા છે કે ઘેર ઘેર ચાપ્પીયુ લઈને ભિખ માંગવા હતાય લોકો અમને ભિખ તો ઠીક પણ બે ચીકા શબ્દો વચ્ચે આપતા ન આપ્યાનું કૃણ અમને પ્રત્યક્ષ જોઈદેવો તમે પણ છતી લક્ષ્મીએ દીન-અનાથનો ઉદાર નહિ કરે તો તમારી પણ આ જ દશા ચવાની છે, માટે હે લોકો ! અમને નહિ આપો આપો !”

પૂર્વ કર્મના થોગે બીયારા દીન-નનાથ આત્માઓ
ઘેર ઘેર બિખ માગતા ફરે છે કંઈક ઉદારાત્માઓ પાઈ
પેસો આપી એની કંકળતી આતરડી ઠારે છે, તો કાંઈ જાળ
આપે છે પણ આપે છે તો જરૂર

વાત પણ ખરી જ છે ને ? જેની પાસે જે હોય તે
આપે જગતમા અનિદામાન-અછતી વસ્તુને કેઈ પણ
વ્યક્તિ આપતી નથી જેની પાસે ગાળોનો ભડર ભરેલો
છે, એમાથી એ બીયાના બે-ચાર ગાળ આપે, એમા કંઈ
નવાઈ નથી માનવે માનવતા મૂકી ખરેખર દાનવતાને
આવકારી છે એ બીયારા હુ ખી પ્રાણીઓને શું આપણે
મીઠી વાણીરૂપ પાણી પણ પાઈ શકતા નથી ? બુદ્ધિનિ
ધાનો ! વિચારો ! વિચારો ! ત્યારે તમે શું આપશો ?
જે મીઠા શબ્દો પણ આપી છુટ્તો, કૃપણ ન બનાવતા ઉવટે
ગાળોથી તો ન જ નવાજતા, પણ યથાશક્તિ દીન-હુ ખીનાં
હુ ખ ફર કરી લક્ષ્મીને સંતોષ કરજો

કાગા કીસકા મન હરે ? કોયવ કીસકુ દેત ?

મીઠી વાણી બોલકે, જગ અપના કર લેત

૧૮૬૦૦૦૦ ૦૦૦૦૦૦૦૦ ૧૧૧ ૦૦૦ ૦ ૦૦૦૦ ૦ ૦૦૦૦

વિદ્યાર્થીના લક્ષણો

કાવચેષ્ટા વ્યભ્યાસ, જ્ઞાનનિદ્રા તયેવ ચ ।

અલ્પાહારશ્ચ સ્ત્રીવ્યાગો, વિચાર્યિપદ્ધતશ્ચ જ્ઞાનમ્ ॥

કામ । જેવી ચપગતા બચના જેવી એકાગ્રતા જ્ઞાન
જેવી નિદ્રા અપ આહાર અને અન્યથાનું પાપન એ પાંચ
વિદ્યાર્થીના લક્ષણો છે,

શ્રદ્ધા-સંજ્ઞાની

શ્રદ્ધા વગરની કોઈ પણ ધર્મક્રિયા ફળવતી બનતી નથી સામાન્ય વ્યવહારમાં પણ આપણે તેઈએ છીએ કે, રાગથી પીડાતા રોગીને ઔષ્ઠ નાખૂં કરવા વૈદ્ય ઉપર શ્રદ્ધા રાખવી જ પડે છે, વૈદ્ય કહે તેમ ચરીત્ર પાલન કરવું પડે છે, તો જ રોગ દૂર થાય છે એવો નોકર ઉપર વિશ્વાસ રખે જ છૂટકો છે વિશ્વાસથી જ થોડા મુનિમને લાખખોની મીઠાત મુખન કરે છે અને પાચ-પચ્વીસ રૂપિયાના પનારનાર સિપાઈને કોટાની લક્ષ્મીનું રક્ષણ કરવા પહેરેગીર બતાવે ॥ ઘરની સ્ત્રી પર વિશ્વાસ રાખ્યા મિત્રાય છૂટકો નથી જો તેના પર વિશ્વાસ ન રાખીએ તો તેનું બનાવેનું લોજન પણ ન આરાગી રાખાય, કારણ કે જેને શત્રુ ધાય કે, તેમાં એર તો નદિ નાંખ્યું હોય ? આમ હૃદય શક્તિ બને તો લોજન વિના પણ -દેવું પડે

તાપ્તર્ય કે દુનિયાના સઘળાં વ્યવહારોમાં વિશ્વાસ મુખ્ય પડે છે, ત્યારે ધર્મ જેવી અમૂલ્ય વસ્તુના ઉપર કે વિશ્વાસ શ્રદ્ધા રાખવામાં ન આવે તો તે કઈ રીતે સ્થાપ્યું કરે ?

સાડાનવ પૂર્વેનું * જ્ઞાન હોવા છતાંય જે શ્રદ્ધા ન હોય તો તે જ્ઞાન અજ્ઞાનરૂપ બની જાય છે

ઉચ્ચ કોટિની ક્રિયા કરવા છતાં ઉચ્ચ તપશ્ચર્યાઓ આદરવા છતાં, અને ચોર કંઠો સફવા છતાં શ્રદ્ધાહીન આત્માને તે કરણોનું ફળ અદ્ય મળે છે, ત્યારે શ્રદ્ધાયુક્ત આત્માની ક્રિયા અને તપશ્ચર્યા મહા ૧ ફળદાયક બને છે

સમ્યક્ત્વની મહત્તા તો શાસ્ત્રોમા અનેક ઠેકણે વર્ણવવામા આવી છે તીર્થંકર દેવોના ભવની ગણતરી પણ સમ્યક્ત્વ ખામ્યા પછી જ થાય છે સમક્ષિ પ્રાપ્ત થયે છતે આત્માનેા સાર પરિમિત બને છે

એક અત્યુદ્ધૃત* માત્ર પણ જે જીવને સમ્યક્ત્વની સ્પર્શના થઈ હોય તો તે જીવનેા સ સાર વધારેમા વધારે અર્ધ* પુદ્ગલપરાવર્ત* બાકી રહે છે મતવળ કે તેનું ભવબ્રમણ અગ્રી જાય છે તેનેા સ સાર ઘણેા અદ્ય થઈ જાય છે

સમ્યક્ત્વથી જ ધર્મની શરૂઆત થાય છે ધર્મની વાસ્તવિક ઇમારત તે વિના અણર્થ શકાતી નથી સાધુધર્મ અને શ્રાવકધર્મ એ ઉભય ધર્મનેા મજબૂત પાયો જે કોઈ હોય તો તે સમ્યક્ત્વ જ છે

પ્રજ્ઞાચક્ર-અધ પુરુષ ઘણેા બલિષ્ઠ હોય, કળાબાજ હોય તો પણ જેમ શત્રુસૈન્યને તે જીતી શકતો નથી, તેમ

* મારમા દષ્ટિવાદ અગના એક રિવાજ તરીકે ચો. પૂર્વની ગણના થાય છે

પ્રેમ-શ્રદ્ધા-સમઘિતવિદુષ્ટી ઉચ્ચ ક્રિયા, પચામિ તપ, ઘોર કષ્ટ યા કોટી વર્ષોની અકરી તપશ્ચર્યાથી મુક્તિ મેળવી શકાતી નથી

ગીતામા પણ શ્રદ્ધાની મહત્તા વર્ણવી છે

શ્રદ્ધાવાન હમતે જ્ઞાન, તત્પર સયતેન્દ્રિય ।

જ્ઞાન જન્મ્યા પરા જ્ઞાતિમચિરેણાધિગચ્છતિ ॥

શ્રદ્ધાથી આત્મા જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી, ઇન્દ્રિયો ઉપર કાબૂ મેળવી, આત્મજ્ઞાન મેળવી મોક્ષપદને મેળવી શકે છે, મૂખ અશ્રદ્ધાથી મયમશીવ પ્રાણી તો વિનાશ જ પામે છે
“સગ્યાત્મા વિનશ્યતિ ।”

ત્યારે સમ્યગ્દર્શન એટલે શું ! તે સમજવાની જરૂર છે

“તમેવ સત્ત્વ નિસ્તજ જ વિનેદિ પવેદ્ય ॥”

જિનેશ્વરદેવોએ જે તત્ત્વોની પ્રરૂપણા કરી છે, તે જ સત્ય છે, એમ નિશ્ચયરૂપે માનવું, તેનું નામ સમ્યગ્દર્શન છે મતલબ ક-વાતરાત સર્વજ્ઞ પરમાત્માનું જે કથન, એના ઉપર જે અવિષ્કંઠ શ્રદ્ધા તે જ સમ્યગ્દર્શન કે સમઘિત છે જ્યારે આત્મા રાગ-દ્વેષથી મુક્ત બની વીત રાગતા પ્રાપ્ત કરે છે, ત્યારે જ તે સર્વજ્ઞ બને છે વીત રાગ એવા મર્વન પરમાત્માનું વચન ત્રિમળાગ્રાધિન હોય છે, અને તેથી જ તે શ્રદ્ધેય છે

આત્મહિન માવવાની ભાવનાવાળા આત્માઓને પહેલી અને વહેલી તકે પ્રથમ શ્રદ્ધાની જરૂર છે શ્રદ્ધા હીનની ક્રિયા છાર પણ હીન જેવી છે, અવિદુષ્ટા મીડા જેવી છે, કહો કે ગગનમા ચિત્રાતલુ કરવા જેવી છે

સમ્યગ્દર્શન પૂરકનું જે જ્ઞાન, તે જ સમ્યગ્જ્ઞાન છે

સમ્યગ્દર્શન પૂર્વે જે ક્રિયા, તે સમ્યક્ ક્રિયા છે

સમ્યગ્દર્શનનિહિત છે જ્ઞાન તે અજ્ઞાન-મિથ્યાજ્ઞાન છે સમ્યગ્દર્શનનિહિત જો ક્રિયા, તે મિથ્યાક્રિયા તરીકે ઓળખાય છે

કેટલાકે સાચી શ્રદ્ધાને અધશ્રદ્ધા કહી વખોડી કાઢે છે તે લોકો સમજતા નથી, કે અધશ્રદ્ધા કેને કહેવયા ?

અજ્ઞાનીની પાછળ પાછળ ચાલવું તેનું નામ અધશ્રદ્ધા છે જ્ઞાનીની પાછળ ચાલવું તે તો સમ્યક્શ્રદ્ધા છે-સાચી શ્રદ્ધા છે આજકાલ એવા આધ્યાત્મી-અનાતીઓની પૂઠે પૂઠે ચાલનારાઓના જ આવા ભેદુદા બકવાદો છે

‘વત્તિસર્વાધિગમાદ્વા’ સમકિત ગુરુના ઉપદેશથી અને સ્વાભાવિકમણે પપુ પ્રસથાય છે જેમકે એક પત્થર, પહાડ, નદીઓ નાળા, વગેરેમાં ફૂગતો ઘણા કાળે સ્વાભાવિક ગોળ બની જાય છે તેવી જ રીતે આત્મા અનાદિ કાળથી આ સ સારમાં પરિભ્રમણ કરતો અકામનિર્જરા દ્વારા પાપના ભારથી લઘુ બને છે અને નૈમર્ગિક-સ્વાભાવિક સમકિતની પ્રાપ્તિ કરે છે શમ, સ્વેગ, નિર્વેદ, આસ્તિક્ય અને અનુકંપા-આ પાંચ લક્ષણો જેનામાં હોય તેનામાં અવરુદ્ધ સમકિત છે એમ સમજવું શાસ્ત્રકારોએ સમકિતના અનેક પ્રકારો વર્ણવેલા છે

મદ્દા સકળ સુખ મૂળ છે, મદ્દા નિના બધું ધુળ છે, આરોગ્ય મદ્દાથી મળે, ધ્યોગ મદ્દાથી ફળે મદ્દાથી C મિતિની ગતિ, અતિ વેગથી વધતી જતી, Cનિતિ તત્ત્વજ્ઞ અમ્મતી મદ્દાનું જ્યાં વડુલ છે. મદ્દાથી દુર્બલ નહિ કર્ષ, લગ્નસિધ્ધિમાં એ પૂર્ય છે. જે જે અગાધ્ય બીજા ગણે, મદ્દા સુસાધ્ય તે તે લખે.

સાચી ટેક

રાજા લોજની સભામાં પરમાહંત કવિ ધનપાલ નિયમિત જતા હતા. પડિનોમા તેમનું અગ્રમ્થાન હતું એક વખત પડિતજીને રાજસભામાં જતા મોડું થયું. રાજા લોજે વિલંબથી આવવાનું કારણ પૂછ્યું. જવાબમાં ધનપાલે જણાવ્યું ‘મહારાજ ! તિલકમજરી કથાની રચનામાં હું શુધાથેનો હતો, જેથી જા મોડું થયું છે’

આ વાત સાંભળી રાજાને તિલકમજરીની કથા સાંભળવાની ઘણી જ ઉત્કેષા લાગી. કથા જ્યારે પૂર્ણ રચાઈ ગઈ ત્યારે ધનપાલે રાજા લોજને તે મંજલાવી તેમાં ભાષાનું લાવિત્ય અને કથાની રસિકતા અપૂર્વ હતી વાદિ વેતાલ શ્રી શાંતિસુરિજીએ તે કથાનું મંથોધન કર્યું હતું. ધનપાલને સરસ્વતી પ્રસન્ન હતી. પછી એ કથાની રસિકતાનું તે પૂછ્યું જ શું ? કથા-શાંત, શુભાર, પરાગ્ય, વીર વગેરે નવ રસોથી પૂર્ણ હતી. રાજા લોજ આ કથા સાંભળવામાં તન્મય બની ગયો હતો.

આ અદ્ભૂત અને રસપ્રદ કથાનું શ્રવણ કરતા રાજા
લોજે અપૂર્વ આહ્વાદ અનુભવ્યો.

કથા સમાપ્ત થયા બાદ, રાજા લોજે કવીશ્વર ધનપાલ
ને જણાવ્યું “કવિવર! હું તારી પાસે કંઈક માગણી
કરું છું તને રાખ તો નહિ થાય ને! અને તે એ કે—

“એક તો કથાના આરભમા ‘શિવ રક્ષણ કરે’ એ
પ્રમાણે મંગળાચરણ કર, તેમજ અયોધ્યાનગરીના સ્થાને
ધારાનગરી, શકાવતાર ચૈત્યના સ્થાને મહાકાવ મંદિર, શ્રી
રૂપભદ્રેવના સ્થાને શકર અને ઇંદ્રના સ્થાને માતૃ નામ
રાખ ને આ પ્રમાણે તું તિલકમંજરીની કથામા દેરદાર
કરે તો તું જે માગે તે તને આપવા હું તૈયાર છું

ધનપાલે રાજા લોજના આવા વચનો સાંભળી તરત જ
જવાબ આપ્યો “નરેન્દ્ર! આમ કરતા શુભના બદલે અશુભ
થાય જેમ દૂધના બરેલા ખાલામાં એક વિષનો કણી પડે
તો સમગ્ર ય દૂધ વિષમય બની જાય છે, તેમ એ નામોત્તુ
પરિવર્તન કરતા પવિત્રતાને મહાહાનિ પહોંચે છે દેશ,
કુળ અને રાજ્યનો પણ હાય થઈ જાય છે”

ધનપાલ પૂર્ણ થકાણું અને અજળ ધર્મપ્રેમી હતો,
તેથી જ તેણે નિરૂર બનીને રાજા લોજને આ પ્રમાણે સાદે
સાદે સંભળાવી દીધું “રાજન્! આ કથાના નાયક ત્રણ
લોકના નાયક દેવાધિદેવ શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનું વર્ણન બાળુ
એ મૂકી, આ લોકના તુરુ સુખો, કીર્તિ કે રાજ્યની મારે
મન કાંઈજ કિંમત નથી, ખલોત અને સૂર્યમાં, ગરસવ અને
મેરુમાં, ધતૂરા ને કંદપવૃક્ષમા જેટલું અતર છે તેટલું જ

અતર આપણા અને એમા છે, માટે એ વાત મરાધી બની શકે તેમ નથી”

આ જવાબથી રાજા બોજને બારે દોઢ ચડયો અને તેણે વ ત જ કદી દૂર કરવા સમીપમા જ સમઠી રાખી હતી, તે સમઠીના ધાધમતા અગારામા નિલકમજરીની મૂળ પ્રત બાળી નાખી

પંડિત ધનપાલને રાખના આ રુદ્રાચારી ધણુ જ માફુ લગ્યુ તે ઘેર જઈ લમણે હાથ મૂકી ખટલા ઉપર ચિતાતુર થઈને બેઠો હતો તેવામા બાળપડિતા નામની પોતાના પુત્રી ત્યાં આવી પહોચી પુત્રાએ પિતાજીને ચિતાતુર કારણ પૂછ્યુ ધનપાલે મધ્યમી હમીયત જણાવી દેવટે બાળપડિતાએ પિતાને જણાવ્યુ કે, “ આ સબધમા અરુ ચિતાતુર ન બનો ગૃહકાય કરતા કરતા મે નિવૃત્તિ જમા પાક યાદ કર્યો છે તે મને ઘણાખરો યાદ હોવાથી અરુ લખાવીશ ”

ત્યારબાદ તેણે પિતાને સ્નાન કરાવી જળ સ્નાન આસને બેઠાડી, બોજન કરાવ્યુ પછી નિવૃત્તિ પ્રથમ પ્રતના લખાણુ સમગ્ર કરાવતી રીતે કરાવ્યુ અર્ધઅય તે બાળપડિતાએ સમગ્ર કરાવતી રીતે કરાવ્યો છેવટે ઉત્તરાધ નવીન તયાર કરી કરે કરાવ્યો પછુ ધનપાલે ધર્મની ટેક ન છોડી તે રીતે કરાવ્યો

ધ ય એ દિવસ ધનકર

આવશ્યક

મકાનમાથી કચરો સાફ કરવામા ન આવે તો તે મકાન ધૂળથી ભરાઈ જાય છે અને ત્યાં આપણને જીભ રહેવાનું પણ હિલ થતું નથી રાજ એક જે વાર જ્યારે કચરો ઠાઠી મકાનને સાફ કરવામા આવે છે, ત્યારે તે કેવું સ્વચ્છ ને સુદર લાગે છે

પહેરવાના કપડાને જો ધોવામા ન આવે તો તે કેવા મેલા અને ગદા દેખાય છે? એવા મેવા કપડાવાળા માણસ પસે જીભા રહેનારને સૂગ આવે છે અને નાક તથા મુખ મથકેડાય છે જ્યારે તે મેલા કપડાને ગરમ પાણી અને સાબુથી ધોઈ મારી મારીને સાફ કરવામા આવે છે, ત્યારે તે કેવા સ્વચ્છ લાગે છે? ઘડીભર પહેરવાનું હિલ થઈ જાય છે

માણુમ શરીરનો મેલ દૂર કરવા સાબુથી ઘોળી ઘોળીને ન્હાય છે, સ્નાન કરે છે જો તેમ ન કરવામા આવે તો તેના શરીર પર મેલના ઘર બાઝી જાય છે તેમજ તે બ્યક્તિ એટલી ને આઘસુમા ખપે છે

બ્યવહારમા હ મેલા જેમ શરીરને સાફ કરવામા આવે છે,

કપાને ધોવામાં આવે છે અને મકાનને સાફ રાખવામાં આવે છે, તો જ તે સુદૃઢ, સ્વચ્છ અને સગ્ધ લાગે છે

તેવી જ રીતે આપણા આત્મા ઉપર પણ દિન-પ્રતિદિન ઘડીએ ઘડીએ અને પળે પળે, જાગે ! સમયે પ્રમયે કર્મરૂપ મેલ ચાગે છે અને તથી તે મેલો બને છે એવો કોઈ સમય નથી કે જે સમયે આ આ મા આત્મા આઠ કર્મોને ન બાધતો હોય !

મિથ્યાત્વ, અવિનતિ, કપાય અને યોગ આ ચાર આશ્રય દ્વારા આત્મા ભારે બને છે

આત્માને લાગેલા એ કર્મરૂપ મેલને જો દૈનંદ સાફ કરવામાં ન આવે તો આ મા કેન્ડેન્ડા કર્મના ભારથી ભાર બને એ સ્વયં સગ્ધ રાજાએ તેવી વાત છે, માટે જ આત્માને લાગેલા તે કર્મરૂપ મેલને સાફ કરવા માટે શાસ્ત્રમંત્રોએ - જ્ઞાનીઓએ પ્રતિજ્ઞાઓની અર્થાત્ આપશ્યકની ક્રિયા બતાવી છે આપશ્યક એટલે અવન્ય કરણીય, અવશ્ય કરવા યોગ્ય, મવાની સાજસુધી અને સાન્ધી મનાર સુધી કરમથી ભારે બનેલા આત્માને હલકો બનાવવા માટે આપણે શું કરીએ છીએ ? કપડાને સાફ રાખીએ છીએ, રાગીરને સ્વચ્છ રાખીએ છીએ, ત્યાર શું આપણને આત્મા જ મેલો જમે છે ? જેને કપડા, મકાન, ચેરી કે રાગીર મેલુ-ગદુ ન જમણુ હોય તેને સૌથી નહકનો આ આત્મા તે મેલો કેમ જમે ? માટે જ પ્રતિજ્ઞાઓની ક્રિયાની અનુષ્ઠાન આનંદજનક ને અવલોકનનાં તમામ કાર્યો માટે આપણે

નમય નક્કા કરીએ છીએ, ટાઈમ-ટેબલ ઘડીએ છીએ, જે આ જીવન પૂરતા જ હેય છે, પણ જે અવશ્ય કરણીય છે-આત્માને ઉપયોગી છે, જ મ-જ-મના દુ ખથી મુક્ત કરી અપૂર્વ મુખની પ્રાપ્તિ કરાવનાર છે, તેને માટે આપણે પ્રમાદ કરીએ છીએ એ કેવું શોચનીય છે !

અનાર્થ જેવા મુસલમાનો પણ નમાઝના સમયે બરાબર નમાઝ પઢે છે, “યા અલ્લા ઉવ રહેમાન અલ રહીમ” કરીને પોતા નીભૂલનો એકરાર કરે છે અગ્નિને ‘I am very sorry’ કહી પોતાની ભૂલનો ખેદ દર્શાવે છે આપણે પણ વહેવાર મા કોઈને ભૂલથી ઠેમ વાગી જાય તો તરત હાથ જોડીને “મારી ભૂલ થઈ = એમ કહીએ છીએ તે સમયે જો ભૂલનો એકરાર કરવામા ન આવે તો જે નિષ્ક્રિયને આપણાથી ઠાકર વાગી હોય તે તરત જ આખ લાલ કરે છે, વાતાવરણ ગરમ બને છે, મા જુડ થાય છે અને પરિણામે લોહીનુહાણ થવાય છે આપણે આપું છીએ, મનુષ્યજન્મની મહત્તાને નમજીએ છીએ, મહાપુરુષે જૈનશાસન જેવું ઉચ્ચ શાસન આપણને સાપડયું છે આવી ઉચ્ચ સિયતિમાં આઠ્યા પછી પણ જો આવી પવિત્ર ક્રિયાઓ કરતા ક ટાળીશું તો પછી તરવાનો આરો બીજે કયાં છે ? આપણને ક્રિયાકાંડ કરતા અ ળસ આવે છે, આપણે ક ટાળીએ છીએ પણ આ આત્માએ મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, ક્ષય અને યોગદ્વારા મતલબ ખોટી ક્રિયાથી મિથ્યાજ્ઞાન યાને અજ્ઞાનથી અને ભૂડી માન્યતાથી કર્મેને બાધ્યા છે તો તે કર્મેને ટાળવા સાચું જ્ઞાન, સાચી શ્રદ્ધા અને સાચી ક્રિયા કરવી જ પડશે, તો જ કર્મેના બારથી

આત્મા હજીનો જનશે આપણે હાથ ઉપર કપડાને લપેટીએ છીએ ત્યારે કપડાની બધાએવા બચને છોડવામાં બાધવાની ક્રિયાથી જીવટી ક્રિયા કરીનું તો જ હાથ ઉપરથી કપડાને પાટો ટૂટી શક્યે ઘણાઓ કહે છે ‘ પ્રતિક્રમણની ક્રિયાઓમાં અમને રસ નથી આવતો. ’ પણ રસ ક્યાથી આવે ? એના સૂત્રોનો મર્મ સમજવા આપણે પ્રયત્ન કરીએ નહિ, એના મર્મને-સૂત્રોને નમણાં નહિ તો રસ ન આવે એ સ્વાભાવિક છે. ગણધર-મહારાજ-શુચિત એ સૂત્રો મહાપવિત્ર છે, એમાં અજબ શક્તિ સમાયેલી છે એના મર્મને એના રહસ્યોને, અને એના ભાવને સંશુદ્ધિ પાને સમજી લેવાય તો એ ક્રિયામાં અપૂર્વ ભાવની ઉર્મિઓ ઉછળે, અને ચીકણાં કર્મોને આત્મા ક્ષણવારમાં તોડી નાખે, પણ આપણે એનું રહસ્ય સમજતા નથી અને વેવણી વાતોને આગળ ફગીને એ પવિત્ર ક્રિયાઓથી દૂર ચલીએ છીએ, તેથી કઈ આત્મા કર્મ-અધનમાંથી છુટવાનો નવી આપણા જ આત્માને એ કર્મના ડટ ફળો લોભવવા પડશે. પત્રી હાથવોય કયે નહિ આવે શ્રી ગણધર-ભગવત સુદિત એ પવિત્ર સૂત્રોમાં ભારે અમ કાર રહેવો છે એક ગારુડિક મનવાદી સર્પના ઝેરને ઉતારનાર મત્રોચ્ચારના શબ્દો દ્વારા સર્પના ઝેરને ઉતારી નાખે છે, તેવી જ રીતે આ પવિત્ર સૂત્રોથી કર્મરૂપ ઝેર ઉતરી જાય છે.

આત્માએ અશુભ ક્રિયાદ્વારા કર્મો બાધ્યા છે, તેથી એ કર્મોને તોડવા માટે શુભ ક્રિયા કરવાની જરૂર છે.

પ્રતિક્રમણ એટલે પાપથી પાપ હડવું પરસ્થાનેથી.

સ્વસ્થાનમાં આવવું આત્માનો અનાદિ કાળથી પરભાવમાં રમણ કરવાનો સ્વભાવ છે, તેથી પરભાવમાં રમણ કરે છે પુદ્ગલાનદી બને છે અને કર્મથી બારે બને છે કર્મથી બારે બનેલા એ આત્માને સ્વભાવમાં-રમણ કરવાની જરૂર છે તે ત્યારે જ બની શકશે કે, જ્યારે એવી આવશ્યક ક્રિયાઓના મર્મને સમજીને તે ક્રિયાઓ સંપૂર્ણ તન્મય બનીને ઉદ્દામપૂર્વક આપણુ આચરતા ઘઈશું.

કોણે જુએ છે ?

એ રખત એક બાપ અને દી રો જગતમાં જઈ રહ્યા હતા રસતે જતા તેમણે એક દયુ બધું ખેતર દીક બાપની દાનન બગી બાપ ધીમે પગને ખેતરમાં ધુ યો અને છોડાને ચોટી કરના બહાર બીનો ખેડો ખેડો ખેડો ખેડો રખતે રાખતે રાઈ જોઈ ન જાય ચારે બાજુ નજર નાખતો અગીયા બીનો રાઈ દેખાત કે તરત મને ખબર આપતે ' છોકરાને કહ્યું છું બાપા ! ' મેમ સૂચન આપી બાપ અદર પેરો થોડે દૂર જઈ ખેડાને પૂરું મેમ રાઈ જો જુ નથી ને ?

છોકરાએ કહ્યું બાપા ! જુએ છે ! બાપ તરત દોડીને ખેડા પામ આ રો આમ તેમ જોયું પણ કોઈ દેખાયું નહિ, ત્યારે બાપે પૂછ્યું ' અચ્ચા ! કોણ જુએ છે ? ' બાપાજી ! આમ ચારે દિશામાં તો દોઈ દેખાતું નથી, પણ ઉપર પરમાત્મા જોઈ રહ્યા છે બીજી કોઈ જોતું નથી આ સાબળતા જ બાપની સાન કેમણે આવી વાદ રે પુત્ર ! ધ ય છે તને ! બાપો ચુકે છે રોડો કેનો સરમરી છે ! એણે કેનું સુ સાન આપ્યું ! આપણે બહારના લોક જોઈ ન જાય તેથી ડુંગે છીએ પણ પરમાત્માથી રહતા નથી આ લો નો જોડો આપણો બર છે તેટલો પરનોકો નથી પરમાત્માના નથી પણ પરમાત્માના જ્ઞાનથી કર્યું છપુ નથી મટે ર રખો તો ખાખનો, પરમાત્માનો અને પરનો તો રખજો.

જૈનો અને સંખ્યા

જૈનોની સંખ્યા ઘણી જ જૂન છે, ઘણી જ ઓછી છે, પ્રતિદિન તેનો ખાસ થતો જાય છે, એમ આજે સૌ કોઈ જાણી રહ્યા છે, પણ જોલનારને ખબર નથી કે જગતમાં હીરા ઓછા હોય છે, માટે જ તેની કિંમત એ જૈનો ભલે ઓછા હોય પણ જગતમાં તેમનું સ્થાન ઘણું ઊંચું છે.

જૈનોનો તપ, જૈનોનો યાગ, આચાર-વિચાર, રહેણી-કરણી, પવિત્રતા અહિં મક્ક વૃત્તિ, હંદારતા, સમયસૂતા, દેવ-શુરુ પ્રત્યે અપૂર્વ ભક્તિ, તેમજ સ્વચ્છતા આદિ અનેક વિશેષતા જૈનોમાં રહેલી છે તેથી જ તેઓ અન્ય સમાજથી જુદા તરી આવે છે.

માજે કોણ નથી જાણતું કે, જૈનધર્મના સિદ્ધાંતો સર્વ શ્રેષ્ઠ છે ? જૈનોનો ધર્મ ઊંચો છે ? જૈનોના ગુરુનું જગતમાં અનોખું સ્થાન છે ? શું અમેરિકનો કે નુ યુરોપીયનો ? સૌ કોઈ જૈનધર્મના સિદ્ધાંતો પ્રત્યે અપૂર્વ બહુમાન ને આદર ધરાવે છે.

જૈનધર્મના સિદ્ધાંતોને ઠાથા માનવા એ એક વાત છે.

અને તે મુજબના આચારવિચાર રાખવા તથા તપશ્ચર્યાદિ કરવા તે બીજી વાત છે અન્ય ધર્મના મુકાબલે જૈનોના આચાર ઘણો કઠિન છે તથા તપશ્ચર્યા ખૂબ આઠરી છે વૈષ્ણવો કે ઇતિહાસ એક અગ્રારથનો તપ કરે છે, તોય રાતના રાજગરાનો શીરો, કૃષ્ણકૂલ, મિથ્યાન્ન વગેરે વસ્તુઓ વાપરે છે તેથી જ કોઈએ કહ્યું છે કે—

ખાવે શીરા લાપમ્બી, ઔર કાકડી આદિ,
નામ દેવે એકાદશીકા, દ્વાદશી ફી દાદી

જ્યારે જૈનોના ઉપવાસમા સૂર્યોદય પછી અને સૂર્યાસ્ત પહેલા ઇન્દ્રિય હોય તો ગરમ ઉકાળેલું પાણી વાપરી શકાય છે તે સિવાય કોઈ પણ જાતના આહાર-પાણી વાપરી શકાતા નથી ઉત્કૃષ્ટ કોટિના ઉપવાસમા તો જલનો પણ સર્વથા ત્યાગ હોય છે

જૈનોના તપ-ત્યાગમા દરેક વસ્તુનો ભોગ આપવો પડે છે, મોજથોખ છોડવા પડે છે, ક્રિયા-કાકડમા લુકવું પડે છે, લક્ષ્યાલક્ષ્ય ડ પેચાપેચનો પૂરતો ખાલ રાખવો પડે છે, જતાવરની જેમ રાતદિવસ ખાવાનું હોતું નથી, અને રાત્રિ-લોજનનો ત્યાગ રાખવો પડે છે જૈનોની દયા (અહિંસા) ખૂબ જ સૂક્ષ્મ છે નાનામાં નાના પ્રાણીથી લઈ મોટામા મોટા તમામ પ્રાણીનું રક્ષણ કરવા તેઓ તત્પર રહે છે વળી પૃથ્વી, પાણી, વાયુ, અગ્નિ અને વનસ્પતિના છોડોની હિંસા કેમ ઓછી થાય તેની પણ તેઓ ક્ષણે ક્ષણે કાળજી રાખે છે તે માટે તેઓ અનેક પ્રકારના મતો ને નિયમો ગ્રહણ કરે છે

આવી ઉચ્ચતમ પવિત્ર-તેમજ આત્મ-શુદ્ધિ કરનારા ક્રિયાઓ સૌ કેઈ આચરી શકતા નવાં એક જૈન સમાજ જ એવો છે કે, જે સહેલાઈથી આવા ઉચ્ચ આચાર-વિચારને સુદર રીતે પાળી શકે છે જૈનોના બાળકોને ગળથંથીમા જ આવા સુદર સંસ્કારોનો વારમો મળે છે

મટે જ આવા કિમતી હીરા-આવા જૈનો ઓછા જ હોય એ આભાવિક છે હજારો, લાખો કે કરોડો પધ્ધતના દુકડા કરતા એક તેજસ્વી હીરાની કિમત વધી જાય છે હીરા મૌના મરતક પર ચડે છે, અને વીટીમા ચોભા આપે છે વર્તમાન કાળે પણ જૈનો મમદ્વ અને ઉદાર છે આવી ઉદાર કેમ તમને ચોધી નહિ જડે નું પાજરાપોષમા કે શુ જિનમદિરોમા? નું સાધમીઓની ભક્તિમા કે શુ નિર્વામિતોમા? શુ દેવ-શુરૂની ભક્તિમા કે શુ જ્ઞાનપ્રચારમા? શુ ઉદ્યોગમા કે શુ વ્યવહારમા? દરેક સ્થળે તેમનો બહોળો ફાળો હોય છે જૈનોને જ્ઞાન કરવાનું સ્થાન એક જ નથી, અનેક સ્થાનોની અદર તેઓ દર વર્ષે લાખો રૂપિયાનો મૂલ્ય ધરે છે

આજે આવી બિચી કેમને ઉતારી પાડવાના વ્યવસ્થિત પ્રયત્નો વર્ષોથી ચાલી રહ્યા છે જૈનો અનીતિખોર છે, કાળા બજાર કરે છે, એમ કહી તેમને અણમમજી લોકો નિંદે છે પણ આજે કઈ કેમ એવી છે કે જે “અનીતિ, બદ કે પ્રપચ અમારામા નવી?” એનો હાવો કરી શકે છે? શુ સરકાર કે, શુ અમલદાર? શુ વ્યાપારી કે શુ કિસાન? તમામ કેમ, અને તમામ વર્ગ આજે

“જનો નાના નાના જીવોની દયા પાળે છે પણ મોટા જીવને કચડી નાખે છે ” એમ પણ કેટલાકે બોલી રહ્યા છે, પરંતુ એ વાત તદ્દન જૂઠી છે જનો નાના કે મોટા તમામ પ્રાણીની રક્ષા કરનારા છે દરેક પ્રાણીનાં રક્ષણમા ધર્મ માને છે બ્યગ લાખામા-કુમારપાળ મહારાજ જેવા મહાપુરુષા તમાનો હાખસો આપે છે કે, જુઓને ઘોડા ઉપર બેનના હંતા ત્યારે પૂજણીથી પૂજીને બેસતા હતા, અને લડાઈમા હજારો માણુનોનો સહાર-વિનાશ કરતા હતા, પણ એ જડ બુદ્ધિઓને ખબર નહી કે, જેવું દયાના સ્વરૂપને જનો સમજ્યા છે, તેવું તમે સમજી શક્યા નથી, જૈનો કાયર નથી, જૈનો બાપતા નથી, જૈનો નિરપરાધી પ્રાણીનો વધ નથી કરતા, બિનશુન્દેગાર પ્રાણીનો મહાર કરવો એમા મહા પાપ માને છે, માટે જ મહારાજ કુમારપાળ બિનશુન્દેગાર જીવેની રક્ષા ખાતર પૂજણીથી પૂજીને ઘોડા ઉપર બેમતા હતા જો આમ ન કરે તો બિનશુન્દેગાર પ્રાણીની હિંસા થાય અને તેમના નતનુ ખડન થાય બ્યારે યુદ્ધમા ઝઝૂમતા ત્યારે તે શત્રુ સામે, શુન્દેગારની સામે, લડવા તૈયાર થતા હતા, પહેલા શત્રુ-તીર કે બાણ છોડે ત્યારપછી તેઓ તીર છોડતા, શત્રુ પીચે હોય અને પોતે ઘોડા ઉપર હોય તો ઘોડા ઉપર રી તેઓ નીચે ઉતરી જતા શત્રુના હાથમા ચાચાચ ન હોય તો પોતાના શસ્ત્ર ફગાવી દેતા, તેઓ અનીતિથી નહોતા લડતા ન્યાય ને નીતિ માટે તેમની લડાઈ હતી, ધર્મના રક્ષણ માટે તેઓ પ્રાણોની આહૂતિ આપવા તૈયાર હતા-કાયર ન હતા

‘ જૈનોની અહિંસાએ કાયર બનાયા ’ એમ કહેનાર

લીત ભૂને છે અહિંસાનુ પાલન, શૂંવીરો જ કરી શકે
ખીખનુ રક્ષણ કરવું એ શૂંવીરનું કામ છે, નમાલા, બાયવા
કે માયકાનલાનું એ કામ નથી જે માયમગસાઓ પોતાનું જ
રક્ષણ ન કરી શકે તે ખીખની ગદા શુ કરવાના છે ?

વિમળશાહ, ભામ.શાહ, વસ્તુપાળ, તેજપાળ, કુમાર
પાળ, ચેગ મહારાજ, ઉદાયન મત્રી વગેરે અનેકાનેક નર
વત્નોના દટાતો ઈનિહાસના પાને આવેખાયેલા છે

આપણી વાત એ ચાલે છે કે-જીનોની સુખ્યા જોઈ
છે, જોઈ થતી ભય છે, એમ સી ભાલે છે, પણ સુખ્યાનો
મોહ રાખવો નમો છે એમ તો કીકીઓની સુખ્યા ક્યા
જોઈ છે ? જનવરો ક્યા જોઈ છે ? આપણાથી કઈગણા
અનાયો જનવરો વગેરે છો છો, પણ તેની કઈજ મજ્જતા
નથી જેઓ ગુણી, ઉચા, પવિત્ર અને સરકારી હોય તેની જ
કિંમત છે ખીજી દષ્ટિએ વિચાર કરીએ તો જીનોની સુખ્યા
જોઈ નથી જૈન ધર્મને માનનારા અગ્રખ્યાત-અગ્રગ્ય
આત્માઓ છે ચોમઃ ઈન્દ્રા અને અમજદ દેવો નમસ્તિદષ્ટિ
છે, તેઓ જૈન ધર્મને જ માનનારા હોય છે

આ ભાનવરોની અપેક્ષાએ જીનો ભલે જોઈ હોય પણ
ખીખ મેરમા-મદારિદેહાદિ અન્ય મેરમા જીનોની સુખ્યા
કઈ ગણી પ્રધિક છે વર્તમાનકાળે તે મેરમા બે કોડ
કેવળ નાની (સપૂર્ણ) રણ લોકના નાતા) મોગુદ છે ૨૦
અજળ તો ત્યાં સાધુઓ અત્યારે વિદ્યમાન છે આ ઉપરથી
વ્યાસમા આવશે કે, જૈન ધર્મને માનનારી સુખ્યા ત્યાં
કેટલી હશે ? પણ આપણે સુખ્યાનો વ્યામોહ ગળવાનો નથી

નામધારી જોનો શા કામના ? જેના આચાર વિચાર પવિત્ર હોય, જેની શ્રદ્ધા સાચી હોય, જેનું જ્ઞાન વિશાળ હોય અને તે પ્રમાણે આચરણ કરનાર હોય તે જ આપણને ખરે જો ધર્મમાં કાઈ ત્યાગ તપ જેવું નથી, છોડવા-મૂકવાનું નથી, વિવેક-વિચાર નથી તેની સખ્યા લાખો કે કોટોની હોય તેથી નુ ? એમ તો આપણે પહેલા જ કહી ગયા કે કીડીઓ અસખ્ય છે પણ એની કઈ ગણતરી કે કિંમત નથી

જિનેશ્વરદેવના સિદ્ધાંતોને વફાદાર રહેનારા, તેનો મત્તાર કરનારા, સિદ્ધાંતને માટે અવસરે પ્રાણ પાથરનારા, અને મુદર આધારવિચાર ને રહેણીકરણીવાળા જોનો વધે એમાં આપણને આનંદ છે સમ્યગ્જ્ઞાન સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યક્ચારિત્રવાળા આત્માઓ વધે એમાં જ આપણું ગૌરવ છે

આપણે સ્વપ્ને પણ અજ્ઞાનીઓ, નાસ્તિકો, અનાયોર્થકે મિથ્યા બકવાદો કરનારા ન જોઈએ ભલે આપણે થોડા હોઈએ તો પણ જૈનધર્મનો ક્વજ ટહેરાતો રાખીશું-પાછી પાની નહિ ઠરીએ પ્રભુ વીરનું શાસન એકવીસ હજાર વર્ષ ચાલવાનું છે તે કાયદોથી નહિ, વીરના પુત્ર-વીરોથી જ ચાલશે, એમાં શકાને લેશ પણ સ્થાન નથી

તેમજ દુનિયામાં અનતાનંત પ્રાણીઓ છે તે પંક્તિ ગર્ભજ મનુષ્યોની સખ્યા ગમે તેવા કાળે પણ જાણ્યાતી જ હોઈ શકે છે, એમ જ ની ભગવતો દર્શાવે છે સૌથી અલ્પ સખ્યા મનુષ્યોની છે, ૨૬ અકથી વધારે કદી ગર્ભજ મનુષ્યો ન હોઈ શકે મતલબ કે પાચમા વર્ગની

સંખ્યાને છઠ્ઠા વર્ગની સંખ્યા વડે ગુણાકાર કરનાં જે સંખ્યા આવે તેટલી સંખ્યા હોય જયવા બેના અંકને ૮૨ વાર ગુણતા જે સંખ્યા આવે તેથી અધિક સંખ્યામાં ભાજ મનુષ્યો કોઈ કાળે સંભવી શકતા નથી અને । જો મમયમા જેટલા દેવતાઓ દેવલોકમાંથી આવે છે તેટલી પણ સંખ્યા મનુષ્યોની હોતી નથી જોકે મમયમા અસંખ્ય દેવતાઓ આવે છે મનુષ્યો થોડા છે માટે જ કિમતી છે મનુષ્યજન દેવદુર્લભ ગણાય છે આશ્ચર્ય છે પણ મનુષ્ય જન્મના ઠેઠેમણે ગુણગાન-પ્રશંસા કરે છે, તેથી સમજી શકાય છે કે કિમતી વસ્તુ થોડી હોય છે

આવા દુર્લભ માનવભવને પામી આવા ઉત્તમ ધર્મની સુદર આરાધના કરી ત્યો જીવનને પવિત્ર બનાવે સિદ્ધાંતોને વ્યાપાર રહેા અને દેવગુરના લક્ષ્મી બની આત્મ વિકાસના પૂનિત પથે પ્રયાણ કરેા જો જો એક અભ્યર્થના

આવકતા મનોરથો

જૈન ધર્મને ત્યજી માર ચક્રવર્તી કે વાસ્તુવર્તી પ વી પા ન જોઈએ બને ૨- યાકે પણ જૈન ધર્મનો ઉપાસક અને જૈન ધર્મમાં જ વાસિન યા ઈ છ છ

વૈજ્ઞાનિકો

વૈજ્ઞાનિકો ડગલે ને પગલે આજે આગળ વધી રહ્યા છે દિન ડિગ્ધે અવનવી અનેક શોધો કરી જગતને આજી રહ્યા છે અહીં આ બેઠા બેઠા હજારો કોશો ફરની વાત મમાચાર મિનિટોમા આપણને મળી જાય છે થોડા જ કલાકોમા માનવી સેકડો માઈલ દૂર પહોંચી શક છે અજાયબી પેદા કરનાર અપૂર્વ સાધનો આજે વધી રહ્યા છે

આપણને થાય છે કે, આપણે કંઈ જ કરતા નથી, પરંતુ જગ વિચાર કર્યો તો મમજશે કે, જેટલા પ્રમાણમા આવિ કાર વધ્યો, અને જેટલુ વિજ્ઞાન વધ્યુ તેથી વિનાશ વધ્યો તે ધન્યો ? મોજશોખના માધનો વધવાથી માણસ કમજોર-હાડપિજર જેવો બની ગયો છે એટમબોમ્બ જેવી અણુશક્તિ દુનિયાના સહારમા જ ઉપયોગી નિવડી છે

આજે પાશ્ચિમાત્ય દેશની છાયા આજે તેની અસર ચોમેર પ્રમરી ચૂની છે પરિણામે માણસ માણસ મટી અનાય બને છે, ધર્મકર્મને ભૂલે છે, પોતાની ફરજને ચૂક છે અને જીવનને

જેમ જેમ શોધખોળો થાય છે તેમ તેમ તેઓ આગળ વધે છે અને નવા નવા-ટાપુઓ અને પહોડો મળતા જાય છે

પૃથ્વી ગોળ છે, પૃથ્વીનો આ પ્રમાણેનો નકશો છે, આટલી જ પૃથ્વી છે, એમ શોધખોળ કરનાર માનવી કઈ રીતે કહી શકે? જેને સપૂર્ણ જ્ઞાન હોય તે જ એમ જાણી શકે કે આટલી પૃથ્વી છે, પૃથ્વીનો આકાર આવો છે આટલા દીપો, સમુદ્રો ને દશે છે, પણ જેને આવું સપૂર્ણ જ્ઞાન નથી એનો બનાવેલો નકશો કેવી રીતે માની શકાય?

પૃથ્વી આટલી જ છે અને ગોળ છે, એ અપૂર્ણ માનવી કયા જ્ઞાનમાં કહી શકે?

મુત્તલબ કુવાના દેડકા જેવી આજની સ્થિતિ છે કુવાનું દેડકું કહે કે ખમ, દુનિયા કુવા જેટલી છે

વારવાર નકશો ડેમ ફરે છે? વારવાર સિદ્ધાંતો ડેમ બદલાય છે? માટે કહેવું પડશે કે વૈજ્ઞાનિકો અપૂર્ણ છે-અધૂરા છે

અધૂરા અને અપૂર્ણ માણુનના કથન ઉપર કેવી રીતે વિશ્વાસ રાખી શકાય? ન જાણે ક્યારે એના સિદ્ધાંતનું પરિવર્તન વગે

વૈજ્ઞાનિકોએ-જૂગોળશાસ્ત્રીઓએ જેટલા દશે અને જેટલી દુનિયાની આજે શોધ કરી છે, તે તો નૈનશાસ્ત્ર પ્રમાણે સમુદ્રના એક બિંદુ સમાન છે

આપણે જે દીપમા વગીએ છીએ તે દીપનું નામ જ બૂદ્ધીપ

છે જ બૃહદીપના ૧૮૦મા ભાગે ભરતમેત્ર છે અને એ ભરત મેત્ર
ના બરાબર વચ્ચેના નદીનો પંત્રાદય પવત આવેલો છે

જેથી ભરતમેત્ર એ ભાગમા જોવાયેલો છે તેમા વળી
ગા ૧૧ અને મિથુ નામની જગજગ્મત નદીઓને લઈને જુદા
જુદા વિભાગો દોવાયા છે ખડવાળો ભરતમેત્ર કહેવાય છે આ
જ ખડ પૈત્રી માત્ર એક મધ્યખડ પણ પૂરો આજે યોધી
શક્યા નથી, ત્યજે તેથી ૧૯૦ ગળા જ બૃહદીપને તો ક્યથી
જ લાગી જોઈ શકે? જ બૃહદીપમાં કઈ ગણા મોટા તો આ
ધગ્તીમાં અસખ્ય ઢીપો છે અને અમખ્યાત સમુદ્રો છે
જ્યાં આલ્લી બધી અસખ્યાત જોવા લાગી-પહોળા પૃથ્વી
તેઓ જાણે તો તો જરૂર તેઓ પૃથ્વીનો નકશો ખેંચી
શકે અને પૃથ્વી જોઈ છે, આટલી લાગી-પહોળા છે,
આટલા ઢીપો ને આલ્લા સમુદ્રો છે, એમ કહી શકે. પણ
આવા મપૂર્ણ જ્ઞાન વગર દોરેલો નકશો એ સાચો મીરીતો
કરી શકે? ત્યારે આપણે ઉપર જણાવી ગયા તે પ્રમાણે
અમુદ્રમા મિટુની જેમ અત્યારે પૃથ્વીની ગ્રોધજોગ કરવામા
આવી છે એ વાત આ ઉપર મિદ્ધ થાય છે પૃથ્વીની પૂર્ણ
અન્વેષણ-ગ્રોધજોગ જ્યારે થઈ નથી ત્યારે એકદમ કહી
દેવુ ઠે-પૃથ્વી ફરે છે અને સૂર્ય-ચંદ્ર સ્થિર છે, એ દેવલી
બધી અજ્ઞાનના સુચને છે? જાજના સોળા માનવીઓ જ
આવા ટાઢા પહોરના ગખાને-અને આવી વજુદ વગરની
કપનાને માની શકે, બાકી જિનેશ્વરદેવનો નાચો નેવક જોન
તો આની વેવવી વાતોને જરૂર પોઠગ માને એમા નવાઈ નથી

વૈજ્ઞાનિકો શોધખોળ કરનારા પૂર્ણ છે એમ કહેયો તો પછી તેમને અખત ત કરવાની કે શોધખોળ કરવાની કંઈ જરૂર નથી તેથી ફરફરાને કહું છું કે-તેઓ અધૂરા છે, અપૂર્ણ છે તેમના સિદ્ધાંતો, તેમની માન્યતા, કાગલેને પગલે ફરે છે બે ને બે ચાર જેવી સીધીને સાદી આ વાત છે જે વાતો વર્ષો પહેલાં એ લોકો માનતા હતા, આજે એમા અજબ-ગજબનો ફેરફાર થયેલો જણાય છે હંમણા પણ અગ્નિને તરફથી પૃથ્વી ફરે છે અને સૂર્ય ચંદ્ર સ્થિર છે, એ માન્યતાને ખોટા ઠરાવતા અનેક પુસ્તકો બહાર પડી ચૂક્યા છે

પહેલાં એક નાયના અગ્રભાગ ઉપર સેકડો પરમાણુઓ રહી શકે છે એમ જણાવતા હતા, ત્યારે અત્યારે આઈગિલાસ દ્વારા લાખો પરમાણુઓ એક સોયની અણીના અગ્રભાગ ઉપર રહી શકે છે, એમ વૈજ્ઞાનિકો પ્રચારે છે, ત્યારે આપણા જ્ઞાનીઓ તો કહે છે કે-એક સોયના અગ્રભાગ ઉપર અનંત પરમાણુઓ હી શકે છે, પણ તે અપૂર્ણ માનવી શી રીતે જાણી શકે? ન જ જાણી શકે

આપણે ઉત્તરારેલો શબ્દ બેથી ત્રણ સમયમા ચૌદ રાજ-લોકમા ફેલાઈ શકે છે એમ શાસ્ત્રો તો પહેલેથી જ પાકારે છે એ જ વાતને આજના વૈજ્ઞાનિકો વાયરલેસ રેડિયો દ્વારા નિદ્ધ કરે છે તેમ જ પાણીમા જીવ, વનસ્પતિમા જીવ, વાયુમાં જીવ, પરમાણુમા શક્તિ, આવી અનેક જાણતો આજે નિદ્ધ થઈ ચૂકી છે આપણા ઋષિ-મહર્ષિઓ આ બધી વસ્તુને જાણતા હતા હતા તેનો પ્રચાર કેમ ન કર્યો? એમ કહેજે

એમનું જ્ઞાન સંપૂર્ણ હેતુ સિદ્ધાંતો ત્રિકાલાબાધિત છે, અને તેથી જ કોઈ કાળે તેનું પરિવર્તન સંભવી ન શકે પરિવર્તન અપૂર્ણ અને અસત્યનું હોય પૂર્ણ અને સત્યનું પરિવર્તન કદા ન જાય

સૌ કોઈ જૈન સિદ્ધાંતને સમજે, શ્રદ્ધા અને દૃઢ વિશ્વાસ રાખીને તે પ્રમાણેવર્તે, અને આત્મવિકાસને સાધે એજ એક કામના

સાધર્મિક વાતચીત

શાસ્ત્રોમાં પુણિરા આરંભી સાધર્મિક ભક્તિના વખાણ કરામાં આન્યા છે જે આનાની કમામીમાં પણ ૧ મેશા તેઓ સાધર્મિક ભક્તિ કરવાનું નહોતા ચૂકતા એક દિવસ રોતે ઉપરાસ કરતા હતા અને એક દિવસ તેમની સ્ત્રી ઉપરાસ કરતી હતી પણ સાધર્મિક ભક્તિ માટે તેમનાં દ્વાર દ્વેશ માટે ખુલા હતા-અબઝ હતા આપન પણ એક એક સાધર્મી ભક્તિની ભક્તિ કરવાનું જે ઉપાગ લઈએ તો આજે જે બૂમરાતો મચે છે તે બધું યઈ જાય અને સાધર્મી ભક્તિના ઉદ્ધાર માટે જે ૩ કાળા એકદા પ્રદા પડે છે તે પણ ન કરના પડે આ ૭ તો ૩૩-કાળા કરી તેના વહીવટદારો તેના માનિક બને છે મિયારા સામાન્ય માણસને અડીથી તરી પડ્યા અવરાવે છે તેની પૂરી વાત સાલળી તો દૂર રહી પણ મિયારાનું તેન કાગી નાંખે છે આ મામ-સાધર્મિક ભક્તિનો નથી તેને દીન-દુખી જાણી તેના ઉપર દયા વાવવાની નથી પણ મુખાવમાં અર્ચવાથી 'અમારી લક્ષ્મી સદૃશ થશે-અમારો ઉદ્ધાર થશે' એમ જાણીને સાધર્મીની ભક્તિ કરવાની છે

ભાવવાહિ ગૂર્જર કાવ્યકૃતિઓ

પ્રત્યેક યુગમાં કળાકારો, શિષ્ટીઓ, વિધાનો, નિયમો અને ઠંડિઓ ઢીઢીક ન જમાના થયા છે અને તેમણે પાનું નું આજીવની લેખિની દાન અને પોતાની મનોમથક દ્વારા જૈનશાસનની અપૂર્વ મેળા બાજરી છે

મુવિખ્યાન ઠંડિઓની કૃતિઓ અથવા વિવિધ લખના ટેન્ડે મનાઈ ગઈ છે

ભક્તિની ધૂનમાં-પદ્માત્માની ઉપાસનામાં જો તો ખૂબખૂબ હાથોગી નીવડે છે જેટલો જોઈએ ઠંડિઓની એક કડીની કિમત કરી શકાય છે કે કહેવાય છે કે, 'જના ન પહોંચે નિવેશ' કવિ જનાદ કવિના જગનમા ઉચ્ચ કક્ષે કયા પહોંચી ગય છે

ઠંડિવશતિ એ પણ અન્ય પુણ્યોદયે આપડેની એકલકિત છે કરાચેનુ સર્જન કોઈ જોર જ છે

ન ગીત એ એક એવી ચીજ છે કે મનુષ્ય તો શુ પણ પશુ-પક્ષી તો પણ એ મગીતના સૂં । શ્રવણ કરતા તન્મય બની જાય છે ગાય-તેજ જેવા પ્રાણીઓ ક્ષધ દોહવાને પ્રયત્ન મગીત શ્રવણ કરતા ક્ષધ વધારે આપે છે કન્તૂરિયા મગ જેવા મગો । પાતમા દીન બની કન્તૂરી મૃકતા જાય છે નાન્યકમા-સય જેવા રાજથી પીડાતા આત્માઓ પણ સગીતદ્વારા અપૂર્વ શાંતિ અનુભવે છે, ચારા મગીતકારો દીપક રાગ ગાઈ દીપકની મેળી પ્રગટાવી દે છે મસ્તકાર નાગ ગાતા અનાજે નર્મ વરમાવી દે છે ગાજકારોએ અણુત ગાયવાઈએ' એ કીતે મગીતપૂજનુ રૂળ વર્ણવતા જબાબુ છે કે-ગીત વાણ ત્ર આદિ દ્વારા આત્મા, પરમાત્માની ભક્તિમા મસ્ત બની અનંત પુણ્ય ઉપાર્જન કરી લે છે રાવણ અને મહોદરી તો પ્રમગ કયા અજાણ્યો છ ? મહોદરી નૃત્ય કરે છે અને નાપણ વીણા વગાડે છે, વીણાના તાર તૂટતા શ્રવણ પોતે પોતાની નન જોડી દે છે, અને ભક્તિની મૂળ આડુ ગણે છે આમ તન્મય ને તત્વીન બનતા શ્રવણ તીર્થ કર નામકર્મને ઉપાઈ લે છે, ગીત-જ્ઞાનની મૂળમા મસ્ત આત્મા ગમન્ત વ્યથાને ભૂવી જાય છે, કર્મોને ખ ખેરી નાખે છે ઉભી ગાનુમ પણ ખરેજ ગાતરસમા તત્લીન થતા હર્ષનો અનુભવ કરે છે

પૂર્વાચાર્યોના રચેલા ગમાઓ, મજાઓ, સ્તવનો, પદો અને ભજનો આપણને યોગ્ય મજા આપે પણ મગી રહ્યા છે તે દ્વારા જોઈ ભોલી જનતા પણ મહુભક્તિનો, અને આત્મવિકાસનો સારો તાલ લઈ શકે છે.

-કવિની કવિતામા તે કાળની ભાષા, તે કાળના ચાલુ રાગો આદિ વસ્તુઓનું વર્ણન નહેતે આવી જાય છે, માટે જ તે લોકપ્રિય થઈ પડે છે અને જનતાના વધારે આદર પાત્ર બને છે.

વર્તમાનકાળમા પણ અનેક કવિઓ પૈકી શ્રેષ્ઠ યજ્ઞના કવિ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામેલા કવિકૃત્સકિરીટ પૂજ્યપાદ આચાર્યદેવ ત્રીમદ્ વિજયસ્રિધરશ્રીશ્વરજી મહારાજ છે.

તેઓશ્રીની કૃતિઓ હિંદુઓમા ગહે શહેર અને ગામડે ગામડે જનતા આજ ઉપરબેર લાઈ રહી છે આખાળવૃદ્ધ જૈન સમાજ તો જુ પણ ઇસ્લામીમા પણ આ કૃતિઓ ખૂબ આદર પાત્ર બની છે, તેઓ ત્રીમદ્ ગ્રંથોની અવતાવવી આદિની પુસ્તિકાઓની અખ્યા લાખની વધી જાય છે જતાય માગ ચાહુ છે, તે જ તેની લોકપ્રિયતા પૂરવાર કહે છે.

તેઓશ્રીની કાવ્ય કૃતિઓ ગોઈ અને ખી છે અવકાશી ભાષા, ખાનુ લાલિત્ય, ભાવની વિચાળતા, અગ્નિભાવ, પ્રાસ બદ્ધતા વારવાર ગાવાનું જ મન થાય તેવું સૌંદર્ય-આ બધા કારણે અમર જનતાને ઝટકી જાય છે અનિગત-અધ્યયન-અધ્યાપનમા-શાસ્ત્રિય તનમા મનવ મગ્ન રહેવા છતાં એક પ્રૌઢ અવસ્થામા આવા મનોરમ્ય-સુદર કાવ્યો સ્તવનો રચી, સમસ્ત જનતા ઉપર તેઓશ્રીએ મહાન ઉપકાર કર્યો છે તેમાય યુવક વર્ગ ઉપર તો અનહદ ઉપકાર જ કર્યો છે, એમ કહી શકાય.

સુગારથી ભરપુર રાગવાળા ગાયનોને બદલે એ જ ગાયનોને વૈગવ્યરમથી છવોછવ ભરી દેવા પ્રબુલક્રિયા બનાવી

દેવા, આવા નેહ કાચની ગુથળી કરી દેવી એ કઈ
નાનીમૂની વાત નથી

विद्वानेव हि जानाति विद्वज्जनपरिधमम् ।

न हि वक्ष्या विजानाति, गुर्याप्रसयवेदनाम् ॥

એએાથીની પ્રતિભા આ કૃતિએામા ખૂબ જ કામ કરી
ગઈ છે નાનુ બપુ પડુ નહય આવા સ્તવનો ગાવા તેયાર
થઈ જાય છે સૂરિદેવ તાજના જિહા અધ્યાસી હોઈ ઘણા
સ્તવનો તો તત્ત્વજ્ઞાનથી ભરેલા છે કે સામાન્ય જનતાને
જેનો અર્થ કરતા વિચાર કરવો પડે છે

‘ આધુનિક ઢબના રચાયેલા સ્તવનો સિનેમાના રાગના
હોઈ નહિ ગાવા જોઈએ ’ એમ ઠેટલાકનુ કહેવું છે અને
કેટલીકવાર તો આવુ મત ય ધરાવનાર કાગલકા પડી ભારે
કલક પેઠા કરી તરફડ પલ્લુ કરા નાખે છે

‘ Old is gold ’ અત્રુ તેટલુ સોનુ, એ સિદ્ધાંત જ
સ્વીકારવામા આવે તો તો એક બાજુ આવી કઈક નવી
વસ્તુએા આપણે ઉપકારના પ્હાને અપનોવીએ છીએ અને
બીજી બાજુ આવા નવા સ્તવનોનો જ વિરોધ શા માટે ?

જો આપણે પ્રાચીન-પૂર્વાચાર્યના જ રચેલા સ્તવન-
સંજ્ઞાયના ઉપાસક હોઈએ તો તો શ્રી ભદ્રબાહુસ્વામીરચિત
ઉવમગ્ગહર સ્તોત્ર-સિવાય એક પણ બીજુ સ્તોત્ર-સ્તવન ન
ખેલી શકીએ કારણકે ત્યાર પછીના બધા નવા જ ગળાય

જ્યાર જ્યારે સ્તવનો બને છે, ત્યારે તે નવા જ હોય છે અને નવું ન જ ગાવું એવો જ નિયમ હોય તો અન્યાન્ય-સેકટો વર્ષા થયેલા એકટો કવીશ્વરોના સ્તવનો આજ સુધી કેમ ગવાઈ રહ્યા છે? જો તે બન્યા તે વખતે ન ગવાતા હોય તો સવિધ્યમા પત્તુ ભાગ્યે જ ગવાય

૫ વિનયવિજયલ મહારાજ તથા ૫ ઉપાધ્યાયલ યથોવિજયલ મહારાજની પહેલા થયેલા અનેક મહા પુરુષોના સ્તવનો-પનો એમની અપેક્ષાએ ૫૦ ઉપાધ્યાયલ મહારાજ ઈત્યાદિના નવા ગણાય અને એમની ઉપેક્ષાએ ૫૦ વીરવિજયલ મહારાજ વગેરેના નવા ગણાતા એકે ગાવાનો વખત ન આવે, જ્યાં અઘાવધિ રીતસર બધાય ગવાય છે, તેથી સિદ્ધ થાય કે કે ગાત્રમ મત સુવિહિત ગીતાર્થ મુનિવરોદાગ મજન થયેલ કૃતિઓ ગમે ત્યારે ગાઈ શકાય છે ચાહે પટી તે નવા હોય કે જૂના હોય, જે આચાર્યદેવને આપણે માનીએ છીએ, પૂછએ છીએ, તેઓના ચરણોમા આળોટીએ છીએ એ જ ગીતાર્થ આચાર્યના એવા સ્તવનો બોલવામા આને ત્યારે આપણે વિરોધ કરીએ છીએ અને ન બોવાય એમ કહેવા મુશ્કેલી ધુન્નતા ઠરીએ ઠીએ એ કેટલી બાલીશતા સૂચવે છે ।

સૂત્રોની પ્રાચીન ટીકાઓ મોજુ હોવા છતાં ત્યારપછીના આચાર્યોએ નવી નવી ટીકાઓની રચના ગા માટે કરી? તે સ્થળે તે આચાર્યદેવોએ માફ જતાંચુ છે કે, ‘જૂની ટીકાઓ બહુ શુદ્ધિગમ્ય છે, મામાન્ય જનતાને મમજવામા ઘણી મીઠી પડે છે, માટે મદ્યુદ્ધિવાળાઓને સરળતાથી બોધ થાય અને

તેઓ પણ સૂનાર્ધનું સહેલાઈથી જ્ઞાન કરી શકે તે માટે હું
આ નવી ટીકાની રચના કરું છું

આ જ ન્યાય નવા સ્તવનોમા પણ લાગુ પડે છે જૂના
સ્તવનોનો અર્થ જ બીરહોય છે મામાન્ય વર્ગ સહેલાઈથી તેનો
ભાવ કળી શકતો નથી, તેના રાગો ખૂબ જ પ્રાચીન હોઈ આજના
ઉગના યુવાનોને એ રાગ બેસાડવામા ઘણી મુશ્કેલી પડે છે
આવા સમયે આજની ઊગતી પ્રજા પણ પ્રભુભક્તિથી વગિત ન
રહે, તે ખાતર નવા અવન રચવાની પણ તેટલી જ જરૂર હતી

જે યુવ-—યુવતીઓ સિનેમાના અશ્લીલ-નૃગારિક ગાયનો
ગલીએ જવીએ લલકારતા કરતા હતા જેમ કે 'પિયા મિલનકે
જાના' વગેરે-વગેરે આવી રીતે આ વર્ગ વચનથી પણ કમનો
બધ કરતો હતો, એ નૃગારથી ભરેલા, અશ્લીલ ગાયનો જનતા
ન જાય માટે એ જ રાગોમા વૈરાગ્યના-પ્રભુભક્તિના ગીતો
રચાય તે એ વર્ગ ઉપર કેટલો ઉપકાર થાય ? ખરેખર
સરિહોએ આવા રાગોમા જાનનો, સજાએ જુ થી જૈનસમાજ
ઉપર ભારે ઉપકાર કર્યો છે નૃગારમાર્ગમા જતી જનતાને
અટકાવી છે આવી નાના બાલક-બાલિકા પણ મહંતયા
પ્રભુભક્તિનો લાભ લઈ શકે છે

સિનેમાના રાગ છે માટે સૂગ છે, એમ કેટલાકો કહે છે
પણ એમને પૂછવામા આવે કે રાગ-એ કઈ આકાશમાથી
આપમેળે પડનારી વસ્તુ નથી આવીનકાળમા પણ આમ
જનતામા જે રાગો પ્રચલિત હતા, તે કાળે નાટકો અને

રામલીલાઓ ચાલતી તેમા જે રાગો સંજ્ઞાયેવા હતા, તે જ રાગોનો ઉપયોગ પદો, બજનો કે પૂત-સ્તવનોમા કરવાના આવ્યો છે માટે જ તે લોકપ્રિય અને રુચિષ્ઠ થઈ પડ્યા છે, નહિતર રાગ લાગ્યા ક્યાથી ? પ્રાચીન પૂતઓ અને સ્તવનોની દેશીઓ લુઓ તો ખબર પડે કે કેવા કેવા રાગો મૂંઝવામા આયા છે

‘ ઈંદર આખા-આખની કે ’ મખીરી આયો વનત અટાગદો ’ ‘ ભેજનીયાનો લગ્નો ’ ‘ ચારે માથે પથંગી પાગ ’ ‘ મારો પિયુછ ગયો પરદેશ ’ વગેરે વગેરે આથી મમજી શકાય છે કે, જે કાળે જે દેશીઓ-ગગો આમજનતામા પ્રચલિત હોય, ચાતુ હોય તે જ દેશીમા કાવ્યની રચના કરવામા આરે તો તે જ લોક હૃદયે ચી જાય છે

મારો અનુભવ

જ્યા જ્યા જામે નિચર્યા છીએ, ત્યાની જનતામા આ અવન-લજાઓ એવા ગદ્યા પ્રિયકર અને રુચિષ્ઠ થઈ પડ્યા છે કે ન પૂઝે વત આ પદો ત્રવતુ વરતા જનતા લપનીત બની જાય છે અને પુન પુન એ જ ગાવાની માગણી કરે છે, બહિરસમા તરબોગ બની જનતા દોલ્લો ઉઠે છે જ્યા પૂર્વાચાર્યનું જ બોલવાનો આશ્રય મેવવાવાળા ભારિકો હતા, ત્યા પગ્ગુ આ પદો લગકારતા તઓ તેટલા જ મુગ્ધ બની ગયા હતા અને કહેવા લાગ્યા કે, ‘ મદારાજશી, ફરી એ જ સ્લજાવો ’

ત્યારે એવું કઈ જ માનવાને કારણ નથી કે નવા સ્તવનો

અર્થ વગરના છે નવા સ્તવનો પણ અર્થપૂર્ણ હોય છે મરણ હોવાથી સામાન્ય જનતા તેનો ભાવ ઝટ સમજી જાય છે, પ્રાચીન પદો, સજ્જાયો, જેવી રીતે વૈરાગ્યભાવ પેદા કરે છે, તેવી જ રીતે આ નવા પદોથી પણ કેક આત્માઓના હૃદયમાં વૈરાગ્યભાવ જન્મે છે એનો પ્રયત્ન અનુભવ મને જ ભાત પૂઠ શુરહેવના સાનિધ્યમાં થયો હતો તેઓગીએ રચેલી નવી સજ્જાય જ્યાં મેં તે જ દિવસે પ્રતિક્રમણમાં લલકારી, ત્યારે સજ્જાય પૂરી થતા જ ભરસળા વચ્ચે જે વ્યક્તિઓએ દીક્ષાની પ્રતિના લીધી હતી (સવત ૨૦૦૦ ની આ વાત છે)

કદીય પ્રતિક્રમણમાં નહિ આવનારા, અને ધર્મમાં નહિ સમજનારા પણ આવી સજ્જાયો શ્રવણ કરવા પ્રતિક્રમણમાં નિયમિત આવતા મેં નજરે જોયા છે

આથી પ્રાચીન સ્તવન-સજ્જાયોને જગએ ધક્કો પહોંચતો નથી તે પણ સાચી રીતે ગવાય છે ‘ સારુ એવું મારુ ’ સમજનારને તો કંઈ જ વાધો નથી પણ ‘ માત્ર એટલું મારુ, ’ હું કહું તે માત્રુ ’ આ વચ્ચે આપણે મારી ઠોકીને જનતાના હૃદયમાં જેમાડવા માગીએ છીએ ‘ ચદ્દ માધવેન ઉજા તન્ન ’ ધર્મ અમુકે કહ્યું માટે તે બરાબર નથી, ભલે તે માત્રુ હોય, આવી દશા આપણી થઈ ગઈ છે

કેટલાંક વખત આવી જાળતોમાં તેજોદ્રેષ અને ઇર્ષ્યા પણ કામ કરે છે

નવી ચલોમાં શયો પ્રગટ કરીએ છીએ અને જનતાને

આકર્ષવા એવું કંઈક આપણે ઠરીએ છીએ, તો પછી આ નવા સ્તવનોનો શા માટે વિરોધ કરતા હશે, એની કંઈ સમજ પડતી નથી

શાસ્ત્ર નિહિત ગમે તે વસ્તુ હોય—ચાહે પછી તે નવી હોય કે જુની હોય—‘પ્રાચીન ટીકા અને ન-નીન ટીકાની જેમ’ એ બધું જ આપણને મ મત છે, પણ સરત એટલા કે, ‘હોવું જોઈએ શાસ્ત્રમ મત,’ શાસ્ત્રવિરુદ્ધ ગમે તેવી જૂની વસ્તુ હોય તો તે પણ આપણને અસ્વીકાર્ય છે અને શાસ્ત્ર-મ મત નવી વસ્તુ હોય તો તે પણ આપણને માન્ય છે

ત્યારે આ નવા સ્તવનો ભાવિકોને બહિષ્કાર પ્રેરે છે, મ દિર જવાની ભાવના પેઠા કરે છે, અને પ્રભુભક્તિમા તન્મય બનાવે છે એ વાત સુનિશ્ચિત છે હા એવું જરૂર છે કે જે તે વ્યક્તિ જેવા તેવા અર્થહીન ગાયનો એ ચાર ઘણા દેવોને સ્તવન બતાવી દે તે બિવકુલ ઈર્ષ્યાનીય નથી

ગમે તેવો કવિઓનો ઘોડનો ચોક પાકે, પણ તે જ કવિની કૃતિઓ પકાય છે કે, જેમા મીકાગ, ચણ્ડોનુ લાનિત્ય, ભાવવાહિતા, અર્થપૂર્ણતા અને પ્રામખ્યતા હોય, બાકી તો ઘણીય ચોપનીઓ ઝાઝવારે ને ઝાઝવારે પ્રગટ થયે ગય છે અને ડચરાના ટોપલામા બધ છે, તેના કંઈ જ કિંમત નથી જનતા કંઈ આધગાં નથી ત્યારે એ મિદ્ધ વસ્તુ કે, સુવિહિત ગીતાર્થ સુનિવર્થોના રચેલા શાસ્ત્રમ મત સ્તવનો, પદો કે સન્માયો પ્રતિક્રમણમા ખુશીથી ગાઈ શકાય છે—

પછી તે જૂના હોય કે નવા હોય કેટલીક વખત વગર સમજાયે
એકે ના પાડી એટલે બીજો ના પાડે, ત્રીજો ના પાડે એમ
બને છે, પણ એમા કેવી ગણીર ભૂલ થાય છે, એનો વિચાર
કરવો પડે મુત બધુઓએ દરેક વસ્તુનો વિચાર કરીને જ
વાણી ઉચ્ચારવી જોઈએ મુજેપુ કિ બહુના ?

લક્ષ્મીનો હાલો

આચાર્ય મનારાજ બ્રહ્મમુરારીચરણના ઉપદેશની અમર
આમરામ ઉપર જન્મ જન્મ પડી હતી આમરામ મુરિણનો
પરમમકન હતો મુરિણના ઉપદેશથી તેમણે ૧૮ બાર પ્રમાણ
મુરખુંની પ્રતિમા ગ્થાપન કરી હતી તેમાં ૨૨ સાખ ૨૫ હજાર
મોના-મહોર ખર્ચો હતી મુરિપત-પ્રસન્ને એક કોડ મોના
મહોર ખર્ચો હતી આચાર્યદેવે નવનમ નામના સિંહાસન
ઉપર બેસાડી સરા કોડ સોનામહોરથી તેમણે ગુરુપૂજન કર્યું
હતું તે પૈસામાથી ૧૦૦ જિનમદિગેના છઠ્ઠોદાર કરાવવામાં
આવ્યા હતા નવનમ મોનામહોર ખર્ચો એક હજાર ૨૫૭
સાળી પોષિયાળા બધારી હતી જેમા એવા અમંગલાચમન
રહ્યો જડ્યા હતા કે રાત્રિના પજુ દીરાથી અધિક પ્રકાશ પડતો-
તેના પ્રકાશથી સાનુઓ પુખ્તક નાચી શકતા હતા, રજી તેમણે
મિદ્ધગિરિનો ૭ 'રી પાડ્યો સદ્ય કાલીજાર કોડ સોનામહોર
ખર્ચો હતો લક્ષ્મીની ચચણના તેઓ બરાબર સમજ્યા હતા
તેથી જ તેમણે આરા ઉત્તમ કરી કરી લક્ષ્મીનો હાલો
લીધો હતો

સમતોલ વૃત્તિ

ધૂણા માણનો વાત-વાતમા મગજનો કાળુશુભાવી બને છે, વાત વાતમા ગમ્મ થઇ જાય છે, એના મગજની ટીશીનો પાગે ચઢી જાય છે, જરાકમા લાલ-પીળો જની જાય છે, માત્રી વ્યક્તિને લાગે કે હમણા જ આ મહેરબાન બાળીને ભસ્મ કરી નાખશે

પણ મગજની સમતાલવૃત્તિને શુભાનવાથી માણસને પાછળથી ભારે પશ્ચાત્તાપ કરવો પડે છે, રકબુ પડે છે, ધણુ વેડબુ પડે છે, તેમજ નીને એ અજબામણો બને છે, ડોઈને તેની સાથે વાત કરવાનું મન થતુ નથી, અને તને ડોઈ વાર્યમા સફળતા મળતી નથી તેને મોટા ભાગે નિરાશ થવુ પડે છે પોતાના મનોરથ મિટ્ટ ન થના તે અદર અદર બળે છે અકળાય છે, મુઝાય છે અને પીઠેહઠ કચ્વી પડે છે મગજ બે કાળુ બનવાથી થોડી જ વારમા વૂઠ ઉછળે છે આગળ વધતા વધતા ગાળા-ગાળી અને કડા-કડી ઉછળે છે, પરિણામે લોહીલુહાણ થાય આગળ વધતા ડેસ કોર્ટ ની દેવડીએ ચઢે છે, ઈન્જન તનુ લાંલામ થાય છે, પેતાનો

દુર્વ્યય થાય છે, સમયનો દુર્વ્યય થાય છે અને પરિણામ
ગૂન્ય આવે છે

માટે માણસે મગજને કાળૂમા રાખવાની ઘણી જરૂર છે
મગજનું સમતોલપાત્ર નો વાતવાતમા સુમાવશે તો પરિણામે
તેના કંઠવા દળ પોતાને જ ચાખવા પડશે

વ્યવહારમા પણ સમતોલવૃત્તિ ન રહેવાના કારણે
કેટકેટલા અનર્થો જન્મે છે

૧ રસોડામા મીઠું કે મરચું વધારે પડી જાય તો રસોઈ
કરનારને કુવડ કહેવામા આવે છે રસોઈઓ હોય તો શેઠ તેને
ધમકાવે છે, કે ભાન નથી ? નો મીઠું વધારે છે, મરચું
ઓઠ છે, વગેરે ઘરની સ્ત્રી કુવડ ટોચ તો ન જતું હું ખ
રનોઈયાને રજા પાત્ર અપાય પણ ખાયડીને થોડી જ રજા
અપાય ? અહીં રહેવાની મતવળ એ છે કે, રસોઈમા ધરાબર
માપસર હરેક વસ્તુ હોય તો તે રસોઈ આરોગનારાઓને
આનંદ આપે છે ત્યારે બોલવામા સમતોલપાત્ર ન રહે તો
કેવી દશા થાય ?

૨ તેવી જ રીતે એક ગાડું છે એ ગાડામા પાછળ
જાર ભરવાથી બળદને ત્રાસ વાય છે ગાડું નમી જાય છે, ત્યારે
આગળ ને પાછળ એમ ધરાબર વજન મૂકવામા આવે તો
ગાડું ઊંચું-નીચું ન થના કોઈ જાત ઠી હરકત આવતી નથી,
ત્યારે અહીંયા પણ સમતોલપણની જરૂર રહે છે અને તેથી
જ ગાડું ધરાબર ચાલે છે

૩ કાટો કહો કે ગાજરું કહો મનવ્રમ તોલવાનું સાધન
તોલવાના સાધનો અનેક પ્રકારના હોય છે સુવર્ણને તોલ

વાનો, લાખડા તોલવાનો, પનમાગીની દુકાને દીંગ-મરી તોલવાનો, હીરા-માણેક નાવવાનો, રૂબી ગાસડીઓ તોલવાનો એમ અનેક પ્રકારના કાગ હોય છે એક જ કાંટે સઘળીય વસ્તુઓ નથી તોલાતી, જો કે કંટલાક કંટલીક વખત આવી મૂખાઈ કરે છે કાગ અનેક પ્રકારના હોય છે વ્યાપારી કાંટે દ્વાયમાલઈ તોલવા માટે અને જે બાજુ વસ્તુ મૂકવામા આવી હોય તે બાજુ વધાર નમતુ મૂકે તો વ્યાપારીની ઝી દશા થાય? થોડા દિવસમા જ પાંચુ દેરવણુ પર મતલબ કાગે અરાબર સમતોલ હોય તો જ આલી શકે છે

હીરા-માણે. જેવી કિંમતી ચીજોમા રનિભાર પણ વધારે જાય તો મોટી ખોટ વેદવી પડે છે ત્યારે મગજની સમતોલ વૃત્તિ સુમાવવાથી જી દશા થાય? ગુ માર આવે ન પડે?

૪ વ્યાપારી વાંદલાડ ઘોપણ તપને, ઉધાર પાશુ વધાર હં ય તો વાધો, જમા પામાના લોકે નીચકમ વધારે હોય તો લેજનારો છુવ ખાઈ જાય છે ત્યારે અહીં પણ જમા-ઉધાર એક દર બરાબર હોય તો વ્યાપારીને એવી હરકત નથી આવતી, તેમ અહીં પણ સમતોલપણાની જરૂર છે

૫ કાવડવાળાઓને જન્ને બાજુ પાણીના ઘડા ભરેલા હોય તો જ ઉપાડવામા ચરગત પડે છે, પણ એક બાજુ આલી ઘરો હોય અને બીજી બાજુ ભરેલો હોય તો કાવડ નીચે પડે છે મતલબ અહીં પણ સમતોલપણાની જરૂર રહે છે, નહિતર બાજુ બાજી જાય

૬ સ ગીતમાં પણ ગૈયો તાલ-સૂર પ્રમાણે ગાય તો જ મળ આવે છે, અને બેતાલુ ગાતો હોય તો કેવું બેહુદ લાગે છે ? પેટી ઢચાય ચાલે, તબલા કચાય ચાલે અને બાઈ કચાય ચાલે આમ બે-તાલ થવાથી રંગમાં ભગ પડે છે, તેથી અહીં પણ સમવૃત્તિ રાખવી પડે છે

૭ મીઠી સડક હોય તો ચાલનાર પથિકો સરળતાથી માર્ગ કાપે ે અને સડક ખાડા-ટેકરાવાળી હોય, જમીન ભીચી-નીચી હોય તો પથિકોને ઘણી મુશીબત પડે છે, તેમ અહીં સમજૂતવ સપાટીની યાને સમતાની યાને સમમાર્ગની જરૂર રહે છે, Level સપાટી બરાબર જોઈએ મકાનમાં મોભ બરાબર વચ્ચેાવચ રાખવામાં આવે છે જો તે એક બાજુ ઝોાછો યઈ જાય તો મકાન ઠડઠડ-ભૂમ થઈ જાય છે, તેમ અહીં પણ મમતોલપણ બરાબર હોવું જોઈએ

૮ એક આદમી ઘણું કામ કરે તો થાકી જાય છે કામ બીવકુલ ન કરે અને પડચો રહે તો આજસુ ગળાય છે તેથી કામ ને આરામ બન્નેની જરૂર રહે છે તડકો ખૂણ હોય તો ગભરામણ થાય છે અને છાયડાની જરૂર રહે છે વળી તડકો ને છાયડો પણ અધિક પ્રમાણમાં હરકત કરે છે, તેનું પ્રમાણ પણ મમતોલ જોઈએ

આ દુનિયામાં એટની બધી વસ્તુઓ એવી છે કે, જેનું પ્રમાણ અધિક થતા બાજુ બગડે છે, કામ બગડે છે, મુશીબતો અને મુશ્કેલીઓ નડે છે અને સમતોલપણ હોય તો વ્યવહારમાં જલદી સફળતા મળે છે, દરેક કાર્ય પ્રાય-સિદ્ધ થાય છે

જડ પદાર્થોમા અને વ્યવહારિક કાર્યોમા પણ સમતોલ વૃત્તિની-સમતોલપણાની જરૂર રહે છે

તે તે સ્થળોમા સમવૃત્તિ-સમતોલપણુ-સમતુલના અર્થાત્ સમતોલવૃત્તિ ન રહે તો કામ નથી ચાલતુ, તો આત્મા જેવી કિ મતી વસ્તુમા સમતોલ વૃત્તિ ન રહે તો શીદશા થાય! માનુષ્ય મગજનો કાળુ ગુમાવી બેને તો કેવુ વેકનુ પડે?

આપણે બીજાના બે રાખે સહન કરી શકતા નથી તરત જ મગજ ગરમાગરમ થઈ જાય છે ‘દામા ધીરસ્ય મૂષણમ્’ એ સૂત્રને બૂલી જઈ એ છીએ

‘મમતા સર્વ-મુખ-જનની’ ‘સમતાના ફળ મીઠાં છે’ ‘કડવા ફળ છે કાધના’ એ બધા સોનેરી વાક્યોને ન બૂલના જોઈએ એ સૂત્રોને હૃદયમા ઠેકરી રાખવા જોઈએ

ઈંદોરનુ એક નાનકડુ દપ્તાલ યાદ આવે છે જ્યારે અમે ઈંદોરમાં આતુર્ભામ હતા ત્યારની આ વાત છે પીપલીવાળા ભૈન મંદિરના પાછળના બાગમા ઉપાશ્રય છે નીચે એક ફવે છે જ્યાં લોકો સ્નાન કરે છે બે સ્નાન કરનાર વ્યક્તિમા જરાક વાતમા વાત અધઝાડે આનળ વધી, પણ એમા એક વિશેષતા હતી એક વ્યક્તિ ખુબ બેમામ બકવાદ કરતી હતી, ત્યારે સામી વ્યક્તિ ‘ઝોર બકો’ ‘ઝોર બકો’ માત્ર એટલા જ રાખેનો ઉપયોગ કરતી હતી પેવે બકવાદી તો યાક ગયો, બીજારાનો ઘાટો દુ ખવા લાગ્યો લોકોમા બેવફૂર બન્યો, ત્યારે પેવે માત્ર ‘ઝોર બકો, ઝોર બકો’ બોલનાર લોકોની દૃષ્ટિએ કંઈક ગમભાવી ગણાયો સામો માણસ અમે-તેમ

બોલે ત્ય પછી આપણે જો તેનો જવાબ જ ન આપીએ અને ખામેશ પકડીએ તો એમા કંઈ આપણને નાનપ નથી લાગતી જિવંતુ પરિણામ ઘણું સુદર આવે છે, લોકદર્શિએ પણ પ્રશ્ન મનીય બને છે, પાપકર્મી પણ જોધા બધાય છે સામે ગાળ દે તેથી કંઈ એ ગાળ આપણને ચોટી નથી જતી, એતુ મુખ બગડે છે, માટે આવા પ્રશ્ન જોમા સમભાવ-સમતા રાખવાની જરૂર છે, સમતાલાવને જેટલો કેળવીશુ, તેટલી જ પરમાત્મદશા નજીક આવશે 'કમ આવ, જોર ગમ આવ,એ ઉક્તિ પણ હમાનો બોધપાઠ આપે છે નિદા-પ્રસાદ માતા પ્રસંગોમા પણ તેટલી જ સમતા રાખવાની જરૂર છે

દેવો ને દેવેન્દ્રોથી પૂજવા હતા પણ તીર્થ કરદેવોને જરાય તેમના ઉપર રાજ ચતો નથી, અડકીનિક જેવા કૂર સર્પે ડખ દીધો, મેઘમાળીએ વ સાહ વરમાવ્યો, જ્તાય એના ઉપર જરાય રોષ નહિ આપી ઉચ્ચ દશામા જ પરમાત્માના વશ થય છે આવી દૃશ્ય કોટિનો સમભાવ આવી જાય તો આત્મા કાપુવારમા પરમાત્મદયાને મેળવી લે છે

બ્રાહ્મરિયા મુનિવર, મેતારજ મુનિ, બધક મુનિવર, ગજસુકેમાળ મુનિવર, અને ઘાણીમા પીલાનાગ ૫૦૦ મુનિઓ આવા તો નમ્યાબધ દૃષ્ટાંતો ચાચોમા નોધાયા છે કે જે દેહી જ કણોમાં સમતાના બળે પરમાત્મપદને પામી ગયા હતા

ગતુ-મિત્ર ઉપર સનભાવ આવે ત્યારે આ દશાની પ્રાપ્તિ થાય છે, માટે સારા નરમા પ્રસંગોમા, નિદા પ્રશ્ન સાના પ્રસંગો મા, યા ગમે તેવા કપરા સંજોગોમા પણ માતૃમે સમતા

ભાવને-મમભાવને કેળવવાની જરૂર છે મગજને ડંટ્રાલમા-
લેવડમા રાખવાની જરૂર છે

સામાયિકનતમા સુમતાનુ જ રિશ્તણ મળે છે સમતાનો
લાભ જેમા ધાય તેનુ નામ જ સામાયિક

એ સામાયિકન આપો-અગીકાર કરુ નેઈએ અને
પ્રતિદિન સામાયિક કરવુ નેઈએ કે જેમા આત્માને બે ઘડી
સમતાનો આસ્વાદ મળે

થેયને શૂંચા વગર જે આપણે ક્રિયાકાંડ કરીશુ તો
જરૂર આત્મામા ઓર પ્રકાશ થશે આજે આપણે લક્ષ્યને
શૂંચા છીએ માટે જ ઉચ્ચ કરીથી જે લાલ થયો નેઈએ,
તે થયો નથી અને ટીનને પાત્ર બનીએ છીએ, મર્વયોગમા
સામાયિક યોગ શ્રેષ્ઠ છે ચોનીમ કલાક આપણા સ સારની
આધિ, બ્યાધિ અને ઉપાધિમા અનેક પાપ-મમારભમા અને
વિભાવદશામા જાય ■ નેમાથી થોડો ટાઈમ મેળવી મામા
ચિકમનની આરાધના કરવામા આરે તો જરૂર આપણી
વિભાવદશા ટળે અને મહાજનદમળે અતે આત્મા મુક્ત
દેવાને વરી શાશ્વત સુખોનો બોક્ષા બને આજે આપણે
આત્માને ભૂની જડમા જુલી અનાદિ કાળથી આ સ સાર
ચકમા રૂની રહ્યા છીએ આત્માની શક્તિને પીછાણતા નથી
આત્મામા અનત બળ છે, અનત શક્તિ છે, અનત જ્ઞાન છે,
અને સહજ સુખનો ભંડાર છે એ બધી અનત જ્ઞાન અને
અનત દર્શનશક્તિ કર્મોના આવરણોથી દબાયેલી પડી છે એ
શક્તિ પ્રગટાવવા પુરુષાર્થ ફારવવાની જરૂર છે

દુન્યની સુખો તો ઘાસના તણુબના જેવા તુલ છે કલ્પના-

જન્ય છે, મુખાલાસ છે, વાસ્તવિક મુખ આત્મામાં છે નથી
બગલામાં, નથી લક્ષ્મીમાં, નથી લલનામાં અને નથી જક
પદાર્થોમાં આ અનતશક્તિનો લડાર આત્મા એકેન્દ્રિય જેવા
તુચ્છ પદાર્થો માટે તલસે છે, મુઝાય છે, રહે છે-લહે છે
અને રગડે-ઝઘડે છે

હીરા-માણેક-ગ્રાતી, સોનુ-ચાદી એ બધું શું છે ?
એ છે એકેન્દ્રિય હવેનું કલેવર, એ એકેન્દ્રિય હવેના
કલેવર માટે આ પચેન્દ્રિય આત્મા પાગલ બને છે, એમાં
ને એમાં મશગુલ બની હવનને ચાહોમ કરે છે, પોતાની
જાતને પીછાણતો નથી, પોતાની શક્તિને પીછાણતો નથી,
માટે જ માયકાગલો બની બિખારીવેડા કરે છે જરા જરામાં
અકળાય છે, અફળાય છે અને જન્મ-મરણની પરપરાને
વધારી લે છે આ બધી પરલાવ દશાને ટાળવા અને
સ્વભાવદશામાં મહાલવા આત્માએ સમતારસમાં ઝીલવું જોઈએ
પ્રતિપજે એ વિચાર કરવો ઘટે કે મારું ધ્યેય શું છે ? હું
શું કરી રહ્યો છું ? સ્વભાવમાં છું કે પરભાવમાં છું ? મગજ
કાબૂમાં છે કે બેકાબૂ ? લેવલથી બહાર તો નથી જતો ને !
ગેજ-પ્રેસ આ રીતનો વિચાર થાય અને એ દિશામાં
પ્રયત્ન ચાલુ રહે તો જરૂર ધ્યેયની સિદ્ધિ થયા વગર ન
રહે આત્મા સાથે એકમેક થયેલી અનત-અનત કર્મની
નર્ગત્તાઓ દૂર થઈ જરૂર આ આત્મા નિર્મળ બની નિજ
સ્વરૂપને પ્રગટાવી જ્યોતમાં જ્યોત મળે તેમ સિદ્ધાવસ્થામાં
પહોંચી જાન

ક્ષમા વીરસ્ય મૂષણમ્

૩ ૩૬૦૦૦ ના ભીંડા

અભિમાનરૂપ માત્ર ઉપર આરૂઢ બની મહોન્નત બનેલા માનવીઓ જ્ઞાન બૂની બય છે 'અશ્વર્ય' ને નત્તાની ખુમારીમા માણસ માણસ ઈને કોરાવે મૂકે છે નામની ખાતર માણસ હમરોતુ પાણી ઠરી નાખે છે ઘરખાર વેચીને પણ નાક ઠમ રહે એની જ તેવડમા રહે છે મનદેશનો આ પ્રસંગ છે

એક કોડાધિપતિ શેઠનો મુનીમ થાક લેવા માટે મારકીટમા જઈ પહોંચ્યો. એક ટોપવામા કુળા-દુમળા લીલાછમ બીંડા ભરેલા હતા. મુનિમજી લાવ નકકી કરતા હતા, તેટલામા બીજા કોડાધિપતિનો બીજો મુનિમ પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. એ પણ ભાવ-તાલ પૂછવા માંડ્યો, વાતમા વાત આગળ વધી પહેલાં મુનિમ બીન્દ શેઠના મુનિમને જણાવ્યું 'અલ્યા તારો શેઠ તે વળી ગુ આવો બીંડા ખાવાનો હતો ? ખાધા ખાધા હવે, મઠખીચૂગ છે ચીજુમનુ કામ નહિ, માટે રહેવા દે, રહેવા દે'

ત્યારે પેલાએ જવાબ વાળ્યો

'અરે મુનિમજી ! જેમો જ્ઞાતામાના તમાગ જોડે તેો જવો

આવા કિમતી લીડા ન જ ખાય, એમા વળી શુ નરખડ્યુ છે !

‘એમ કે ? ને ત્યારે તું લે છે કે હું લઉં છું ! તારો શેઠ ચઢે છે કે મારો શેઠ !’

બન્નેની ટપાખી ચાલી વાત આગળ વધી ટોપવા ની હરખાણ થઈ

ફક્ત પાચ-છ રૂપિયાની કિંમતનો આ ટોપલો તેના વધીને ૫૦-૧૦૦ બોલાયા

પહેલો કહે ૫૦૦

ત્યારે બીજો કહે ૧૦૦૦

પેલો બીડા પેચવાવાળો તો હેબતાઈ જ ગયો. ‘અદખાં આ શુ ? ખરેખર આજ તો મારા લાગ્ય ઉઘડ્યા ?’

બન્નેનો પારો બરાબર ચઢ્યો ! તેઓ મૂછ ઉપર વળ ચઢાવવા લાગ્યા ! બાયો બિચી કરી ! પહેલાએ કહ્યું

‘પાચ હજાર,’

બીજાએ હલું ‘દશ હજાર’

એમ કરતા ૩૬૦૦૦ મુધી લાવ ચઢ્યો પહેલો હત્યો અને બીજો હાર્યો

ફા ૩૬૦૦૦ મા ટોપનો લીધો લીડાવાળો હરખાતો હરખાતો ચાલવા લાગ્યો

ગેઠજીનું ઘર આગ્યું

મુનિમજીએ ગેઠજીને કહ્યું ‘શેઠ સાહેબ ! ૩૫૫૫૫ છત્રીસ હજાર ગણી આપો, આ ટોપલાના’

શેઠ તો ભેઈ જ રહ્યા મુનિમજની ડાગળી છટકી
કે નુ ?

શેઠ કહે ‘અત્યા મુનિમ કઈ ભાગ-ભાગ તો પીધી
નથી ને ! કાળજી તો ઠેકાણે છે ને ?’

મુનિમજ કહે ‘હા હા’

શેઠ કહે ‘અત્યા ભીંડના ટોપલાના તે કઈ છત્રીમ
હજાર હોતા હશે !’

મુનિમે જણાવ્યું ‘શેઠ સાહેબ ! આ તો છત્રીમ હજારમા
ગોઠો પાંચો પર તુ વખતે છ લાખ પચ્ચ ખર્ચી નાખત પચ્ચ’

‘અત્યા પચ્ચ-પચ્ચ શું ભરતી નાખતે !’

‘શેઠજી ! આપ જરા કદા ગોંઠે માલગો તો ૪૩૦ મને
શાખાગી આપશે. આ તો નાખની વાત હતી, નાખ જાય
તેવી સ્થિતિ હતી આપની મૂંઢનો વજ ગમ્યો છે શેઠજી !
આ ટોપલા ન લીધો દોત તો જ નામી ચાત’

પછી મુનિમે બધી વાત જણાવી, મુનિમની વાત સામળી
દેકજી ખુલખુલ થઈ ગયા અને -ફેલે બોલી જવાયુ ‘શાખાશ
મુનિમજ ! શાખાશ’ અને કપિયા છત્રીશ હજાર ગળી આપ્યા

અજમ દુનિયાના અજમ બનાવ આવા જ હોતા હશે !

અનીતનું ધન

રામરાજ્યની વાતો કરનારા આજે આરામથી નામ-દામ અને કામ વધારી રહ્યા છે । સત્તા અને અધ્યક્ષની ખુમારીમાં તેઓ જનતાને એક યા બીજી રીતે ચૂમી રહ્યા છે પણ કર્મ-સત્તા એ સર્વોપરી સત્તા છે અને સૌના મસ્તક ઉપર એ ઝબુમી રહી છે, તે ભૂલવા જેવું નથી ગમે કેટલા કાળાપોળા કરો, ગમે તેટલા કાવા-દાવા-મપાન્ય ને અનીતિ કરી લક્ષ્મીથી તિજેરી તર કરો, પણ એને જતા વાર નહિ લાગે અનીતિનું ધન મૂળ મૂકીને લઈ આવ્યું જાય છે એ વાત સો ટકા સાચી છે ધુધરાના મીઠા રણકાર કરતી ધમધમ કરતી એ આવે છે, પણ જાય છે લાત મારીને, એ ભૂલવા જેવું નથી આજે જ્યાં જોઈએ ત્યાં અનીતિનું માઆજ્ય જ પ્રવર્તી રહ્યું છે શું સત્તાધીશ ? શું મજૂર ? શું વ્યાપારી ? શું કિસાન ? નીચલા થરથી લઈ ઊપલા થરના તમામ વર્ગમાં મોટે ભાગે આજે અનીતિ જ દેખાઈ રહી ॥ ખરેખર । મત્સ્ય-ગલાગલ જેવી સ્થિતિ ॥ મોટો નાનાને ગળે છે, નાનો એનાથી નાનાને

ગળે છે દયા-કઞ્જા જેવી વસ્તુ જાણે છે જ અદૃશ્ય ધર્મ ।૬ છે

પ્રાચીન કાળમા રાત્ર-પ્રભા તમામ નીતિમાન હતા,
એટલે જ પૈલવની છાજો લિંગતી ખતી મુખ-સમૃદ્ધિ, શાંતિ
અને આખાદીથી જગત ફાલુ-કુલ્યુ હતું

નથી એ મુખ, નથી એ સમૃદ્ધિ, લવલલાને પણ
અશાંતિનો દાવાનગ સગાવી નહો છે

એ વખત એક આનામા માનવી મુખેથી પેટ ભરતો
હતો, આજે જે ત્રણ રૂપિયાનો ટેન્ક મળવા હતા ધૂમરાણ
આ હે જરૂરીયાત વધી ગઈ એ જરૂરિયાતને પહેલા વળવા
અનીતિના માર્ગે ધસી રહ્યો દુનિયાને ખાવાના ય નામા,
પહેલાના ય માંત્રા, જ્યાં યા ફાફા માટે છે, પણ કેમે ય
પેટ ભરાતું નથી અનીતિનું ધન પદમા પડ્યા પછી બુદ્ધિ
બ્રહ્મ થાય એમા શી નવાઈ? ‘માહાર તેવો જોડાર’ એ
ઉદ્દિગ આજે અરિનાર્થ ધર્મ ગદી છે સાતી વાતો માણુમને
ગમતી નથી, ઉવટો રસ્તો સૂઝે છે પાપ કન્યાની વૃત્તિ પેલ
થાય છે, ધર્મ-મના દીવ લાગતું નથી માણા ફેવતા મન
અગટોળે થઈ છે, માધુ-મતોની વાત ગળે જીતતી નથી
પરમાત્માના દર્શન કરવા તો દૂર રહ્યા, પણ એ દેવન ગિ એને
મન હારો તાગે છે જામ વવાનું ગળુ એક જ ઠ અનીતિ

એ વખત એનો ખતો કે આપણા દેગની પ્રમાણિત્તાની
વાતો પરગેશમા વતી હતી, પણ આજે નિયતિ જુદી જ છે
પદ્ધતિમા છાપાના ફેરિયા છાપાઓનો હમલો રમ્તા પગ મૂકી
દે છે, છાપુ ખરીદનાર છાપુ લઈપસા મૂકી ચાલતા ધાય છે,
પણ ગઈ એમ ને એમ છાપુ લેતા નથી આવે અખતરો આ

દેશમાં કરવામાં આવે તો ? બીજે દિવસે દેવાળુ જ કુકુ પડે
ખરેખર આઈ દેસના માનવીઓને ચરમાવે તેવી આ હકીકત છે

હિન્દુસ્તાનનો માણસ બ્યારે પરદેશમાં જાય છે ત્યારે
ઘણા લાગે આજરુનું લીલામ ઠગીને આવે છે, નથી હોતી
તેનામાં પ્રમાણિકતા, નથી હોતો સદાચાર

એક વિદ્યાર્થી પરદેશની લાયબ્રેરીમાં ગયો ત્યાં તેણે
એક પુસ્તક નિહાળ્યું એમાં મુદ્દર ચિત્રો હતા તે ચિત્રો
આ વિદ્યાર્થીએ ફાડીને લઈ લીધા તપાસના અતે જાણવા
મળ્યું કે, હિન્દુસ્તાનના કેઈ વિદ્યાર્થીને આ પુસ્તક વાચવા
આપ્યું હતું, તેણે આ અધમ કૃત્ય આચાર્ય છે આપું
વર્તન રાખતા હોઈએ ત્યાં આપણી આજરુ કયાંથી વધે ?

મોઢેમાં નફાઈની વાતો કરનારા સફેદ ઠગાઈ જરે

એક બ્યાપારી ભોળા ગ્રાહકને સમજાવી-પટાવી ધોળે
ઢાંઢાએ એની આખમાં ધૂળ નાખી આખાદ ઠગી લે છે

ગ્રાહકને કહે છે ‘સાલજી ! મત્ત પચા પચાલ,
બે મુકયા છૂના, લાવ સત્તાલ’ બિચારા ભોળા માનવી
આવા હિસાબ સમજે નહિ, એવે ઉપરથી કહે છે કે
‘શેઠ કેવા સારા કેવો ઉપકાર કર્યો ?’

હઠહઠતા અપકાર ઉપર પણ ઉપકારની મહોર-છાપ
મારે છે કેટલી અધમતા ! કેવી મૂઢતા ! ! કેવી લુચ્ચાઈ ! !

એક જ લાવનું પાટિયું મારનાર, ગીફતપૂર્વક બીજને

મીમામા ઉતારે છે આખોનો આધણો અને હંચાનો કુટયો ગ્રાહક આવના ગણરાણ ધર્મ બંધ છે 'આલે ઠીક કાલ્યો, પેલાને ઠીક મીસામા ઉતાર્યો,' એમ માની એ લોકો ગજ ગજ ઉલ્લે છે એક તત્તાધીશ બીજાને આળાદ રીતે હસાવે છે અને એની પાનેથી નાણા કઢાવી મગકાય છે અને મોટરોમા ફરે છે હરેક વર્ગે નવી મોટર, પહેલા ૨૫-૫૦નો મહિનો પણ મુગિ બતે મગતો હોનો, પણ આજે તો ધોગા કપડા પહેરી ગર્વથી મોટરમા ફરે છે એને કોઈ એમ નથી પૂછતું કે, 'આ બધું કયાથી લાવ્યા ?' આમ હરેક વર્ગે અનીતિમા મહાલી રહ્યો છે

પણ યાદ રાખજો કે, ગમે તેટલી લુચ્ચાઈ કરી ગમે તેવા કાવાદવા અને પ્રપચા કરી આપણે તીજેરી તરફ રીતુ, પણ ત્યા ન્યાય મરખો છે ત્યા લાચ-ફરવત નહિ ચાલે, જોળખાણ-પીછાણ નહિ ચાલે, લાગવગ નહિ ચાલે, ખુશામત નહિ ચાલે, કરેલા કર્મના કારમા ફળો આત્મને પર લોકમા અવત્ય લોખનવા પડશે

અનીતિનુ ધન ધામના પૂજા જતુ છે, ધામના પૂજામા હીરાનગી આપના અજવાળુ અને પ્રકાશ-પ્રકાશ ફલાય છે, પણ એક-બે કણ પછી ઘોર મધકાર વ્યાપે છે અને તેમાયા રાખ પણ મળતી નથી તેવી જ રીતે અનીતિના ધનથી યોડીવાર અજવાળુ-અજવાળુ લાગશે પણ પછી એ મૂળ મૂડીને પણ સાફ ઠની જશે, એ રખે ભૂલના કહ્યું છે કે —

અયાયોપાર્જિતવિત્ત, દશવર્ષાણિ ;

ગ્ણ્તે ત્વેકાન્દો વર્ષે, સમૂહ

અનીતિનું ધન વધારેમા વધારે દસ વર્ષ મુધી ગ્હે છે
અગિયારમા વર્ષ તો મૂળ મૂડીને લઈને ચાલ્યું જાય છે

અનીતિના ધનમાં જરાક વાર લપકો લાગશે, હૈયું
હરખાશે, પણ થોડા દિવસમા સાબળશે કે અમુક પાર્ટીએ
દેવાણું કાઢ્યું અમુકના ઘરખાર વેચાયા ખાયડી મરી જાય
ને હજારોની ઉઠે, ગરીબ બિમાર પડે ને વૈદ્ય-ડોક્ટરોમા
સેકડો ખર્ચાઈ જાય, છોકરો મરી જાય, અચાનક ધાડ આવે,
અચાનક આગ લાગે, ઘર પડી જાય, લગ્નમા ખર્ચ વધી
જાય, આમ અનેક રીતે અનીતિનું ધન ચલ્યું જાય છે

માટે અનીતિના ધનને પથ્થરસમુ સમજો, ભલે ચોડું
મળે પણ નીતિને ન ચૂકો, આજે તો પૈસા-પૈસા માટે અનીતિ
ચાલી રહી છે એક તમા માટે પરમાત્માના સોગન-ધર્મના
સોગન ખાવા તૈયાર થઈએ છીએ, પણ ખાયડી-છોકરાના નહિ
એ જાણો છે કે, હંહંહંહં જુહુ, ખાયડીના સોગન ખાઉ
ને ખાયડી બીમાર પડે તો ! છોકરાના કમમ ખાતા છોકરો
મરી જાય તો, પણ પરમાત્માના સોગન ખાતાં પરમાત્મા
થોડા જ બીમાર પડનાના છે ! ધર્મને થોડો જ ધક્કો
વાગવાનો છે ! કેવી આપણી મૂર્ખાઈ ! કેવી અજ્ઞાનતા !

માર્ગાનુમારીનું પહેલું લક્ષણ શાસ્ત્રકારોએ ‘ન્યાય-
સપન્ન વિભવ’, કહ્યું છે, માટે હે મહાનુભાવો ! સમજો,
એતો અને ન્યાય, નીતિ તથા પ્રમાણિકતાને ન ચૂકો

રેતીનાં ઘર

વર્ષાનું કાળા બ્રમ્મ જેના વાદળાઓ ગડગડ ગડગડ
 ગર્જન કરતા હોડધામ મચાવતા એક મહાન નૈન્ય લઈને
 આપણ ઉપર વરસાઈ કરવા આ યા હોય તેમ ઉમરી પડ્યા
 છે સૂર્યનારાયણ પોતાના મહા કિરણો સફેદીને સતાઈ
 ગયા હોય એમ લાગે છે, વીજળી બચ્ચી પ્રજ્જલિત હોય
 તેમ વા-વાર નમન કરે છે મહાન યુદ્ધની શરૂઆત કર
 વાની હોય તેમ અપ્તરંગી વિનાશ ધનુષ્ય ખેંચાયેલું છે પ્રગ્લિત
 આ અદ્ભૂત નૌદ્ય નિલાળી નાના બાળકો ખૂબ હરખાય છે
 અને આમ તેમ નાચ-ફરે છે, એવામા વરસાદ પડે છે એટલે
 તેઓ ન્હાવાની દહેજ ઉડાને છે અને રેતીમા જેમી ઘરો બાધવા
 મંડી પડે છે તેમા તેઓ એવા મશગૂલ બની જાય છે કે
 ભૂખ-તરમને પણ ગણખાતના નથી પોતાના પગની મદદથી
 બીની માટી દ્વારા ઘરો તયાર કરે છે, એમા ખૂસીખૂસી
 મૂકે છે પર્વતના શિખર બનાવી એની ટોચે

મા જ મલકાય છે

ખન્ને જાનુ ઘરોની હાથે તૈયાર કરી, વચ્ચે સડક જેવો સ્વચ્છ માર્ગ તૈયાર કર્યો, અને દૂર-દૂર ઊભા ઊભા એ નૂતન ગૃહોની યનોળી ગોલા નિહાળી એમના દીલ ટાપી ગઈયા

અરે જુઓ જુઓ ! કેવું સગ્ગ આ શયનગૃહ ! આ મમાગૃહ ! આ રમોઈગૃહ ! આ આનગૃહ, અરે જુઓ આ ખારીઓમાવી મધુર ને ગીતજ વાયુનો ઝંબો રાચાઈ ધઈ રહ્યો કે ? અરે ખુદ સૂચકેવ પણ આપણા ઘરોની ગોલા નિહાળવ આપણા આગણે પધાર્યા છે, અને આ ઘોટલા ઉપર એમી ગાપણે રોજ અલકમલની વાતો કઠીશુ આમ પોતે નિર્માણ કરેલા ઘરોની શોભા નિહાળી બાળકોના હૃદયમાં હર્ષ અમાતો નહતો, તો હર્ષથી પુનઃકિત બાન્યા, નાન્યવા ફરવા લાગ્યા અને ફેરફારની રમવા લાગ્યા

ગમતિયાગ બાળકોની આ રમત નિગમી એક પ્રીત માણસ તે રન્તેથી પસારવનો થતો ગયો અને તેને બાળકોના નિર્દોષ આનંદમાં લળી જવાનું મન થયું, અને એ પ્રીત ઘોટયો બાળકો ગર્વ ન કર્યો આ રેતીના ઘર છે આ રેતીના ઘર તોઈ શું હરખાઓ છે ? એને પડતા શી વાર ?

ખમ, આટલી વાત ધઈ ત્યાં તો જોરથી પવન ફુકાયો અને તેના એક જ સુસવાટામાં બધાય ઘરો જમીનદોસ્ત વડ ગયા ! બિચારા બાળકો આખો ચોળતા ઘરભેગા વયા

જાનીઓ ઠહે છે કે-સ સાગની બધી લીવા આ રેતીના ઘર જેવી છે, સખિક ઠે, ખુદ્દિનો કાકો રાખનાર મહાન માણસો મોટામોટા મહેલો બાધી હરખાય છે, મહામહેનતે

બધુ તૈયાર કરે છે, નીતિ-અનાતિનો ખ્યાલ છોડી અધા
ધૂધીધી ભેગુ કરે છે, રાત દિવસ દ્રવ્ય મેળવવા મથે છે
અને ભેડ ભેડ દિલમા ખુશ થાય છે ગર્વિષ્ઠ બને છે
ધનની પગ પગ નથી મૂલ્ય પણ તેમાનુ કર્જ માથે નહિ
આને બધુ ચ મટી પડી રહેશે ચમરાતનો પવન ટુકાતા
ત્રેતીના ઘરની જેમ બધુચ એક જ સપાટામા વિખળાઈ જશે
અને મહેંગાન બધુચ મૂનીને અચાનક એકવા, બકાળે,
હાલતા થશે ત્યાં સી દગા થશે ? ત્યારે

બાળકની એ ગમત પર હનકુ કે મોટા માણસની
શુદ્ધિ પણ ?

ધ્યેય નિશ્ચિત કરો

હાઈફા માર્ગ આરભતા પહેલાં મૌને સાધ્ય નિર્મિત કે વુ
જરૂરી થઈ પડે કે કોય વગર કરેનાં માનની સિદ્ધિ થઈ શકી
નથી સાધ્યતે નગી હેનાં માનની અરમ્ય મોડે મોડે પણ
ઈત સિદ્ધિ કરી નોકે છે ચરદા મા પા. અમુ- સથમે જવુ
છે તેમ નિર્મા કરીને જ તે મને આવતા તૈયાર થઈએ ત્યારે
જ નિર્મિત સથમે પહેાચો ચકાચ છે

કુશળમા કુશળ માણુવળાં પત્ર સાવ્યમિ કુ રક્ષમા રાખ્યા
સિવાય બાણુ ફેર્યે બન તો તેના તીર વ્યથ જ બનર છે અને
અકુળા ધનુષોરી પયુ ધ્યેને લક્ષ્યા રાખી બાણુા ઠોડે તો
છેવટે તે જ સાધ્યની સિદ્ધિ ની સકે છે

તેથી જાઈ પણ ધર્મક્રિયા કરતા પહેલાં આપ

ની કગાની આરમ્ભના છે

જીવનનો આનંદ

માનવ સમુહનું નિરીક્ષણ કરતા જણાય છે કે ગેઈ પસામા, કેઈ સતતિમા, કેઈ રજરાગમા, કેઈ આલીશાન મહેલમા, કેઈ મધુર સંગીતમા, કેઈ સ્વાદિષ્ટ મિષ્ટ ભોજનમા એમ ભિન્ન ભિન્ન રીતે આનંદ માને છે, પરંતુ તે આનંદ કામિ- હોય છે અચ્ચિર હોય છે અને વધારે નયન પ્રીતિ તો કાલ્પનિક હોય છે, તેથી સહજ પ્રશ્ન ઉદ્ભવે છે કે વાસ્તવિક અને ચ્ચિર આનંદ કયાથી પ્રાપ્ત થાય ? અને કવી રીતે પ્રાપ્ત થાય ?

ઘણી વખત એવું જોવામા આવે છે કે જે આનંદ એક નાનીશી જૂપડીમા, તુલૂરાના તાગમા, ભક્તિના તાનમા, ફાટ્યા તૂટ્યા વસ્ત્રોમા આખા દિવડાના પ્રકાશમા મળે છે તેનો આનંદ કે વિવિધ પ્રારના

રજરાગમા ઈષ્ટતો

જીવન

‘કેમ આવવું થયું છે?’ એકે પ્રશ્ન કર્યો

‘મદે-અમ-ચો’ આટલું બોલી તે અટકી ગયો.
શુ પૂરું? કેમ પૂજાય? જવા દો આવ પાછો ફાલવારમાં
તેણે મન માથે નિર્ણય કરી લીધો અને ચાલવા માટે પગ
ઉપાડ્યો, પણ તે જ ક્ષણે ખીંતે નિવાર આવ્યો. અરે!
આમ શુ ગભરાય છે? હૃદયનો ભાવ વ્યક્ત કર જે પૂરું
છે તે હિ મતથી પૂછી નાખ અને જીભ બોલુ બોલુ થઈ રહી
તેટલામાં જ એક સાહેબે એકદમ બૂમ પાડી “ઓ રે!
મરી ગયો. !”

એકના પેટમાં પીઠ ઉપડી અને વાતાવરણ ગભીર
બની ગયું

હવે પ્રશ્ન પૂછવાની જરૂર રહી નહિ આગ તુકને જોઈ તો
જવાબ મળી ગયો કે-ગમે તેવા સુદર અને ગમે તેટલા
વિપુલ ભૌતિક સાધનો જીવનમાં સ્થિર આનંદ આપી શકતા
નથી એ કોઈ ખીજી જ વસ્તુથી પ્રાપ્ત થાય છે અને તે
માટે પ્રયત્ન કરવો એમાં જ માન્ય હોવાનું છે

મનુષ્યજન્મનુ ક્ષણ

પૂંચપૂના દયાદાન તીર્થયાત્રા જપાતપ ।

શ્રુત પરોપકારઘ્ન, મત્ય જન્મફલાષ્ટકમ ।’

પૂજ્યોની પૂજા, દયા, દાન, તીર્થયાત્રા, જપ, તપ,
શ્રુતજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ અને પરોપકાર એ આઠ મનુષ્યજન્મના
ક્ષણો છે

બયંદર પેરી

એક રંગી ઝેનો છે કે તેનો પ્રતિધર કે સામનો
 કોઈ પણ રીતે થઈ શકે તેમ નથી એની સામે કમ કે બમ
 કામ લાગે તેમ નથી ભાલા, બગલા, બદ્ધક, તલવાર કે તોપ
 ચા એવા બધા અન્ય શસ્ત્રો એની સામે કંઈ વિનાશક
 નથી, અન્યોએ કે બધાના જોડે જોડે જોડે જોડે જોડે જોડે
 પણ તેની તાકત તોડી શક નેમ નથી યજ્ઞ, મન કે તન
 પણ તેને હરાવવા માટે કામ લાગે તેવા નથી

નિઃશસ્ત્ર પંથો, હોશિયાર પંથો, ધીમીધારી ટાકના
 એની સામે કાંઈ કાંઈ નાજે છે એ તેવા આદર્યો અને
 જડીબુટ્ટીના પણ એને હરાવવામાં નિષ્ફળ થાય છે

લાજો કોટાની ગિલ્ડન, અરે ! મોટું રાજ્ય પણ
 તેની હોઆં મૂકી તોય તે માટે નિરુપયોગી છે, ત્યાં લાયક
 રૂશ્વત શરમ કે લાલચ કામ નહિ આવે

અરે ! યોદ્ધાઓ ખડ પગે ખુલ્લી તલવારે, અનિમેદ
 નયને તમારી તદ્દાતમાં હાજર હશે તોય તેઓ એ
 પેરીથી તમારું રાજ્ય કસી શકશે નહિ

રાજમહેલ જેવા આલીંગાન મહેલમાં નિવાસ કરવા છતાં, ચામેર દામ-દામીઓ અને સ્વજન હાજર રહેવા છતાં તેમની નજર ચુકાવી એ પોતાનું ધાર્યું જ કરશે.

હાલે તમે જુવાનજોષ હુગો અને તમારા પગની લાતવી જમીન મુતવતા હશે પણ તમારું ત્યાં નહિ ચાલે ! છાતી ટુલાવી બિચી ટાકે રાખી, મૂછનો વળ ચઢાવી અક્ષકને ફક્ક કરતા હશે, તે સમયે પણ એ તમને લાત મારશે ત્યાં તમારું અભિમાન જરૂર ગળા જશે.

એ કોઈનોય વાટ નહિ જુએ ટપાલ, તાર કે ટેલીફોન દ્વારા પણ ખબર નહિ આપે તમે શમ્યામાં પોઢતા હશે, રમતા હશે કે જમતા હશે, કે બીજી કોઈ પણ ગવસ્થામાં હશે, પરંતુ એ આવી પહોંચશે અને પોતાનું જોર જરૂર અજમાવશે.

તમે કહેશો જરા ઉભો રહે, જરા યોલા જા, મને તૈયાર થવા દે, પણ એ ઉભો રહેશે નહિ, સળુનો વિલગ પણ મઠન કરશે નહિ તમે ગમે તેવા દાદ્યા હશે પણ તેનો આગળ તમારું કહાપણ ચાલશે નહિ, ગમે તેવા બુદ્ધિમાન હશે પણ તમારું બુદ્ધિ એની આગળ છેલ્લું જ બુકી થઈ જશે, એ પેકડે નહિ ફેકાય, જીત્યા નહિ જીતાય માર્યો નહિ મરે, દાખ્યો નહિ દબે, બાખ્યો નહિ બળે, એ ફર્જેય છે, અર્જેય છે અતિ નિર્દય અને અતિ લયકર છે કોણ છે એ વૈશી ? એ છે મરણ, એ છે કાળ, તેનો સામનો કરવા તૈયાર મહો, આજ મિઆતા વાર નહિ લાગે ! શી તૈયારી કરી ? કસુ બાતુ લીધું ?

વિવેક

[૧]

પ્રભાવના

આપણી વસ્તુ પાપર્મીના ઉપયોગમાં આવે તો મમ
જનુ ક' લાગી મળી મફત છે તે માટે નિર્વિધ વસ્તુની
પ્રભાવના ક' શામાં આવે છે પ્રભાવના લેનાર આત્માઓમાં
સીધું કર્મો, તનુપરર્મો, અગ્રાધર્મો બાજિત બજુ પાર્મો તેમ
જ તેવા જ મ પુણ્યનો આર ત આવી લાય તો પછી જોના
લાગતુ પૂરુ જ ।

પણ પ્રભાવના લેનાર પશ્ચિઓનુ કમ્ય સ્થા નાપણે
નજ નિજ નીચે છીએ ત્યારે પડીબર કમકમાટી છુ છે
લલો પા રૂ લોકો બે પા મથા દોય તેડુ લાગે છે । મારા
શારા પરના માણુમો પણ તેમા અપવાદરૂપ દેતા નથી ને
પ્રભાવના લેનાર એ પછી રૂંક કમસર આવતા લાય અને
આપનાર તથા લેનાર લાય જોડીને લેના લાય તો કેવુ સરમ
લાગે । અને આના માણુડના દુસ્વમા કેવી જિડી હાપ પડ ।
તે જાણુવા માટે એ પ્રશ્ન । બસ થયે

ચોડા વર્ષ પૂર્વે અમારા ૨૫૦ દાદાશુર ચારિત્રચૂડામણિ શ્રીમદ્ વિજયકમળસૂરીશ્વરજી મહારાજ મુશી દાબાદમા પધાર્યા હતા ત્યારે ત્યાના શ્રીમત રાજવીઓએ વ્યાખ્યાન બંદ સોના મહોરોની પ્રભાવના કરી લગભગ એક હજાર સોનામહોર વહેચાઈ હશે પણ વહેચનાર અને લેનારની સંખ્યતા અજબ હતી પ્રભાવના આપનાર સોનામહોરની ચેલી હાથમા લઈ નત મસ્તકે જોને આપતા હતા, અને સૌ જે હાથ જોડી પ્રણામ પૂર્વક જોડા જોડા જ લેતા હતા કેવી સરસ ચિસ્ત ! ઘોઘાટનું નામનિશાન નહિ, જો આ પ્રમાણે પ્રભાવનામા થાય તો ચોડી જ વારમા કામ પતી લાય અને તે દીપી ઉઠે, માટે પ્રભાવના લેનાર અને દેનાર બન્નેએ વિવેક રાખવાની જરૂર છે આજીવમાજી ઇતર લોકો ઉભા હોય તેને તિરસ્કારી ન કાઢતાં પહેલા તેને આપવી જોયી તે ધર્મની ભૂરિ ભૂરિ અનુમોદના કરે, ખૂબ પ્રશંસા કરે, માટે ઇતર જનોને તો પહેલી તકે પ્રભાવના આપવી જોઈએ એને મારી ઝુડી યા તિરસ્કારી કાઢી મૂકીએ એમા આપણી ચોલા નથી ધર્મની પણ નિદા થાય પ્રભાવનાનો સાચો અર્થ જ એ છે કે-જેનાથી જૈન શામનની પ્રભાવના થાય અન્ય ધર્મીલોકોને પ્રભાવના મળે તો તેઓ ધણા ખુશ થાય અને જૈનધર્મની પ્રશંસા કરે તેથી લઘુકર્મી બની જીમ જન્મમા જૈનધર્મ પામે અને આત્માનુ કલ્યાણ કરી લાય

જળ યાત્રા વગેરે નિમિત્તે આપણે ત્યાં વરઘોડા કાઢવામાં આવે છે. વરઘોડા એ શામનપ્રભાવનું એક મુખ્ય અંગ છે. હજારો નેતરો-અન્ય ધર્મીઓ વરઘોડાની શોભાને નિંદાળી લીનધર્મની અન્યત્ર અનુમોદના કરે છે. કૃષ્ણપત્ની આત્મા શુકલપત્ની બની જાય છે, જેથી તેમનો અનંત સસાર કપાઈ જાય છે.

અકબર બાદશાહના જમાનામાં ચપા શ્રાવિકાએ છ મહિનાના ઉપવાસની ઉપ તપશ્ચર્યા આદરી હતી. તેની પૂર્ણાહુતિમાં તે નિમિત્તે એક ભવ્ય વરઘોડો નીકળ્યો. બનો એની શોભા અનેરી હતી. શહેરમાં ફરતા એ વરઘોડાને બાદશાહ અકબરે જોયો અને તેમણે સેવકોને પૂછ્યું “આ ધામધૂમ શાની છે?” ત્યાં તેજે એ જવાબ આવ્યો.

“જહાંપનાહ, ચપાબાઈ એ ૯ મહિનાના ઉપવાસ કર્યા હતા. તે નિમિત્તે આ બધી ધામધૂમ થઈ રહી છે.” આ સાંભળી બાદશાહ દિગ્ભ્રમ બની ગયો. “આ અભવિત છે? બાદશાહે ચપા શ્રાવિકાને બોલાવી અને તેને પૂછ્યું “આવી ઉત્કટ તપશ્ચર્યા તમે શી રીતે કરી શક્યા?” ત્યારે તેણે જણાવ્યું મહારાજ! મારા ગુરૂની કૃપાથી હું આ તપ કરી શકી છું.

બાદશાહે પૂછ્યું કોણ તારા ગુરુ છે અને તેમનું નામ શું? અને તેઓ હાલ ક્યા છે?” ત્યારે તેણે કહ્યું “અમારા ગુરુદેવનું પુણ્ય નામ આચાર્ય શ્રીમદ્દીરવિજયસૂરીશ્વરજી મહારાજ છે અને હાલ તેઓ ગુજરાતમાં કાવીગાધાર તરફ વિચરી રહ્યા છે.” આ બધી હકીકત સાંભળી બાદશાહે યથુ કે- તેમની મુલાકાત લેવી જોઈએ. બાદશાહે

તેમને વિનંતિપત્ર મોકલ્યો અને શ્રીહીરસૂરીશ્વરજી મહારાજ તેમા લાભ બાણી દીધી તરફ પધાર્યા તેમના ઉપદેશની આદેશાહ પર જાડી અસર પડી અને તે જીવ દયાપ્રેમી બન્યો. તેણે શિકાર છોડ્યો. રોજ ચકલીની જીભનું સવાશેર માસ બક્ષણ કરતો હતો તે છોડી દીધું અને છ મહિના સુધી કોઈ પણ જીવનો વધ નહિ કરવો એવો પોતાના આખા રાજ્યમા ઠંઠરો પીટાવ્યો. જૈનશાસનની જય પતાકા ફરકી, ભારે ઉન્નતિ થઈ આ બધાનું મુખ્ય કારણ ત્યાં શ્રાવિકાની તપશ્ચર્યાનો વરઘોટો હતો.

આવા ભવ્ય પ્રસંગોથી ઉત્સવ મહોત્સવથી અને વર ઘોડાઓથી જે લાભ થાય છે, તે આપણે નજરે જોઈ શકતા નથી પણ જ્ઞાનો પુરુષોએ એમા મહાન લાભ જોયો છે “જૈનધર્મ” કેવો સારો છે” આટલા શબ્દો પણ તેનો ઉદ્ધાર કરવામા કારણભૂત બને છે.

ખા) જે વરઘોટો અસ્થિત હોવો જોઈએ, તેમા સૌએ નિસ્તબ્ધ ચાલવું જોઈએ. આગળ પાછળ યા છુગાછવાયા ચાલવાથી એ શોભા નથી આવતી, એકી સાથે બધા જય જયના પોકાર કરતા હોય ઉમદા સૂરો લલકારતા હોય યા મધુર ગીતો ગાતા હોય તો તેવું અરમ લાગે? જોનાર માણસો પણ મળી જાય, પણ એક જગ ઉત્તરમા અને બીજો જય દક્ષિણમા પડી ક્યા મેળ બેડે અને તે તેડું બેહુલુ લાગે? જનરોની સખ્યામા જે પાવ વ્યક્તિ જ ‘જય’ બોલતી હોયતો એ જોનારની દ્રષ્ટિએ અનુચિત લાગે, માટે સૌએ નિસ્તપૂર્વક માથોલાથ ‘જય’ બોલાવના ચાલવું જોઈએ અને

નાના મોઝાની મર્યાદા રાખવી જોઈએ આમ થાય તો અદ્-
ભૂત ધર્મપ્રભાવના વાય અને જૈન શાસનની જ્યપનાકા ફરકે

[૩]

સલાઓ

જ્યારે આપણે સલાઓમા યાજ્ઞાનોમા કે એવાજ
કેઈ ઉત્સવમા જોકલા મગીએ છીએ ત્યારે આપણા ઘોધા
ટનો પાર હોતો નથી તેમા બહેનો નાના નાના છે'ડ
ગજોને સાથે લઈ આવે અને ત્યાના ત્યા છૂટા મગી દે,
બધા ભેગા વડ જવજવ કલગલ કરી મૂકે, શેરગકેર મચે
અને તેથી માલગનારાઓને અતરાય પડે છે પાછા આવ
નાગ ખૂદીખૂદીને આગળ આવીને બેતે એવે સૌનુ ધ્યાન
તે તરફ ખેંચાય છે “ શાંતિ રાખો, શાંતિ રાખો ” વટેનાય
શાંતિ રટેની નથી બધાય એટી માથે બોલી ઉઠે છે —આ
છે આપણી શિસ્ત ।

આમ અનેક રીત આપણે સલા-યાજ્ઞાન વગેરેનુ
વાતાવરણ અર્થહીન બનાવી મૂકીએ ડીએ આ આપણી
નિરેકશૂન્ય સ્થિતિનો નમૂનો છે અપૂર્વ લાભના સ્થાનમા
પણ આપણે મહાન લાભથી વંચિત રહીએ છીએ, એ
ક્રિયાથી રમ ઉડી જાય છે આવુ નિરેકશૂન્ય-મેગિન આપણુ
વર્તન કેઈ અદ્ભુતકર નિકાળે તો તેના હૃદયમા ભારે સૂગ
ચેદા થાય

બીજા લોકો ઉપર જેવી છાપ પડવી જોઈએ તે પટે નહિ, હાસી થાય અને આપણે બદનામ વધીએ તે જુદા'

આપણો ધર્મ ઉચો છે આપણા તત્ત્વો ઉચા છે આપણી તપશ્ચર્યા અને ત્યાગનો જગતમા જોટો નથી, પણ શિસ્ત-મર્યાદા અને વિવેક ન હોવાના કારણે જનતા ઉપર આપણી ધારી અમર પડતી નથી

ઉત્સવ-મહોત્સવમા ઠ જોવા જ ધાર્મિક કાર્યોમા ભેગા મળીને જે આનંદ લૂટવો જોઈએ તે આપણે લૂટી શકતા નથી એ પવિત્ર અનુષ્ઠાનોથી જેવા ભાવ-ઉદ્ભાવ જાગવા જોઈએ તે જાગતા નથી, એમા આપણી શિસ્તખંડારનું વર્તન, અમર્યાદા અને ઘોઘાટ એ મુખ્ય કારણ છે

જેને અનાય તરીકે મનોધીએ છીએ એવા ખ્રિસ્તીઓ તેમના દેવજમા-ચર્ચમા હાજરોની સખ્યામા એકત્રિત થાય છે માથે પ્રાર્થના કરે છે, તે બવસરે કેવી નીરવ શાંતિ છવાયેલી જોવામા આવે છે ? એક ટ કળી પડે ને જોલો અવાજ થાય તેવો પણ અવાજ થતો નથી, તેમના ધર્મગુરુને જોરથી બોલવું પડતું નથી એ એમનો ગુણ આપણે શ્રદ્ધા કરવા જેવો છે

ગિસ્ત ન ચૂકો

[૪]

દર્શન, પૂજન અને સ્તવન

આપણો આત્મા નિમિત્તવાળી છે, માટે સારા અલ-

બનેાની આપણને પગે પગે જરૂર છે શ્રી ત્રિનેશ્વ-દેવની પ્રત્યક્ષ અગતી, પ્રત્યક્ષ મુખમુદ્રાથી આપતી મૂર્તિના દર્શનથી જીવન પાવન બને છે આત્મ ચવિત્ર અને નિર્મળ બને છે, મન પ્રકૃત બને છે એ પદ્મકૃપાળુ-પદ્મમાત્માના દર્શન, તેમના ગુણગાનનું અરણ્ય, કીર્તન, વદન અને પૂજન આત્માને પૂજ્ય બનાવનાર છે । પૂજ્યની પૂજા કરતા આત્મા પૂજ્ય બને છે । પ્રાતઃકાલે પ્રભુના દર્શન કરવાથી દિવસ મંગળમય નીવડે છે જીવન સફળ થાય છે અને અંતે આત્મા પરમાત્મપદને મેળવી લે છે

પુનઃએ જમણી બાજુ અને ડાબી બાજુ એક તરફ રહીને દર્શન કરના જોઈએ વચ્ચે આડા-ઊભા રહેવાથી અનેકોને અતગયરૂપ થનાય છે

દરેક સ્થળે વિવેક રાખવાની જરૂર છે મહિરમા ગયા પછી આત્માને શાંતિ મળી જોઈએ તે માટે મહિરનું વાતાવરણ સાત હોય જોઈએ અને એ ત્યારે બને કે સૌ મધુર સ્વરે ધીમે ધીમે પ્રભુની સ્તવના ઠરે ત્યારે પદ્મમાત્મા કંઈ બદેરા નથી કે આપણે મોટા બરાડા પાડવા પડે ઘણા માણસો આજુબાજુનો ખ્યાલ છોડી, મોળા બગડા પાડી ગાય છે તેથી કંઈક આત્માઓને પ્રભુ-લક્ષિતમા અતગય પડે છે, કેટલાક માથા ગણતા હોય, કેટલાક સ્તવન ચાતા હોય અને કેટલાક પૂજન-ચૈત્યવદન કરતા હોય, એ બધાને આપણા મોળા સ્વગથી વિશેષ પડવાનો નભવ છે આપણે લાભ-પુણ્ય પે । કરવા માટે અત્રે આનીએ છીએ એ ધ્યેય રખે ભૂલી જતા

લાભને બદલે ગેરલાભ ન થાય તેની પૂરી ઝાણત રાખવાની છે, માટે સ્તુતિ, સ્તાવન પ્રાર્થના કે ચૈત્યવદન મીઠાસાપૂર્વક મધુર હૃદયે, ધીમે ન્વરે કરવા જોઈએ જેથી સાલગ ધાર પણ ઘડીભર વળી જાય, પણ આજે એથી ઉવટી સ્થિતિ અનુભવાય છે

ગવણ અને મદોદરીએ અઠાપદ તીથ ઉપર કેવી ભક્તિ અને કેવા નૃત્ય-ગાન કર્યા હતા ! એ યુગલ, પરમાત્માની ભક્તિમા લયલીન બની ગયું હતું !

તાલગદ્દ, સ્વરગદ્દ અને ભાવગદ્દ એકતાર વાતાવરણ બની ગયું હતું આવી તન્મયતામા આત્મા, જન્મજન્માન્તરના નિકાચિત કર્મોને કાળવારમા ખ ખેરી નાખે છે

વીણાનો તાર તરખો પણ ભક્તિનો તાર ન તરખો ! રાવણે તે જ કાળે પાતાની નમ ખેચ્યા કાઢી વીણાને જોડી દીધી કેવી ભક્તિ ! કેવી રક્તિ ! કેવી ભાવના ! આવી અપૂર્વ અને અદ્ભૂત તન્મયતાના પ્રભાવે રાવણે તે જ નમયે તીર્થ ઠર નામકર્મ ઉપાર્જન કર્યું હતું

[૫]

તિથક

માત પ્રકાશની નુદ્ધિ સાવરીને આપણે શ્રી ત્રિનેશ્વર દેવના પૂજા નિયમિત કરના જોઈએ પૂજ્યો તરફનું બહુમાન આદર અને મતકાર આત્માને જન્મ બતાવે છે પૂજ્ય બતાવે છે પરમાત્માની પૂજા કરતા પહેલા આપણા કપાળમા 'તિથક કરીએ છીએ એનું પ્રાણ એ છે કે પ્રભુ ! આપની

આના જિનન ન્ય કી, નકન ઉપર ચડ વી પડી દુ આપની
પૂજા કરે ૫ ” ૫ મ આપની આજ્ઞાથી વિદુદ થઈ આપણે
પૂજાએવ કે બનિ કીએ એ લાભદાયક નવી કરુ છે ૦
ધીનરાગ મપયાયામ્નશાલા પાલન વગ ।

જાગ રાહા વિરાહા વ નિશાવ વ નરાવ વ ॥

વાન મ પન્માત્માની પૂજા કરના તેમની આજ નુ
પાલન એ મહત્વની વસ્તુ છે આપના પાલનથી નમ્ર થી
મુક્ત થવાય ૦ અને વિનયન થી સુલભ રજાનુ ૫
છે, નારે પન્માત્માના આજ્ઞાથી એ આપણે વિદુદ ચાલના
દોષોએ, નાપગુ મગજ ઉપર ન પડને વધારે વિવેક
હોય અને મુખથી બોલીએ કે “આજા ૧૮૪ના જન્મે તો
જ નાનાએ, તો નમજનુ કે પૂજા ૧૫ ક ઉપાનન ની દર્શન
જિનન નરી

ન્યા પગમા માનુ જ્ઞાન અને ક્યાં જ પલ્લ અજ્ઞાન
બધુ મારા? બોના બીમા કેટલા દુર છે તેનુ પલ્લ
આપણને નાન ન દોય અને વાતા મોગે મોટી કરીએ તો
તેમા આપ પીનામોનીછ માટેનત્વને આરી છતી રમજવા
મયાન કરોએ બોધએ

આપણા કપાગમા આપણે કેટલી કામજીપૂર્વક નિવક
દરીએ છોએ? જોગનરોજીવયુ કે નહિ? વાગવાર કર્પણમા
જોએ જોએ? જાણુએને? જનજર ન દોય તો જુમીને
દરી દરી કરીએ છોએ પણ હતા ઉતરના દેના નથા કારણ
કે આપણને લોક સામાનો બય હાય છે “બાઈ સાટેબને
નિવક ડગ્તાય આવડતુ નથા” પણ બ્યારે આપણે

પ્રભુ પુત્ર કરીએ છીએ, ત્યારે કેટલી કાળજી ગમીએ છીએ ?
ભવેને રેલા ઉતરે, પ્રભુનું આપ્તુ અગ કેમરમય બની જાય ?
આ બધું તેણે ખરાબ લાગે ? ભગવાન કયા બોલવાના હતા ?
પણ પરમાત્માના જ્ઞાનથી કશું જ છુપું નથી એ વાત લક્ષ્ય
બહાર ન ઝાઢતા આપણા કપાળનું તિલક કન્વામા બે પાંચ
તો શું હમ ફસ મિનિટ પણ યર્ષ જાય, ત્યારે પરમાત્માના
પૂજનમાં કેટલી વાર ? આગળી મારતા કે થયા હાવતા અને
પછી આપણે બોલીએ ‘ભાઈ ! અમે તો પૂજન કરી કરીને
થાઈયા પણ કંઈ ફળ મળતું નથી’ મેનું મગે ? આપણી
ભાવના અને આપણી ક્રિયા તન્મ આપણે કયા જોણુ છે ?
ચાદશી માયના સાદશી સિદ્ધિ । જેવી ભાવના તેવી મિદ્ધિ

હાથ, નાક સાંઢ ઠર્યા વગર મેલા હાથે આપણે પ્રભુને
સ્પર્શ કરીએ છીએ મદિરની ફિનાલો બગાડીએ છીએ એ
જેનું શોચનીય છે ? માટે તમામ ક્રિયા અનુષ્ઠાનમાં વિવેક
જાળવનાની જરૂર છે વિવેકી આત્મા પૂજન જેવા ઉપાસના
નૃત્યગાનમાં કે પ્રભુભાવનમાં તન્મય બની જાય તો અનતા
નત કર્મોની નિર્જરા કરી નાખે, જન્મ મરણની માકળને
તોડી નાખે, અને અનત પુણ્ય ઉપાર્જન કરી લે માટે જ
કહ્યું છે કે “અણત ગીયગાઈ ।”

માટે દરેક વસ્તુના રહસ્યને ગમણને, ભાવલક્ષિતથી
આદર બહુમાનપૂર્વક, અપૂર્વ પ્રીતિ અને ઉલ્લાસથી વિવેકને
વિધિપુરસ્કર, સુકિતની કામનાથી દરેક ક્રિયા કરવી જોઈએ
જેથી આત્મા અપકાળમાં પવિત્ર, ઉજ્જવળ અને નિર્મળ
બની મોક્ષગામી બને

તપની મહત્તા

જૈન શામનમા આગધનાના અનેક પ્રકારે બતાવવામા આગ્યા છે, જેમકે-વિનય વૈયાકત્ય, નાન, દાન, વ્રત, તપ

તપ એ આરાધનાનું એક વિશિષ્ટ અંશ છે. શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓએ તપને મહામજળાગી મ્હુ છે, કારણ કે, બાહ્ય અને અંતઃકર્મ નિર્ધિ-નિધિ તપવડે જ પેદા થાય છે, મરો ને તત્રો તપથી જ ફળીભૂત થાય છે, આ લોક અને પર લોકમા તપના પ્રસાવથી જ અનેકવિધ સંપત્તિઓ પ્રાપ્ત થાય છે, અને આપત્તિઓ પણ તપના આગધનથી જ-દૂર સુદૂર ભાગી જાય છે.

ભવરોગ અને ભાવરોગમરૂપ કર્મનો જડ મૂળથી નાશ કરવામા તપ એ અપૂર્વ ઔષધરૂપ છે, પચાસ લઙ્કિય અને અષ્ટ મહાનિધિ પણ તપવડે જ પેદા થાય છે. આત્માને નિર્મલ અને ઉચ્ચતમ બનાવનાર તપ છે. અસાધ્યમા અસાધ્ય રોગો પણ તપવડે જ નિર્મૂળ થાય છે. કર્મનિર્જરાનું મહાન સાધન તપ છે. અર્થાત્ તે નિબિડમા નિબિડ નિષ્ક્રિય કર્મોના

દળિયાનો લાગીને ભૂકો કરે છે ખરેખર તપ અચિત્ય પ્રભાવશાળી અને ઉન્નતમા ઉન્નત દશા પ્રાપ્ત કરાવનાર છે

તપના તેજ નિરાળા છે, તપની તાકાત અનેરી છે, તપનો મહિમા અચિત્ય છે કહ્યું છે કે—

अविर पि धिर, वरपि चञ्चुम, दुस्त्वह वि तह सुलह ।
दुरुग्म वि मुग्गम, तवेण सपग्गव कम्म ॥ १ ॥

તપના પ્રભાવથી અન્ધિર પણ સ્થિર થાય છે, વક પણ સરળ બને છે, દુર્લભ હોય તે મુક્ત થાય છે અને જે ઘણા પ્રયત્ને સાધી શકાય તેવું હોય તે મગ્નતાથી માધી નાય છે આમ તપનડે મર્વ પ્રકાશના કાર્યો મિદ્ધ થાય છે

यद् दूर यद् दूगराध्य यच्च दूरे त्र्यरस्थितम् ।
तन्मत्र तपमा साध्य तपो हि दुरतिष्ठमम् ॥ २ ॥

જે આમાન્ય રીતે દૂર છે, જે મુઠ્ઠેલીથી મેળવી શકાય તેવું છે, અને જે મત્થ ત દૂર છે, તે મર્વ તપવડે પ્રાપ્ત કરી શકાય છે ખરેખર તપનો પ્રભાવ ન ઓળાળી શકાય તેવો છે

हि बहुणा भणिण्ण ज कस्मवि तहवि कत्थवि सुहाइ ।
दीसति भयणमग्ग त य तगो कारण चेव ॥ ३ ॥

વધારે વર્ણન કરવાથી શું ? જગતમા કોઈને ક્યારે પણ મુખ દેખાય છે, તેવું કારણ તપ જ છે

પ્રાચીન ઇતિહાસના પાના ઉઠેલતા અગણિત તપસ્વી પુણ્યાત્માના પુણ્ય ચરિત્રો આપણી નજરે પડે છે

શ્રમણ ભગવાન મહાવીરસ્વામીના આત્માએ તેમના ખચીસમા ન દનમુનિના ભવમા અગાર લાખ, એ સી હજાર અને દનો પીમ્તાળીમ માસખમણની ઘોઠ તપશ્ચર્યા કરી શ્રી તીર્થ કર નામકર્મની-સર્વ શ્રેષ્ઠ પુણ્ય પ્રકૃતિની નિકાચના દરી હતી અગ્યા લાખ ને એ સી હજાર, પાચમે પાચ દિન ડાખા, નદનક્રમિએ માચખમણ કરી, કીધા કામ સપુ ના તીર્થ કર દેરો તપશ્ચર્યા પૂર્વક દીક્ષા અગીકાર રહે છે અને નિર્વાણ નમયે પણ તપશ્ચર્યા આદરે છે

ભગવાન શ્રી ઝડમદેવ સ્વામીએ બાર-બાર મહિનાની એકનારી ઘોઠ તપશ્ચર્યા આદરી હતી ભગવાન મહાવીર દેવે છ-૭ મહિનાની ઉલટ તપશ્ચર્યા કરી હતી, તેમ જ બાર-બાર વર્ષો મુધી દહીનતમ તપશ્ચર્યાદ્વારા કેવળજ્ઞાન મેળવ્યું હતું, માટે જ રહ્યું છે કે—

તિષ્ઠ્યયરો ચઙ્ગનાળી, સુરમહિઓ સિગ્ગમ્મર યુવમિ ।
અળિગૂહિઅ ઘલ્લીરિઓ સન્યથામેસુ ઉગ્ગમદ ॥

તીર્થ રહેનેને દીક્ષા અગીકાર કરતાની સાથે જ ચોથા મન પરાયજ્ઞાનની ઉત્પત્તિ થાય છે, જન્મથી જે પુણ્યાત્માઓ સુરો, અમુરો અને સુરેન્દ્રોથી પૂનય છે અને અવશ્ય એ જ ભવમા મુક્તિ મનરનાન હોય છે, તેઓ પણ કર્મોનું ઉન્મૂલન કરવા માટે તપશ્ચર્યાઓ આદરે છે, અને જગતને એ દારા હુદર બોધપાઠ આપે છે કે, ‘મુક્તિ ત્યાગમા છે, તપમા છે, ઇન્દ્રિયમનમા છે, પણ ખાવા-પીવામા કે એશુઆરામમા નથી’

હાજર્મા મહાપુરુષો જણાવે છે

જેના પ્રતાપે એ મહાન પુણ્યાત્માઓના શરીરના મળ-મૂત્ર પ્રસ્વેદ વગેરે મળી પશુ મહાન ઔષધના ગરજ સારતા હતા એમના મળ-મૂત્ર, પ્રસ્વેદ, એ ખાર, રક્ત, પરુ વગેરે જે રોગીના શરીરને આપડવામા આવે તો તેના કાયા કથનવર્ણી બની રોગરહિત થઈ જાય, એમના ફેહને સ્પર્શેલા પવન અથવા આત્માઓને અપર્ગ તો તેમના રોગો દૂર થઈ જાય

મલ સ્વર્ણગત હસસ્ત્રીરગત જલમ્ ।

યથા પ્રથમજોત્યેય, જન્તો કમમલ તપ ॥

જેમ મુવર્ણમા રહેલા મેલને અગ્નિ દૂર કરે છે-જુદો પાડે છે, અથવા દૂધમા રહેલા જલને હસ જુદું પાડે છે તેમ તપ જીવોના કર્મરૂપી મેલને આત્માથી જુદો પાડે છે

‘મયકોદિમચિય કમ્મ તથસા તિજ્જરિજ્જહ ।’

કોડા બવોમા સચિત કરેલા કર્મોના તપવડેનાશ થાય છે તપના પ્રભાવથી આત્મામા અનેકવિધ લજ્ઞિઓ અને અનેક મિદ્ધિઓ પ્રાપ્ત થાય છે

કર્મ અપાવે ચીમ્બા, લાન મગવ તપ જાણ,
પચાસ લજ્ઞિ ઉપજે, જય જય તપ ગુણખાણ

તપથી ઉત્પન્ન થતી પચાસ લજ્ઞિઓમાથી કેટલીક નાચે મુજબ છે

૧ સ્વૈખ્યીપદિ લજ્ઞિ-જેના પ્રભાવે મહામુનિઓના શરીરના શ્રેષ્ઠના લેશને શરીરે આપડવા માત્રથી કદરૂપો દાઢિયો પણ મુવર્ણ જેવો તેજસ્વી અને મુદર બને છે

૨ જ્વરોપધિ લગ્નિ-કાન, ગ્રાણ અને શ્વેત । મો મેઢ
રોગીના શરીરે ચોપડવાથી તેના બધાય રોગેને દૂર કરી
કસ્તુરી જેવો સુગંધીદાર બનાવે છે

૩ આમરોપધિ લગ્નિ-શરીરના સ્વદ માત્રથી વિવિધ
પ્રકારના રોગીઓ નાબૂદ થઈ જાય છે

તેમના અગ્રાધશથી વરમાદમા વળતુ અને નદીઓના
વહેતુ પાણી સર્વ રોગને નાશ કરનાર અને જેમ કે
હસ્તિના મંત્રી ગંધથી આમાન્ય હાથીઓનાં શરીરે તેમ
તેમના શરીરનો અપર્ગ પામેલા વાયુથી સર્વ રોગ દૂર થઈ
જાય છે વળી તેમના વસ્ત્રોનું સ્પર્શ પણ મોટી રીતે
જેમ વિષનું નિવાળું થાય છે

૪ સંત્રાપધિ લગ્નિ-નખ કેમ, ઘા, ત્વચા અને
વસ્તુઓ ઔષધરૂપ બની બાળના લેને કવચ પ્રાપ્તી
દેહને કચનનાઈ બનાવે છે

૫ અણુત્વ લગ્નિ-નોયન વસ્ત્ર પત્ર પ્રેરેથી શકે
તેવી શક્તિ

૬ મહત્વ લગ્નિ-મેદુ પર્વત મોટું શરીર
બનાવી શકે તેવી શક્તિ

૭ લઘુત્વ લગ્નિ-પોતાના
યાને હલકું બનાવવા શકે તેવી શક્તિ

૮ ગુરુત્વ લગ્નિ-પ્રકારનાં વસ્ત્રો બનાવી શકે તેવી શક્તિ

આપ

૯ પ્રાપ્તિ લઙ્ગિ-જમીન ઉપર ભાષા રહીને મેરુ પર્વતના યિજરને મહી ગકે તેવી શક્તિ

૧૦ પ્રાકાશ્ય લઙ્ગિ-ભૂમિમા પશુ જલની જેમ ઉન્ન જનનિમજન કરી રાકે તેવી શક્તિ

૧૧ ઇશિત્વ લઙ્ગિ-ચકવર્તી તથા ઇન્દ્રના ઋધિને વિસ્તારી ગઠે તેવા શક્તિ

૧૨ વસિત્વ લઙ્ગિ-ગમે તેવા કૂર પ્રાણીને પણ વશ કરે તેવી શક્તિ

૧૩ અપ્રતિધાતી લઙ્ગિ-પર્વતના મધ્ય ભાગમાંથી નિસગ ગમન કરી શકે તેવી શક્તિ

૧૪ અપ્રતિહન અતર્ધાન લઙ્ગિ-પવનની પેઠે સર્વત્ર અદૃશ્ય રૂપ ધારણ કરે તેવી શક્તિ

૧૫ કામરુરૂપ લઙ્ગિ-એક સાથે એક કાળે અનેક રૂપ ધારણ કરવાના શક્તિ

૧૬ ખીજખુદ્ધિ લઙ્ગિ-એક અર્થરૂપ ખીજથી અનેકાર્થ રૂપ ખીજ જાણનાના શક્તિ

૧૭ કોઠકખુદ્ધિ લઙ્ગિ-કોઠીમાં રાખેલા ધાન્યના જેમ પૂર્વે સાબળના અર્થો સ્મરણ કર્યા વગર પણ યથાનિયત રહે તેવી શક્તિ

૧૮ પદાનુસારિણી લઙ્ગિ-આદિ, મધ્ય કે અતનુ એક પદ સામળવામાં આવે કે તરત આખાય અન્ધનો બોધ થાય તેવા શક્તિ

૧૯ મનોબલી લગ્નિ-એક વસ્તુનો ઉદ્ધાર કરીને
અત્યંત મુદ્દતમાં સમસ્ત શુભસાગરનું અવગાહન કરવાની શક્તિ

૨૦ વાગ્ગલી લગ્નિ-એક મુદ્દતમાં મૂળાદર ગણવાની
લીલાથી માટેને સર્વ શાસ્ત્રો ગોળી શકાય તેવી શક્તિ

૨૧ અમૃત-ગીર-મધ્વા-જળાશયી-લગ્નિ-દુ ખથી
પીણયલા મનુષ્યોને તેમની વાલી અમૃત, દીગ, મધ અને
દી જેવી શાંતિ આપી શકે તેવી શક્તિ

૨૨ અક્ષીણ મહાનમ લગ્નિ-પાત્રામાં પડેલું અદ્ય
અન્ન પણ હાન કરવાથી હાથને પામે નહિ (ખૂટે નહિ)
તેવી શક્તિ

૨૩ સન્નિવ્રત લગ્નિ-એક દિવસના વિષયથી
બીજી ઇન્દ્રિયોના વિષયને જાણી શકાય તેવી શક્તિ

૨૪ જલાચરણ લગ્નિ-એક પગલે ગચ્છદ્વીપ અને
ત્યાથી વળતા બીજા પગલે નદીશ્વરદ્વીપ તથા ત્રીજા પગલે
પોતાના મૂળગ્રામે આવી શકે તેવી શક્તિ

૨૫ વિદ્ય ચારણ લગ્નિ-એક પગલે માનુષોત્તર પર્વત
જઈ શક અને ત્યાંથી બીજા પગલે નદીશ્વરદ્વીપે આવી
શકે તેવી શક્તિ

૨૬ આગીવિલગ્નિ-કોઈ પણ પ્રાણીને યાપ
આપીને મારી શકે તેવી શક્તિ

બીજી પણ અનેક સિદ્ધિઓ, લગ્નિઓ અને શક્તિઓ
તપના પ્રથમથી પેઢા થાય છે કે જેનું વર્ણન અહીં થઈ
શકે તેમ નથી

અમ દ્યમા અસાધ્ય રોગો પણ જેની કાયાના મળ ચોપડવા માત્રથી દુઃ થઈ જાય એ તપનો કેવો જાણર પ્રભાવ બતાવે છે ? અણિમા, મહિમા, ગરિમાદિ, બધા મહા સિદ્ધિઓ પણ તપના પ્રભાવથી પેઠા થાય છે

તપ એ કલ્પવૃક્ષ સમો છે, સુરનરવર સ પતિ તેનું કૃત્ર છે અને મોક્ષસુખ એ તેનું ફળ ॥

સર્વ મંગલમા પહેલા મંગળ તરીકે તપને ગણવામા આવ્યું છે અર્જુનમાળી, દહપ્રહારી જેવા મહા-હિ સક-કૂર-આત્માઓ પણ તે જ જન્મમા મુક્તિ મેળવી લે છે, એ પ્રભાવ તપનો છે, નારકીની અંદર નારક જીવ કોઈ વર્ષ સુધી હુ ખો નહાને જે પાપ-કર્મની નિર્જરા કરે છે, તેટલા પાપકર્મોની નિર્જરા સમ્યગ્દષ્ટિ આત્મા એક અકૃમ તપ તપીને કરી નાખે ॥

શ્રી ગૌતમસ્વામી ભગવાને દીક્ષા લીધા પછી યાવ જીવ સુધી છઠ્ઠા પારણે છઠ્ઠી ઉત્કટ તપશ્ચર્યા આદરી હતી

તપશ્ચર્યા દ્વારા દેહની શુદ્ધિ થાય છે દેહશુદ્ધિ થતા મન શુદ્ધ બને ॥ અને મન શુદ્ધ થતા વ મનાઓ-વિકારો વગેરે દૂર થાય છે

મહાન વૈજ્ઞાનિકોએ પણ અખતરા દ્વારા એ સિદ્ધ કરી બતાવ્યું છે કે તપ એ તરીરના મળવિકાર તેમજ અનેક ડોપો દૂર કરે ॥

જ્યારે અન્ય જ્ઞાનીઓ જણાવે છે કે તપથી આત્મશુદ્ધિ ને આત્મવિકાસ થઈ શકે છે અને અનેક સિદ્ધિઓ-શક્તિઓ

અને કષ્ઠિઓ પ્રાપ્ત કરી અતે અજર-અમર બની શકાય છે, ત્યારે મનુષ્યે ખીજ પ્રયત્નો શા માટે કરવા જોઈએ ?

તપના પ્રકારો—

શાસ્ત્રોમા તપના અનેક પ્રકારો દર્શાવ્યા છે, પરંતુ મુખ્ય ભેદો બે છે એક બાહ્ય અને એક અભ્યંતર

અનશન, ઊનોદગ્ધિ, વૃત્તિસંગ્રેષ, રસત્યાગ, કાપકતેશ અને સહીનતા એ બાહ્યતપના છ પ્રકારો છે, જ્યારે નાય મિત્ર, વિનય, વૈશ્યાવૃત્ય ન્યાયાય, ધ્યાન અને કાર્યોત્સર્ગ એ અભ્યંતર તપના છ પ્રકારો છે

સમ્યગ્દષ્ટિ આત્મા ઠાન થવા નાનામા નાના નવકાર સ્ત્રીનાં પચ્ચક્ષુષાણુ પણુ કર્મની નિર્જરાણુ કારણુ બને છે તેને સકામ નિર્જરા કહેવામા આવે છે

અનિષ્ઠાએ જગત-સ્તીથી ભૂખ-તરંગ વગેરે દુ જોને સહન કરવા એને અકામ નિર્જરા કહેવામા આવે છે

ધિક્ષાપૂર્વક તપ એ સકામ નિર્જરામા ગણાય છે

જૈન ધર્મનું મુખ્ય રહસ્ય તપ છે અને તમામ પ્રકારની ઈષ્ટાનો નિષેધ કરવાથી તે સિદ્ધ થઈ શકે છે, એવું શાસ્ત્રકાર મહર્ષિઓનું દૃઢ મતવ્ય છે

મનું ઠોઈ આવા તપનું વધાશક્તિ આરાધન કરો, જીવન સાધક કરો, એ જ એક અભ્યંતર

અસ ક્યમા અમાધ્ય રોગો પણ જેની કાયાના મળ ચોપડના માત્રથી ૫૨ થઈ જાય એ તપનો કેવો જગ્ગર પ્રભાવ બતાવે છે ? અગ્નિમા, મહિમા, ગરિમાદિ, અદ્દ મહા મિદ્ધિઓ પણ તપના પ્રભાવથી પેદા થાય છે

તપ એ કદ્દપવૃદ્ધ સમો છે, સુરનરવર સપત્તિ તેણે કૃત છે અને મોક્ષસુખ એ તેણે ફળ છે

સર્વ મગલમા પહેલા મગળ તરીકે તપને ગણવામાં આવ્યું છે અશુનમાળા, દંડપ્રહારી જેવા મહા-હિ સક-કૂર-આત્માઓ પણ તે જ જન્મમા મુક્તિ મેળવી લે છે, એ પ્રભાવ તપનો છે, નારદીની અદર નારક છવ કોઠ વર્ષ સુધી હુ ખો ગહાને જે પાપ-ઝમની નિર્જરા કરે છે, તેટલા પાપકર્મોની નિર્જરા સમ્યગ્દષ્ટિ આત્મા એક અકૃમ તપ તપીને કરી નાખે છે

શ્રી જોતમસ્વામી ભગવાને દીક્ષા લીધા પછી યાવ જીવ સુધી છઠ્ઠના પારણે છઠ્ઠની ઉત્કટ તપશ્ચર્યા આદરી હતી તપશ્ચર્યા દ્વારા દેહની શુદ્ધિ થાય છે દેહશુદ્ધિ થતા મન શુદ્ધ બને છે અને મન શુદ્ધ થતા વ સનાઓ-વિકારો વગેરે દૂર થાય છે

મહાન વૈજ્ઞાનિકોએ પણ અખતરા દ્વારા એ સિદ્ધ કરી બતાવ્યું છે કે તપ એ તરીરના મળવિકાર તેમજ અનેક દોષો દૂર કરે છે

જ્યારે અનંત જ્ઞાનીઓ જણાવે છે કે તપથી આત્મશુદ્ધિ ને આત્મવિકાસ થઈ શકે ■ અને અનેક સિદ્ધિઓ-શક્તિઓ

તે જો છે પ

આજે સમાજમાં એક વસ્તુ થોડી ગેગની માફક દિન પ્રતિદિન વધુને વધુ પગપેસારો કરી રહી છે, તેના લીધે જ પ્રગતિ રૂધિર છે અને વિકાસ થઈ જાય છે તે વસ્તુ એ છે કે-કોઈના પણ ઉત્કર્ષને આપણે સહી શકતા નથી, બીજાનાં સારા કાર્યો તરફ આપણને અવગમો છૂટે છે, સૂગ ચડે છે, અને મો મચકોડીએ છીએ, બીજાની પ્રશંસા કે તારીફ સાબળતાં જાણે કાનમાં ગરમ મીઠું રેડાતું હોય તેવો અનુભવ થાય છે.

સામા માણસમાં અનેક સદ્ગુણો હોવા છતાં તેના એકાદ બે દોષોનું ચિત્ત કરી તેને ઉતારી પાડવા આપણે તૈયાર થઈએ છીએ, અને 'જોવાજોયા હવે એ, તમને ખબર ન પડે, આ તો ઉપરની બધી ટાપટીપ છે, તમે પૂરા કયા જોગજો છો ? આ વાતની તમને કયા ખબર છે ?' આવી આવી વાતો કરીને તેને ઉતારી પાડીએ છીએ પણ હું કેવો છું ? કેટલી ત્રુટિઓથી ભરેલો છું ? મારામાં કયા ગુણ છે અને કેટલી ખામી છે ?' એ જોવાની આપણે તકલીફ લેતા નથી.

માટે આપણે છપા છપા અનેકવિધ પ્રયત્નો આચરીએ છીએ તેજોદ્રવ્ય ને ઈર્ષ્યાદૃષ્ટિ આપણામાં મોટે ભાગે ઘર કરી ગઈ છે એ અધમવૃત્તિ ત્યારે જ ટળે કે જ્યારે આપણે આત્મલક્ષી બનીએ, અતર્ભૂષ બનીએ ખીજના તરફ દ્રષ્ટિપાત ન કરતા 'હુ કયો હુ' એનો વિચાર કરતા યદ્યશુ, ભલે પછી તે સાધુ હોય કે ગૃહસ્થ હોય, બહેલો હોય કે અબાળ હોય પણ તે વિના ઉન્નતિ કે વિકાસ હંમેશા કોસ દૂર છે, એ વાત હૃદયમાં ગોતરી રાખજો.

મુદ્-ન શોધન કરનાર વ્યક્તિ જેમ વાક્યોની મુદરતા ઉપર ધ્યાન ન આપતા કેવળ કયો અક્ષર ભાગ્યો તૂંચ્યો છે, કયા ભૂવ છે, તેના પર જ ધ્યાન આપે છે તેવી જ રીતે નિદક મનુષ્ય ગુણ તરફ દ્રષ્ટિ ન નાખતા હોય તરફ જ દ્રષ્ટિ રાખે છે.

જેમ રત્નમ્બર અને કાગડો ઢેધક વસ્તુનો ત્યાગ કરી વિંટા જેવા મલિન પદાર્થોને ચૂંચીને તેમાં આનંદ માને છે, તેમ નિદક પણ ખીજની સારી વસ્તુ તરફ દ્રષ્ટિપાત ન કરતા ખરાબ જ જીવે છે.

પાશ્વરી નિદા કરવાની જેને ટેવ પડી હોય છે, તેઓ સહેજમાં ખીજ ઉપર ખોટા આળ મૂકવા તૈયાર થાય છે કોઈના સામાન્ય હોવાને ગંભીર સ્વરૂપ આપી તેની પ્રતિબ્ધ ને હાનિ પહોંચાડે છે ખીજના આશયને સમજ્યા વગર જેના તેના માટે જેમ તેમ બોલવા તૈયાર થાય છે.

તોપ અથવા બહુક ખીજનો નાશ કરે છે, પણ તેથી અધિક નાશ તો આપણી જીભ કરે છે જીભદ્વારા માણસ કાળો

કેર વર્ણિ છે રીકા, નિદા, નાટીનુ ટાટી, કાવા વચન, અને
અસંખ્ય વસ્તુ આ બધા હબતા જ પાપો છે, માટે જ એક
કવિએ કહ્યું —

જોઈએ ! પ્રમાણ જાનીઈ મોજન વચનેડવિ જ ।

અતિગુણ અતિલોભ મહાનર્થાં જાગ્ય ॥

હે હબ ! તું બોલવામાં અને ખાવામાં પ્રમદ જ નાખજો,
મનુન વધાર પાતુ ખાય છે અને વધાર પડેલા અન્ન દ
કરે છે, તે મહાન અનર્થને માટે થાય છે

નિહક મનુષ્ય માખી જેવો છે માખી ચાલ
તેમ ને અવગુણ ઉપર જ જોડે છે અને માખી -
મેથી ન રાંના બીજાન ચેપ લાટે છે, તેમ નિ
બીજા મિત્રોની શોધમાં જ રહે છે પોતાની નવી ક
પૂર્યે તે સૌથી અનુપમ લલમરે છે, એટલું
પણ મીઠું મરચું નાખી વાતને વધુ સ્વચ્છ જ
આલગનાર ધીમર થબી લાય છે એ છે ને -
નિહકની આગ્રહી

સ્વશ્રાવા પરિદા જ, મત્સરો મજાનું

અમયદ્વપ્રલાપિત્વમાત્માન પાલદનું ।

પોતાના વખાણ, પારકાની નિહક સ્વચ્છ

હિયાં અને અમ બદ પ્રલાપ આ ને મનુષ્ય

ગુણ અને દોષના મમ્બદન દે સ્વચ્છ

મહત્ત્વ કરે છે-જેમ દસ, બેગા થઈ શકે નહીં

શીરને જ મહત્ત્વ કરે છે તેમ

માણસ બીજાની નિંદા અનેક મુજે કરે છે, બીજાના દોષ જોવામાં નો આખવાજો બને છે અને અનીતિનું ધન હરણ કરવા હજાર હાથવાજો બને છે ખરેખર બીજાની નિંદા કરવી, બીજાના દોષ જોવા અને પારકાનું ધન હરણ કરવું એ અધમતાની પરાકાષ્ઠા છે

શ્રી સમયસુદરણ ગણિ કરમાવે છે કે—

“આપ સજાજો સહુ કે આપણ રે
નિંદાની મૂકો પડી દેવ રે,

થોડે ગણે અશે અવગણે સહુ કે બર્મા રે
કેહના નળિયા ચૂએ કેહના નેવ રે

માટે ઉત્તમ આત્માઓએ પારકાની નિંદા કે બીજાના દોષ ન જોતા, આત્મનિરીક્ષણ કરવું જોઈએ, અતમુખ બનવું જોઈએ અને હું આત્મગુણમાં કેટલો આગળ વધ્યો, એનો પજો-પજ-વિચાર કરવો જોઈએ

‘પરનિંદાધમાધમા’

ધર્મની પ્રશસ્તિ

નિર્જીવ વરદી હયો ગતજનશ્ચન્દ્રો વિના શર્વરી
નિર્ગંધ કુસુમ સરો ગતપલ છાયાવિહીતસ્તર ।

જપ નિર્લેખણ મુક્તો ગતગુણધ્વારિત્રહીતો યતિ—

નિર્જય મયન ન રાજતિ તથા ધર્મ વિના માનય ॥

અર્થ : ૧) નિનાનો દાથો જ ન વિનાનો થોડો ચદ્ર વિનાની રાત્રિ,
અર્થ : ૨) નિનાનું પુષ્પ જ ન વિનાનું મરોતર, છાયા વિનાનું વૃક્ષ વાવણ
નિનાનું રૂપ ગુણ વિનાનો પુત્ર ચારિત્ર વિનાનો સાધુ અને દેવ નિનાનું
હરણ શોભાને પામતા નથી, તેમ મનુષ્ય પણ ધર્મ વિના શોભાને
પામતો નથી

બંધન

કેન્દ્રાશ્રય શબ્દોએવ હેય છે કે જે સામાન્યતા મનમાં પવિત્રતા, શાંતિ કે મનમના વિચારો તરફ, કેટલાક શબ્દો એવા હેય છે કે જે સામાન્યતા મનમાં આનંદ-પ્રમોદની લાગણી ઉપન્ન થાય, અને કેટલાક શબ્દો એવા હેય છે કે જે સામાન્યતા મનમાં ભય, ખેડ કે કલેશની વૃત્તિઓને વેગ મળી જાય 'બંધન' શબ્દ આ ત્રીણ પ્રકારનો શબ્દ છે, તેના વિષે અહીં ચતુર્કિન્નિય લખવા પાત્ર છે

આ જાણના બંધન કોને નથી છે? પશુઓને? પક્ષીઓને? મનુષ્યોને? નહિ, નહિ, એમાત્ર કોઈ બંધનને પગલ કરતું જ નથી

વનપ્રદેશમાં અન્યત્ર વિહરતા પશુઓને જ્યારે બંધનમાં ધાલવાનો ગાધવાનો પ્રયત્ન થાય છે, ત્યારે તેઓ તેનો કેન્દ્રાશ્રય સામનો કરે છે? શુભ વિચાર કરતા પક્ષીઓને જ્યારે જંગમાં અપહવાવામાં આવે છે, ત્યારે તેઓ તેનો કેવો પ્રતિકાર

કરે છે ? અને તે પ્રતિકાર સમજ ન થાય તો કેવું કરણ કદન કરે છે ? મનુષ્યોની સ્થિતિ પણ એવી જ છે તેને કોઈ દોરડા કે માકળથી બાંધવાનો પ્રયત્ન કરે તો તે તેને હરગીઝ સાખી લેશે નહિ તે સ્વતંત્ર રહેવા માટે પૂરેપૂરો ઝુઝમશે અને બ્યારે તેનું કંઈ નહિ આવે ત્યારે જ તે બંધનને સાખી લેશે તાત્પર્ય કે—સ્વતંત્રતામા—મુક્તિમા પ્રાણીઓને જે આનંદ આવે છે તે પરત્રતામા—બંધનમા આવતો નથી

અધ્યાત્મશાસ્ત્રોએ પણ આ વાત મજૂર રાખી છે તેઓ પોકારીને કહે છે કે—‘આત્માને જે મુખ મુક્તાવસ્થામા મળે છે, તે બીજી કોઈ અવસ્થામા મળી શકતું નથી અને તેથી જ તેઓ મુક્તિ મોક્ષ કે પરમપદની પ્રાપ્તિનો ઉપદેશ દે છે’

બંધનમાંથી છૂટા થવું મુક્ત થવું તેને મુક્તિ કે મોક્ષ કહેવામા આવે છે અને તે જ આ વિશ્વમા પરમ પદ છે, એવે દરેક મનુષ્યે પ્રથમ એ જાણવું જોઈએ કે આત્માને કંઈ વસ્તુ બંધનરૂપ છે ? જે બંધનને જાણતો નથી તે મુક્તિ કે મોક્ષ માટે શી રીતે પ્રયત્ન કરે ?

ધણા મનુષ્યો એમ કહેના સલાહાય છે કે અમે તો છૂટથી રહીએ છીએ, મનમા આવે તે ખાઈએ છીએ, પીઈએ છીએ ને ગમે ત્યાં ફરીએ ફરીએ છીએ તો પછી અમને બંધન શેનું ?

પરંતુ તેઓ બંધનનો સાચો અર્થ સમજ્યા નથી બંધન સ્થૂલ અને સુક્ષ્મ એમ બન્ને પ્રકારના હોય છે, અને જાની પુરુષો આ બીજા પ્રકારના બંધનને જ સુખ્યત્વે લક્ષમા રાખીને ઉપદેશ કરે છે

આત્મા સ્વભાવથી અનંત જ્ઞાન અને અનંત શક્તિનો ધર્મી છે, તેની કોઈ મર્યાદા નથી, પરંતુ એક પ્રકારના બધનના થોડે તે મર્યાદિત શક્તિવાળો દેખાય છે જ્ઞાની ભગવતો આ બધનનું વર્ણન કરતા જણાવે છે કે—

દોહિં વધનેહિં, રાગવધને રોસવધન ।

બધન એ પ્રકારના છે એક રાગનું બધન અને બીજું દેવનું માટે જ ગણધર ભગવાન સુધર્માસ્વામી શ્રી સૂયગ ડાંગસૂત્રના પ્રથમ અધ્યયનની પ્રથમ ગાથામાં દર્શાવે છે કે—

બુદ્ધિજતિ તિરહિજ્જા વધન પરિજાણિયા ।

કિમાર વધન ધીરો જિના જાણ તિરહિ ॥

બધનથી મુક્તિ મેળવવા માટે પ્રથમ બધનના સ્વરૂપને જાણવું પડે છે બધન કેને કહેવાય અને તેનાથી કેવી રીતે છુટાય ? આ પ્રશ્નો બધનના સ્વરૂપને જાણ્યા સિવાય બધનથી મુક્તિ મેળવવા પ્રયત્ન કરવો એ તદ્દન નિર્થક છે, એટલું જ નહિ પણ કેટલી વાર વધારે ને વધારે ભય કર, હુ ખરું અને હાનિકારક નીવડે છે

બધનના વાસ્તવિક સ્વરૂપથી અજ્ઞાત એવા સસારી આત્માઓ અને- વિસિદ્ધ ગાદ બધનોથી બધાવા છાયા પોતાને બધનરહિત-સ્વતંત્ર મઠાવે છે આ જ તેમનું મોટું અજ્ઞાન છે

કેટલાક વિવિધ બધન—પાશથી મુક્ત થવા માટે અનેક-વિધ પ્રયત્નો કરે છે. વિવિધ કષ્ટો મહન કરે છે. જીવનને

હોડમા મૂકે છે, સર્વસ્વ ન્યોછાવર કરે છે, બધા મુખોને તિલાંજલિ આપે છે, રાતદિવસ એની જ ગડમથલમા રહે છે, છતાંય એવા આત્માઓ બધનથી મુક્ત ન થતા બિલકા વધુ ને વધુ મ્હ બધનથી બધાય છે, પીડાય છે અને રીબાય છે, માટે જ બધનનું સ્વરૂપ જાણવું, એ અત્યંત જરૂરી છે

બધનના પ્રકારો—

બધનના પ્રકારો અનેક છે, જેમકે પ્રશસ્ત અને અપ્રશસ્ત, ગ્રાહ્ય અને અગ્રાહ્ય, ઈષ્ટ અને અનિષ્ટ, સૂક્ષ્મ અને સ્થૂળ વગેરે વગેરે

બધન ગળ્બની સુત્પત્તિ આ પ્રકારે કરવામા આવે છે

‘વધ્યતે જાનેન જાયા અસ્મિન્નગા’

જે વડે યા જેમા બધાય તેનું નામ બધન

વ્યવહારુ બધનો—

યવહરમા એવા અનેક બધનો આવશ્યક છે કે જેને આપણે વ્યવહાર પ્રશસ્ત કોળિમા મૂકી શકીએ દાખલા તરીકે—

૧ ખેતરને જો વાડનું બધન ન હોય, તો તેમા ગાય, બગદ વગેરે જનાવરો ધુમી જઈને પાકને નુકસાન કરે, ખેતરને ઉજાડ બતાવી દે, પરિણામે ખેડૂતને પોક મૂડી પડે, તેથી પાકની રક્ષા માટે ખેતરને વાડનું બધન વ્યવહારમા આવશ્યક છે

૨ ઘોડાને લગામની જરૂર છે, લગામ ન હોય તો ઘોડો બરાબ ચાલે નહિ અને ધારેલા સ્થળે પહોંચાડે નહિ

૩ વાઘ-વજ્ર-મિહ જેવા અનેક કૂર પ્રાણીઓ માન વાદ્યમા કેવો ગજરાટ પેલા કરે છે ? તે લોકોને રબાટે છે, બાળ-બચ્ચાને કચડી નાખે છે ત્વનવરોગ કાઝિયો કરી જાય છે અને કંઈકને ગીધા યમધામમા પહોચાડી દે છે, તેથી સૌ તેમનાથી ડરી-નોળા પોકારે છે, માટે જ મિહ-વાઘ જેવા જગતી કૂર પ્રાણીઓ માટે મોગા મોગા લોખંડી પાજરાના બંધનની પંખ આવશ્યકતા છે હજારો હાથી, ઘોડા, હરણ, ગરુડ અને મનુષ્યોને એક ત્રાહમાં ત્રાહી-નોળા પોકાગળનાર, બરબીન બનાવનાર, જેની એક ગજનાથી ભલ-ભવા લોખંડી માનવના હંસ હથમચી ઉઠે તેવા સિહ-વાઘ જ્યાં પાજરામા પૂરાય છે ત્યાર કવા વાગે છે ? એની મામે માનવ જેવા નિર્ભંગ પ્રાણીઓ કૂર રીતે હમી શકે છે આ પ્રતાપ પાજરાના બંધનનો છે

૪ હાથી જેવા મહાકાય પ્રાણીને અકુશવટે અકુશમા શબવાના । આવે તો પરિણામ કેવું લાયકર આવે ? નિરુદ્ધ બની એ ધાળે દહાડે બરબજારે કંઈકને કચડી નાખે માટે જ હાથી માકળે બધાય છે, હાથીને સથવવા માટે સાકગરૂપ બંધન અનિવાર્ય છે

૫ વિદ્યાર્થીને શિક્ષકના બંધનની કંઈ ઓછી જરૂર નથી શિક્ષકના બંધનવિદૂળા વિદ્યાર્થીઓ અને લગામ વગરના ઘોડામા ક્યો જ ફરક નથી, માટે જ મોટી વાગે ચમત્તમ અને વિદ્યા આવે ઉમત્તમ એવી ઉક્તિઓ પ્રસિદ્ધિ પાતી છે

૬ શત્રુના આક્રમણથી નગરનું રક્ષણ કરવા માટે મોટા મોટા નગરોને કિર્જા-કોટથી વીંટી દેવામાં આવે છે

૭ પાણીના અદ્ભુત પ્રવાહને રોકવા માટે બંધનની તેટલી જ જરૂર રહે છે નદી, તળાવ યા સરોવરના કિનારાઓ બંધનનું જ કામ કરે છે મહામાગરોને પણ એવા જ પ્રકારના બંધનો હોય છે, જેથી મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન થતું નથી

૮ દોરડા, સાકળ વગેરે બંધનવિહૂણા અનેક નાના મોટા જનાવરો બેશુમાર ઉત્પાત મચાવે છે, માટે જ તે ખીલે બંધાય છે

અપ્રગટન બંધન—

સ્નેહ એ પણ જળજ્વરત બંધન છે, માટે જ શાનીઓએ કહ્યું છે કે—‘સિનેહો વજ્જસિસલા’ સ્નેહ એતો વજની સાકળ સમો છે, લોખંડની સાકળને તોડનાર માનવી કાચા સુતરના તાંતણાને તોડવા અસમર્થ બને એ કેવી વિચિત્રતા! એ માટે આર્દ્રકુમારનું દષ્ટાંત બસ ॥ સ્નેહરૂપ વજની સાકળે બંધાયેલો માણસ સ્નેહના કારણે પ્રાણાર્પણ કરવા તૈયાર રાય છે

કામરાગ પણ એવો જ બંધનાત્મક નથી, એક મહાકામ હાથો પણ કામવિવશ બની મહાવતના પવ્વમા ફસાય છે

દર્શિરાગ એ પણ બંધન છે, સાચાને જોડું અને જોડાને સાચું કરવાની ધષ્ટતા કરનાર દર્શિ રાગનું બંધન છે, એની આખના ચરમા જુદા જ પ્રકારના હોય છે, કહ્યું છે કે—

દટ્ટિરાગતુ પાપીયાન્ દુરુદ્રેદસતામપિ ।

પૂ ઉપાધ્યાયજી મહારાજને પણ કહેવું પડ્યું કે
'દટ્ટિરાગ એ મહાન્ પાપ છે મહાપુત્રો પણ એ બધનને
તોડવા અસમર્થ' અને છે '

સ્વાભાવિક બધનો—

અક્ષીજી, આ, બીડી, દાડ તેમજ એવી બીજી અનેક
ચીજોનું વ્યસન પણ એક મહાન્ બધન છે

ઠેકનું બધન, ડોટનું બધન, નોકરીનું બધન,
કાચનાનું બધન, લગ્નનું બધન, દુકાનનું બધન, પતિપત્નીનું
બધન, નવલારનું બધન, આકળનું બધન, દોરાદોરીનું
બધન, પોક્કિમનું બધન, ડૉક્ટરનું-વૈદ્યનું બધન, ઘરનું
બધન, પુત્ર પરિવારનું બધન, મિત્રોનું બધન, વાહનનું
બધન, રેલવેનું બધન, પ્રેમનું બધન ઝોકીસનું બધન,
ખાવા-પીવાનું બધન, સ્નેહીનું બધન, દ્રકપેટીનું બધન,
તાગાકુચીનું બધન, વિદ્યાર્થી શિક્ષકનું બધન, આમ
ગળ્યા-ગળ્યા નહિ તેટલા બધનોથી આપણે વ્યવહારમાં
બધાયા છીએ જગત એ બધન છે, મસાર એ બધન
■ અને શરીર પણ બધન છે

ઁળ બધન

ધર્મના બધનો એ ઁળ બધનો છે, જેવા કે યત,
નિયમ, પમ્યખાણ, પ્રતિજ્ઞા

કર્મો ને તોડવા માટેનું બધન અત્યુત્ત

જરૂરી છે હાથ ઉપર કપડાનો પાટો બાધ્યો હોય તો તેને ઊડવા માટે ઉલટી ક્રિયા કરવી પડે છે, તેમ આ આત્માએ મિથ્યાત્વ એટલે ખોટી શ્રદ્ધા દ્વારા, અજ્ઞાન દ્વારા, ઇન્દ્રિયોને છૂટી મૂકના દ્વારા, મન-વચન-કાયાની અશુભ પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા અને ઝામઝામધાદિ કપાયો દ્વારા કર્મોને બાધ્યા છે તો તે કર્મોને તોડવા માટે માથો શ્રદ્ધા યાને સમ્યગ્દર્શન, સાચુ જ્ઞાન યાને સમ્યજ્ઞાન, અને માથો ક્રિયા યાને સમ્યક્શાસ્ત્ર ત્રિવેણી પાલન વ્યાપ્તિ આવે તો જ તે કર્મો આત્માથી અળગા થાય છે

આત્મા સમયે સમયે માન અથવા આઠ કર્મોને બાધે ■ કેઈ એવો સમય નથી કે જે સમયે આત્મા ઈર્મ ન બાધતો હોય, ભલે પછી તે શુભ હોય કે અશુભ હોય, શુભ કર્મોને પુણ્ય અને અશુભ કર્મોને પાપ કહેવામા આવે છે

જ્ઞાનનું આનંદ કરનાર તે જ્ઞાનાવરણીય કર્મ, દર્શન યાને છોડોની દર્શન નિહિતને આવરનાર કર્મ તે દર્શનાવરણીય કર્મ, સુખ દુઃખનો અનુભવ કરાવનાર તે વેદનીય કર્મ, રાગ, દ્વેષ, મોહ અને આનંદમા સુખાવનાર તે મોહનીયકર્મ, આત્માને દેહમા અમુક નમય રાખનાર તે આયુષ્યકર્મ, દાન લાભ નિગેહના અતરાય પાડનાર તે અતરાયકર્મ, બિચારીની ગોત્રમા લઈ જનાર તે ગોત્રકર્મ અને અમુક પ્રકારની શરીરરચના કરનાર તે નામકર્મ આ આઠ કર્મો આત્માને બંધનરૂપ છે મિથ્યાત્વ, અવિરતિ, કપાય અને યોગ એ એના સાધનો છે મુક્તાવસ્થામા આત્મા કર્મરહિત હોય

છે, ત્યાં કર્મના બંધ થતો નથી નિર્બંધન અવસ્થા એ મુક્તાવસ્થા છે એ અવસ્થા પ્રાપ્ત કરવા માટે કર્મના બંધનને તોડવા સમ્યગ્દર્શન, સમ્યગ્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્રની આરાધના કરવી જોઈએ, જેથી આત્મા કર્મના બારથી ધીરે ધીરે હજીવે. અને જેમ એક તુળકા ઉપર એક-બે એમ આઠ પાટા બાંધવાથી એ તુળકા પાણીમા તરવાની ગદ્દિ ધરાવવા છતાં હૂબી જાય છે અને જેમ જેમ પટા છૂટતા જાય છે તેમ તેમ તુળકા ઉપર આવે છે, તેમ આત્મા સાથે ક્ષીરનીરની પેઠે લાગેવા આઠ કર્મોંડપ પાળા આત્માના સમનાશાવ દ્વારા છૂટી જાય તો આત્મા બિર્વાગમન કરે છે

બ્યવહારિક બંધનો આપણે બ્યવહારમા દોસે હોસે નશાવીએ છીએ અને ધર્મના બંધનો આપણને બંધનાત્મક કેમ લાગે છે ? ધર્મના નિયમો-બંધનો એ તો પ્રશસ્ત બંધનો છે કે જેના દ્વારા આત્મા મુક્તાવસ્થા મેળવી લે છે

મુખ્ય તથ્યામા આત્મા મર્ત્ય ત-તદન સ્વતત્ર છે ત્યાં કોઈ જાતનું બંધન નથી, જન્મ મરણ નથી, રોગ-શોક નથી, રાગ-દેવ નથી, શરીરોંડપ કેદ નથી, કે કાલ્પનિક સુખ-દુઃખ નથી ત્યાં આત્મા અન્તર-અમર બની શાશ્વત સુખને માણતો સન્નિધાનદમ્બરૂપના સમણ કરે છે

એ સાચી સ્વતત્રતા પ્રાપ્ત કરવા આત્મા પ્રમાદી બને છે અને નામની, કાલ્પનિક-સુખલુવી સ્વતત્રતા પ્રાપ્ત કરવા

માટે પોતાનું જીવન દોડમા મૂકે છે, એ કેવી વિચિત્રતા ?
જેને એ સ્વતંત્ર ગમજો છે, તે વાસ્તવિક પરત્રતા છે,
અને જેને પન્ત્ર ત્રતા ગમજો છે તે સાચી સ્વતંત્રતા છે આવી
સ્વતંત્રતા પ્રાપ્ત કરવા માટે આત્માએ પરમાત્માના ઉપદેશને
ઝીલવો પડશે, અને તેમણે ચી ઘેલા માર્ગે ચાલવું પડશે,
જેઓ સ્વયં મુક્ત થયા છે, તેજ બીજાને મુક્ત કરી શકે છે

જેઓ નસારના બધનોમા બધાયેલા છે, તેમની
સેનાદારા મુક્ત બનવાની અભિલાષા રાખવી શશદ્ગવત્
નિરર્થક છે, માટે જ હતું છે—

બધે કો બધા મીચે, ક્રમે દીધે છુડાય ?
કજ સેના નિમ થકી, ક્ષણમે ટીચે છુડાય

ધર્મ જ શરણુભૂત

વ્યસનશતગતાના ક્લેશરોગાતુરાણા,
મરણભયહતાના દુષ્કલોક્કાર્દિતાનામ્ ।
જગતિ યદુવિધાના વ્યાકુલાના જનના,
શરણમશરણાના નિત્યમેવો હિ ધમ ॥

સંકડો કરને પામેના, કનેસ અને રોગથી પીડાતા, મરણના ભયથી
હતાશ થયેના દુઃખ અને શોકથી રીંગાતા એમ બહુ બહુ રીતે વ્યાકુલ
થયેલા આ જગતના અસહાય મનુષ્યોને એક ધર્મ જ નિત્ય, શરણુભૂત છે

x

x

x

કેવળ જાણી અરિહતને, ગુરુ સેવા નિર્મથ,
દયા ધર્મ પાળો સદા, એ મુક્તિનો પથ

ધન્ય મહાપુરુષો

કળિકાળ સર્વજ્ઞ ભગવાન શ્રીમદ્ દેવચદ્રાચાર્ય
 મહાગજ જૈન રામાયણ પર્વ સાતમાના ચતુર્થ મર્ગની શરૂ
 આતના ત્રીજા જ શ્લોકમા જણાવે છે કે-ભગવાન કપભદ્રેવ
 સ્વામીથી માઝી વીસમા ભગવાન શ્રી મુનિમુક્તસ્વામીના તીર્થ
 દરમ્યાન ઇક્ષ્વાકુવંશની અતર્ગત આવેલા મૂલ્યવંશમા થયેલા
 અમ જ્યાત નાનઝો પેઢી સખ્ય-અસખ્ય રાજા-મહારાજાઓ
 મુનિપ ને વર્યા છે, ત્યારે ગણનાતીન રાજા-મહારાજાઓ
 સર્વાર્થમિદ્ધ વિમાનમા ઉત્પન્ન થયા છે ખૂબી તો ઝો છે કે-
 પ યોગ્યો અને નાગેયોના અમ જ્યાત ગણ દરમ્યાન
 ઝોમના વગ્જોમાથી ઝોક પણ રાજા નિર્ધન-જનવગ્ગતિ
 કે નન્કગતિમા ગયો નથી કેવી ઝોમની ભન્ય દિય
 અને પવિત્ર પરપા હશે, ઝો વાચકોને વિચારના સહેજે
 ખ્યાલમા આવે તેમ છે “ગજેશ્વરી ઝો નરકેશ્વરી” ઝો લોક-
 સૂત્રને જેણે દર્શનાવી દીધુ હતુ માટે જ અમ જ્યાત કાળના
 મોજા ફરી વળ્યા છતાય તે પુણ્યપુરુષોની કીર્તિ અને
 તેમનો યોગદેહ માજે પણ અમર છે

ધન્ય છે એ પવિત્ર પરંપરાના વાહક સૂત્રધારોને કે જેઓ એક સામાન્ય નિમિત્ત મળતા રાજપાટને ત્યાં, વિરાજી બની, લાડી, વાડી અને ગાડીના વિલામને ઠોડરે માગી, યેલવ ખિલાસને લાલ માગી મયમના પૂનિત પથે પ્રયાણ કરતા હતા, ઇતિહાસ એ વાતની સાક્ષી પૂરે છે.

મગધિત રાજા-મહારાજાઓ પૈકી કેટલાક રાજાઓ તે પુત્ર થતાની સાથે જ પુત્રને રાજગાદી અર્પણ કરી, ચારિત્ર અંગીકાર કરતા હતા જેમકે-અનુસ્મય રાજાએ માત્ર એક વર્ષની નાની વયના દ્વારચણને રાજગાદી આપી ચારિત્ર અંગીકાર કર્યું હતું, સુકોગલ રાજાએ તેમની રાણી ચિત્રમાળા ગર્ભવતી હતી, તેને ત્યજી સયમમાર્ગે પ્રયાણ કરવા જ્યારે તેઓ તૈયાર થયા ત્યારે મત્રીઓને સાથે લઈ રાણી ચિત્રમાળા સુકોગલ રાજાને વિનંતિ કરે છે કે મહારાજા ! આપ દીક્ષાને અંગીકાર કરવા તૈયાર થયા છે એ બહુ મારી વાત છે પણ આપના પછો રાજગાદીનો વાગ્દાર તો કેઈ હોનો જોઈએ ને ! સ્વામી વગરના રાજ્યને દિન્નલિન્ન થતા વાર લાગતી નથી, માટે મહેરબાની કરી જ્યારે આપને પુત્ર થાય ત્યારે નેને રાજગાદી આપી, આપ સુખેથી દીક્ષા લઈ શકે છે હું આપના એ પવિત્ર ચારિત્ર માર્ગમાં કાટા વેરવા નથી માગતી.

ચિત્રમાળા રાણીની વાણી કર્ણગોગર કરી વૈરાગ્યવાસિત્થ બનેના સુકોગલ રાજાએ જવાબ આપ્યો કે-“ તારા ગર્ભમાં રહેલા પુત્રને હું આજથી જ રાજ્યનો અલિપેક કરું છું ” મારિન્યુપચારો હિ મૂતવત એ ન્યાય પ્રમાણે મહલ જન

અ ધ પર પગ આત્માની ભવ પરપરાને વધારનારી છે, જ્યારે આવી પવિત્ર પરપરા આત્માની ભવપરપરાને ઠાપ નાગી છે વિચારો ! આવી પવિત્ર પર પગ જ્યારે ચાલતી હશે ત્યારની સ્થિતિ, ત્યારની નીતિરીતિ કે તે સમયની મુખ લાક્ષણી, તે ઠળના અચાર-વિચાર, તે સમયનો પારસ્પરિક પ્રેમ અને તે સમયનું જેવું મુદર વાતાવરણ હશે !

ધન્ય છે તે સમયની પ્રજાને ! ધન્ય છે તે રાજપુત્રોને ! ધ ય છે તે સમયના રાજાઓને ! ધન્ય છે તે મહામત્રીઓને કે જેઓએ જૈન સારાનનો વિજયમજ દરજાવવામાં, અને જૈન શાસનનો ઠકા દિગતમાં વગાડવવામાં પોતાનું જીવન માન્યું હતું

જે સમયે વીસમાં તીર્થપતિ માં મુનિસુત્રતરવામીનું તીર્થ પ્રવર્તી રહ્યું હતું અને અયોધ્યા નગરીમાં વિજય રાજાનું ગામન ચાલતું હતું તે રાજવીની હિમચલા નામે પટરાણી હતી તેની કૃષિથી વજ્રમાદુ અને પુરદર એમ બે નરરત્નોનો જન્મ થયો હતો

તે અરસામાં નાગપુર નગરમાં ઈલીલાહન નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેમની ચૂડામણિ નામે પટરાણી હતી ચૂડામણિ રાણીએ મનોરમ એવી મનોરમાં નામતી પુત્રીને જન્મ આપ્યો હતો મનોરમાને વિજયરાજના પુત્ર વજ્રમાદુ સાથે પરણાવવામાં આવી, વજ્રમાદુએ નાગપુર નગરથી મનોરમાને પટરાણી અયોધ્યા નગરી તરફ પ્રયાણ આરંભ્યું સાથે તેમનો સાજો ઉંચ મુદર તેમજ અન્ય કુમારો પણ

હતા રસ્તામાં જતા જતા તેમની દષ્ટિ તપતેજથી જેમનું ભવ્ય લતાટ ચમકી રહ્યું હતું તેવા, યથાર્થનામાં શુષ્કસાગર નામના મહામુનિ જેઓ વમતશેલ પર્વત ઉપર તપ તપી રહ્યા હતા, તેમના ઉપર પડી તે મહામુનિની દૃષ્ટિ સૂર્ય સન્મુખ હતી, જાણે મોક્ષમાર્ગને જ ન ભેટા હોય. તેમ તેઓ ઘોર તપ તપના કાઉસગ્ગ ધ્યાનમાં ઉભા હતા મહા મુનિઓને નિહાળી કોના હૈયા હર્ષથી નાચી ન ઊઠે ? વજ્રમાહુતું દૃઢ્ય પણ હર્ષથી પુલકિત બન્યું મયુર જેમ મેઘને ભેધને નાચી ઉઠે, તેમ વજ્રમાહુ મુનિના દર્શન કરી અતુલ આનંદિત બન્યો, સાળા ઉદયગુદરે ધીમે રહીને પોતાના બનેલી વજ્રમાહુને કહ્યું ‘કેમ કુમાર ! તું દીક્ષાના ભાવે ?’ જો વિચાર હોય તો જરાય વિલંબ કરવાની જરૂર નથી, હું તમારા તે કાર્યમાં મહાયક થઈ, આ મુદર તક છે

ઉદયગુદરે તો મરકરીમા કહ્યું, પણ જવાબમાં વજ્રમાહુએ હા પાડી વજ્રમાહુએ સાળાને કહ્યું ‘જો જો તમે ક્ષત્રિયપુત્ર છો સમુદ્ર જેમ મર્યાદાનું ઉલ્લંઘન નથી કરતો તેમ તમે પણ વનન બદ્ધ રહેજો

વજ્રમાહુ રાજકુમારના હાથના મીઠળ હતું તો છૂંચા નહોતા માતપિતાને પણ મર્યાદા નથી હતી પરંતુ લેગાય થયા નથી તાજેતરમાં પરજોલી પત્ની મનોરમાં પણ સાધે જ છે, છતાં બર યૌવનાવસ્થામાં તરત જ તેઓ દીક્ષા લેવાની તીવ્ર ઇચ્છાથી રચમાંથી નીચે ઉતરે છે વમતશેલ

પર્વત પર રહેલા ગુણ્યાગર મુનિની નજીક જઈ ઉચ્ચ સુદરાઈ પરિવાર માથે વદન કરે છે

વજ્રાળ હુકુમારની પ્રતજ્ઞા અહિં કરવાની ઉત્કટે આવના નિહાળી તેમનો સાળો ઉદયગુદર સ્તબ્ધ બની ગયો અરે ! કુમાર ! આપ આ શુ જરૂર તૈયાર થયા છો ! હું તો મજકરી કરતો હતો, પરસ્પરની હાસીના વદનો કદીય મત્થ હોતા નનાં માટે મહારાજ ! ક્ષમા કરો ધિક્કાર છે મને જ મેં આપની આવી મરકરી કરી

ઉદયગુદર હરે ગભરાયો આ શુ થયું ? મરકરી પણ સાચી થઈ ઉદયગુદરે પુનઃ કહેવા માંડ્યું વજ્રાળહુકુમાર, મારી મજકરીને આપ સત્થ કરી રહ્યા છે, મારા મનોરથો બાગીને ભૂકો થઈ જશે આપ કૃપાળુ અવશ્ય વિચાર કરો લોગવિલામની ગુદર વયમા આપને આ શુ મૂંઝવું ? હજી તો હાથેથી મીઠળ પણ નથી રાખ્યું અને આ તવયૌવના મનોરમાત્રુ શુ થશે ? પતિવિહીન હયામા કેવી રીતે તેનું જીવન વ્યતીત થશે ? આપ તો તેને તૃણ મમ સમજી ત્યજી દેવા તૈયાર થયા છો, પણ મારા મહેંગળાન જરૂર વિચાર કરો

જવાબમા વજ્રાળહુએ ધીર અને મ મીર રાંદે જણાવી દીધું કે “ હું તો મારી ભાવનામા અડગ છું ખરેખર સસાર મને અસાર ભામે છે આપે કહેલી મજકરી પણ મારં માટે પગમાર્ગરૂપ નીનગી ઠે સ્નાતિ નક્ષત્રમા વરસેલો વરસાદ જેમ કાળુ માછનીમા મોતી પેદા કરે છે તેમ આપની વાણી મારે માટે તો અતિ હિતકારી થઈ પડી ” વજ્રાળહુએ ખૂબ જ હૃદયદ્રાવક વાણીથી સૌ કોઈને પ્રતિજ્ઞા પમાડ્યા

કર્મની વિચિત્ર લીલા

મ આર એ અનેકવિધ વિત્રવિચિત્ર ઘટનાઓથી ભરેલ છે જેના વાસ્તવિક સ્વરૂપનું જો આત્માને ભાન થઈ જાય તો, આત્મા એક ક્ષણ પણ આ દુનિયાના રગરાગમાં મસ્ત ન બનતા આ ધાર્મિક આનંદ સાગરમાં મગ્ન બની જાય કર્મની અજ્ઞાન લીલાને દર્શાવનારા અનેક દૃષ્ટાંતો ઇતિહાસને પાને માલેખાયેલા પડ્યા છે તેમાંની એક ઘટનાનો ચિતાર અરે આલેખવો ધાયો છે નગરીનું નામ તામ્રલિપ્તિ હતું ત્યાંના માધવાદ મમુદદત્ત શેઠને બહુલા નામે શ્રી હતી તેણીની કુલિએ એક પુત્રનો જન્મ થયો હતો જેનું નામ મહેશ્વરદત્ત રાખનામા આવ્યું હતું

પ્રાયે શ્રી સ્વભાવ જ માયાપ્રપચમય હોય છે બહુલા પણ એ સ્વભાવથી મુક્ત ન હતી

ગેઠને પણ લોભનો થોભ ન હતો જાણે કે આખી દુનિયાનું ધન મારી પાસે આવી જાય તો ઠીક, જેથી ચેત કેન પ્રકારે ધન ઉપાર્જન કરવામાં શેઠજી હ મેળા મશગુલ ગડેતા પરિણામે માયાની વિશેષજ્ઞાના કારણે શેઠે તિર્યંચગતિમાં જવા

દગવામા જગાય પાછી પાની કરે તેમ ન હતી પરપુરુષો નાથે કામકોડામા તે આસક્ત રહેતી આમ યદ્યેચ્છ વિહરતા કેટલોક સમય વીતી ગયો, પણ આ વાતની મહેશ્વરદત્તને જરાય ખામર ન પડી એક વખત બનાવ એ બંધ થો કે ગામિલા પરપુરુષ સાથે કામકોડા કરી રહી હતી તે જ વખતે અચાનક તેનો પતિ મહેશ્વરદત્ત ત્યાં આવી ચઢ્યો, બંને જુદા બેઠાકળા બની ગયા નુ ઠરવુ ? ઠચા જવુ ? એની જરાય સૂઝ ન પડી સ્ત્રીના વાળ-વિખરાયેલા હતા, ગલરાટમા ભૂલથી સ્ત્રીનું વસ્ત્ર પેલા પરપુરુષે પહેરી લીધું અને સ્ત્રીએ, ભરપુરુષનું કપડું એાદી લીધું એકદમ મહેશ્વરદત્ત અદર ધૂંચ્યો ક્રોધથી લાલ પીગા બનેલા એણે પેલા ભરને બાથમા લીધો. ગિકાગીના પગમા જેમ રીછ પડાય તેમ આ ભાઈ પકડાયા ભૂતાભિભૂત પુરુષને જેમ કોઈ ન તવાદી નિશ્ચયે જીવડી નાખે, કુલાર જેમ માટીને યદ્યેચ્છ રીતે મસળે તેમ મહેશ્વરદત્તના લાથે આ ભરપુરુષ ખૂબ-ખૂબ ઘટાયો-ટૂટાયો, પગિલામે અધમૂઆ જેની એની દશા વર્ડ ગઈ.

એને એ ખબર નહોતી કે-લોગનું પરિણામ આમ છુટ્ટુ આવશે આવા કાના ફળો મારે આખવા પડશે અને હું આ ત્રિધનિમા મૂકાઈ જશિ એ આની ખબર હોત તો અહીં આવત જ નહિ, પણ રાડયા પછીનું રહાયણ શા કામનું ? પાપ કરતી વેળા આત્મા બ્યારે પાડુ વાળીને ભેતો નતી, ખૂબ રાચીમાચીને વિષય વિવાસોમા તત્તનીન બને છે ત્યારે, તેના કદ્દુ ફળો ભોગવવા શા માટે અકળાતા હશે ?

પેલે ભર ત્યાથી લાગી છુન્ચો જતા જતા ગસ્તામાં
૪ ગળદી પડ્યો થોડી જ વારમાં તેના પ્રાણ નીકળી ગયા
અમળે કાળ (યમગન) ચિકારીએ કાળ મારી અને તે
યમધામે પહોંચી ગયો.

ત્યાથી મગીને એ ભગ્ન પુરુષ એ ૪ ગાગિલાની ફગિમા
પોતાના ૪ વીધમાં પુનપો ઉત્પન્ન થયો. નવમાસ પૂર્ણ
થયે ગાગિલાને પુન જન્મ્યો આ સમાચાર મળતા મહેશ્વર
દત્તની ખુશીનો પાર રહ્યો નહિ મહેશ્વરદત્ત પુત્રની ખુશા
લીમાં ખૂબ ૪ મહાવજા લગ્યો. પુત્રને જોઈમાં લઈ ખૂબ
ખૂશ રમાડે જે-પણે છે અને આનંદ માને છે.

પુત્રના પ્રેમમાં પોતાનાં સ્ત્રીનું નાપણ પણ એ
બૂની ગયો.

છોકરા પણ પોતાના પિતાના દાહી-મૂઝ ખેંચે છે દુપણ
માણુમ જેમ ધનની રક્ષા કરે તેમ મહેશ્વરદત્ત આ પુત્રની
રક્ષા કરવામાં બરાબર સાવધ રતો.

એક વખત મહેશ્વરદત્તે પોતાના પિતાની મરણતિથિનો
ઉત્સવ નચક આવતો જાણી, તે માટે તેણે એ પાડાને ખરીદ્યો
જેની મરણતિથિ ઉજવવાની છે તે જ આ પાડા ઉ કે જે
પૂર્વે મહેશ્વરદત્તનો પિતા હતો તેણે હાથપાડાને ખરીદી
અને નિર્ધાર્યો તેનો વધ કર્યો પાડાનું માનવશણ કરતા તેના
રોમાન ખડા થઈ ગયા, અને એ જોતી ઉઠ્યો અહા! ઠેવું
મુદ્દ માસ છે? ઠી મ વ આરે ૮? તે સમયે એક કૃતરી
ત્યા આવી ચડી, એ કૃતરી બૂખી-તરની પૂઝડી પટપટાવતી

આ બધું જોઈ રહી હતી મહેશ્વરદત્તે અવશેષ-બાકી ગહેલા હાડકા એ ફતતીને નાખ્યા, એ ફતતરી બીજી કોઈ નહિ પણ મહેશ્વરદત્ત ની પૂર્વની માતા હતી એ પણ પોતાના પૂન જન્મના પતિના હાડકા ચૂમી રહી હતી અને મનમાં જ મવકાતી હતી

મહેશ્વરદત્તે પોતાની ગોદમાં ગહેલા પોતાના પુત્રને પણ મામભક્ષણ કરાવ્યું

મહેશ્વરદત્ત આમ માસ ખાવામાં મશગુલ બન્યો હતો, ફતતરી પણ હાડકા ચૂમી રહી હતી પેલો જરનો છવ પણ આનદમાં મહાલી રહ્યો હતો તેટલામાં જ એક ત્યાગી તપસ્વી મહામુનિ તેને ત્યા ગોચરી માટે પધાર્યા ત્રાજો એ મુનિવરને માનક્ષમણનું પાઠ્યું હતું અતિશય જ્ઞાની તે મુનિપુત્રને મહેશ્વરદત્તની આ બધી વિચિત્ર લીલા અને ઝગની ઘનના નાનથી નિહાળી, તેઓ વિચારે છે કે આશ્ચર્યની વાત છે કે પોતાના પિતાનું જ મામ ખાઈ આજે આ કેવો મહાલી રહ્યો છે, અને એ વખતના પોતાના જ શત્રુને આજે ગોદમાં બેસાડી લાલનપાલન કરી રહ્યો છે ફતતરી પણ પોતાના જ પૂર્વલવના પતિના હાડકા ચૂમી રહી છે અહાહા! આ સમારતી કેવી અજબલીલા છે

મુનિવરે આ બધું દ્રશ્ય જ્ઞાનથી જોયું જોતા જ ત્યાથી તેઓ ગોચરી લીધા વિના પાછા ફર્યા જ્યારે મુનિવર ગોચરી લીધા વિના પાછા ફર્યા, ત્યાર મહેશ્વરદત્ત તેમની પાછળ પાછળ ગયો મુનિશ્રીના ચરણમાં પડી સવિનય વદન

કરી, મહેશ્વરે મહારાજશ્રીને પૂછ્યું 'કેમ આણેલ' આપ
અમાન આમણેથી કંઈ લીધા વિના જ પાછા કર્યા? શું હું
આપનો બાળ નથી? જુ મેં કંઈ આપની અવના કરી છે?
ગુરુદેવ! કૃપા કરો, મને લાભ આપો

અમે માસા જરીને ત્યાંથી બીજા નથી લતા ' મુનિશ્રીએ
જવાબ વાળ્યો વિશેષમાં મુનિશ્રીએ તને જણાવ્યું તારા
ધર્મના આ જ્ઞાની વિચિત્ર ધર્મના નિજાગાં માત્ર । ય દ્રવી
ગમ્ય, એવું બાટે નવે । ઉપ તવે તેવું તારા ધર્મનું કમ્ય હતું

આ વાત નાભળતા જ મહેશ્વરે તમારેય પૂછવા
લાગ્યો ગુરુદેવ ! મારા આ જ્ઞામા આપે કંઈ વિચિત્ર
ધર્મના નિહાળી ?

મુનિવરે જણાવ્યું મહાનુભાવ ! જે પિતાની મં જુનિધિ
તુ ઉત્તરી ગયો છે, તે જ પિતાનું તુ માચલમણ કઠી ગયો હતો

શું મારા પિતાનું મામ ? મહેશ્વરે પૂછ્યું

હા, તારા પિતાનું મામ તુ આરોગનો હતો, મહારાજશ્રીએ
આતિપૂવક જવાબ આપ્યો

કેવી નિતિ આરોગ ? મહેશ્વરે પુનઃ પૂછ્યું

તારા પિતા મરીને પાટો ઘસ્યો હતો અને તે જ પાટાને
તે ખરીડ્યો અને તે તેને માર્યો, અને તેનું મામ તુ હોય
દોષે આજે જમી રહ્યો હતો

અને જે ફત્તરા હતા । ચૂની ગટી હતી તે તારા પૂર્વ
બવની માતા છે, અને જેને તુ ખોળામાં ગમાડી રહ્યો હતો તે
તારા વેરી છે, તારી આંખો બંધ છે, જેને તે અધમુખે કરી
નાખ્યો હતો તે જ માણસ મરીને તારા પુત્રપણે

મહેશ્વરદત્ત મુનિશ્રીના મુખથી આ બધું સાલળી દિગ્મુદ બના ગયો.

મહેશ્વરદત્તે પૂછ્યું ગુરુદેવ િપણ આ વાત માયા છે તેની સી ખાત્રી ?

મુનિશ્રીએ તેના જવાબમાં જણાવ્યું કે—એ કૃતરીને તું પૂછી જો કે ધરમાં નિધાન કયા છે ? એ તને જતાવશે જેથી તને ખાત્રી થશે.

તરત જ તે ઘેર આવ્યો. આવીને પેલી કૃતરીને નિધાન સળધી પૂછતા, કૃતરીએ ધરમાં જ્યાં નિધાન હતું તે જગ્યા પોતાના પગથી ખોદી, જેમાંથી નિધાન નીકળ્યું.

મહેશ્વરદત્તને હોને તો દંઢ વિશ્વામ થયો કે—મુનિશ્રીએ જણાવેલી સઘળીય હકીકત નસ્ય છે અહા ! કેવું મુનિશ્રીનું અદ્ભુત જ્ઞાન ! મહેશ્વરદત્તે મુનિશ્રીના જ્ઞાનની ખૂબ ખૂબ પ્રશંસા કરી.

મહેશ્વરદત્તે મુનિશ્રીના મુખમાંથી આ બધી વિચિત્ર ક્ષીલા ને સાલળી, તેનું હૃદય વૈરાગ્યથી રંગાઈ ગયું. તેને હવે સાચું જ્ઞાન થયું કે ખરેખર આ મસાર અસાર છે, આ અસાર સસારથી ક્યારે છૂટું એ જ એને લગતી લાગી, એના હૃદયનું પરિવર્તન થઈ ગયું.

પોતાની સઘળી સપત્તિનો સુપાત્રમાં સંવ્યય કરી, પ્રવ્રજ્યાના પૂનિત પથે પ્રયાણ કરી અતે આત્મકલ્યાણ સાધી તેણે જીવનને ધન્ય બનાવ્યું.

સ્વાધ્યાય

આધુનિક યુગમાં જો માનવ સમાજના જીવન તથા મ
વામાં આરે તો એન જરૂર છે કે જીવનમાં અવકાશ
જેવું વેઈ તત્વ મહુ નથી મરીજ ક તવન, ચોક કે ગાદી,
કાગ, રાજા કે મજા, નાના ક મોન, સી કે પુત્ર, સી
કોઈના જીવન તરફ આપો ફિખાત કરીએ છીએ ત્યારે
એ જાણવા મળે છે કે કાઈને કુ મર નથી NO TIME
એવા કયા મોટા કુ મરો ખોલી કાઢવાના છે, યા યા મહા-
માનુષ્ય ઉત્તમ કરનાના છે, ક-જેથી કુમદ નથી, એમ
આપણે બોલી કહીએ છીએ “ પાઈની પેદાશ નહિ અને
ધરીની નવનશ નહિ ” એ મહેતીને આજે ખરખર માચી
કરી બતાવી છે

એ મામૂત્રી જીવન-નિર્વાહની ખાતર માનવી સવારથી
લઈ સાજ સુધી, અરે ! મોટી રાત સુધી દોષધામ મચાવે
છે જ્યારે આ મોવ માનવ જીવનની સ્વાધ્યાયના
યોગે ચીકણા પગલી વિનાશ કરી શકે છે

જન્મ મરણના પાપનું પ્રક્ષાલન કરી પુનિત બની શકે છે, અવનતિના ગાઢ અધકારને ભેદીને ઉ નતિના ઉચ્ચતમ પ્રકાશના પવિત્ર પથે વિચરી શકે છે આત્મામાં રહેલા ખલ્લનાને પ્રગટાવવાનું સામર્થ્ય પ્રાપ્ત કરી શકાય તેવી મહામૃત્તી ધડી-પગ માપડયા પછી પણ જો આપો વચિત રહીએ તો કહેવું પડશે કે ખરેખર આપણે નિર્ભાગ્ય શિરોમણી છીએ

ઉપવાસાદિક તપશ્ચર્યા બાહ્ય તપમાં ગણાય છે, જ્યારે સ્વાધ્યાયને અંત્યતર તપ તરીકે વળવવામાં આવેલ છે, સ્વાધ્યાયમાં લીન રહેનારની બલિહારી છે

આત્મામાં રહેલ અનતજ્ઞાન, અનતદર્શન, અનત ચારિત્ર અને અનતવીર્ય એ અનતચતુષ્ટયીને! પૂર્ણ વિગમ સધાવનાર જો કોઈ હોય તો તે સ્વાધ્યાય છે

સ્વ અને પગ, જડ અને ચેતન, અહમ્ અને મમ્ એ બધીય વસ્તુઓના ભેદાભેદ દર્શાવી, તત્ત્વોનું સત્ય જ્ઞાન કરાવી, આધ્યાત્મિક નયનોને ઉઘાડનાર જો કોઈ હોય તો તે સ્વાધ્યાય છે

આત્મશાંતિના નિમજ્જનરૂપા વહેવડાવનાર, ત્યાગ, તપ અને સયમની ઝગહગતી જ્યોતને પ્રસરાવનાર સાચે જ સ્વાધ્યાય છે મેકડો અને હજારો સર્વભ્રાઈટથી પણ જે પ્રકાશ પથરાતો નથી, તેનાથી કંઈ ગણો અધિક પ્રકાશ સ્વાધ્યાયના બળે પ્રગટ થાય છે

આત્માના છૂપા જોમને પ્રગટાવવામાં સ્વાધ્યાય એ દીપક છે જીવન-વિકાસનું અત્યુત્તમ માધન જો કોઈ નજરે

ચક્ર હોય તો તે એક જ અને તે સ્વા યાય છે સ્વાધ્યાયના પ્રતાપે માતવી અહીં આ બેઠા બેઠા પણ સ્વર્ગીય સુખોનો અનુભવ કરી શકે છે

માનસિક ચિંતાઓને જડમૂળથી નાબૂદ કરવામા સમભાણુ જે ડોઈ ઉપાય દોય તો તે સ્વાધ્યાય છે આધિ વ્યાધિ ને ઉપાધિથી અસ્ત આત્માઓ પણ સ્વાધ્યાયમા મસ્ત બનવાથી જ્ઞાન જુલજ્ઞામા જુલ્હી, સમન્ન વ્યથાને ભૂતી, ખરે તે આત્મિક જ્ઞાનદને અનુભવે છે, અન્ન થતો હોય તો માત્ર તેના કર્મેનો જ સ્વા યાય રહત આત્મા અનાલિકાના લાગેલા ઢંભેને લલવારમા લસીભૂત કરી શકે છે અને પછી તે આત્મા અધમાધમ કેમ ન હોય ? પણ તે જ માથો મહાત્મા બની પરમાત્મપદને મેળવી લે છે માથો રાજમાર્ગ જે ડોઈ હોય તો તે સ્વાધ્યાય છે

તીર્થંકરાં મહાન પુરોહિતે કેવી રીતે તીર્થંકર ગોત્રને ઉપાલથુ' તેમના આત્માને પણ ઢંભેએ ઠટકેટલા નાચ નચાયા, જે મહાપુરુષની એક ટચલી આગની નમાવવાની જગરો બન્કે કોઠા દેવો યા ઇન્દ્રોની પણ તાજાત નહોતી, એવા સમર્થ હોવા છતાં જેઓએ ગોવાળી આના કચેલ ઉપસર્ગને કેવી અનુપમ ક્ષમાથી મહી લઈ, ઉપસર્ગ કળાર માત્રા ઉપન પણ કેવી મીઠી નજરથી અમીના વહેણ વહાયા કે એનું પણ ભણુ થાઓ

એવા દિવ્ય પુરુષોના સુવન-ચરિત્રોનો ખ્યાલ કઈ રીતે તમે કરી શકશો ? કહેવું જ પડશે કે સ્વાધ્યાયથી.

આત્મા, પરલોક, પુણ્ય અને પાપ આદિ છે કે કેમ ? જીવનમાં કર્મની સી જરૂર છે ? આત્મા સુકિતને મેળવી શકે છે કે કેમ ? અને સુકિત છે કે કેમ ? અને છે તો ત્યાં કયા પ્રકારનું સુખ છે ? અનેક શકાઓનું નિરાકરણ અને અપૂર્વ તત્ત્વજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ તમે ઠેવી રીતે કરી શકશો ? કહેવું જ પાશે કે સ્વાધ્યાયથી

ત્યારે સ્વાધ્યાય કેને કહેવો ? સુત્ર-અધ્યાય સ્વાધ્યાય શ્રેષ્ઠ પઠન-પાઠન તેનું નામ સ્વાધ્યાય

આત્મ વિકાસ, આત્મ વિચારણા, આત્મ ચિંતન અને કર્મની નિર્જન જેના થેજે થતી હોય તે જ વાસ્તવિક સ્વાધ્યાય છે એ મહાપુરુષો આપણા હિતની ખાતર લોક કલ્યાણના અર્થે જે અપૂર્વ જ્ઞાનનો વારસો વહેતો મૂકી ગયા છે, જેનો થોડે ઘણે અંગે દિવસમાં કલાક બે કલાક છેવટે અર્ધો કલાક પણ ઠાલીને, સ્વાધ્યાયનો લાભ ઉઠાવી, આત્મ ને ઉલ્લેખ બનાવે ! એજ એક અભ્યર્થના

“ સમ્માયસમો ગતિઃ ધર્મો ॥ ”

પીઠ નામના બન્ને મુનિવરો ચમક્યા તેમના હૃદયમાં ઈર્ષ્યાએ
સ્થાન લીધું તેમને થયું કે વાત સાચી જ છે ગુરુમહારાજ
તો ચાકરીના આહક છે જે નેવા કરે તે જ બંધાલા લાગે
આપણે થોડા જ સેવા કરીએ છીએ । પીઠ ને મહાપીઠ આ
બન્ને મહામુનિઓ કઈ જેવા તેવા તપસ્વી ન હતા ૧૪-૧૪
લાખ પૂર્વ સુધી જેમણે આકરી તપશ્ચર્યા તપી હતી ૮૪
લાખ વર્ષની સખ્યાને ૮૪ લાખ વડે ગુણતા જે સખ્યા
આવે તેને એક પૂર્વ ગણવામાં આવે છે, આવા એક
બે પૂર્વ નહિ, હજાર લાખ રહિ પણ ૧૪-૧૪ લાખ
પૂર્વ સુધી જેમણે યોગ તપશ્ચર્યાઓ કરી હતી અને તેના પ્રભાવે
તેમને અનેક લગ્નિઓ પ્રગટ થઈ હતી તેમના શરીરના
મળ, મૂત્ર, વિળા આદિ પદાર્થો એક મહાન્ ઔષધરૂપ બનેલ
હતા લવભલા રોગીનો રોગ એ મહાન્ તપસ્વી આત્માનો
મેલ શરીરે ચોપડવાથી ફર થઈ જતો હતો અને કાયા કચન
મમી ગુદર બની જતી હતી, જેમના ચૂકમાં અપૂર્વ સિદ્ધિ
રહેલી હતી, એમના શરીરે અર્ગેલ વાયુ પણ જો રોગી
માણુમને અપર્શી જાય તો તેનો રોગ જડમૂળથી નાશ પામે
આવી તો જેમની અદ્ભૂત તપશ્ચર્યા અને લગ્નિ હતી

૧૪-૧૪ લાખ પૂર્વ સુધી સુદર ચારિત્ર ગુવનને આરા
વવા છતાં આવા ઉત્કટ ત્યાગી-તપસ્વી મુનિઓને પણ એક
માત્ર ઈર્ષ્યાના અવગુણે આના અવતારમાં મૂકી દીધા

ત્રી વજ્રનાભ મહારાજ, પીઠ, મહાપીઠ, બાહુ, સુબાહુ
અને સુયય મુનિ, એ છએ ભાગ્યવાન આત્માઓ ત્યાથી

તેને વાત ડગ્યાનુ દીલ થતું નથી, કોઈ વાત કરવા તૈયાર થાય તો તેને વિધન કે અતરાય રૂપ લાગે છે

એ પોતાની મનોકામના પૂર્ણ કરવા ચેનકેન મથે છે, તેમા તેને નિરાશા મળતા તે અકળાય છે, મુઝાય છે અને ગમરાય છે એની નજર સમક્ષ એક નવી સૃષ્ટિ ખડી થાય છે જે વસ્તુ મામે નથી, નજરથી દૂર-સુદૂર છે તે તેના નજર સમક્ષ તરવરે છે અને જે સમુખ છે તેને તે ળતી આખે, હતા પ્રકાશે એઈ ચકતો નથી એ જ હુનિયામા એ ધૂમે છે, કચારે કચારે એતુ મુખ જ્વાન અને નિસ્નેજ ખની જાય છે, ચહેરો ફીક્કો લાગે છે, અને એ ગમગીન ખની જાય છે સૂર્યાસ્ત સમયે જે દશા બૂધવિકાસી કમળની થાય છે, તે દશાનો એ સાક્ષાત અનુભવ કરે છે, એની ખુદ્દિ ખહેર મારી જાય છે, એની અક્કલ ઠઈ કામ કરતી નથી, અને તેથી તેનુ મુખકમળ કરમાયેલા પુષ્પ જેવુ બેહુકુ લાગે છે જરાક આશાના કિરણો પ્રગટતા તે ટોલી ઉઠે છે, મનમા જ મલકાય છે, અને પાયા વગરના ઘર ચણવા તૈયાર થાય છે

એની માનસિક વૃત્તિઓ કલ્પિત ખનતા, લીલાછમ હરીયાળા ખાગ-ખગીયા કે ખગવાઓ, મદ મધુર શીતળ પવન, મિષ્ટ શોજન, મધુર સંગીત અને તાજગી આપનાર વિવિધ સાધનો પણ તે અવસરે તેને અરુચિકર લાગે છે, અપ્રિય લાગે છે

જ્ઞાનીઓએ ચિત્તને વાનર જેવુ ચપળકલુ છે, ખરે-

ખરૂં પવનથી ચ તેની ાનિ, તેનો વેગ વધુ છે, એમપણમા એ કયાનુ કયા દોડી જતુ છે, એવું કયા છે ? એનું પનુ એને જાન રહેતુ નથી એ પોતાની ચમ્પિન ખીજાનું તે નથી

એ આશાના દુવાઈ કિંવાએ બાધી મનમા જ રાચે- માયે છે, અકાંદા ! ચિત્તવૃત્તિઓ માણ તે કટકાવા અમ્મ વિમ્મ કરી નાખે છે છવનને અચાન જનાવી દે છે, વાતા વરણને મગ્ગીન કરી નાખે છે, આનંદ-પ્રમોદના વિગામી ત્રાધનો તેને લીમજના જેવા મુવા જેર વાગે છે, આમ છતાય તેને ક્યાય શાનિ નાગતી નથી, માટે જ શ્રી આનંદધનજી કહે છે કે-

“મનકુ કિમિદિ ન લાજે હો કુચુન્નિન મનકુ મિનતી ન જાજે”

કાઈ રીતે આ મન કમળમા આવતુ નથી, માગા ફેરવતા માગાના મલુકા પી જેમ મનના મલુકા પલુ ફેરતા જ રહે છે

કારણ એક જ કે અનાદિ કાગડી આપણુ મન વિષય વિદ્યાગ્રતા ત્રાધનોમા ઓળખોળ જની ાયુ છે, અને એ જાનતા જ રજારા પડયા છે, વાનના અને કુલસ્કામેના આત્મા ઉપર ચરના થર જાઝરા છે, માટે આપણુ મન એ ત મ જ દોડયા કુર છે

ઈતર દશનમરોએ પલુ એજ વાન ઉપર બાર મૂયો છે કે-

મન જેમ મનુષ્યાણા કારણ વધમોક્ષયો

કર્મજન્ય અને મુક્તિનું મુખ્ય ધારણું મન છે, અધ્યાત્મ તરફ વળેતું મન જો મોક્ષનું ધારણું છે, જ્યાં ધર્મદ્રિયોની વાનના તરફ ઝુકેલું મન ધર્મજનનું કારણ છે

તદુક્તિયો મત્સ્ય જોવી હિંમત કરતો નથી, જાડું જોલ તો નથી કે જોવા અન્ય પાપો જાગતો નથી, છતાં જો મરીને માતમી નરજ પડેલી જાય છે, કાળુ કે જેનું માનસ હિંમતના પાપી વિચારોથી મલીન બનેલું હોય છે, મોળા મત્સ્યની પાપજીભા રહેનાર તદુલ-ચોખાના દાણા જેટલા ગરીબન કદનાગા આ તદુલીયો મત્સ્ય જ્યારે મોળા મત્સ્યના મુખમાથી હાલો માછલા જોમને જોમ નગી પડે છે, આમ સરી પડતા મત્સ્યોને નિહાળી આ તદુલીયો મત્સ્ય વિચારે છે કે આને જ્યાંને જો હું દેઉ તો એક પણ માછલાને જ્યા ન હઉં મતલબ બધાયને ચમકામે પહોંચાડી દઉં, સૌને ફનાફા કરી નાખું મનની માત્ર મા વિચાર ધારાએ જો તદુલીયો મત્સ્ય હિંમત ન કરવા છતાં માતમી નરજે પહોંચી જાય છે

પ્રમન્નચ દ્રશજિની વાતો તો ખૂબ જાણીતી છે મુમુક્ષુ અને દુમુખ નામના જો દૂતાના શબ્દો તેમના કાને પડતા તરફ સાધનામા તન્મય બનેલા જોવા પ્રમન્નચ દ્રશિ ક્રોધથી ભરૂંની ઉઠે છે અને મનથી મ ગ્રામ માટે છે, અને જો સ ગ્રામમા તો તેમણે મનથી કંઈકના પ્રાણ પણ લઈ લીધા આમ આ સગ્રામ ખેલતા શસ્ત્ર-અસ્ત્રો ખૂટી ગયા, છેનટે

રાત્રીને હતુવા માથાને મુજુ વેના તથા વયા, પણ
માથુ તો વેના કરેતુ હતુ એથી એમને ખ્યાન આવે છે
કે-તું કોણ છું ? હું તો માથુ છું । થુ થઈને મેં આવે
ભયકર મન્નામ ખે-યો, ધિર ધિર તત્ત્વલ પશ્ચાતાપરૂપ
જગતી તેઓ એ પપતુ પ્રહાનન કર છે મનનો તન્નામ
ખેવવાથી આત્મા નારડીના ગાંડા એમણે એન્નિન કર્યા
હતા પણ માથુનાનો ગાંડા માનના-નિજનુ જ્ઞાન થતા
તરત જ તેમનો આત્મા જગતી કોં છે, અને બીજી જ ક્ષણે
એમનો ભુખો કરી નાખે છે, આત્માત્મવી પૂત બની મુદર
ભાવનાથી આત્માને નિર્મળ બનાવે છે અને તેજ ક્ષણે
તેઓ કેવળનાન પ્રાપ્ત કરે છે આકાશમા દેવદુર્ભિ
વાળે છે કેવુ ગજન આ મન છે । કતુ મજગ પરિવર્તન ।
સજુમા મન નરહમા પ્રકતી મ- છે અને લગુમા પરમાત્મ
દગાએ પહોંચાડી દે છે

માટે જ નહિઆવધાની મહાત્મા શ્રી મુનિમુદરસૂરી
શ્વશ્વ મહારાજ સ્વગતિ અધ્યાત્મકપદ્ધત્ત નામના
અન્થમા વર્ણન કરના જણાવે છે કે-

ચિત્તગત્ત । મા ત્વક્ષીરવસ્ત્ર માત્રનોપવી ।

ચત્ત્વા દુર્ધ્યાનમૂતા ન દલયન્તિ છલ્લાન્વિપ ॥

૯ ચિત્તરૂપ બાળ- । હમેશા તુ ભાવનારૂપ ઔપધતુ
સેવન કરમે, નહિતર દુર્ધ્યાન રૂપી ભૂતો તને દ ૧
છળી જશે

ગાઝવેતાઓએ એ માટે અનિત્યાદિ બાર ભાવનાઓ દર્શાના છે જે આત્માઓ એ ભાવનાથી પોતાના હૃદયને ભાવિત કરે છે, તેઓ મહાન જની રાકે છે, આદર્શ પુરુષ તરીકે પ્રસિદ્ધિ પામે છે અને જ તે પરમાત્મપદને મેળવી લે છે મહાકવિઓ અને અનુભવીઓ કહે છે કે—

“મન માધ્યુ તેજે મધ્યુ સાધ્યુ,
એહ વાત નવિ જોટી”

“જળ લગ આવે નહી મન કામ
તજવજ કષ્ટ ક્રિયા સવિ નિષ્ફળ
જ્યુ જગને ચિત્રામ જળ લગ

માટે મનને વગ કરવાની અત્યંત જરૂર છે, મનને વગ વ્યાં વગર કરવી કષ્ટ ક્રિયાઓ, તપ, જપ કે ત્યાગ એ નિષ્ફળજાય છે ગગનમા ચિત્રામણી જેમ, છાર પર લીંપણની જેમ અને અક વિદ્યુલા મીડાની જેમ કામ આવતી નથી મનને મારણુ એ કર્પ રહેલું નથી, એ કઈ છોકરાની રમત નથી એક કવિ કહે છે કે —

“મના તોયે કિમ વિધ મે નમજલુ”

હૈ મન ! તને કઈ રીતે સમજાવું ? જો તું અથ દોત તો તારા ઉપર અસવાર ચર્ધ આશુક મારી તને સીધું દોર કરી દઉં અને તું જો હાથી હોત તો અકુશ દ્વારા તને વશમા લાવત, પણ હૈ મન ! જો ગધાય કરતાં તું કઈક ચોર છે.

એટલે જ અનુભવીઓનું એ દંધન છે કે-

મુકર મલધામિત્વ મુકર દુઃખત્વ તપ ।

મુકરોઽગ્નિરોચશ્ચ મુકર ચિત્તગોષ્ઠનમ્ ॥

માનુષ મેલો થેવો રહી શકે કે, મામાન્ય વસ્તુથી ચલાવી શકે છે, હું જના હુકમ મરીના મરીનાના ઉપવાસના પૌર તપશ્ચર્યા આદી શકે છે શરીરો મુખી વાકી જેવું કરી નાખે છે અને બાહ્ય દ્રવિયો ઉપર પણ વિજય મેળવી શકે છે, પરંતુ મનના ઉપર વિજય મળવો એ દુષ્કારાતિ હુકમ છે આમ હતાય અભ્યાસમાં જુ માન્ય નથી । હજુ છે કે-

અભ્યાસેન મિત્ર વિન અભ્યાસેનાનિન્ન્યુતિ ।

અભ્યાસેન વગનન્દો અભ્યાસેનામદગનર્ ॥

અભ્યાસથી અભ્ય ચિત્તને પણ વશ કરી શકાય છે, વાચુને કાનૂમા લાનનાનું કામ થઈ શકીન છે હતા તે પણ અભ્યાસ વડે કાનૂમા આવી મકે છે અભ્યાસથી જુ ચામ્ય નથી ! અભ્યાસથી જ માનુષ તા જેવા ઉપર નિશ્ચય નાથી રાકે છે, કામાય જનને અશ્રયમા ગર કાવ કરી દે તેવા પ્રયોગો જનાવર જેવા પ્રાણીઓ અભ્યાસથી જ કરી શકે છે એટલે અભ્યાસથી ચિત્ત પણ વશ કરી શકાય છે, મદાયોગીઓ પણ અભ્યાસથી જ પ્રાગળ થઈ શકે છે, માટે જ તત્ત્વ દર્શિઓએ ગાયુ છે -

સર્વર્વાં તુ પદાર્થાત્મમભ્યાસ વારણ પરમ્ ॥

મનને માગ્વા માટે મદાસાનીઓએ વિધિવિધ ઉપાયો

દર્શાયા છે તેઓતુ એ કથન છે કે મનને તમે નવર ન રાખો, કંઈ ને કંઈ ક્રિયાના તેને તત્પર રાખો, નહિતર “ નવરે જોઠો નખોદ વાળે ” એવી નિધિતિ થશે મનને વશ કરવા માટે અશુભ ક્રિયામા અને મન્યવચાયમા જે ચિત્ત અકચૂર બન્યું છે, તેને તમે શુભ ક્રિયા અને શુભ અધ્યવસાયમા ભેડી દો. જામ થનાયાં ધીરે ધીરે એ અપગ અને અન્યગ ચિત્ત વશમા આવશે મહાપુરપોએ તે માટે ખાસ આઠ સાધનો જણાવ્યા છે તે આ રહ્યા-વૈરાગ્ય, મત્તમગ, સ્વાધ્યાય, ભક્તિ, વિનય, તપ, જપ, અને ધ્યાન આ આઠ સાધનો એક મહાન ઔપમ સમા છે.

મનને મારવા માટે પ્રથમ વૈરાગ્ય ભાવની જરૂર છે કારણ આપણું ચિત્ત મનીષ થઈ ગયું છે જ્યારે પરભાવ ઉપર વિરાગદશા આવશે ત્યારે પરમભક્તતા ટકશે અને આત્મા સ્વમા રમણ કળે અને સ્વમા જમણના એ થઈ જાય તો પરમાત્મદયા દર્શાવે નથી આ ભાવ પ્રાપ્ત કરવા માટે બીજા સાધન તરીકે સત્તમગની જરૂરીયાત જાણવી કારણ કે “ નગ એવો રાજ અને સોળત તેવી અમર ” એટલે જોગીઓના નહવા તથા આત્મા ભોગ તન્દ્ર લે છે અને યોગી એના સહવાસમાં આત્મા યોગ તરફ વળે છે માટે મત્તમગની કંઈ જોછી જરૂર નથી.

કારણ કે આત્મા નિમિત્તવાની છે, જેવા જેવા નિમિત્તો-મા તે આવે છે તેવો તે બની જાય છે માટે ઉચ્ચ બનવા માટે ઉચ્ચ આદર્શોની અને સત્સંગની પણ તેટલી જ જરૂર છે.

તેમ મ્યાતરૂપ અગ્નિથી કર્મરૂપ કાષ્ટોને બાળતા વાર લાગતી નથી

જેણે મનને મારવું છે, ચિત્તને વશ કરવું છે, તેણે ઉપર કહ્યા મુજબ આઠ નાધનો અપનાવવા પડશે, જેથી અનાદિકાલથી મલીન બનેલું મન પણ જરૂર વશમાં આવી જશે અને જ્યાં મન માઠું ત્યાં સઘળું મિદ્ધ થઈ જશે એવો આત્માને પંચમાત્રા બનતા વાર લાગશે નહિ માટે મહાપુરુષોએ કવન કરેલા સિદ્ધાંતોને સમજી, હૃદયમાં ઉતારી, જીવનમાં વાણી લઈ, મનને આની અને અચળ ચિત્તને વશ કરી પરમારંભપદને પામતા પ્રયત્ન કરે. એજ મુરુજનોનું પ્રથમ અને પરમ ડાંચું છે

૮ સમજાવનાર ૩૬ - ૧૪૬૦ ૧૦૦૦ પાન
શાસ્ત્રગરો પ્યાન કરતા માત્ર ખાસ સમય બનાવે કે તે સમયે પ્યાન કરવાથી ચિત્ત સ્થિર થાય કે ઉનાસમાં શક્તિ થાય છે અને આત્મા તમન બને છે

સારારે સૂચા ૫ પાના ૨૪ મિનિટ અને સૂચા ૫ પછી ૨૪ મિનિટ એમ ૪૮ મિનિટનો સમય

બીજાઈ બરાબર મચાક - પાના ૨૮ મિનિટ અને પછી ૨૪ મિનિટ એમ ૪૮ મિનિટનો સમય

સાલો સૂચા ૮ પાના ૨૪ મિનિટ અને સૂચા ૮ પછી ૨૪ મિનિટ એમ ૪૮ મિનિટ

આ પ્રમાણુ નમ બળ પ્યાન કરવું જોઈ એ પૂર્વ તથા ઉત્તર દિશા સમુખ બેસી. હાંક ન દાને તેરી રીતે પચાસન વા સુખાસને ગેરહીને તગતી થત માળા રહે સ્થિર દગર બેસાને પદો ઉપકરણો મુખ્ય શ્રુતિ રાત સ્થળ રીંગ નાનાવજી આ મનની આકુળ વ્યાકુળ તા રતિ પ્યાન કરવાથી પાપ ક્રોધની નિર્જરા થાય છે દિવસ મગળામય રીતે છે જીવન પાન બને છે અર્થે અર્થે અત્મા અગર સમર પદો પામે છે

સચાવક હું અમુક સમાનો હું પ્રેસીડેન્ટ હું અમુક સ્થળે
મારા પ્રમુખપદે મોટી સભા યોજાઈ હતી, અમુક સ્થળે મને
અભિનંદન પા અપાયું હતું વિવિધ સ્થળે મારા સત્કાર
સમારભો યોજાયા છે અખબારોના પાને કેટલીક વખત
મોટા હેડીંગે મારું નામ જાગે છે વખતોવખત મારી
છત્રી છાપામાં છપાય છે બધીય વાતમાં આ બધો પાવરધો
જે ભલ-નલા માણસો મને સલામ ભરે છે મને જોતાં જ
નમી પડે છે હું 'સ્વેટ્શર્મ' પર જ્યારે બોલવા જીભો ધાઉં
હું કે તાલીઓના ગડગડાટ થાય છે કેટલીય વાર હારતોરાના
ઢગ થાય છે કેટલીક મુલાકાતો મારે રદ કરવી પડે છે
મને એક મિનિટનીય કુરસદ નથી જ્યાં જઈ ત્યાં મારી
બોલખાલા છે હરે તમે મને ઓળખી શક્યા હશે । હું
કેણ ? Who am I ? તને ખબર છે ?

અજ્ઞાતા માણસ તું વળી કેણ ? તું 'કંઈ વાટીનો મૂળો'
ઘડીના ટુકડા લાગમાં તારા અભિમાન ગળી જશે, અને ડાઘ
હાથની કાયા માટીમાં મળી જશે ગળા રાવણનું અભિમાન
ગળી ગયું તે તું વળી કયો માધાતા છે તે વળી આટ-
આટલા અભિમાનના ઝુલે ઝુલે મુલી ફુલી નાહકનો લાન
ભૂની અનૂવી માનવજીવનની માર્ગક કરવાની તકને આ
માટે ભૂતી જાય છે જરા ચેત ! જરા મમજ !

હે મહાપુલાવ ! જરા વિચાર કર । જે રૂપ પાછળ તુ ગાડો છેવો બન્યો છે અરે એમા મુઘ્ધ અને મશગુલ બની તુ તારુ સર્વસ્વ ન્યોછાવર કરવા તૈયાર થાય છે પણ અ રૂપની પાછળ તો જરા નો આ કાયા એ તો મળમૂત્ર અને વિખાદિ માત ધાતુથી ભરેલી કાથગી છે જેમ કોઈ માણસ આપણને એક સુદર અને મોહામણી કાથળા અપાંજુ કરવા તયાર વાય, ભવે પછી તે મખમલની મુલાયમ અને મોહક કાથગી હોય, ચારે ગાઠ ઠસળતુ કામ કર્યું હોય, વચ્ચે હીરા મોતી અને માલુક જડવા હોય, સ્પર્ગામા ખુશકેમળ, દેખાવમા અ યત આકર્ષક આનંદદાયક અને મનોમુ પકર દોય, અમુ અને હમ્તને ગમે તેની મનોરમ મનમેહક હોય પણ તને ખમર પડે કે એ કાથગી તો ઝિંટાથી ભરેલા છે, તો તુ એનો સ્પર્શ કરે ખરો ? તરત જ જવાળ નકારમા મળશે, પણ એા ભોળા માનસી તુ જરા વિચાર કર ક-જે રૂપમા તે મુઘ્ધ બન્યો છે, તે કાયા ગમે તેટલી ખુશમુરત હોય, ભવે રૂપમા ઉપાળી હોય, ગમે તેટલા સુદર અને મોહક હોય પણ ઉપરથી મોહામણી લાગે તેથી કંઈ શાંત થવાતુ નથી કારણ કે આ ઉપર રી રૂપાળી દેખાતી કાયાની અદર મળ, મૂત્ર, વિંટા, પેરુ, લોહી, ચરમી, હાડ, ચામ અને માસ વગેરે સાત ધાતુ એાથી ભરેલા છે દુર્ગંધથી ભરેલી આ કાયા પાછળ તુ શાને ગાડો છેવો બને છે એક મહર્ષિ આ કાયા ને ગદકીના ગાડવા તરીકે જોળખાવે છે, સાચે જ આ કાયા ગદકીના ગાડવા ઉપ છે, અરે આ ઉપના મોહમા તુ તારા ચારિત્રને નષ્ટ બ્રષ્ટ કરી નાખે છે, તારા મહામૂના શિયળનો તુ ભગ કરે છે જીવનને એમા ચાહોમ કરી ધૂળધાણી કરી નાખવા

અને પરિણામે ટું જણાયી છે, એમાં સુખ છે, એમાં અનંદ છે એ તારી માન્યતા ભૂલ ભરેલી અને બામક છે, માટે છે ચેતન ! તારા આત્માને ઉપમા આસક્તિ જાની અપવિત્ર ન બતાવ, તારી કાયાને તું મલીન ન બતાવ, તારા વિશ્વાસને તું મરીન ન બતાવ ત્રણ ખડનો માલીક રાત્ર રાવણ પશુ ઉપમા મુગ્ધ બનના પોતાનું નવંસ્થ જોઈ જોમે છે અને દુર્ગતિનો મહેમાન બને છે વાસ્તવમાં છે ચેતન ! તું તારા ઉપને નિહાળ, તારા સ્વરૂપને પીછાણ આ બાહ્યઉપમા તું મસ્ત ન બન, નહિતર તારી અવદશા થશે

એ ચેતન ! મીઠા, મધુરા, મોહક અને કર્ણપ્રિય શબ્દો શ્રવાન કરતા તું ઠીચો નીચો થઈ જાય છે, એ મોહક શબ્દો કાને અથડાતા કાન ઊંચા કરીને એનો આસ્વદ લેવા તું તવપાપદ જાડી જાય છે, પણ તને ખબર નથી કે આ કર્ણપ્રિય મધુર શબ્દોની પાછળ પેલા હરણીયા મૃત્યુના મુખમાં ધકેલાયા, વાસળીના મૃદુ-મનુલ, મધુર સ્વરોમાં મુગ્ધ બનતા ક્યારનાય બિચારા કાળ શિકારીના પંજમાં ફસાઈ ગયા, મોરલીના નાદે વિપથરની શી દયા થઈ ? આ છે મધુર મોહક સ્વરનો ક્રમેણ અભય !

ચેતન ! જરા આખ ઉઘાડીને જો તો ખરો તું પણ આવા મીઠા, મધુર, મૃદુ-કોમળ અને મદસ્વરોમાં ન ફસાતો નહિતર તારી પણ આજ દશા થશે નીને નદીઓના ગીતો તને ગમે છે, રેડિયાના ગાના તને ગમે છે પણ એ ગીત ગાનના તાનમાં બાન ભૂલી જઈશ તો તારી સી દશા થશે ?

જીલના સ્વાદમાં તરેહ તરેહની વાનીઓ આરોગી જીવો નીચો થાય છે અહાહા ! કેવી મજા આવે છે કેવો

કેવો સ્વાદ આવે છે, શુ ટેસ્ટ, શુ સ્વાદ, ખરેખર બનાવનાર ખૂબ પ્રતુર છે, બોજન દગ્ધા કરતા હા-હા-હી-હી કરે છે શતમુખે તેની પ્રગતિ કહે છે કેમ દોષ્ટ ! આવી મજા, આરો ટેસ્ટ, આરો સ્વાદ ઝી જ આંચો નથી પણ એ રસના લોહીપી માનવને ખબર નથી કે આ સ્વાદ ક્યાં મુધી ચાર આગળની જીલ ઉપર રહે ત્યાં મુધી, માટે જ એક અનુભવીએ ગાયુ છે

ખાટા મીઠા ચરપના ચાર અગુવકે ખીચ
સત કહે મુણ સનણી, માંચે કીચમા કીચ
। ગમે તેવુ સ્વાદિષ્ટ બોજન હશે । ગમે તેવી વિવિધ
વાનગીઓ હશે । જાવેને નીખ તમતના, મીઠા મધુર અને
ખાટા મીઠા પાંચો ઈશે પણ એનો સ્વાદ ક્યાં મુધી,
ચાર આગળની જીલ ઉપર રહે ત્યાં મુધી, એક દાણ પડી
તો જેમ કીચડમા કીચડ મળી જાય તેમ પેન્મા નીંજાય
છે વિખાડપ બની જાય છે દુર્ગંધનય બની જાય છે એના
માટે માણુમ અભક્ષ્યનું લક્ષણ કરવા તયાર થય , મામ
મદિરા મુધી પહોંચી જાય છે ઇકાનો રસ એને મટે લાગે
ઠે અને એ રસનાના પ્રભાવે ઇકામા ડચા દુર ઇ એના
ચાટતા દરવા તૈયાર વાય ઇ પણ એ મિષ્ટ આનંદ, એ
માઈક રસવતી અને સિન્ગવ લોજન દગ્ધ વિદ્યા તાની
જશે તેનાથી તારા હાથ ખરડાયે-ત્સ-તે દાવ ન થી
શુદ્ધ કરવા પડશે, જીવના પાપે, મહંમદ દગ્ધેત્વા રહે
કરે છે ગતના ગાર વાગે પણ અષ્ટદશ રસ
હજારો સુદમ જીવોની હિસા રસ રસ એને

કે ધુણ થતી નથી, પણ એ ભાન ભૂલેલા માનવને કયા ખબર છે કે રાત્રિ ભોજન કરવાથી કેટકેટલા સૂક્ષ્મ છોએની હિસા થાય છે પછી ખુદ્ધિ થાડે, માટે જ ‘આહાર તેનો જોડકાર’ એ ઉક્તિ પ્રસિદ્ધ છે

સર્વ લાઈટના પ્રકાશમા પણ ન જોઈ શકાય તેવા ગણનાતીત સૂક્ષ્મ-જ રોક હોયો બિચારા સ્વાહા યઈ બાય છે જરાડ હાલના સ્વાદ તી ખાતર, રહેજ તૃપ્તિના ખાતર, અવધ, આનંદના માટે કેટકેટલા છવના નિર્દોષ છવના-સહાર ત રા હાથે થાય છે

જે ડાયા એક વિમ રાખનો હગવો થવાની છે, માટીમા મળો જવાની છે, જે કાયાની કોટડીને અહીં જ મૂકીને રવાના થવાનું છે, જે લાજની કોટડી કરતાય ભૂડી છે તેના માટે અભક્ષ્ય ભક્ષણ, અભક્ષ્ય પીધા, તું ખ્યારવી આરોગે છે

ઓ મહાનુભાવ ! જરા સમજ આ કાયા જોગ્યે છવતી ગમર છે, એના માટે તું આખ મીંચીને પપ કરવા તયાર થાય છે પાપ કરતા પાપુ વાળીને બેતો નથી સ્વામી દોનુપી જની જ્ઞાની ભગવતોની તારા મુખે તું ઠેકડી ઉડાડવા તૈયાર થાય છે કયા દેખાય છે આ જટાટામા હવ, ડેટલુ વીટામીન છે, કેવી શક્તિ આપે છે એમ કહી તું આખા પાપકર્મો ઉપાજન કરે છે માટે હે મહાનુભાવ ! તારી વાસના પર વિજય મેગવ, તારી ઇન્દ્રિયો પર કાળૂ રાખ બેભાન ન જન નહિતર તા- જ એ પાપના પરિણામે કદ્દ ફળો ભોગવના પડશે

૪૫

માધુકરી

[૧]

તામિલનાડ પ્રદેશમાં જ્યારે અમે શુરુદેવની સાથે વિચરતા હતા ત્યારનો આ એક પ્રસંગ છે મોટા ભાગે અમારો મુળમ સ્કુલ, ઠોલેજ યા જગલામાં થતો હતો સેક્ટો માઈલિમાં લાખે જ નૈનો ભેવા મળતા હતા, અમે એક હાઈસ્કુલમાં ઉતર્યા હતા સ્કુલનો સમય ચતા હજારો વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો અત્યંત આતુરતાથી આશ્રય વહેને સાધુમડળીને નિરખવા લાખ્યા શિક્ષકોએ વિદ્યાર્થીઓને ઘોષ આપવા વિનંતિ કરી, એ વિનંતિને માન આપી ૫૦ શુરુદેવે સાંજે પ્રવચન આપ્યું, પ્રવચનની શરૂઆતમાં જ સ્કુલના હેડમાસ્ટરે પોતાના વક્તવ્યમાં જણાવ્યું કે-આજે આપણા માટે એક અપૂર્વ અવસર અને મુવર્ણ દિવસ છે કે આવા પવિત્ર સતોના દર્શન અને તેમની વાણી શ્રવણ કરવાનો મુયોગ સાપડ્યો આજ મુધી તો તામિલ સાહિ-

ત્યારા-ત્રિપુરલ આદિ અન્ધોદ્ધારા પૂર્વ મહર્ષિઓ અને
 જૈન શ્રમણોના ત્યાગ-તપની વાત અમારા જાણવામાં આવી
 હતી પણ એ ભૂમિકાળની વાત છે એમ અમે માનતા
 હતા પણ આજે નજરોનજર આવા ત્યાગી પવિત્ર જૈન
 શ્રમણોના ત્યાગના દર્શન કરી અને એમની તેજસ્વિતા
 નિહાળી આપણું હૈયું સહસા એમના ચરણોમા ઢળી પડે
 છે હું એજોત્રીનો ખૂબ ખૂબ આજાર માત્ર છું ત્યાર
 બાદ આ પ્રમગની કૃતિ તાજી રહે તે માટે તેમણે
 સમૃદ્ધ તસ્વીરો લીધી હતી આ હાઈકુલમા ચોમેશી
 રૂપ ગામના જાળકો જાણવા માટે આવતા હતા એ
 જાધાને તામિલ ભાષામા તાજેતરમા જ પ્રગટ થયેલ જૈન
 ધર્મ-આર્હત ધર્મ પ્રકાશ નામની પુસ્તિકા વિતરણ કર
 વામા આવી હતી સૌ નત મસ્તકે બહુમાનપૂર્વક તેનો
 સ્વીકાર કરતા હતા

આ રીતે સર્વ જુરુદેવ દ્વારા ધર્મનો ઉત્તમ પ્રચાર
 કરવામાં આવતો હતો અને સૌના ઉપર અનોખો પ્રભાવ
 પડતો હતો આજે પણ જૈન શ્રમણો કેવો જીવ્ય ઉપકાર
 કરી રહ્યા છે ! કેવી ઉચી આપણી શ્રમણ સત્યા છે !

[૨]

જ્યારે અમે આરકાટથી મદ્રાસ તરફ વિહાર કરતા
 હતા ત્યારે એક નાનકડા ગામમાં ધર્મશાળામા અમારો
 પડાવ હતો આરકાટના અનેક લાલિકો અમારી સાથે
 આવ્યા હતા અમારા મુકામથી થોડેક દૂર એક વૃક્ષ હતો તેના

ઉપર મધપૂડા હોના એ મધપૂડા ઉપર ઊંચાએ ટોળે વની
પથરો ફેંકતા હતા આવકો દ્વારા અમે તેમને ના પાડી,
આમ ન કરો તમારી રમતથી જિન્દગી મધમાખીએ ન શકાય
છે આવકોએ વારવા-સમ વપવા હતા છોશોએ એ ન નાંકુ
અને પથરો ફેંકવાનું કામ વાગુ રાખુ બધા યોગી જ
વારમા એક અમરકારિક બનાવ બન્યો અને તે એ ફે-એ
ઊંચાએના ધર-ઝૂપડા મામે જ હતા એને એક-મ
આગ થેલી વળી અને જોતજોતામા તો એ બધા ૪૫૫
બગીને ભરત થઈ ગયા બધા લોકો કમ રિલાય કરવા
લાગ્યા ધુસકે ધુસકે રહ્યા હતા ૬-૭ આપણાથી
એક ન બાક, ભલભલાના દુશ્મને કદાચ મૂક તેવું આ
કરુણ દમ્ય હતું

અમને થયું કે જુઓ અનિ-મુજબ અને પાપનુ
ફળ આ જન્મમા કેવું વરત ૪ મન ૭

અમે સાચે આનેલા આવેને જન્મુ કરી કે-ભાવ
એમને મદદ કરો વરત જ આજે સારી જેવી ટીપ
કરી અને એમના કકળતા હૈયેને ૧ અને નાતવન
આપ્યું નીનોની ઉતારવા અને એના કંઠે ભાવનાનાં
ખૂણ ખૂણ શુષ્કતાન થવા હતા

[૨]

તામિલનાડોના જ મધ્યમાં છે ગામ
તૂટી-ફૂટી ધૂળવી ભરેલી રસ્તા રહિન
અમે ઉતર્યા હતા યોગીશ્વરે ગિ

લઈ અમારી સામે જ રહેલા એક તળાવમાં શિકાર કરવા આવ્યો. અમારાથી આવું દૃશ્ય કેમ જોયું જાય શુરુદેવે એક માધુને મોકલી તેને જોલાવ્યો અને ઉપદેશ આપ્યો કે—જલા માણસ આમ ખીજના પ્રાણ લેવાથી આત્માને કેવા અને ઢેલલા હુ ખો સહન કરવા પડશે એનો ખ્યાલ છે ? કંઈ પરલોકનો ભય છે કે નહીં ? ત્યારે તેણે જવાબ વાળ્યો કે મહારાજ ! શુ કર ? પેટ પુરતું અનાજ મળતું નથી એટલે મારે ન છૂટકે આ ધધો કરવો પડે છે સચેના આવકલાઈએ તેને મદદ કરી અને હંમેશ માટે તેણે શિકારનો ત્યાગ કર્યો

[૪]

એક માસ પહેલાની જ આ વાત છે પૂર્વ શુરુદેવની તખીયત જરા ધરાબર ન હતી, એક ડોક્ટર તખીયત જોવા માટે આવ્યો. ડોક્ટરે શુરુદેવને કહ્યું મહારાજશ્રી ! થોડા દિવસ પહેલા જ મને મળવા એક અમેરિકન આવ્યો હતો. એને અહીંનું દૃશ્ય જોઈ ઘણું જ અચ્છો થયો, તેને થયું કે અમારી પાસે પૈસા છે છતાં શાંતિ નથી વારવાર મોટરો ગઢલીએ છીએ અને રહેવાના ઘરમાંય તૃપ્તિ નહિ વારવાર મકાનો ગઢવીએ છીએ. સુખ અને શાંતિને માટે વલખા મારીએ છીએ પણ કેમેય સંતોષ નથી ઘડીમાં આ જોઈએ અને ઘડીમાં તે જોઈએ તે મળતા પાછી થોડા દિવસ પછી તેના પર નક્કરત આવી અમારી સ્થિતિ છે જ્યારે મને અહીં તો એથી ઉલટું

જોવામા આવે છે એક જૂપગના અને મુજબ ફક્ત
માનવી પણ કેવી ઘેરી મસ્ત નિર્માનો અનુરૂપ છે કે
આ વાત સાંભળી શુરહેવે કહ્યું ત્યાં મનુદિ છે, મુજબ
અનેક સાધનો ૥ પણ આધ્યાત્મિકતા નથી, અને અત્ય
ભક્તિના વગર મુખ અને શાંતિ ક્યાથી મળે? અત્યેક મુજબ
મહતો અને મહાન પુરોએ દાસી-વર્ગે જાણ્યું
દૃષ્ટ્યમા મુસસ્કારો ભરેલા છે કે, અત્યેક મુજબ
પ્રચાર વધવા છતાં હજી કંઈક શાંતિ-મુજબ જાણ્યું
માય છે એ પ્રતાપ આપણી આર્થિક-મુજબ છે

વિશ્વોદ્ધારક

શ્રમણ ભગવાન મહાવીર સ્વામી

અહિંસાના અવતારસમા શ્રમણ ભગવાન શ્રી મહા-
વીર સ્વામીના નામથી કોણ અજબયુ છે ? આજથી લગભગ
૨૫૦૦ વર્ષ પૂર્વે આ મહાન વિભૂતિનો જન્મ આ
ભારતવર્ષના ક્ષત્રિય કુલ ગ્રામ નગરમા ક્ષત્રિયકુળમા શ્રી
સિદ્ધાર્થ મહારાજને ત્યાં રાણી ત્રિશલાદેવીની કુક્ષિથી
ઐત્ર શુકલ ત્રયોદશીના મંગલ દિવસે બરાબર મધ્ય-રાત્રિએ
થયો હતો. આ પુણ્ય પુરુષનો જન્મ થતા ત્રણે લોકમાં
અજવાળા અજવાળા પથરાયા હતા વિશ્વના મકલ જીવોએ
આનંદનો અનેરો આનંદ અનુભવ્યો હતો સાતબ્રહ્મા
ઉચ્ચ સ્થાનમા હતા ધરતી પણ આનંદથી શ્વાસ લેવા મંડી
પડી હતી, દિવ્ય દેવદુહિના નાદથી ગગન ગુણ ઉઠ્યું
હતું સર્વત્ર-ગ્રામ નગર-પુર અને જનપદ વાસીઓ આનંદ
હલોલ કરતા હતા પક્ષીઓ કિલકિલાટ કરી રહ્યા હતા
અરે મહાદુ ખી નારક જીવો પણ તે ક્ષણે આનંદ અનુભવી

વિહાર આ બધુ ચ જેમનુ અસાધારણ હોય છે આચાર-
વિચાર અને ઉચ્ચાર ઉચ્ચ કોટિના હોય છે જગતમા
તેઓ અજોડ, અનુપમ અને અસાધારણ વ્યક્તિત્વ ધરા-
વનારા મહાપુરુષ હોય છે

શ્રી વર્ધમાનકુમારે આમલકી કીડામા બાળ વયે
અબાળ પરાક્રમ દાખવ્યું હતું ત્યારથી દેવોએ તેમને
વીર તરીકે સંબોધ્યા માતાપિતાએ મોહવશ વર્ધમાનકુમારને
ભણાવતા માટે ભારે આડબરથી પાઠશાળામા મોકલ્યા પણ
ઇદ્રમહારાજાએ પડિતછના મનની શકાઓ વિષે પ્રશ્ન
પૂછતા શ્રી વર્ધમાનકુમારે તેના તડાતડ જવાબો આપ્યા,
આ ઉત્તરો સાંભળી પડિતછ તેા આભા જ બની ગયા
પડિતછને થયું કે મારે જ એમની પાસે ભણવું પડશે
સૌ પ્રજાજનો શ્રી વર્ધમાનકુમારની ગંભીરતાના દર્શન કરી
આશ્ચર્યમુગ્ધ બની ગયા

શિશુ અવસ્થા વટાવી યૌવનમા પગલા પાડતા જ
તેઓ વૈરાગી બને છે ત્રીસ વર્ષની વયે તેઓ અનેરા રાજ
વૈભવને, સમગ્ર સુખ સાદાબીને અને લોગવિલાસની વિપુલ
સામગ્રીને ત્યજી સંસારનો ત્યાગ કરી સન્યસ્ત અવસ્થા
ધારણ કરે છે યાને સયમના પુનિત પથે પ્રયાણ કરે છે
જે સમયે જગત લોગ-સુખ માટે વલખા મારી રહ્યું હોય,
એને માટે તલસી રહ્યું હોય, અરે ! લક્ષ્મી અને લલના માટે,
સત્તા અને સુદરી માટે માણસો ગાડાતૂર બની જાય છે,
શક્ષા મારે છે, દિનરાત તે માટે જ પ્રયત્નશીલ

રહે છે, ક્યારે મળે એની જ તમલામા મથગુલ રહે છે, ત્યાં
 ભગવાન મહાવીર શુદ્ધિ શિદ્ધિને, વૈજ્ઞાનિક વિલાસને, ૨૪/૫૫/૫૬
 અને ભોગોપભોગના વિપુલ માધનોને એક તલ્લુખલા તુલ્ય
 સમજી તિલાંજલી આપવા તૈયાર થાય ॥ ત્યાં જ એમના
 જન્ય ત્યાગના દર્શન થાય છે જગત જેને માટે જાડુઘેડુ
 અને એ બધું ય એમની પાને હતું, વિપુલ ભોગ સામગ્રી હતી
 કશીય કમીના ન હોતી આમ છતાંય તર્કસ્વનો ત્યાગ કરી
 દીક્ષા અગીકાર કરી જગતને એમણે એ બતાવી આપ્યું કે
 સુખ ભોગમા નથી પણ ત્યાગમા છે સુખ વાસનામા નથી
 પણ વાસનાના વિજયમા છે સુખ તૃષ્ણામા નથી પણ
 સંતોષમા છે સુખ બહાર નથી પણ આત્મામાં જ છે
 ઇન્દ્રિય જન્ય આ બધા વિષય સુખો એ તો આગ્રવાના
 નીર જેવા છે સત્તા અને સંપત્તિ વીજળીના ચમકારા મમ્મી
 શલ્કિય છે, અનિત્ય છે આ ધોવન પવનના જેવું ચથળ
 છે અને આ બધી માલ્યબી ક્ષણવિનંતર છે ત્યાંજ આત્મા
 અમર છે, અવિનાશી છે અને નાશક છે પરંતુ કમ
 વશાત્ અજ્ઞાનતાથી એ પોતાના અમરત્વને ભૂલી વિપયોમા
 ભૂલી ચોરાશી લક્ષ યોનિમા પરિજનમણ કં ટે અને આ
 માનવ જીવનની અમૂલી તત્ત્વમાત્રી કે છે નશ્વર અને
 શલ્કિય સુખોની પાછળ ગાડા પેડાંબની પોતાનું જ્ઞાન ભૂલી
 મહામૂલા આ માનવ જીવનને વેંદી નાખવું એ નરી
 મૂર્ખતા ॥ ચોર અજ્ઞાનતા છે અને રત્નોની આજુબાજુ
 આંધ્યા પછી ઠાકરા જરવા જેવું અને સોનાની આજુબાજુ
 મૂળ જરવા જરાજર છે

ઘોર તપશ્ચર્યા

દીવા અગીકાર કર્યા પછી લગવાન મહાવીર લયાનક જગલોમા ધૂમે છે એકલા હાથે સાગી છાતીએ કર્મોની સામે અજુમે છે સાડાખાર વર્ષ સુધી ઘોર તપશ્ચર્યા આદરે છે છ છ મહિનાના, પાચ પાચ મહિનાના, ચાર ચાર મહિનાના, ત્રણ ત્રણ, બપ્પે અને મહિનાના મહિના ઉપવાસ કરે છે તે પણ નગેરકા એટલે તે દિવસોમા અન્ય ક્ષતિ મુનિઓની જેમ દૂધ-દૂધ-દૂધરસ આદિ કંઈ વાપરતા નથી આ દિવસોમા ઉષ્ણ જળનો પણ ઉપયોગ કર્યો નથી સાડાખાર વરમના સાધના કાળ દરમ્યાન આવી ઉત્કટ તપશ્ચર્યા કરવા તેમણે રૂઢા ૩૪૬ દિવસ પારણા કર્યા છે, ચાને ૩૪૮ નિસ જ બોળન લીધુ છે તે પણ એક ટક અને તે પણ દિવરે અને તે પણ માધુકરી વૃત્તિથી અને તે પણ હાથ મુકે, કેવી એમની ઘોર અને ઉત્કટ તપશ્ચર્યા, સાલગતા પણ રોમાચ ખડા ઘઈ જાય તેવી અદ્ભૂત અને ઉમ એમની તપશ્ચર્યા હતી નાડાખાગ વર્ષના સાધના કાળમા કોઈ દિવસ તેઓ બેઠા નથી, પગ લાખા કર્યા નથી એાડી ગણ દઈને ઠલા નથી, અરે કોઈ દિવસ તેઓ સૂતા નથી કોઈ દિવસ તેમણે ઉઘ લીધી નથી, પવાડી વાળોને પણ બેનવાનું કામ નહિ ક્યારેક ગોઠોલિકાસન, વીરાસન, ભદ્રાસન વગેરે આમનોએ સ્થિત થના હતા સાધકને આજમ કે પ્રમાદ ગાનો ! યોગ લાગે ઠલા ઠલા જ મીનમાં અને ધ્યાનમા પોતાનો સમગ્ર કાળ વ્યતીત કરતા હતા એક જ રાત્રિમા શૂલપાણિ યજ્ઞે ડરેલા ઉપસર્ગોના મયે ભય કર વેદના યવાથી કુફરતી રીતે શરીરના સ્વલાવથી

છે અપકાર ઉપર ઉપકાર કવે. એ અતીવ કડીન કાય
 છે પ્રભુની કેવી અનુપમ ક્રુણા, કેવો મુદર દયાભાવ
 અને કેવો ગજળ મમતા ભાવ ! આ પ્રમાણે ભગવાન
 રાગદેવાદિ અતરંગ શત્રુઓ ઉપર વિજય મેળવે છે રૂપે
 રૂપાળી અપ્સરાઓ નૃત્યગાન કરતી ભોગવિવાસની માર્યાના
 કરે છે વિવિધ વિભ્રમ-વિવાસ-કામ-ક્રીડા અને હાવભાવ
 આદિ ચેષ્ટા કરે છે હતાય લેશ પણ એમના ઉપર રાગ
 થતો નથી કોઈ તેમને ઉપદ્રવ કે ઉપસર્ગ કરે તેના પર
 જરાય રોષ કે દ્વેષ દાખવતા નથી, કોઈ સ્તુતિ, પૂજા કે
 શુભગાન કરે તોય તેના પર રાગ કરતા નથી કોઈ સુધા-
 રની વામ્બીવઠે એમના નરીરના કકડે કકડા કરી નાખવા
 તૈયાર થાય તોય તેના ઉપર લેશ પણ દ્વેષ કરતા નથી
 મતલબ શત્રુ મિત્ર ઉપર કથન લોભ ઉપર મહિમુક્તાદળ
 અને ઉપવ ઉપર સર્વત્ર સમભાવ દાખવે છે આ રીતે
 સાકાબાર વર્ષા મુધી પગીપહો અને ઉપસર્ગોને સમતાપૂર્વક
 સહન કરીને તેઓ આવી ઉમ માધના વડે પરમાત્મદશાને
 પામે છે કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શનને વરે છે યાને પ્રભુ
 સર્વજ્ઞ, સર્વદર્શી અને સર્વ શક્તિમાન બને છે તાત્પર્ય
 કે તેઓ દેહધારી પરમાત્મા બને છે

પ્રભુ મહાવીરદેવે આત્મકયાણુ માટે કેવો અનુપમ
 પુરુષાર્થ ખેડ્યો હતો કમ શત્રુઓની સાથે અવિરત તેઓ
 અનુભ્યા હતા એક દાણુ પણ જાળીને બેઠા નથી જેને
 માની જ્યોતિ અગકાવવી હોય તેને બેસી રહેવાનું ન

નાખશે જેથી આપણે હંમેશ માટે આધિવ્યાધિ અને
ઉપાધિથી મુક્ત થઈ શાશ્વત સુખના લોક્તા બનીશું અને તના
ધામે અને ત આનંદ સાગરમાં ઝૂનીશું

પ્રભુ મહાવીરનો ઉપદેશ

સર્વન-સર્વદર્શી અને સર્વ શક્તિમાન એ પરમાત્માએ
જગતને કિંચ સંદેશો પાઠવ્યો હતો કે, 'હે ભંચો !
ભૂલા કા ભમો છો, ચકરાવે કા ચઢો છો આ જગતમાં
કોઈ કોઈનું નથી સૌ સ્વાર્થના મગા છે કોઈ આપણો
દુરમન નથી કોઈ આપણો વૈરી નથી ખસ દુરમનો અને
વૈરી તો કર્મો છે માટે સૌ સાચે મની ભાવ રાખો
આત્મામાં અને ત જ્ઞાન, અને ત દર્શન, અને ત સુખ અને
અને ત વીર્યનો ખજાનો ભર્યો છે આત્માની આડે કર્મોના
આવરણો આવેલા છે તેના લીધે એ બધી શક્તિઓ, એ
બધું જ્ઞાન આપણું હકાર્થ ગયું છે, આવરાર્થ ગયું છે
જેમ સૂર્યનો પ્રકાશ આડા કાળા વાદળા આવી જતા
અવરાર્થ બંધ છે પણ જ્યારે જોરહાર પવન ફુકાય છે ત્યારે
એ વાદળા વેરવિખેર થઈ જાય છે, અને સૂર્યનો પ્રકાશ
ચોમેર પથરાય ॥ તેમ કર્મરૂપ વાદળાઓ અહિંસા, સયમ
અને તપરૂપ પવન દ્વારા જો વિખેરી નાખવામાં આવે તો
આપણો આત્મા પણ પોતાનાં સ્વરૂપને પ્રગટાવી શકે છે
ત્રણે લોકના, ત્રણે કાળના સમગ્ર ભાવોને કાણુ કાણુમાં
પલટાતી દુનિયાને જાણવાની અને જોવાની તાકાત આપણા
છે '

આવું અપૂર્વ તત્ત્વજ્ઞાન આપી ભગવાન મહાવીરે જગત ઉપર મહાન ઉપકાર કર્યો છે પ્રભુ મહાવીર કચ્છાના અવતાર, અહિસાના પયગ મર, દયાના સાગર, વિશ્વના ઉદાર અને સમતાના લઠાર હતા આવા એક પરમ પુરુષની માથે બિચારા અજ્ઞાન આત્માઓ અજ્ઞાનતાથી ઘુમી નાચી જ્યદ્દિ સાથે સરખામણી કરવાની બાલિશ ગ્રેષ્ઠા કરે છે એ તો સૂર્યને ખઘોત-આગીયા સાથે અને શબને હલમ સાથે સરખાવવા જેવું છે ભગવાન મહાવીરે પ્રકૃષ્ઠા સિદ્ધાંતોને કથન કરેલા ઉપદેશોને જગત ને મારી મીતે મમજે તો જાજે જે અશાંતિ અને કલેશની હોળી સજા ની રહી છે તે આપોઆપ થમી જાય

પ્રભુ મહાવીરને નિર્વાણ પામ્યે જાજે લગભગ ૨૫૦૦-૨૫૦૦ વર્ષો વીતવા હતા એમનો યશો દેહ અમર છે એમણે કરેલો જ્ઞાનનો પ્રકાશ જાજે પણ ઝગહળી રહ્યો છે જેને ઉદારની તમન્ના છે અને જેને મુખ અને શાંતિની ઇચ્છા છે તેમણે ભગવાન મહાવીરે અપિલા પથે ચાલવું જરૂર એમનો ઉપદેશ જીવનમા ઉતારવો પડ્યો મને અત્યંત મુશ્કેલ મૂકવો પડશે

જાજે અહિસા, અહિસાના પોષાક જરૂર છે એ છીએ પણ એ અહિસાના પોષાક કરનાર નથી એ અહિસાના નામે કેવી કલેશામ અલર્ય નથી, ના હિસક ઉગોગો અસ્તિત્વમા જાવી નહીં છે એ અપ્રતાપ જાજે નાજી અપ્રતાપ જેવા સુદરે છે દ્યાક

ઉજવાય ॥ એ શુ આ આર્યાવર્તના આસ્તિકોને શોભે
ખરેખર ભારતવાર્મીઓને આમા શરમાવા જેવું છે

પ્રભુ મહાવીરદેવે જગતના જીવોને કલ્યાણનો મા
દર્શાવતા જણાવ્યું કે, 'જેને આત્માનો ઉદ્ધાર કર
હોય, સાચું સુખ અને સાચી શાંતિ પ્રાપ્ત કરવી હો
તો જગતના તમામ જીવોનું કલ્યાણ કરો, પછી ભલે
નાનો હોય કે મોટો હોય, સૂક્ષ્મ હોય કે બાહ્ય હો
એકેન્દ્રિય હોય કે પચેન્દ્રિય હોય, આ દેશનો હોય
પરદેશનો હોય, માનવ હોય કે જનાવર હોય, ગમે તે જાતિ
કુલ કે યોનિમાં જન્મે હોય, ગમે ત્યાંનો હોય સૌ
એક સરખી રીતે રક્ષણ કરો ! કારણ સૌને સુખ હો
અને દુઃખ અનિષ્ટ છે મૌ જીવવાને ચાહે છે કોઈ પ
જીવ આત્મા મરવા નથી ચાહતો વિદ્યામાં રહેલો કો
વિદ્યામાં રહીને પણ એ જીવનને ચાહે છે કારણ સૌ
જીવન પ્રિય છે, સૌને પ્રાણ બહાલો છે સર્વજીવના ભો
પણ સૌ પોતાનું રક્ષણ કરવા માંગે છે ચક્રવર્તી ચક્રવર્તી
સમગ્ર રાજ્ય આપવા તૈયાર થાય તોય કોઈની તાકાત
નથી કે જીવનની આમુખ્યની એક પગ વધારી શકે માર્ત
સૌથી વધુમાં વધુ કિંમતી જીવન છે હરેકનો અત્મ
સરખો છે, ભલે તે કીડી હોય કે કુજર હોય, નાનો
હોય કે મોટો હોય આ જીવો પોત પોતાના કર્મ અનુસાર
વિવિધગતિમાં પરિવ્રમણ કરે છે પણ આત્મા સૌનો સરખો
છે જેમ આપણને દુઃખ થાય છે તેમ સૌને દુઃખ થાય
જેમ આપણા પગમાં જરાક કાટો વાળે ॥ ત્યારે

ઉજવાય છે એ નુ આ આર્યાવર્તના આસ્તિકોને શોભે !
ખરેખર ભારતવાસીઓને આમા શરમાવા જેવું છે

પ્રભુ મહાવીરદેવે જગતના જીવોને કલ્યાણનો માર્ગ
દર્શાવતા જણાવ્યું કે, 'જેને આત્માનો ઉદ્ધાર કરવો
હોય, સાચું સુખ અને સાચી શાંતિ પ્રાપ્ત કરવી હોય,
તો જગતના તમામ જીવોનું કલ્યાણ કરો, પછી ભલે તે
નાનો હોય કે મોટો હોય, સૂક્ષ્મ હોય કે બાહ્ય હોય
એકેન્દ્રિય હોય કે બેન્દ્રિય હોય, આ દેશનો હોય કે
પરદેશનો હોય, માનવ હોય કે જનાવર હોય, ગમે તે જાતિ-
કુલ કે યોનિમા જન્મ્યો હોય, ગમે ત્યાંનો હોય સૌનું
એક સરખી રીતે રક્ષણ કરો ! કારણ સૌને સુખ દિધું છે
અને દુઃખ અનિદ્ય છે સૌ જીવવાને ચાહે છે કોઈ પણ
જીવ આત્મા મરવા નથી ચાહતો વિદ્યામા રહેલો કીડો
વિદ્યામા રહીને પણ એ જીવનને ચાહે છે કારણ સૌને
જીવન પ્રિય છે, સૌને પ્રાણ બહાલો છે સર્વસ્વના લોભે
પણ સૌ પોતાનું રક્ષણ કરવા માંગે છે ચક્રવર્તી ચક્રવર્તીનું
સમગ્ર રાજ્ય આપવા તૈયાર થાય તોય કોઈની તાકાત
નથી કે જીવનની આયુષ્યની એક પણ વધારા શકે માટે
સૌથી વધુમા વધુ કિંમતી જીવન છે હરેકનો અત્મા
સરખો છે, ભલે તે કીડી હોય કે કુજર હોય, નાનો
હોય કે મોટો હોય આ જીવો પોત પોતાના ધર્મ અનુસાર
વિવિધગતિમા પરિભ્રમણ કરે છે પણ આત્મા સૌનો સરખો
છે જેમ આપણને દુઃખ થાય છે તેમ સૌને દુઃખ થાય
છે જેમ આપણા પગમા જરાક કાટો વાગે છે ત્યારે

હાથપોય ઠરીએ છીએ ત્યારે બીજા જીવોને ભાલા,
ખરછી, તીર કે તરવારથી કાપી નાખવા એ શુ
ન્યાય છે। શુ એને દુષ્ણ નહિ થાય હાથીના
શરીરમાં, આત્મા હાથી જેટલી જગ્યામાં ફેલાઈને રહે
છે અને દીડીના શરીરમાં સંજોગાઈને રહે છે અર્થે
સૌ સરખા છે સ્વરૂપે સૌ મરખા દોષા છતાં સૌ પોતા
પોતાના કર્મ અનુસાર મુખદુ ખનો અનુભવ કરે છે વિવિધ
યોનિ અને ગતિમાં પરિભ્રમણ કરે છે, અને અનેકવિધ
યાતના-પીડાનો ભોગ બને છે માટે જો મુખી થવું હોય
તો, બીજાને મુખી કરવાથી મુખ મળશે ‘જીવો અને
જીવવા દો’ એ ભાવના પણ સક્રિય છે પરમાત્મા તો
કહે છે કે ‘પોતાના ભોગે પણ બીજાનું રક્ષણ કરો।’
કેવી ઉદાર ભાવના, કેવી વિશાળ ભાવના મેઘરથ રાજા
એક પારેવા ખાતર પોતાનું બલિકાન કરવા તૈયાર થયા હતા
ભગવાન શાંતિનાથ સ્વામીના આત્મા જ પૂર્વે મેઘરથ
રાજા હતા મેઘકુમારનો જીવ પૂર્વે હાથી હતો ત્યારે જો
હાથીના જીવે એક સસલાની ખાતર પોતાના જાનની પરવા
ન કરતા સસલાનું રક્ષણ કર્યું હતું માટે સૌનું રક્ષણ
કરો, સૌનું બહુ કરો, ખુરુ કરે તેનું પણ બહુ કરો।’
આમ દિવ્ય સંદેશ પાઠવી પ્રભુ મહાવીરે જગતના જીવોને
કલ્યાણનો માર્ગ સીધો અને એમણે લલકાર્યું કે, ‘મિત્તિ-
મે સબ્બ ભૂએસુ’ જગતના સઘળા જ જીવો આપણા મિત્ર
સમાન છે મિત્રનું કોઈ અહિંસ કરવા, ખુરુ કરવા તૈયાર
થવું નથી સર્વ ‘ ‘ શરીરના અગોપાગ મમા છે

જેમ આગળી કપાય તો આપણને જ દુઃખ થાય છે અને અગુઠો કે હાથ કપાય તો પણ આપણને દુઃખ થાય છે કારણ કે એ આપણુ જ અગ છે, જેમ દુનિયાના સમસ્ત પ્રાણીગણને જો આપણા અગોપાગ તરીકે માનીએ તો કોઈને પણ હેરાન પરેશાન કરવાની વૃત્તિ ન ઉદ્ભવે, કેટલાકો માનવ સેવાના નામે જનાવરોની કલેઆમ કરી નાખે છે આ વૃત્તિ એ હિંસક વૃત્તિ છે જાનવરમા પણ હવ છે, તે પણ હવવા ચાહે છે એને પણ હવન પ્રિય છે એ બિચારા નિર્બળ, અનાથ, મૂક અને પોતાનુ દુઃખ વ્યક્ત કરવા અસમર્થ છે બાકી એના ઉપર દુઃખ આવી પડતા એની આંખોમાથી અશ્રુધારા વહેતી આપણે જોઈ નાકીએ છીએ

માનવ એક સમજ-બળવાન પ્રાણી છે બળવાનની એ ફરજ છે કે નિર્બળનુ પ્રથમ રક્ષણ કરવુ જરૂરના પાણી પીનારા ઘાસચારા ચરી નિર્દોષ રીતે પોતાનુ હવન વ્યતીત કરનારા એવા નિર્દોષ હવેા ઉપર જીલમ જીભરવો કે છરી ચક્ષાવલી કે એને નિર્દોષ રીતે પીડવા એ માનવનુ કર્તવ્ય નથી, એ છે જ્ઞાનવૃત્તિ, એ છે પાશવીવૃત્તિ

માટે સૌનુ એક સરળ રક્ષણ કરેા એ ઉપદેશ ભગવાન મહાવીરનો હતો અને છે ભગવાન મહાવીરે કથન કરેલ ઠમનુ બારીક તત્વજ્ઞાન એ ખાસ બાળુવા જેવુ છે, જેના ઉપર હજારો નહિ બટકે લાખો રવોડ પ્રમાણુ વિવરણુ છે હવ કોને કહેવાય ? અહવ કોને કહેવાય ?

પુણ્ય પાપની વ્યાખ્યા, આત્માનું સ્વરૂપ, આત્મા કર્મના બંધનોથી કેવી રીતે છૂટે વગેરે ખૂબ સુંદર રીતે સુક્ષ્મ દ્રષ્ટીવશી ઝીણવટ પૂર્વક સમજાવ્યું છે,

ભગવાન મહાવીરે પ્રરૂપેયો સ્યાદ્વાદ સિદ્ધાંત એ ખાસ જાણવા સમજવા જેવો છે નૈનધર્મનો એ પ્રરૂપેય છે સદગાય ધર્મેણિ એ પોતાનામાં સુંદર રીતે સમાવી લે છે માટે જ તેને સાગરની ઉપમા આપવામાં આવી છે અન્ય દર્શનોએ એક નયને, વસ્તુના એક અંશને સ્વીકારે છે માટે તે સરિતા મમાન છે બધી નદીઓ દેવે સાગરમાં જઈને ભળે છે સ્યાદ્વાદ એટલે સાપેક્ષતા અને એકાન્તનાદ, સ્યાદ્વાદ એટલે વસ્તુનું યથાર્થ મૂલ્ય સ્યાદ્વાદને ઠોડ સંશયવાદ કહી મધ્યસ્થ પ્રભાવો તૈયાર થાય છે એ એમની અનસિદ્ધતાનો એક નમૂનો છે સ્યાદ્વાદ સિદ્ધાંતને જો મથાર્થ સમજવામાં આવે તો સરસવ વિરોધી રહેજે શમી જાન, રમડા-અગડા મટી જાય અને સર્વત્ર શાંતિ સ્થપાય

ભગવાન શ્રી મહાવીરહેવે અપરિવર્તનની પ્રરૂપણા કરી જગતને સતોપી જીવન ગામવાનું શીખવ્યું જરૂરી-યાતને જોઈ કરી સાદાઈથી જીવન જીવવાની પ્રેરણા કરી લોભવૃત્તિ-પરિગ્રહવૃત્તિ એ માણસને બળાં અને આકુળ બનાવી દે છે કોટો હોવા છતાં એક જ આકુળ શાંતિ દર-મુદ્દા આવી જાય ❶ એક જ જીવનમાંથી જ જો સતોપ રાખવામાં આવે તો તે જીવન કોટાં કરતા પણ અધિક સુખનો અનુભવ કરે

પ મા માએ પાપ મહાનતો અને બાર વ્રતોનું સ્વરૂપ દર્શાવી માધુ ધર્મ અને ગૃહસ્થ ધર્મનું સુદર દર્શન કરાવ્યું. ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવે અહિંમા ધર્મનો વિજય પાવડો વિશ્વમા ફરકાવી સકળ વિશ્વ ઉપર અથાગ અને અમીમ ઉપકાર કર્યો છે મોટા મોટા રાજાઓ અને લાખોની સંખ્યામા તેમનો અનુયાયી વર્ગ હોતો તેઓ પાવાપુરીમા ૭૨ વર્ષનું પૂર્ણ આયુષ્ય ભોગવી નિર્વાણ પામ્યા હતા ત્યારથી દિવાળી પર્વની શરૂઆત થઈ

આપણે એમનું ામ સ્મરણ કરી, એમના ગુણગાન કરી અને એમના ચીપેલા ગાર્ગે ચાલી એમના કલ્યાણકર્મોની સાચી ઉજવણી કરીએ

એમણે કયન કરેલા સિદ્ધાંતો અને આદર્શોને વિશ્વમાં વહેતા મૂંઝી આપણે સમાજ-રાષ્ટ્ર અને વિશ્વને સન્માર્ગે આણવાનો પ્રયાસ કરવા કટિબદ્ધ થવું જોઈએ, જેથી જગત સુખ, શાંતિ અને આઘાતોનો અનુભવ કરે

શિવમસ્તુ સર્વ જગત

પરહિત નિરતા ભવન્તુ ભૂતગણા

દોષા પ્રયાન્તુ નાશ

સર્વત્ર સુખી ભવન્તુ લોક

પરમ ગુરુદેવ વિનયલબ્ધિસૂરીશ્વરજી મહારાજ

વિવિધપ્રત્યક્તાર કવિરત્ન વચસ્વિન,
હચિસૂરિ, ગુરુદેવ, ગુણજ્ઞ સમવર્ણિ
અનેકયાદિ જેઠાર, ત્રાતાર મવરાનનાન-
હચિસૂરીશ્વર વદે, સ્વાધ્યાયરસિક ગુરુજી !

ખડુશ્રુત વ્યાખ્યાન વાચ્યપ્રતિ પરમ શાસ્ત્ર ૩૨૨
જેનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિનયલબ્ધિસૂરીશ્વરજી ૨૬-૩-૧૯
નામથી ઠોળ અભાવ્યુ છે ?

ગરવી ગુજરાતના બાલશામનમાં જેને જાણ
હતા, જેમનું નામ લાલચદ હતું પિતા ૬૦૦, અને
માતા મોતીની કુળ ખરેજ જેમણે અજ્ઞાત હતી.

યુવાનીમાં પ્રવેશતા જ જેમણે સમગ્ર ૩૦૦ વ રો
લોગો એ રોગોનું ઘર છે, અને જાનની જીવન

મિથ્યા છે, જન્મ મરણની બેડીમાં અનાદિ કાળથી આ આત્મા જકડાયેલો છે, કર્મના એ બંધનોને તોડવા અને સર્વથા મુક્ત થવા અનતજ્ઞાની શ્રી છનેશ્વર દેવેએ પ્રરૂપેલો અને સ્વયં આચરેલો માર્ગજ સ્વીકારવો રહ્યો

બાલબ્રહ્મચારી નિરુપ્ત શિરોમણી પ્રાત-પ્રાર્થ્ય જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજયકમળસૂરીશ્વરજી મહારાજનો લાલચ અને શુભ સમાગમ થાય છે પરિણામે ૧૯ વર્ષની બર યુવાવસ્થામાં તેમણે સારનો ત્યાગ કરી આત્મસાધના માટે ચારિત્રને અગિકાર કર્યું અને મુનિશ્રી લલિધવિનય-જીના નામથી પ્રસિદ્ધ થયા હીક્ષા લીધા પછી સતત સ્વાધ્યાય પરાયણતા, શુભનિષ્ઠા, અપૂર્વ તપનના, અવિહંગ પુરુષાર્થ, શુરુશુશ્રુષા, અને સ્વ-પર કન્યાણુની ભાવના આ બધા કારણે તેઓશ્રી બહુશ્રુત અને ખ્યાતનામ બન્યા, પ્રભાવક પ્રવચનશક્તિ, અતુલ વાદ શક્તિ, અને ખી કાવ્યશક્તિ, અપૂર્વ અન્યશુદ્ધનકળા, આ બધા ઉપરાત તેઓશ્રીની ખરી વિશેષતા તેમના જીવનની ઉચ્ચતા, શાતસ્વભાવ, મીઠીવાણી, હૃદયની કેમળતા, ઉગરતા, નિરુપ્ત હતા અને સરળતામાં હતી તેઓશ્રીના કેટલાક સંસ્મરણો અત્રે હું રજૂ કરું છું

વિદ્યાભ્યાસ -

મુનિશ્રી લલિધવિનયજીએ (સ્વ પરમ શુરુદેવે) પ્રકરણો, કર્મઅન્ય, સામ્ય, વ્યાકરણ, કાવ્ય, કેષ, જ્યોતિષ, છંદ, અલંકાર, ષડ્શૈન, આગમ શાસ્ત્ર, નવ્યન્યાય, પ્રાચી-

અહિંસા ધર્મના ઉપાસક બનતા હતા સેકડો આત્માએ
જેમની દેશનાને ઝીલી સસારના રગ-રાગને ત્યાગ કરી
દીશાના પુનિત પથે પ્રયાણ કરનારા બન્યા છે આવા
એક પ્રભાવક પ્રવચનકારને ઈશ્વરના નૈન સ ઘે વિ સ ૧૯૭૧
આસો વ ૧ ના શનીવારે પૂ પા ગુરુદેવ વિનય કમલ
સૂરીશ્વરજી મહારાજની છત્ર છાયામાં નૈનરત્ન વ્યાખ્યાન
વાચસ્પતિની ગૌરવભરી પદવીથી અલકૃત કર્યા હતા
ગીર્વાણગિરામાં પણ પ્રવાહબદ્ધ સુદર છટાથી તેઓશ્રી
ભાષણ આપી શકતા હતા

એઓશ્રીની વકતૃત્વકળા વૈવિધ્યપૂર્ણ હતી, દર્શાત
-હલીલોથી સભર હતી, યુક્તિ-પ્રયુક્તિથી પ્રદીપ્ત હતી,
શાઓના પાઠથી શોભતી હતી, દુહા-છંપા અને સંસ્કૃત
શ્લોકોની રોનકથી ઝળકતી હતી, અનુભવની એરણ્યથી
ઘટાયેલી હતી યુક્તિઓથી ચમકતી હતી, પ્રાસ-અનુપ્રાસ
અને અલકારોથી અલકૃત હતી બાલ ભોગ્ય હતી અને
વિદલભોગ્ય પણ હતી સરળ, માદી અને સચોટ હતી

ગુજરાતી, હિન્દી, ઉર્દૂ તથા અસંસ્કૃત ભાષા ઉપર
તેઓશ્રી સારુ પ્રબુત્વ ધરાવતા હતા

આવી અપૂર્વ વકતૃત્વ શક્તિ નિહાળી પાળખીઓ
તો તેમને ‘છોટે આત્મારામ’ એવા ગૌરવભર્યા ઉપનામથી
સંબોધતા હતા

ધર્મકથીને-યાને આવા પ્રવચનકારને પણ પ્રભાવક
કોટિમાં ગણવામાં આવ્યા છે એ વાતની વાચકો નોંધ લે

ચોરોને ઉપદેશ

આજથી લગભગ પચ્ચીસ વર્ષ પૂર્વે સ્વ પરમ ગુરુદેવ પોતાના શિષ્યવૃદ્ધ સાથે ગુજરાતના મટેશાણા પ્રાંતમાં આલુઆનના જામડાઓમાં વિતરી ગયા હતા, ત્યારનો આ પ્રસંગ છે તેઓશ્રીના પદ્ધતિ પૂ આચાર્ય શ્રી વિજય લક્ષ્મણસૂરીશ્વરજી મહારાજ જનતાની વિનતી સ્વીકારી રામપૂરા પધાર્યા હતા, જ્યાં ચોરોના ૧૦૫ ઘર હતા, અને મુળસર પધાર્યા હતા જ્યાં ચોરોના ૪૦૦ ઘર હતા અને સ્થળે પધારી ચોરોને ધર્મોપદેશ આપ્યો. પરિણામે મહાન લાભ થયો, આ ચોરોએ ઝમેકાના ચોરોને જણાવી દીધું કે, 'હવે અમે ગુરુ મહારાજના ઉપદેશથી મુધરી ગયા છીએ અને હવડિયા કરવાનું તથા ચોરી કરવાનું છોડી દીધું છે માટે તમે પણ હવડિયાનો ત્યાગ કરો અને ચોરીને તિલાંજલી આપો, નહિ તો તમારો અને બીજાનો સબંધ તૂટી જશે' આ અરમામાં પૂ અવ પરમ ગુરુદેવ વિજય લખિંધસૂરીશ્વરજી મહારાજ પ્રાંતેજ ત્યાની ખાસ વિનતીથી ત્યાં પધાર્યા હતા, જ્યાં ૨૫૦ ઘર ચોરોના હતા જે ચોરોને તેઓશ્રીએ ધર્મોપદેશ આપ્યો, તેઓશ્રીની વાણીથી ચોરોનાં હૃદયમાં ભારે અમર યર્ષ પલિાન આ ચોરો પણ મુધરી ગયા અને જે બધા જતે દહાડે ચોરીને સદતર ત્યાગ કરી, હવડિયા અને શિકારનો ત્યાગ કરી બ્યાપાર વણજ કરી રહ્યા છે ગુરુદેવ પદોપકારના માટે સતત તૈયાર હતા ખરેખર આવા મહાપુરુષોનું હવન પદોપકારથી જ ગર્ભાયેનું હોય ॥

‘પરોપકારાય સતા વિભૂતય’

નિર્દોષ-નિખાલસ

પરમ ગુરુદેવનુ જીવન અતિ નિર્મળ અને ઉચ્ચકોટિનું હતું જેને રક્તિકગ્નની ઉપમા આપી શકાય રક્તિકગ્નની પાસે જેવા રગની વસ્તુ ધર્યો તો તેવો તેમા પ્રતિભાસ થાય છે, તેવાજ મ્વ ગુરુદેવ-નિર્દોષ અને નિખાલસ હતા ન ના બાળક પાસે નાના બાળક જેવા બની જતા હતા નાનામા નાની વ્યક્તિ સાથે પણ તેઓશ્રીને વાત કરતા જરાય નાનપ નહોતી લાગતી, સૌ સાથે હળી મળીને આનંદપૂર્વક વાત કરતા હતા એમને મન નાના મોટાનો ભેદ નહોતો. નાનામા નાના, નાનામા નાનીવ્યક્તિના ગુણની મુક્ત કંઠે પ્રશંસા કરવા લાગી જતા હતા, ખટપટ-લટપટ જેવા તુચ્છ તરવોથી સદાકાળ તેઓ દૂર રહેતા હતા એટલું જ નહીં પણ આવા નિઘ તરવોમાં તેઓ થીમદૂને ભારે સૂગ હતી અદર કંઈ ને બહાર કંઈ, બતાવવાના જુદા અને ચાવવાના જુદા, બોલવું કંઈ ને કરવું કંઈ આ બધીવસ્તુ પ્રત્યે તેઓશ્રીને ભારે નફરત હતી સાગર જેવા બ સીર અને હૃદયના વિશાળ હતા સ્વભાવે શાંત, ખીલકુલ નિરપૃહ, વિરોધી પ્રત્યે કદી વિરોધ ભાવ નહોતા દાખવતા. ગમેતેવા વિરોધને તેઓ જૂલી જતા હતા એ તેઓશ્રીનો સજ્જ ગુણ હતો.

સ્વાધ્યાય પ્રેમ

તેઓશ્રીનો સ્વાધ્યાય પ્રેમ કોઈ ગજબને હતો ૩૦

સ્તવનોની રચના કરીને મહાન ઉપકાર કર્યો છે શાઓમાં આઠ પ્રભાવક ગણાવ્યા છે આઠ પ્રભાવકમાં કવિ પણ પ્રભાવક ગણાય છે તાર્કિક ગિરોમણિ પૂ શ્રી સિદ્ધસેન દિવાકરસૂરીશ્વરજીએ શ્રી વિક્રમાદિત્યની રાજસભામાં જે ગૌરવવત્ સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું એ પ્રભાવ હતો કવિત્વ શક્તિનો પૂ શ્રી જમ્બલદસૂરીશ્વરજીએ-શ્રીઆમ રાજને પ્રભાવિત કર્યો હતો કવિત્વ શક્તિથી

કવિને શાસન પ્રભાવક ગણવાનું કારણ એ કે તે ખોતાની અનોખી કાવ્યશક્તિ દ્વારા હમરો હેયાને ડોલાવી શકે છે અને શાસનના અનુરાગી બનાવે છે

જે જનતા સીનેમાના અપ્રતીક્ષ અને શૃંગારિક ગીતો ન્યા ત્યા લલકારતી હતી, એ જનતાને પ્રભુભક્તિમાં તન્મય બનાવવા અને આ માર્ગે ચઢાવવા આધુનિક શૈલિએ તેઓશ્રીએ સેકડોની સપ્તમા સ્તવનો, સન્ન્યાયો, સ્તુતિઓ અને ચૈત્યરદનોની રચના કરી છે તેઓશ્રીની કવિત્વ કળા કોઈ અનોખી હતી સાદી-સરળ અને ભાવવાહી શબ્દોની શુદ્ધી થવાથી વારંવાર ગાવાનું મન ચાય તેવી આકર્ષક હતી આબાલવૃદ્ધ સૌ કોઈ તેના ભાવ સારી રીતે સમજી શકે છે અને તેથી પ્રભુભક્તિમાં તન્મય બને છે બોધક, રોચક, પ્રેરક અને વૈરાગ્યવાહી પદો હોવાથી આ સ્તવનો ગાતા આત્મા ભક્તિરસમાં તરબોળ બની જાય છે શાસ્ત્રકારો કહે છે કે, જળનમીય વાદ્યે ।

ન્યારે આત્મા ભાવપૂર્ણ યાને પ્રભુભક્તિમાં મીઠા-

મધુરા ગાતો ઢાંગ તક્ષીન જની જાય તો તે આત્મા અનંત
પુણ્યનું ઉપાર્જન કરે છે અરે જુગ જૂના કર્મોના બંધનોને
તોડી નાખે છે, અને નિર્મળ જને છે અને જો વાત કયા અજાતી
છે કે, શવણ જેવો ત્રણ ખડનો ધણી બધાએ શ્રી આઠાપદ
તીર્થ ઉપર પ્રભુલકિતમા-તન્મય જની જાય છે વીણાનો
તાર તૂટે છે પણ ભક્તિનો તાર તૂટતો નથી ત્યારે શ્રી
શવણ તીર્થ કર નામકર્મ ઉપાર્જન કરે છે

ત્યારે પરમગુરુદેવે આધુનિક હોયે સ્તવનોની રચના
કરી ખરેખર મહાન ઉપકાર કર્યો છે હિંદુભરમા ચહેરે
શહેરે અને ગામડે ગામડે તેઓશ્રીના સ્તવનો ટોડે-હોડે
ગવાઈ રહ્યા છે ‘આહા ઠેવુ લા ય લગ્યુ’ ‘નિદ્વાયજના
વાસી નિનને કોઠા પ્રણામ’ ‘જનારે જાય છે છવન’
આત્મ-કમલ-લખિ આ શબ્દો આપણે ઠેર ઠેર જિનમંદિ
રામા લાવુડ હેયાના કંભાધી ગવાતા માંભજવામા આવે
છે, અરે બધા જૂનાનો અમલ રાખનારા હતા ત્યા
તેઓએ જ્યારે આ સ્તવનો-સંજ્ઞાયો સાંભળી ત્યારે તેઓ
પણ કહેવા લાગ્યા, ‘સાહેબજી ! પેલી નવી સંજ્ઞાય
સંભળાવો’ અરે જોમના રચેલા કા યો ઠેવી નુશોદ
અસર કરતા હતા તે તો ખજાતમા વિ સ ૨૦૦૦ની
સાલમા તેઓની નિગ્રામા અમારુ ચાતુર્માસ હતુ ત્યારે જે
સંજ્ઞાય તેઓશ્રી બનાવતા હતા અને તેજ દિવસે પ્રતિ-
ક્રમણમા જ્યારે હુ ગાતો હતો ત્યારે સંજ્ઞાય પૂરી થવાની
સાથે જ ત્યાના બે સાઈઓએ ડીંગ દેવની પ્રતિના લીધી
હતી સ્તવનો વિના પુસ્તકોની એક કાષ્ઠી પણ નહીં

નહો બહાર પડી ચૂં છે છતાં માગણી ચાલુ જ રહે છે એ તેઓશ્રીના કાવ્યોની લોકપ્રિયતાનો સચોટ પૂરાવો છે ત્યારે જ તેઓશ્રીને કવિકુલ કીરિટના માનવતા બિરુદથી સૌ પીછાણે છે અને સાચે જ તેઓશ્રી કવિકુલકીરિટ હતા કારણ કે એમનો વારસો એમના શિષ્યોમાં પણ ઉતર્યો છે અને કેટલાક સારા કવિ તરીકેની ખ્યાતિને પણ વધો છે કવળ ગુજરાતી ભાષામાં જ કાવ્યોની રચના કરી છે એવું નથી પણ ઊર્દૂ, હિન્દી તથા સંસ્કૃત ભાષામાં પણ તેમણે ઘણી મુદ્ર રચનાઓ કરી છે, ચૈત્યવદન નાનુવિંશતિ વૈરાગ્યરસમજરી, મેઘરથેદરી કથા વગેરે અનેક ગ્રંથોમાં તેઓશ્રીનું કાવ્ય કૌશલ્ય ઝગડી બેઠે છે

કવિત્વ શક્તિદ્વારા પણ તેઓશ્રીએ શ સનની અનેરી પ્રભાવના કરી છે

વાદવિવાદ

પૂ ૨૧ ગુરુદેવેશને અનેકવાર અન્ય દર્શનીઓ સાથે વાદ-વિવાદ કરવાનો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થયો છે, તેમાં તેઓશ્રીએ હરેકે હરેકે સ્થળે વિજય મેળવી નૈનશાસનની જય પતાકા ફરકાવી છે, તેઓશ્રીની બુદ્ધિ કુશાગ્ર હતી તીક્ષ્ણ તર્ક શક્તિ હતી, તેઓશ્રી સ્વ-પર શાઓના પરમ અભ્યામી હતા, દર્શન શાઓમાં નિષ્ણાત હતા, બોલવાની છટા પણ સામાને આજુ દે તેવી અગોખી હતી સ્વર બુલદ અને પહાડી હતો અને તેઓશ્રીનું વ્યક્તિત્વ પણ પ્રભાવસંપન્ન હતું

પૂ મહારજાથી એકા હતા, જડણાતોડ જવાળથી મુકુન્દ્રા
શ્રમે પોતાની હાર કળૂલી અને વિજય શુરૂદેવને વર્યો, આથી
જૈન ધર્મની અપૂર્વ પ્રભાવના થવા પામી હતી

પાળખમાં પણ વાદ-વિવાદનો પ્રસંગ ઊભો થતા
ત્યા પણ વાદ-વિવાદમાં વિજય મેળવ્યો હતો, ખરેખર
તેઓથી વાદી વિજેતા હતા વાદી ને પણ આઠ પ્રભાવકોમાં
ગણાવ્યા છે એ વાત વાચકો ન ભૂલે

અન્ય રચના

સ્વ સૂરીશ્વરજીએ પોતાના ૫૮ વર્ષના દીર્ઘ
દીક્ષા પર્યાયમાં ૩૮ જેટલા અનુપમ અન્યોની રચના,
સકલના, અને સંપાદન કર્યું છે શુભરાતી, હિન્દી,
ઊર્દૂ અને સંસ્કૃત ભાષામાં પણ તેમણે વિવિધ વિષય
પર વિવિધ અન્યો રચ્યા છે પૂર્વાચાર્યના દાર્શનિક
અન્યોનું મહાન ભગીરથ પ્રયત્નથી સંપાદન કર્યું છે અને
અનેક અન્યોનું સકલન કર્યું છે આટઆટલા વિશાળકાય
અન્યોની સંપાદન, સકલન અને નવ્યરચના કરવામાં કેટ-
કેટલો પુરુષાર્થ આદર્યો હશે ! સમયનો કેટલો લોભ
આપ્યો હશે ! કેટ-કેટલા શાસ્ત્રોનું અધ્યયન અને નિરીક્ષણ
કર્યું હશે ! અને શુરુકૃપા પણ કેવી ઉતરી હશે ! સરસ્વતી
પણ કેટલી પ્રસન્ન હશે ! આગસ એમના અગમ નહોતી,
પ્રમાદને તેઓ જાણતા નહોતા, આવી અનુપમ અપ્રમત્તતા
હતી, અવિરત-ભગીરથ પુરુષાર્થ હતો, શાસન સેવાની

“સરો નતિથ”

એક બીલને ત્રણ સીઓ હતી એક વખત લીલ પોતાની ત્રણે સીઓને સાથે લઈ નગરની બહાર ફરવા નીકળે. અલક મલકની વાતોની મોજ માણતા રસ્તો ઘણો કપાઈ ગયો. બપોરનો સમય પણ વ્યતીત થયો. હાવામી પહેલી સીને કકડીને જૂળ લાગી જેથી તેણીએ પોતાના પતિ પાસે જાવા માટે માગણી કરી, ત્યારે બીજીએ કહ્યું સ્વામીનાથ ! મને પણ જૂળ જ પ્યામ-તૃપા લાગી છે, માટે મને જળ લાવી આપો, ત્રીજીએ કહ્યું મારે તો ગીત-સાભળવું છે માટે ગીત સલાજાવો. લીલે ત્રણે સીઓની વાત સાભળી વિચાર કરી માત્ર એક જ વાક્યથી શુદ્ધિપૂર્વક ત્રણેને જવાબ આપ્યો કે “સરો નતિથ” મતવળ કે જેણે જાવા માગ્યું તેને જવાબ આપ્યો કે (“સર” એ પ્રાકૃત ભાષાનો શબ્દ છે સંસ્કૃતમાં “શર” બને છે) મારી પાસે અત્યારે “શર” એટલે બાણ

નથી. બાણ હોત તો બીજી કાંઈ નહીં છેવટે તને આ વૃક્ષના ફળ પડીને ખવડાવત, બીજીને દહીં તને તરસ લાગી છે પણ આબુબાબુમા કોઈ “સરો નલિય” એવે સરોવર નથી, એટલે તને પાણી ક્યાંથી લાવી આપુ ? ત્રીજીને ૧૧યન સાલળવુ હવુ તેને દહીં “સરો નલિય” એવે મારા કોમળ સ્વર નવી, સ્વર હોત તો જરૂર તને બીન સ્વલગાવત (“સર” એ પ્રાકૃત શબ્દ છે સન્દૃનમા ‘સ્વર’ પણ બને છે)

ત્રણે સ્ત્રીઓ પોતાના ધણીનો આવો એક વાકયી જવાબ સાલળીને ચૂપ થઈ ગઈ, એક બીજી જેવા અધિક્ષિત ગામડીયા માણસના કથનમા પણ બ્યારે એક શબ્દના ત્રણ ત્રણ અર્થો નીકળે છે ત્યારે જાનીએના વચનમાં, શ્રી મણુધર ભગવતોએ શુભેલા પવિત્ર સૂત્રના અનંત અર્થ નીકળે તેમા શી નવાઈ ? થોડા જ દેન પડેલાના એક વિદ્વાન “ઉપાધ્યાયશ્રી” રાજાચોદન સૌમ્ય” માત્ર આટલા જ દૂકા વાકયના આઠ લાખ અંશે અનેક દ્રષ્ટિએ કર્યા છે હાલમા પણ એ શ્રવણ ઉપરથી છે જેનુ નામ ‘અદલશી’ છે ટેવી એ પાઠશાળાનું જ મૂલ્ય પ્રતિષ્ઠા ! ટેવી અસાધારણ પ્રના !

આવુ હવમાત્રનુ ૩ વગુ ૧૧ ઉચ્ચ, આદર્શ અને અજોડ બેન શાસન વાણીનુ છે માટે હવમાત્રનુ સાર્થક કરવા બુદ્ધિમાન હવમાત્રનુ ન જોઈએ

તપનો મહિમા

વાત તાણ જ છે તલેગામ ઢમઢરાનો ખનેલો. આ સાથે ખતાવ છે ત્યાના એક આધેડ વયના બાઈને વર્ષોથી મીઠા પરમીયાનો રોગ હતો રોગ નાબૂદ કરવા આ બાઈએ ડોક્ટરના જોટલા ઘસ્યા, વૈજોની પરેણ પાળી, પૈસાના પાણી કર્યા, અનેક ઔષધનું સેવન કર્યું, અને થાય તેટલા ઉપચારો કર્યા પણ રોગ ન મટ્યો તે ન જ મટ્યો. અતે બાઈ કટાળ્યા અને ખૂળ જ નિરાશ બની ગયા કર્મનો ઉદય માની શાંતિથી બેઠા.

એક વખત ગામમા એક તપસ્વી મુનિમહારાજની પધરામણી થઈ આ બાઈ ત્યાગી મહાપુરુષનું પ્રવચન શ્રવણ કરવા માટે ઉપાશ્રયે ગયા વ્યાખ્યાનમા તપનું વર્ણન ચાલતું હતું તપનો અજબ પ્રભાવ છે તપથી ઘોર ચીકણા કર્મો પણ નાશ પામે છે ઋદ્ધિસિદ્ધિ અને લીલા દહેર થાય છે તપના પ્રભાવને દર્શાવનારા અનેક દાખલાઓ

શાઓમા આલેખાયલા પડ્યા છે વિગેરે વિગેરે દલીલોથી
જરૂર મુનિશ્રીની પ્રભાવપૂર્ણ વાતો યવજ કરી આ બાઈનું
પણ મન દીગુ થયું છુદગીના કિનારે જોડેલા ॥ હું
પણ કંઈકે તપ કરું, તેણે તો મન મક્કમ કરી, ગુરુદેવને
વદના કરી અકૃપાના પચ્ચદ્ધાણુ માથ્યા ગુરુદેવે આઠ
ઉપવાસના પચ્ચદ્ધાણુ આપ્યા હઠીન તપસ્યા શરૂ થઈને
આઠ ઉપવાસ પણ ખૂબ જ આનંદથી નિર્વિઘ્ને પાર પડ્યા
અકૃપાનું પારણું પણ કયું કમ મગ કપાતા ગાયે સાથે
વરો બૂનેા પરમીયાનો અસાધ્ય રોગ પણ જડમૂળથી
નાબૂદ થઈ ગયો આ બાઈએ ડોક્ટરોને વાત કરી કે મે
તો એક સામટા અઠ ઉપવાસની તપશ્ચર્યા કરી, તેના
પ્રભાવથી મારો બૂનો રોગ પણ મટી ગયો

ડોક્ટર તો નાસ્તિકના બીજા બાઈ, એ જલ્દી માના
માને ? ડોક્ટરને વિશ્વાસ ન થોડો એવે પૂરી ચમત્કર્ણી
કરવા માટે ડોક્ટરે આ બાઈને ખૂબ માઠું ખવડાવી જોઈ,
તોય પેસાબમાં સાકર ન મળ્યા ત્યારે ડોક્ટર સાહેબને
તપસ્યા ઉપર ટૂંક વિશ્વાસ થયો કે શરીરને તપદ્વારા તપા-
વવાથી રોગ દૂર થાય છે એ વાત તદ્દન સાચી છે

આ તો એક આમાન્ય વાત છે તપથી જાદુરોગો
તો મટે પણ જવ જમણાનો મહારોગ પણ રાગ જે આત્માને
અનાદિકાળથી લાગુ પડ્યો છે, તે પણ જડમૂળથી વિનાશ
પામે અને આત્મા પરમાત્મપદને મેળવી લે તપનો
મહિમા અપરંપાર છે તેનો અપૂર્વ પ્રભાવ છે અગિત્ય છે
અને એની શક્તિ અનોખી છે

તપનો મહિમા

વાત તાણ જ છે તલેગામ ઠમડેરાનો બનેલો આ સાથો બનાવ છે ત્યાના એક આધિક વયના ભાઈને વર્ષોથી મીઠા પરમીયાનો રોગ હતો રોગ નાબૂદ કરવા આ ભાઈએ ડોક્ટરના જોટલા ઘસ્યા, વૈદ્યોની પરેણ પાળી, પૈસાના પાણી કર્યા, અનેક ઔષધનું સેવન કર્યું, અને થાય તેટલા ઉપચારો કર્યા પણ રોગ ન મટ્યો તે ન જ મટ્યો. આ તે ભાઈ કટાળ્યા અને ખૂબ જ નિરાશ બની ગયા કર્મનો ઉદય માની શાંતિથી બેઠા.

એક વખત ગામમા એક તપસ્વી મુનિમહારાજની પધરામણી થઈ આ ભાઈ ત્યાંની મહાપુરુષનું પ્રવચન શ્રવણ કરવા માટે ઉપાશ્રયે ગયા વ્યાખ્યાનમા તપનું વર્ણન ચાલતું હતું તપનો અજળ પ્રભાવ છે તપથી દ્યોર ચીકણા કર્મો પણ નાશ પામે છે ઋદ્ધિસિદ્ધિ અને લીલા-દહેર થાય છે તપના પ્રભાવને દર્શાવનારા અનેક દાખલાઓ

શાઓમા આલેખાયલા પડ્યા છે વિગેરે રિઝે. ભરપુર મુનિશ્રીની પ્રભાવપૂર્ણ વાણી શ્રવણ કરી પલ્લ મન ઢીલુ થયુ. હૃદયીના કિનાર જરૂર પલ્લ કંઈક તપ કરુ, તેણે તો મન મક્કમ કરી વદના કરી અઠાઈના પચ્ચડખાણુ માખ્યા. કુનૈયે ઉપવાસના પચ્ચડખાણુ આખ્યા કરીન તપમ્મ દર્શક આઠ ઉપવાસ પલ્લ ખૂણ જ આનદથી નિર્વિભેદ અઠાઈનું પારણુ પલ્લ કયું કર્મ મન કપાના દરેક વર્ષો જૂનો પરમીયાનો અસાધ્ય રોગ ખુ નાખૂદ થઈ ગયો. આ ભાઈએ ડોક્ટરોને વગર તો એક મામટા આઠ ઉપવાસની તપશ્ચર્યા પ્રભાવથી મારો જૂનો રોગ પલ્લ મગી ગયે.

ડોક્ટર તો નાસ્તિકના ખીલ ભાઈએ માને ? ડોક્ટરને વિશ્વાસ ન બેસે એવું કરવા માટે ડોક્ટરે આ ભાઈને ખૂબ સાચો તો ય પેસાળમા સાદર ન ગઈ ત્યારે તપશ્ચર્યા ઉપર દ્રઢ વિશ્વાસ થયો કે વવાથી રોગ દૂર થાય છે એ વાત

આ તો એક સામાન્ય વાત તો મટે પલ્લ ભવ બ્રમણનો મહારે અનાદિકાળથી લાગુ પડ્યો છે, તે પામે અને આત્મા મહિમા અપરપાર છે તેનો અપૂર્વ અને એની શક્તિ અનોખી છે

ગીતાર્થ—ગુરુદેવ

પૂર્વકાળની શાઓક્ત આ વાત છે, જોઈ વખત એક નગરમા આચાર્ય મહારાજની પધરામણી થઈ તેમનું જ્ઞાન અગાધ હતું સ્વપરશાસ્ત્રના જાણકાર હતા, અને અસાધારણ વિદ્વાન હતા તેમનું શરીર પણ હૃદયુષ્ક હતું તેઓશ્રી પ્રતિદિન પોતાના શિષ્યોને અપ્રમત્તપણે આગમ વાચના આપતા હતા ટેકા માટે પાછળ પાટિયાનો પણ ઉપયોગ નહોતા કરતા આ જ નગરમા થોડા વખત પછી બીજા એક આચાર્ય મહારાજ પધાર્યા તેઓ ઉત્સર્ગ અને અપવાદના જાણકાર હતા, જાણે વિદ્વાન હતા, અને તેઓશ્રી પણ શિષ્યોને પ્રતિદિન વાચના આપતા હતા પણ શરીરે બહુ જોરદાર ન હોતા જેથી પાછળ ટેકા માટે પાટિયાદિનો ઉપયોગ કરતા હતા

જેઓ શરીરે જોરદાર હતા, ટેકા માટે પાટિયાદિનો ન હોતા કરતા—એ સમર્થ સૂરિયુગવને એક

આવકે પૂજ્યુ ગુરુદેવ ! આપશી તો પાટિયાદિનો ઉપયોગ નથી કરતા પણ અમુક આચાર્ય તો કરે છે

આવડના મુખેથી આ શબ્દો તાલગતા આચાર્ય મહારાજે જણાવ્યું મહાનુભાવ ! એ શરીરે કમજોર છે, પાટિયાદિનો ઉપયોગ કરે એમાં શુ વાધો ! હું શરીરે સચકા છું એટલે મને કાઈ તેની જરૂર નથી

પોતાનો ઉત્કર્ષ બતાવવા ખાતર ઉપયુક્ત આચાર્ય દેવ એમ પણ કહી શકો તે કે-અરે ! એ આચાર્ય તો શિવિલ છે, આવા છે, તેવા છે, પણ આ રીતે બીજા આચાર્ય મહારાજની નિંદા-ટીકા, અવહેલના ન કરતા એ આચાર્ય શરીરના ડારણે જે કરે તે પણ બરાબર છે અને હું કહું છું તે પણ બરાબર છે આચાર્યશ્રીના આ કથનનો-આ જવાબનો સામા માણસ ઉપર કેવો અજબ પ્રભાવ પડે અને કેવો અહોભાવ બાળે એ સ્વયં મમદજ તેવી હદીકત છે

માટે જ શાસ્ત્રકારોએ આવા આચાર્યને “ગીનાય” કહ્યા છે

પણ પોતાના ઉત્કર્ષ ખાતર, અમે જ સુધારીએ એ બતાવવા ખાતર બીજા-સાધુ મહારાજ તથા વચને યેન કેન પ્રકારે ઉતારી પાડવાની વૃત્તિ નથી, આ આવા છે ને તે તેવા છે એ જ ત્રીજો

ગીતાર્થ-ગુરુદેવ

પૂર્વકાળની શાસ્ત્રોક્ત આ વાત છે, એક વખત એક નગરમા આચાર્ય મહારાજની પધરામણી થઈ તેમનું જ્ઞાન અગાધ હતું સ્વપરશાસ્ત્રના જાણકાર હતા, અને અસાધારણ વિદ્વાન હતા તેમનું શરીર પણ હૃદયુષ્ક હતું તેઓશ્રી પ્રતિદિન પોતાના શિષ્યોને અપ્રમત્તપણે આગમ વાચના આપતા હતા ટેકા માટે પાઞ્જ પાટિયાનો પણ ઉપયોગ નહોતા કરતા આ જ નગરમા થોડા વખત પછી બીજા એક આચાર્ય મહારાજ પધાર્યા તેઓ ઉત્સર્ગ અને અપવાદના જાણકાર હતા, બારે વિદ્વાન હતા, અને તેઓશ્રી પણ શિષ્યોને પ્રતિદિન વાચના આપતા હતા પણ શરીરે બહુ જોરદાર ન હોતા જેથી પાઞ્જ ટેકા માટે પાટિયાદિનો ઉપયોગ કરતા હતા

જેઓ શરીરે જોરદાર હતા, ટેકા માટે પાટિયાદિનો ન હોતા કરતા—એ સમર્થ સૂરિયુગવને એક

આપણે આપણા જ અગ્નેા નાશ કરીએ છીએ શાસન છે શાસનના આ બધા અગ્નેા છે કેઈ પણ અગ્ને હાનિ ન પહોંચે અને ઉત્તરોત્તર જૈનશાસનની વધુને વધુ પ્રભાવના કેમ થાય, સામેા માણસ ધર્મ કેમ પામે એ જ વૃત્તિ અને એવી જ પ્રવૃત્તિ હોય તો એમા આપણી સાધુતા શોભે છે

પોતાનો ઉત્કર્ષ જતાવી બીજાને ઉતારી પાડનારને શાસ્ત્રો અગીતાઈ કહે છે અને આવા અગીતાઈ શાસનને છિન્નભિન્ન કરી નાંખે છે

એકાદર ૪૨ પ્રકરોમાં વિદ્યાર મુનિ
પ્રવચ્ચેએનાધક પ્રેરક અને જીવનવિકાસના
સોપાનકર ચિંતન પ્રધાન સાહિત્ય સકલિત
ગીતે મુકતુ છે જુ. ૧ જુ. ૧ પ્રમજોમાં
૮૦ ૫ ૭૦ કંઈ લખ્યું છે, તેનો સમગ્રમ
નાદિ પ્રેમિક થતા છે મુનિશીના વિમાન
સમન મન. અને પરિશીલન તથા અનુ
રો તોતોરસાગી પરિપાક ખરેખર નાદિ
મમમથ થતા જેતો શકા છે

રાજક મનિવચથી પામે અનુ ૧૪ છે
 ૧૪માગનું ઉ ૧૫ છે માન અંતે પરિગીક્ષન
 મકિત ૭ પિતનન ગમ્ દો વ્યાપસા મા
 મા માનુ મા મા ૭ શ દો પી સકવના ૭
 અ ૧ ૧૪માનકાલીન જડકાદના આકાશે
 ૭ ૧૧ મા શ્વેત સદ્મોધ પાત્રકાલી
 તમ મા ૭ મા જાશના સુયોગ્ય પરિણ
 ૧ મા ૧૭ મા ૭ તેવતમાન માત્રાત્મા
 ૭ ૧ માગ સન આપના, મન ૧૧ અને
 ૭ નમા હિમત તરો ૭ શ્રેરક અને છે
 આ માના ઉપમનમા અનેક રીતે સહાયક
 સમગ્રના સંજોગોનું યોગ્ય આચાર પ્રકારનું
 સંહિત ૧ અરેખર ચિત્ર ૧ બનવાને યોગ્ય
 મા ૧૧